

Økonomiske analyser

Nr. 9 – 1991

Konjunkturtendensene for Norge og utlandet

Statistisk sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 86 45 00

Økonomiske analyser

utgis av Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå og utkommer med 9 nummer i året. Innholdet omfatter løpende publisering av nasjonalregnskapstall, kvartalsvis oversikter over konjunkturutviklingen i Norge og i utlandet og artikkelstoff med samfunnsøkonomisk innhold. Første nummer hvert år inneholder Økonomisk utsyn over året som gikk. Numrene med konjunkturstoff vil også foreligge i engelsk oversettelse.

Ved gjengivelse bes kilde oppgitt (også årgang/nummer). Synspunkter i artikler med navngitt forfatter kan ikke uten videre tas som uttrykk for Statistisk sentralbyrås oppfatning. Forfatternavn bør derfor framgå ved gjengivelse av artikkelinnhold.

Redaksjon: Olav Bjerkholt, Ådne Cappelen, Erling J. Fløttum, Olav Ljones, Lorents Lorentsen, Øystein Olsen.

Redaksjonssekretærer: Wenche Drzwi (artikkelstoff), Lisbeth Lerskau (konjunktur-oversikter mv.).

Forsknings- avdelingen

ble opprettet i 1950.

- o Forskningsavdelingens ledelse (forskningsdirektør Olav Bjerkholt)
 - * Administrasjon (kontorsjef Hanne Finstad)
 - * EDB (kontorsjef Bjørn Helge Vatne)

Forskningsavdelingen er i dag organisert i fire seksjoner:

- o Seksjon for offentlig økonomi og personmodeller (forskningssjef Olav Ljones)
 - * Offentlig økonomi, skatt
 - * Arbeidskraft og utdanning
 - * Regional analyse
- o Seksjon for ressurs- og miljøanalyser (forskningssjef Lorents Lorentsen)
 - * Miljøøkonomi
 - * Petroleumsøkonomi
 - * Energimarkeder
- o Seksjon for økonomisk analyse (forskningssjef Ådne Cappelen)
 - * Konjunktur- og makroøkonomiske analyser
 - * Makroøkonomiske modeller
 - * Likevektsmodeller
- o Seksjon for mikroøkonometri (forskningssjef John K. Dagsvik)
 - * Fordelingsanalyser, arbeidstilbud
 - * Konsumentatferd
 - * Bedrifters produktivitetsutvikling

Økonomiske analyser

Nr. 9 – 1991

INNHold

Konjunkturtendensene i Norge og utlandet

	Side
SAMMENFATNING	3
KONJUNKTURUTVIKLINGEN I UTLANDET	12
INTERNASJONALE MARKEDSFORHOLD	
Internasjonale varemarkeder	23
Utviklingen i verdenshandelen	25
Det internasjonale penge- og valutamarkedet	26
KONJUNKTURUTVIKLINGEN I NORGE	
Bedriftene	29
Olje- og gassutvinning	29
Industri og bergverk	32
Bygge- og anleggsvirksomhet	37
Elektrisitetsforsyning	38
Privat tjenesteyting	38
Offentlig forvaltning	40
Den økonomiske politikken	40
Arbeidsmarkedet	43
Lønns- og prisutviklingen	46
Lønnsutviklingen	46
Konsumprisindeksen	46
Husholdningene	48
Disponibel realinntekt	48
Spareraten	48
Privat konsum	49
Boliginvesteringene	51
Utenriksøkonomi og disponibel inntekt for Norge	52
UTSIKTENE FOR 1991 OG 1992	53
ØKONOMISK-POLITISK KALENDER	57
<i>Halvard Hansen og Knut Moum:</i>	
HUSHOLDNINGENES NETTOFINANSINVESTERINGER	59
TABELL- OG DIAGRAMVEDLEGG	65

Statistisk sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1 – Tlf. (02) 86 45 00

KONJUNKTURTENDENSENE

Datagrunnlaget for denne konjunkturoversikten er først og fremst det kvartalsvise nasjonalregnskapet. Kvartalsberegningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg.

Arbeidet med Konjunkturtendensene blir utført ved Økonomisk analysegruppe i Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå. Spørsmål om konjunkturutviklingen i Norge og utlandet kan rettes til Knut Moum eller Øystein Olsen.

Arbeidet med denne rapporten ble avsluttet onsdag 4. desember.

Publiseringsplan for Statistisk sentralbyrås økonomiske oversikter

Rapport-type	Regnskapsgrunnlag	Publiseringstidspunkt
Økonomisk utsyn	4. kvartal (anslag)	Begynnelsen av februar
Revidert nasjonalregnskap	4. kvartal (regnskap)	Begynnelsen av mai
Konjunkturtendensene	1. kvartal	Begynnelsen av juni
Konjunkturtendensene	2. kvartal	Begynnelsen av september
Konjunkturtendensene	3. kvartal	Begynnelsen av desember

Sammenfatning

Foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) indikerer at etterspørselen fra fastlands-Norge er i ferd med å ta seg noe opp. Fra 2. til 3. kvartal i år økte privat konsum med nær 2 prosent. Investeringssetterspørselen er derimot fortsatt svak, blant annet som en følge av fortsatt sterk nedgang i investeringene i boliger og andre bygninger. For industriinvesteringene ligger det an til klar vekst fra 1990 til 1991. Investeringene i industrien viste imidlertid nedgang i 2. og 3. kvartal i år, og vi venter nå en svakere utvikling framover enn tidligere lagt til grunn.

Mens produksjonen av råolje nådde et rekordhøyt nivå i 3. kvartal i år, fortsatte nedgangen i eksporten av tradisjonelle varer. Denne utviklingen har sammenheng med de svake internasjonale konjunktorene, hvor i tillegg land som veier tungt i norsk eksport, opplever svak og tildels negativ vekst. Prognosene for neste år peker i retning av sterkere økonomisk vekst hos våre handelspartnere. Bildet synes imidlertid noe mer usikkert enn for noen måneder siden, blant annet fordi det forutsatte økonomiske oppsvinget i USA lar vente på seg.

Prisstigningen i Norge, målt ved veksten i konsumprisindeksen, har avtatt betydelig hittil i 1991, og vil trolig komme ned under 3 1/2 prosent for året under ett. Dette er klart lavere

enn prisstigningstakten hos våre handelspartnere. Inflasjonstakten i andre OECD-land er imidlertid også på vei nedover. Lønnsveksten i Norge ligger an til å bli på rundt 5 prosent i 1991, som er om lag på linje med året før.

Framskrivninger på SSBs makroøkonomiske modell KVARTS indikerer sterkere vekst i fastlandsøkonomien neste år enn i år. Både privat konsum og investeringene i fastlands-Norge er anslått å ta seg opp. Ifølge beregningene gir imidlertid dette oppsvinget i innen-

KONJUNKTURTENDENSENE I HOVEDTREKK

Vekst fra forrige kvartal. Prosent
Sesongkorrigert¹⁾

	90.4	91.1	91.2	91.3
Realøkonomiske volumindikatorer				
Innenlandsk anvendelse	4,0	-2,1	0,5	-2,8
-etterspørsel fra fastlands-Norge	1,5	-1,5	-1,5	1,5
-privat konsum	-0,4	-0,1	-1,4	1,9
-offentlig konsum	3,8	-1,9	0,5	1,2
-bruttoinv. i fast kapital, fastlands-Norge	5,0	-5,2	-4,8	0,2
Eksport	2,6	-0,9	5,3	-1,6
-tradisjonelle varer	-2,9	1,4	-1,1	-2,7
Import	8,4	-5,5	6,6	-6,0
-tradisjonelle varer	3,7	-5,3	5,9	-4,4
BNP	1,7	-0,3	0,4	-1,0
-fastlands-Norge	0,3	-0,4	-0,0	-0,7
Arbeidsmarkedet				
Utførte ukeverk	-0,5	-1,5	0,3	-0,4
Sysselsatte personer	-0,2	-1,4	-0,6	2,1
Arbeidsledighetsrate, nivå ²⁾	4,9	5,3	5,3	5,6
Priser				
Konsumprisindeksen ³⁾	4,5	3,8	3,7	3,5
Utenriksregnskap				
Driftsbalansen, milliarder kroner ⁴⁾	13,1	6,5	10,0	12,7

1) Se teknisk merknad om kvartalsregnskapet.

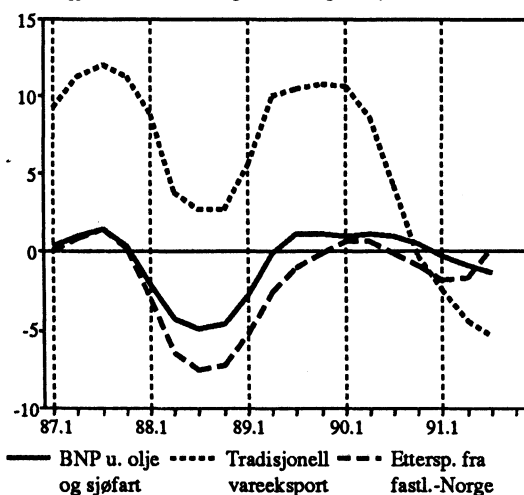
2) Arbeidsledighetstallene er gitt som sesongkorrigerte nivåttall i prosent.

3) Prosentvis vekst fra samme kvartal året før.

4) Tallene for driftsbalansen er gitt som ujusterte nivåttall i mrd. kroner.

UNDERLIGGENDE TENDENS

(Prosentvis volumvekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate.)

landsk etterspørsel kun en svært beskjeden vekst i sysselsettingen.

Internasjonal økonomi: Konjunkturoppsvinget lar vente på seg

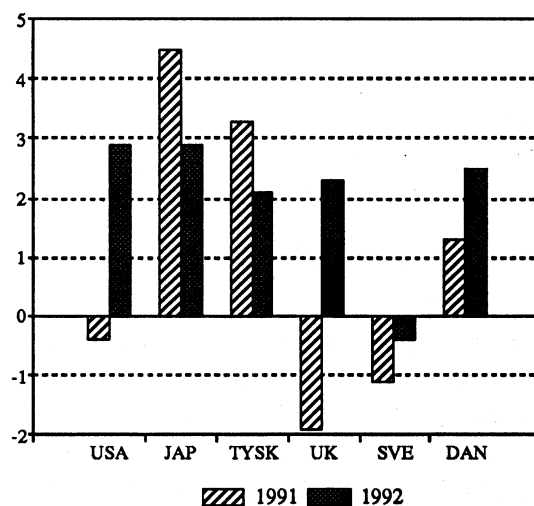
Den internasjonale konjunktursituasjonen er preget av økt usikkerhet omkring det forventede økonomiske oppsvinget i USA. Etter at Gulf-krigen ble avsluttet var det de fleste observatørers oppfatning at forholdene lå tilrette for tiltakende økonomisk vekst i USA i annet halvår i år og utover i 1992 (jfr. september-utgaven av Konjunkturtrendene). I de siste månedene har imidlertid flere økonomiske indikatorer utviklet seg svakere enn ventet. Det er i særlig grad privat konsum som har vist tegn til svikt. Bakgrunnen for dette synes å være et trekk som går igjen i beskrivelsen av situasjonen i mange land i OECD-området: Etter flere år med gjeldsoppbygging har husholdningene nå behov for en finansiell konsolidering, og har økt sin sparing sterkere enn tidligere forutsatt. For å stimulere den økonomiske aktiviteten har den amerikanske sentralbanken i flere runder senket rentene på sine utlån til bankene, og den føderale fondsrenten er nå nede i 4 3/4 prosent. Pengepolitikken har imidlertid så langt ikke hatt synlig etterspørselsstimulerende effekt.

Svekkede forventninger til vekstkraften i amerikansk økonomi bidro til det kraftige kursfallet på New York-børsen (og på børser i de fleste andre land) midt i november. Det er imidlertid grunn til å anta at dette først og fremst var uttrykk for en justering av forventninger om tidspunktet for og styrken i den konjunkturoppgangen som mange har ventet på. Prognosene peker fortsatt i retning av en konjunkturoppgang i USA mot slutten av inneværende år og utover i 1992, men det er grunn til å regne med at denne kan bli vesentlig svakere enn tidligere oppganger.

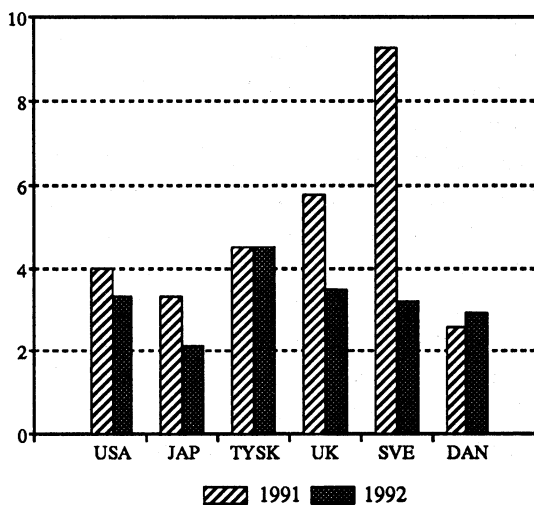
Både i Japan og Tyskland (vest) har det funnet sted en markert avdempning av veksttakten i produksjon og etterspørsel gjennom 1991. I Japan er det i særlig grad investerings- etterspørselen som er inne i en klart svakere utvikling enn det som har vært situasjonen de siste årene. Også privat konsum vokser nå trolig i langsommere tempo enn tidligere, mens eksporten fortsatt bidrar positivt til den samlede produksjonsutviklingen.

I Tyskland er det økonomiske bildet i ferd med å endre noe karakter. BNP-veksten er

BNP-VEKST FOR UTVALGTE LAND
Prosent

VEKST I KONSUMPRISENE
Prosent

reduisert i den vestlige delen, mens de østlige delstatene, som har opplevd et dramatisk produksjonsbortfall, trolig vil få positiv vekst neste år. I Tyskland (vest) ble det i juli i år gjennomført skatteøkninger for å finansiere overføringer og økonomiske tiltak i øst. Sammen med økende prisstigningstakt og økt rentenivå har dette medvirket til avmatningen i privat konsum. Eksporten til andre land har også utviklet seg svakt det siste året, mens den ekspansive politikken har bidratt til sterk importvekst. For et samlet Tyskland vil dermed et overskudd på driftsregnskapet i 1990 på 64,5 mrd. DM bli snudd til et betydelig underskudd i 1991 (32 mrd. DM i de tre første kvartalene). Kombinert med sterkere lønns- og prisvekst enn det som

har vært vanlig i Tyskland de siste årene har underskuddene på offentlige budsjetter ført til et nytt press oppover på rentenivået. Dette vil kunne motvirke en ytterligere rentenedgang i andre OECD-land.

I Storbritannia er BNP anslått å falle med vel 2 prosent i 1991. Konjunkturedgangen har ført til en sterk økning i tallet på arbeidsledige; fra 1990 til 1991 vil veksten bli på om lag 600 000 personer. Stigningstakten i konsumprisene er derimot blitt kraftig redusert, og rentenivået har falt gjennom 1991 fra vel 15 prosent til rundt 10 1/2 prosent. På denne bakgrunn og basert på en antakelse om et generelt konjunkturoppsving internasjonalt, regner de fleste prognosene med positiv BNP-vekst neste år. Det er imidlertid betydelig usikkerhet knyttet til disse anslagene. Både et forsinket omslag oppover i den amerikanske økonomien og en fortsatt tendens til økt sparing i husholdningene vil kunne føre til at oppgangen i Storbritannia blir svært moderat.

I Sverige ligger det an til et fall i BNP på rundt 1,5 prosent i inneværende år, og det regnes med svak utvikling også i 1992. Konjunkturedgangen har ført med seg en sterk økning i arbeidsledigheten, og ledighetsraten vil trolig komme opp i 5 prosent neste år. Som en følge av tidligere sterk pris- og lønnsvekst og svekket konkurranseevne, har svensk industri tapt markedsandeler. Pris- og lønnsveksten er imidlertid nå betydelig redusert, og i 1992 kan stigningstakten i konsumprisene komme ned mot 3-3 1/2 prosent.

I Danmark er samlet produksjon og etterspørsel i oppgang, men arbeidsledigheten har likevel økt ytterligere gjennom 1991. De sterke vekstimpulsene kommer fra eksporten, stimulert blant annet av økt etterspørsel fra Tyskland. På grunn av lav vekst i priser og lønninger gjennom lang tid er det utsikter til fortsatt positiv eksportutvikling framover.

Prognoser for verdenshandelen peker i retning av en volumvekst på 5-6 prosent i 1992. Norges eksportmarkeder vil vokse svakere enn dette, 3-4 prosent, som en følge av særlig svak vekst i flere land som veier tungt i norsk eksport. Råoljeprisen viste tidlig på høsten i år forholdsvis små variasjoner, med svingninger mellom 18 og 20 dollar pr. fat. Etter en markert oppgang i oktober, til 22,5 dollar pr. fat, har råoljeprisen nå falt tilbake igjen til i underkant av 20 dollar pr. fat. OPEC-landene ble på sitt møte i november ikke enige om noen ny kvo-

tebegrensning, og dette kan innebære et svakt press nedover på prisene i den nærmeste tiden framover. På andre råvaremarkeder har situasjonen i 1991 vært preget av lave og fallende priser. I tillegg til den internasjonale lavkonjunkturen, har økt eksport fra Sovjetunionen og Øst-Europa bidratt til den svake prisutviklingen.

Svak eksportutvikling

De svake internasjonale konjunkturerne har ført til en klar svekkelse av tradisjonell norsk vareeksport i 1991. Eksporten av tradisjonelle varer falt med 2,7 prosent (sesongjustert) fra 2. til 3. kvartal i år, til et nivå om lag 4,8 prosent lavere enn i 3. kvartal i fjor. Mer enn halvparten av nedgangen i den tradisjonelle vareeksporten i 3. kvartal kan føres tilbake til spesielle forhold på tilbudssiden. Redusert produksjon som følge av vedlikeholdsarbeider på Mongstad bidro til en nedgang i eksporten av raffinerte oljeprodukter i 3. kvartal på 18 prosent. Redusert eksport av elektrisk kraft som følge av dårlig tilsig tidligere i år bidro også til eksportfallet.

Til tross for vanskelige markedsforhold holdt eksporten av metaller i alt seg nær uendret i volum fra 2. til 3. kvartal, etter nedgang forrige kvartal. Gjennomsnittsprisen gikk imidlertid ned med 2,5 prosent. Eksporten av utekonkurrerende varer utenom metaller og raffinerte oljeprodukter økte svakt.

Eksporten av hjemmekonkurrerende varer ble redusert med 1,7 prosent, blant annet som en følge av nedgang i eksporten av verkstedprodukter.

Tjenesteeksporten økte med vel 4 prosent fra 2. til 3. kvartal i år, blant annet som en følge av økt fraktvolum i utenriks sjøfart. Utlendingers konsum i Norge bidro også til veksten. Eksporten av skip og oljeplattformer holdt seg i 3. kvartal på om lag samme høye nivå som i foregående kvartal. Eksporten av råolje og naturgass gikk ned med 5 prosent, etter betydelig vekst gjennom de fire foregående kvartaler. Den svake utviklingen i petroleumseksporten i 3. kvartal skyldes omfattende vedlikeholdsarbeider på norsk sokkel i august.

De spesielle forholdene på tilbudssiden som er nevnt ovenfor, vil bare i liten grad bidra til ytterligere fall i tradisjonell vareeksport i 4. kvartal. For 1991 under ett ligger det dermed an til en nedgang i eksporten av tradisjonelle varer på vel 1 prosent fra året før.

Tegn til vekst i privat konsum

Etterspørselen fra fastlands-Norge tok seg noe opp fra 2. til 3. kvartal i år, etter en klar nedgang gjennom første halvår. Privat konsum økte med 1,9 prosent (sesongjustert), etter å ha vist negativ vekst gjennom de tre foregående kvartalene. Varekonsumet vokste med 2,1 prosent, mens tjenestekonsumet utenom boligjenester vokste med 1,4 prosent.

Til tross for en markert økning i husholdningenes sparing i 1990, til et nivå tilsvarende 2 prosent av disponibel inntekt, er husholdningenes finansielle nettoformue fortsatt betydelig lavere enn i perioden fram til og med 1984. Sammen med et fortsatt høyt realrentenivå etter skatt trekker dette i retning av ytterligere oppgang i spareraten og et lavt nivå på boliginvesteringene framover. En viss likviditetseffekt av frigivelsen av SMS-midlene i september i år, kan likevel bidra til fortsatt vekst i privat konsum i 4.kvartal, slik at konsumveksten for året under ett blir nær null. Med en vekst i realdisponibel inntekt for husholdningene på opp mot 4 prosent, ligger det med dette an til en kraftig økning i spareraten i 1991, til et nivå på om lag 6 prosent.

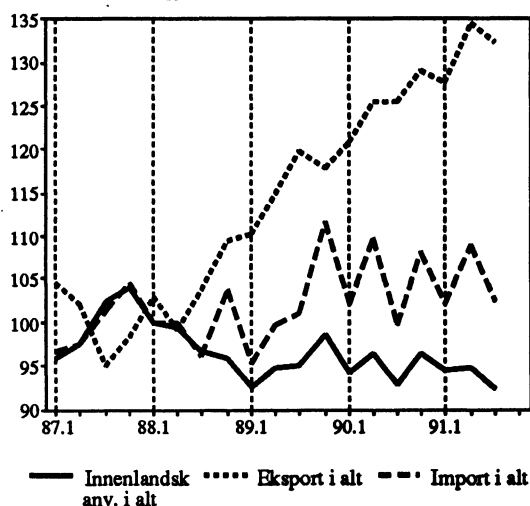
Gjennom de tre første kvartalene i år lå offentlig konsum 2,4 prosent over nivået i samme periode i fjor. Regjeringens politikk tar sikte på en vekst i offentlig konsum fra 1990 til 1991 på 2,8 prosent.

Privat sektor nøler med nye investeringer

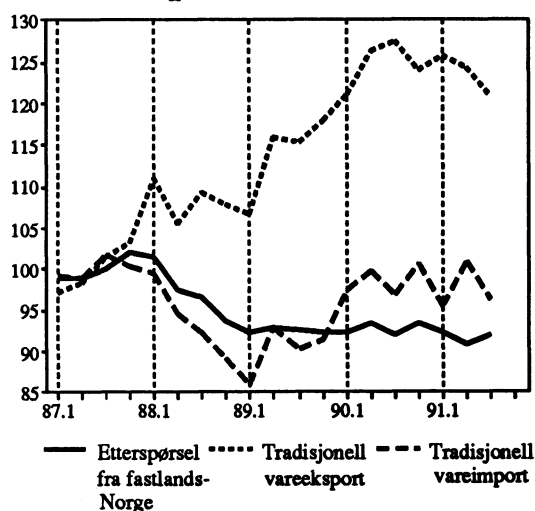
Nedgangen i bruttoinvesteringene i fastlands-Norge stoppet opp i 3. kvartal, som en følge av en markert økning i investeringene i offentlig forvaltning og i kraftforsyning. Økningen i de offentlige investeringene er i tråd med den politikkomleggingen som ble varslet i Revidert nasjonalbudsjett for 1991, men disse investeringene må øke ytterligere i 4.kvartal dersom anslagene for året under ett skal realiseres.

En markert vekst i industriinvesteringene gjennom 4.kvartal i fjor og 1.kvartal i år ble avløst av en nesten like sterk nedgang i 2. kvartal, og nedgangen fortsatte noe avdempet i 3. kvartal. SSBs investeringstelling for industri og bergverk i 3. kvartal indikerer at industriinvesteringene vil øke med om lag 7 prosent fra 1990 til 1991. Veksten i industriinvesteringene fra i fjor til i år skyldes først og fremst en kraftig økning i investeringene i trefored-

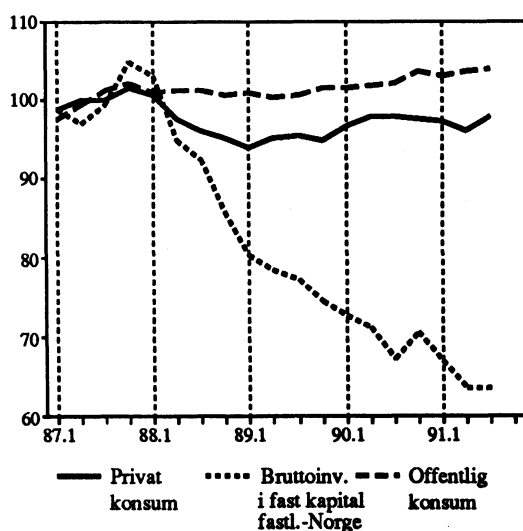
EKSPORT, IMPORT OG INNENLANDSK ANVENDELSE
1987=100. Sesongjusterte volumindekser

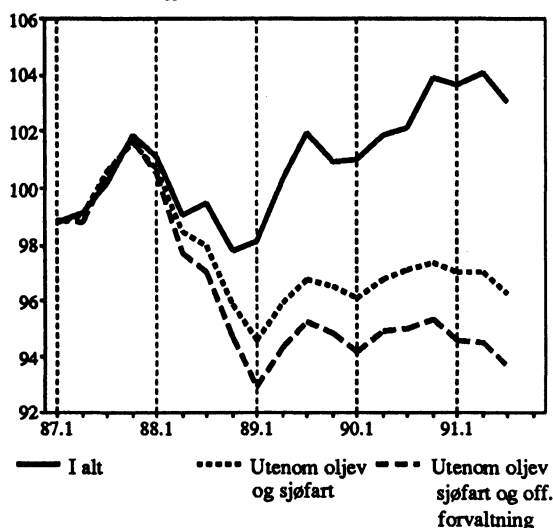
EKSPORT, IMPORT OG ETTERSPORSEL FRA
FASTLANDS-NORGE
1987=100. Sesongjusterte volumindekser

KONSUM OG INVESTERINGER
1987=100. Sesongjusterte volumindekser

BRUTTONASJONALPRODUKT
1987=100. Sesongjusterte volumindekser

ling, og i denne næringen er det ventet fortsatt investeringsvekst utover i 1992. Fallet i boliginvesteringene fortsetter med uforminsket styrke, og investeringene i 1991 kan komme ned i under 3 prosent av BNP for fastlands-Norge, en halvering siden 1987. Sett under ett ligger det an til en nedgang i bruttoinvesteringene i fastlands-Norge på vel 6 prosent i år.

Ifølge SSBs investeringstelling for oljevirkksomheten i 3. kvartal vil påløpte investeringskostnader øke med over 14 milliarder kroner i løpende priser fra 1990 til 1991. Denne veksten tilsvarer om lag nivået på de samlede industriinvesteringene i Norge i 1990, og representerer en reell etterspørselsimpuls på årsbasis på rundt 2 prosent av BNP i fastlands-Norge.

Fortsatt liten endring i importen

Justert for normale sesongsvingninger falt importen av tradisjonelle varer med 4,4 prosent i 3. kvartal, etter en noe sterkere økning forrige kvartal. Store anskaffelser av fly og ubåter har bidratt til markerte svingninger i importen av tradisjonelle varer gjennom de siste to årene, og vil også bidra til en sesongjustert vekst i importen i 4.kvartal i år. For året som helhet vil importen av tradisjonelle varer bli om lag uendret fra i fjor.

Nedgang i aktiviteten i vareproduserende næringer

BNP for fastlands-Norge falt med 0,7 prosent i 3. kvartal i år, etter svak nedgang i første halvår. Industriproduksjonen falt med 4 prosent, etter en vekst på vel 3 prosent i 3. kvartal. Reduksjonen i produksjonen var sterkest i hjemmekonkurrerende industri, til tross for en viss vekst i innenlandsk etterspørsel. Produksjonen i kraftforsyning gikk ytterligere ned i 3. kvartal. Reduksjonen i kraftproduksjonen i 1991 må imidlertid ses i lys av uvanlig høy produksjon i 1990 som en følge av mye nedbør.

Fortsatt vekst i privat og offentlig konsum i 4.kvartal og en utflating i eksporten vil bidra til en viss vekst i BNP for fastlands-Norge mot slutten av året (sesongjustert). Dermed kan produksjonsveksten i fastlands-Norge for året under ett bli om lag som i fjor (0,7 prosent), eller litt lavere.

Svak utvikling i arbeidsmarkedet

Fra 2. til 3. kvartal var det ifølge SSBs arbeidskraftsundersøkelse (AKU) en nedgang i tallet på utførte ukeverk, mens antall sysselsatte økte markert. På grunn av spesielle forhold knyttet til gjennomføringen av AKU i 2. og 3. kvartal i år er det imidlertid grunn til å regne med at antall sysselsatte kan være for lavt anslått i 2. kvartal og for høyt anslått i 3. kvartal.

Arbeidsstyrken har ifølge AKU beveget seg nokså paraelt med sysselsettingen. I 3. kvartal er det imidlertid en tendens i retning av en økning i tallet på arbeidsledige (sesongjustert), til tross for den rapporterte veksten i sysselsettingen. En utvikling i retning av økt arbeidsledighet gjennom 1991 kan også leses ut av Arbeidsmarkedsetatens observasjoner for summen av registrerte ledige og personer på arbeidsmarkedstiltak (eksklusive attføring). På basis av utviklingen gjennom de tre første kvartalene i år kan en slutte at AKU-ledigheten på årsbasis blir noe høyere i 1991 enn i 1990.

Avtakende vekst i konsumprisene bedrar til vekst i reallønningene.

Målt som økning i konsumprisindeksen fra samme måned året før falt prisveksten fra 4 prosent i begynnelsen av 1991 til 2,5 prosent i

oktober. Den svært lave prisveksten fra oktober i fjor til oktober i år skyldes først og fremst Gulfkrisens innvirkning på oljeprisene i fjor. Den underliggende prisveksten er imidlertid også lav, som følge av svak utvikling i innenlandsk etterspørsel, moderat kostnadsvekst og lav vekst i importprisene. I gjennomsnitt fra 1990 til 1991 vil trolig konsumprisene øke med i underkant av 3,5 prosent, som er den laveste prisstigningstakten i Norge siden 1969.

Sett under ett gir overhenget fra 1990 og tilleggene ved årets lønnsoppgjør et bidrag til årslønnsveksten fra 1990 til 1991 på 3,1 prosentpoeng i LO/NHO-området. Lønnsindeksen for industri og bygge- og anleggsvirksomheten for 2. kvartal indikerer en vekst i time-lønningene i forhold til samme kvartal året før på henholdsvis 8,1 og 5,4 prosent. Den sterke lønnsveksten i 2. kvartal henger sammen med at lønnsoppgjøret i år som normalt fikk virkning for lønningene i 2. kvartal, mens en i fjor fikk etterbetalinger i 3. kvartal. Veksten i lønningene vil derfor avta i andre halvår i år. I gjennomsnitt for hele økonomien vil lønningene øke med nær 5 prosent fra 1990 til 1991. Dette vil gi en vekst i reallønn før skatt på om lag 1,5 prosent.

Olje- og gasseksporten bidrar til store overskudd på driftsbalansen

Foreløpige tall for overfor utlandet viser et overskudd driftsregnskapet på vel 29 milliarder kroner i årets tre første kvartaler, nesten 20 milliarder mer enn i samme periode i fjor. Den store økningen i overskuddet på driftsbalansen hittil i år skyldes først og fremst en betydelig vekst i verdien av eksporten av råolje og naturgass. Nettoeksporten av tjenester har også økt i verdi, og en nedgang i verdien av importen av tradisjonelle varer bidrar til et redusert underskudd på handelsbalansen for slike varer på nær 2 milliarder kroner. Nedgang både i råoljeprisen og dollarkursen fra 3. til 4.kvartal kombinert med en viss oppgang i importen av tradisjonelle varer vil resultere i lavere overskudd på driftsbalansen i 4. kvartal. For året som helhet kan nå overskuddet anslås til vel 35

milliarder kroner, 13 milliarder høyere enn i 1990.

Sterkere vekst i norsk økonomi i 1992, men fortsatt høy arbeidsledighet.

I dette nummer av Økonomiske analyser presenteres også en modellbasert framskrivning av den makroøkonomiske utviklingen i Norge fram til og med 1992. BNP-veksten for fastlands-Norge i 1992 er nå beregnet til 1,5 prosent. En slik utvikling er anslått å gi kun svak vekst i sysselsettingen og en viss økning i arbeidsledigheten. Den viktigste årsaken til nedjusteringen av vekstutsiktene i forhold til tidligere prognoser er en svakere utvikling i eksporten av tradisjonelle varer enn tidligere lagt til grunn.

Lavere oljepriser og dollarkurs i tillegg til redusert tradisjonell eksport innebærer at anslagene for Norges driftsbalanse med utlandet er nedjustert. På grunn av rekordhøy produksjon av råolje, ligger det imidlertid fortsatt an til overskudd på Norges driftsbalanse på over 30 milliarder kroner både i 1991 og i 1992.

Nedgangen i fastlands-Norges investeringer er antatt å stoppe opp i 1992, blant annet som følge av sterk vekst i offentlige investeringer og en utflating av nedgangen i boliginvesteringene.

I de nye framskrivningene regnes det fortsatt med et oppsving i privat konsum i siste halvdel av 1991 og i 1992, slik at årsveksten for 1992 blir på 3 prosent. På grunn av et vedvarende behov i husholdningssektoren for finansiell konsolidering er imidlertid usikkerheten omkring husholdningenes spareadferd særlig stor. Vi har derfor foretatt en alternativ modellberegning hvor vi har analysert virkningene av at husholdningenes sparerate øker med ytterligere 1 1/2 prosentpoeng i 1992 i forhold til den opprinnelige modellbanen. De viktigste virkningene av en slik tilstramming i husholdningssektoren er en halvering av veksttakten til BNP for fastlands-Norge og en forbedring av driftsbalansen som følge av lavere import. Sysselsettingen går ned med om lag 5000 personer i forhold til den opprinnelige banen. Pris- og lønnsveksten påvirkes ubetydelig i 1992.

UTVIKLINGEN I NOEN MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER

Prosentvis volumendring i 1989-priser ¹⁾

	Mrd. 1989- kr.	Vekst fra samme periode året før				Vekst fra foregående kvartal, sesongkorrigert			
	1990	90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Privat konsum	320,2	2,4	0,3	-1,6	0,1	-0,4	-0,1	-1,4	1,9
Varer	201,6	2,3	-0,0	-2,1	-0,2	-1,5	-0,1	-1,0	2,1
Tjenester	107,9	2,8	2,5	2,6	3,9	1,5	1,4	-0,5	1,0
Nordmenns konsum i utlandet	20,4	-0,1	-16,7	-16,7	-6,9	-0,0	-13,2	-0,1	7,5
- Utlendingers konsum i Norge	9,8	-0,9	-14,5	4,4	14,9	1,2	-9,2	20,3	4,2
Offentlig konsum	134,2	3,7	3,2	0,6	3,5	3,8	-1,9	0,5	1,2
Statlig konsum	53,8	5,6	6,5	-0,8	6,8	7,5	-3,5	0,2	2,7
Sivilt konsum	32,8	5,4	5,5	1,2	10,3	6,7	-0,6	-0,2	3,9
Militært konsum	21,0	5,8	8,4	-3,8	0,5	8,8	-8,0	0,9	0,7
Kommunalt konsum	80,4	2,2	1,4	1,6	1,5	1,4	-0,8	0,6	0,3
Bruttoinvestering i fast kapital	122,3	-29,5	-7,3	1,9	3,6	15,3	-6,8	5,0	-17,0
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	25,9	-61,0	8,4	37,2	41,3	30,3	4,4	-21,1	-2,0
Fastlands-Norge	96,3	-6,9	-11,0	-8,9	-5,0	5,0	-5,2	-4,8	0,2
Industri og bergverksdrift	13,4	14,6	14,8	11,1	6,4	11,6	9,4	-9,3	-5,2
Annen vareproduksjon	13,3	-14,9	-15,6	-3,2	7,9	0,6	-3,9	4,8	6,8
Annen tjenesteyting	69,6	-9,3	-14,2	-13,9	-9,9	4,5	-8,5	-5,6	0,0
Lagerendring (BNP-vekstbidrag)	16,2	(4,1)	(-0,5)	(-0,2)	(-2,0)	(0,1)	(-2,0)	(2,0)	(-1,7)
Skip og plattf. under arb.(BNP-vbd.)	11,7	(2,1)	(-0,3)	(-1,4)	(-1-1)	(-0,7)	(-1,2)	(1,4)	(-0,5)
Varelagre (BNP-vekstbidrag) ³⁾	4,4	(2,0)	(-0,2)	(1,2)	(-0,9)	(0,8)	(-0,8)	(0,6)	(-1,2)
Innenlandsk anvendelse	592,8	-2,8	-1,1	-0,6	-0,6	4,0	-2,1	0,5	-2,8
- påløpte inv. oljevirks. og u. sjøfart ²⁾	37,7	-47,5	0,4	5,5	4,5	..	..	..	..
etterspørsel fra fastlands-Norge	550,7	0,9	-1,0	-2,3	0,0	1,5	-1,5	-1,5	1,5
Eksport.....	281,8	8,6	4,2	8,1	6,1	2,6	-0,9	5,3	-1,6
Tradisjonelle varer	119,6	4,1	0,5	0,4	-4,8	-2,9	1,4	-1,1	-2,7
Råolje og naturgass	74,8	11,9	17,6	24,6	16,1	11,2	2,5	6,3	-5,0
Skip og oljeplattformer	10,8	69,2	-15,6	13,7	62,1	2,8	-25,0	113,4	-1,4
Tjenester	76,7	7,3	-0,7	4,0	6,3	3,2	-5,0	3,5	4,1
Samlet anvendelse	874,6	0,6	0,6	2,3	1,5	3,5	-1,7	2,1	-2,4
Import.....	240,7	-3,4	-1,7	0,8	3,0	8,4	-5,5	6,6	-6,0
Tradisjonelle varer	150,1	9,3	-4,6	2,7	-0,1	3,7	-5,3	5,9	-4,4
Råolje	1,4	129,3	0,3	5,1	-47,5	2,5	-30,4	176,3	-73,4
Skip og oljeplattformer	18,7	-51,9	7,8	-24,2	-7,9	99,0	-23,1	7,0	-44,2
Tjenester	70,5	1,6	2,5	5,1	11,1	3,6	-0,0	5,8	2,6
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	633,9	2,2	1,4	2,9	1,0	1,7	-0,3	0,4	-1,0
- fastlands-Norge	533,6	0,1	-0,5	1,1	-0,5	0,3	-0,4	-0,0	-0,7
Oljevirkksomhet og utenriks sjøfart	100,3	14,1	11,6	12,7	10,2	9,6	0,2	2,6	-2,2
Fastlands-næringer	493,5	-0,2	-0,4	1,2	-0,7	0,2	-0,2	-0,1	-0,9
Industri og bergverksdrift	92,4	-0,3	-3,0	3,2	-2,7	-0,1	-1,9	3,4	-4,0
Annen vareproduksjon	71,3	-7,1	-2,3	-8,4	-7,6	-3,1	1,1	-5,0	-2,0
Annen tjenesteyting	329,8	1,5	0,8	2,4	1,7	1,0	0,1	-0,0	0,2
Korr.poster (BNP-vekstbidrag) ⁴⁾	40,1	(0,2)	(-0,1)	(-0,1)	0,1	2,0	-3,3	0,9	1,6

¹⁾ Fotnoter, se "Teknisk merknad".

PRISINDEKSER FOR MAKROØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER

	Prosentvis endring fra samme periode året før				Prosentvekst fra foregående kvartal. Sesongkorrigert			
	90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Privat konsum	4,7	4,4	4,0	3,6	1,2	0,9	0,6	0,8
Offentlig konsum	4,7	5,4	4,5	3,8	1,9	0,8	0,0	1,0
Bruttoinvesteringer i fast kapital	2,3	2,9	3,7	4,8	1,0	0,7	3,1	2,2
- fastlands-Norge	2,0	1,4	2,1	2,1	0,8	-0,9	0,8	1,3
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	4,4	4,4	4,3	4,1	1,3	0,8	1,0	1,1
- etterspørsel fra fastlands-Norge	4,2	4,2	3,8	3,5	1,3	0,6	0,5	0,9
Eksport	14,2	2,7	9,2	2,2	13,3	-10,9	1,6	-0,2
- tradisjonell vareeksport	2,8	0,7	3,1	0,9	6,8	-4,4	0,5	-1,8
Samlet anvendelse	7,6	3,8	5,8	3,4	5,1	-3,2	1,2	0,7
Import	0,2	-1,3	0,6	3,2	1,1	-1,6	1,8	1,7
- tradisjonell vareimport	-0,4	-3,0	-0,2	0,9	0,2	-2,4	2,5	0,6
Bruttonasjonalprodukt (BNP)	10,4	5,7	7,8	3,5	6,7	-3,9	1,1	0,2
- fastlands-Norge	3,9	5,5	4,3	3,8	2,4	1,5	-0,2	0,5

TEKNISK MERKNAD OM KVARTALSTALLENE OG FOTNOTER TIL TABELLENE

Fotnoter: 2) Inkludert skip, oljeplattformer og plattform-moduler under arbeid. 3) Utenom skip, oljeplattformer under arbeid og plattform-moduler under arbeid. BNP-vekstbidragene er beregnet som differansen mellom lagerinvesteringene, regnet i prosent av BNP. 4) Korreksjon for frie banktjenester og visse avgiftsberegninger. BNP-vekstbidragene er beregnet som økningen i posten fra samme kvartal året før, regnet i prosent av BNP samme kvartal året før.

Kvartalsberegningene: Beregningene foretas på et mindre detaljert nivå enn de årlige nasjonalregnskapsberegningene og etter et mer summarisk opplegg. De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene for årene til og med 1989 er avstemt mot de sist publiserte årlige regnskapstallene.

Basisår og kjeding: I det kvartalsvise nasjonalregnskapet beregnes alle størrelser i faste priser med basis i prisene to år tidligere. Volumtall for 1990 og 1991 er beregnet i 1989-priser, og det er brukt vektorer fra dette året. Valg av basisår påvirker fastpristallene og dermed de årlige volumendringsratene (vekstratene). For sammenligningens skyld er det i alle tabeller gitt vekstrater med 1989 som basisår (felles omregningsår). Dette er gjort ved å prisomregne fastpristallene for årene før 1989 til 1989-priser. Prisomregningen er foretatt på kvartalsregnskapets sektornivå.

Bruttoinvesteringer: Bruttoinvesteringer i fast kapital i alt er sterkt påvirket av de store svingningene i investeringer i oljevirksomhet. Disse svingningene skyldes blant annet at plattformer som har vært under arbeid i flere år, regnes som investert i det kvartal og med den kapitalverdi de har ved uttøying til feltet.

Sesongjusterte tall: Det kvartalsvise nasjonalregnskapet utarbeides som et ikke-sesongkorrigert regnskap, der en søker å registrere de faktiske transaksjoner i hvert kvartal. De fleste tallseriene på detaljert regnskapsnivå viser derfor klare sesongsvingninger. Disse seriene er sesongjustert og deretter summert sammen med de øvrige tallseriene til de totalstørrelsene som er presentert i teksttabellene og diagrammene. For offentlig sektors innkjøp av varer og tjenester, hvor en foreløpig ikke har tilstrekkelig informasjon til å fastlegge sesongmønsteret, er sesongjusteringen basert på skjønn.

Underliggende tendens: Norsk økonomi er så liten at tilfeldige eller enkeltstående, store hendelser kan gi store utslag i tallene. De sesongkorrigerte tallene gattes derfor, slik at en kan finne fram til den underliggende tendensen for hver av seriene. Ved glattingen forsøker en å skille mellom tilfeldige og systematiske variasjoner i serien.

REVISJONER AV BEREGNET UNDERLIGGENDE TENDENS

(Vekst fra foregående kvartal i glattet, sesongjustert serie, omregnet til årlig rate)

Publ.	87.4	88.1	88.2	88.3	88.4	89.1	89.2	89.3	89.4	90.1	90.2	90.3	90.4	91.1	91.2	91.3
-------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

BNP fastlands-Norge

Sep.-88	0	-1	-1													
Des.-88	1	0	-1	-2												
Feb.-89	1	0	-1	-1	-2											
Jun.-89	2	0	-2	-3	-4	-3										
Sep.-89	2	-1	-2	-4	-4	-2	1									
Des.-89	2	0	-2	-4	-4	-2	1	3								
Feb.-90	2	0	-2	-3	-3	-1	2	3	2							
Jun.-90	-1	-3	-4	-4	-3	-1	1	1	0	-2						
Sep.-90	-1	-3	-4	-4	-3	-2	1	1	1	1	3					
Des.-90	-1	-3	-4	-4	-3	-2	1	1	1	2	3	3				
Feb.-91	-1	-3	-4	-4	-3	-1	1	2	1	1	2	2	2			
Jun.-91	-1	-2	-4	-5	-5	-3	0	1	1	1	1	1	0	-1		
Sep.-91	-1	-2	-4	-5	-5	-3	0	1	1	1	1	1	0	0	-1	
Des.-91	-1	-2	-4	-5	-5	-3	0	1	1	1	1	1	0	0	-1	-1

Etterspørsel fra fastlands-Norge

Sep.-88	0	-2	-4													
Des.-88	0	-2	-4	-4												
Feb.-89	0	-3	-5	-4	-3											
Jun.-89	0	-3	-5	-5	-4	-3										
Sep.-89	0	-3	-6	-7	-6	-4	0									
Des.-89	0	-3	-5	-6	-6	-5	-2	0								
Feb.-90	0	-3	-5	-6	-6	-4	-2	0	1							
Jun.-90	0	-3	-6	-7	-7	-4	-2	-1	-1	-1						
Sep.-90	0	-3	-6	-7	-7	-5	-2	0	1	2	3					
Des.-90	0	-3	-6	-7	-7	-5	-2	-1	0	1	2	2				
Feb.-91	0	-3	-6	-7	-7	-5	-2	0	1	1	2	2	2			
Jun.-91	0	-3	-6	-8	-7	-5	-3	-1	0	1	1	0	0	-2		
Sep.-91	0	-3	-6	-8	-7	-5	-3	-1	0	1	1	0	-1	-2	-3	
Des.-91	0	-3	-6	-8	-7	-5	-3	-1	0	1	1	0	-1	-2	-2	0

MERKNADER TIL REVISJONENE

Revisjoner kan enten skyldes nye/reviderte kvartalstall for inneværende år, nye/reviderte årlige nasjonalregnskap for tidligere år eller overgang til nytt prisbasis-år. Fordi vekstratene etter omregning til årlig rate er avrundet til nærmeste hele prosent, kan 1 prosentenhets endring i vekstraten først og fremst skyldes ulik avrunding.

Publisert:	Prisbasis:	Nytt årlig regnskap:	Andre merknader:
------------	------------	----------------------	------------------

Sep.-88	1986	1985-87	
Des.-88	"		
Feb.-89	"		
Jun.-89	1987	1986-87	
Sep.-89	"		
Des.-89	"		
Feb.-90	"		
Jun.-90	1988	1987-88	
Sep.-90	"		
Des.-90	"		
Feb.-91	"		
Jun.-91	1989	1988-89	
Sep.-91	"		
Des.-91	"		

Revidert sesongjusteringsprogram.

Konjunkturutviklingen i utlandet

USA: Forsinket oppgang

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser en vekst i bruttonasjonalproduktet (BNP) på 2,4 prosent (sesongjustert årlig rate) fra 2.kvartal til 3.kvartal, etter tre kvartaler med negativ vekst. Veksten i 3.kvartal er svak sammenliknet med det som tidligere har vært vanlig etter konjunkturedganger, og månedstatistikk viser at veksten var konsentrert om begynnelsen av kvartalet. Den svake utviklingen har fortsatt utover høsten, og det ventes derfor klart lavere vekst i 4.kvartal. Det er først og fremst privat konsum som ser ut til å svikte. For hele 1991 ligger det an til å bli en nedgang i BNP på om lag 1/2 prosent.

Den ledende indikatoren - som skal gi signaler om veksten 6 til 9 måneder fram i tid - økte fra februar til juli i år, men flatet ut i august og september. Denne utviklingen peker mot en beskjeden vekst også i første halvår av 1992, og veksten for hele året blir trolig under 2 1/2 prosent.

Etter at de gjengitte prognosene ble utarbeidet, er det kommet ytterligere signaler om en fortsatt svak utvikling: Veksten i detaljhandelen har vært svak siden august i år, og det var ingen vekst i

perioden august til oktober (i gjennomsnitt). Konsumbarometrene falt kraftig i oktober og november, og er nå lavere enn bunnpunktene i februar i år. Veksttaket i industriproduksjonen har avtatt siden i sommer og viste ingen endring fra september til oktober. Ordretilgangen i oktober fortsatte å vise svakhetstegn etter negativ utvikling også de to foregående månedene.

Utviklingen toppet seg i kursfallet på New York-børsen midt i november. Fallet har trolig sammenheng med lite oppløftende korttidsinformasjon, men den utløsende årsaken var et forslag fra kongressen om å sette tak på kredittkort-rentene. Dette vil kunne føre til at hundretusener av kredittkort blir inndradd på grunn av at den sterkt svekkede innbetalingen ikke lenger samsvarer med risikoen forbundet med kreditten. Da det endelige forslaget til reformer i bankvesenet ble lagt fram i slutten av november, var imidlertid dette rentetaket fjernet.

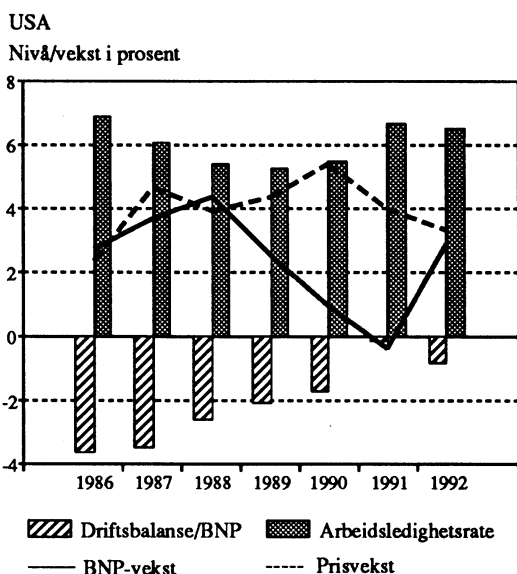
Inflasjonstakten har avtatt jevnt hittil i år. I oktober var konsumprisene 2,9 prosent høyere enn i samme måned i fjor, mot en stigningstakt på 5,2 prosent i januar. Mye av nedgangen i prisstigningstakten skyldes lavere oljepriser, men den såkalte kjerneinflasjonen, som ikke omfatter matvarer og

USA: MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL

Volumendring fra året før i prosent der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regn- skap	LINK sep	EcF nov	DRI nov	LINK sep	EcF nov	DRI nov
Privat konsum	0,9	0,4	-	0,4	3,3	-	2,2
Offentlig konsum	2,8	0,7	-	0,5	-1,7	-	-3,1
Boliginvesteringer	-5,4	-11,6	-	-11,8	19,7	-	7,8
Andre private investeringer	1,8	-3,5	-2,8	-2,6	6,9	2,5	6,0
Eksport	6,4	3,3	-	3,8	3,6	-	4,8
Import	2,8	0,0	-	1,1	6,3	-	7,6
Bruttonasjonalprodukt	1,0	-0,3	-0,5	-0,5	3,8	2,2	2,4
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-1,7	-0,2	-0,2	-0,1	-1,0	-0,5	-1,0
Konsumprisvekst	5,4	4,0	3,8	4,2	3,1	3,0	3,4
Arbeidsledighetsrate (nivå)	5,5	6,7	6,7	6,7	6,2	6,7	6,6
Kortsiktig rente (prosent)	7,5	5,6	5,5	5,4	5,5	5,1	4,9
Langsiktig rente (prosent)	8,6	-	-	8,1	-	-	7,6

Kilde: Data Resources Inc. (DRI), LINK-prosjektet (et internasjonalt prognosesamarbeid) og gjennomsnittet av 26 amerikanske institutter - publisert i tidsskriftet Economic Forecasts (EcF).

energi, har også vist nedgang. Det ligger nå an til en konsumprisvekst på om lag 4 prosent i år, og prognosene antyder en noe svakere økning, 3 - 3 1/2 prosent, neste år.

Industriproduksjonen, som økte med 0,5 - 0,8 prosent pr. måned fra april til juli, har stagnert i høst. Det er få tegn til at industrien vil bli en sterk vekstfaktor i tiden framover. De fleste ordreindeksene har falt de siste månedene, og en indeks basert på spørreundersøkelser blant industribedrifter (Purchasing Managers Index) falt i oktober, etter å ha vokst jevnt siden februar i år.

Sysselsettingen har utviklet seg adskillig svakere enn ventet i høst. Det er praktisk talt bare i helsesektoren det er vekst, mens sysselsettingen i tjenestesektoren forøvrig er redusert. Det siste har blant annet sammenheng med overinvesteringer i finanssektoren i 1980-årene. Den svake veksten i industrisysselsettingen i sommer har stagnert, og arbeidsledigheten økte svakt igjen i oktober til 6,8 prosent av arbeidsstyrken. Antallet førstegangssøknader om arbeidsledighetstrygd fortsatte å øke i november. Dette er en viktig indikator for situasjonen på arbeidsmarkedet, og etter stigningen de siste ukene kan en vente seg en svak utvikling på arbeidsmarkedet ut året. Arbeidsledigheten vil trolig øke til nær 7 prosent i de siste månedene i år. Neste år ventes en reduksjon av arbeidsledigheten til 6 1/2 - 6 3/4 prosent, men dette kan vise seg å være for optimistisk sett i lys av den siste utviklingen.

Etter en bølge av optimisme i vår i kjølvannet av avslutningen av Gulfkrigen peker igjen indikatorer for privat konsum nedover, til tross for en (foreløpig beregnet) konsumvekst på 3,8 prosent i 3.kvartal. Detaljhandelen ble redusert med 0,1 prosent fra september til oktober, etter å ha vist en ujevn utvikling gjennom året. Det er spesielt bilsalget som har sviktet i høst. Det er først og fremst den negative utviklingen på arbeidsmarkedet som bremser for-

bruksveksten til husholdningene. Stor gjeldsbyrde indikerer også at det ikke er rom for noen større økning i privat konsum. Nedsettelsen av det kort-siktige rentenivået har bare fått begrenset betydning for evnen til å betjene gjelden. De fleste boliglån er langsiktige med fast rente, og refinansiering til gunstigere vilkår er vanskeliggjort av prisfall på eiendomsmarkedet.

Private investeringer utenom bolig tok seg opp i 3.kvartal, med en vekst på 6,6 prosent (sesongjustert årlig rate). Det var investeringer i maskiner som økte, mens bygningsinvesteringene fortsatte å falle kraftig. Etter den langvarige oppgangen gjennom 1980-årene er det betydelig ledig kapasitet i næringsbygg, og dette vil virke dempende på investeringene i tiden framover. Samlet peker prognosene mot en nedgang i investeringene i år på 3 - 3 1/2 prosent og en moderat vekst neste år.

Boliginvesteringene vokste kraftig i 3.kvartal, med over 20 prosent (sesongjustert årlig rate). Økningen må ses på bakgrunn av at boliginvesteringene var på et svært lavt nivå, etter negativ vekst både i 1989 og 1990. På grunn av den store nedgangen i 1. og 2.kvartal, vil boliginvesteringene trolig gå ned med om lag 12 prosent fra 1990 til 1991. Anslagene for 1992 varierer fra 8 til 20 prosent vekst. I lys av lave tall for igangsettinger av nye boliger i høst, er trolig det laveste anslaget det mest realistiske.

Eksporten, som de siste årene har vært den mest markante vekstfaktoren, er nå for alvor rammet av den svakere veksten internasjonalt. Styrkingen av dollarkursen mellom februar og juli kan også ha spilt en rolle. I 1991 blir veksten i eksportvolumet beskjeden, om lag 3 1/2 prosent. Svekkelsen av dollarkursen i siste halvår i år vil bidra til en noe sterkere vekst i 1992, til tross for en forventet svak utvikling i etterspørselen fra viktige handelspartnere.

Den sterke veksten i importvolumet i 2. og 3.kvartal reflekterer økningen i den innenlandske etterspørselen, spesielt privat konsum. Styrkingen av dollarkursen på nær 6 prosent fra 1. til 2.kvartal har også spilt en rolle. Den store importøkningen har trolig bidratt til den svake utviklingen i innenlandsk produksjon utover høsten. For hele 1991 ser det ut til å bli en importøkning på om lag 1 prosent, mens anslagene for 1992 peker mot en vekst på rundt 7 prosent.

Etter en midlertidig bedring av handelsbalansen for varer i første halvår i år som følge av importnedgang i 1.kvartal og styrking av dollarkursen fra mars, vokste underskuddet igjen i 3.kvartal. Underskuddet på driftsbalansen blir trolig mellom 5 og 10 milliarder dollar i år, under 1/4 prosent av BNP. I 1992, når overføringene i forbindelse med Gulfkrigen ikke lenger vil påvirke tallene, er underskuddet anslått å øke igjen, til 1/2 - 1 prosent av BNP.

Det føderale budsjettunderskuddet ble rekord-

store 287 milliarder dollar i budsjettåret 1991 (1. oktober 1990 til 30. september 1991). Underskuddet vil trolig øke ytterligere i det inneværende budsjettåret. Økningen har sammenheng med redningsoperasjonen for sparebankene og vekst i stønadene. Det store underskuddet medfører at amerikanske myndigheter har liten handlefrihet i finanspolitikken. Samtidig er underskuddet en medvirkende årsak til at pengepolitikken ikke er så effektiv som man kunne ønske. Finansieringen av underskuddet bidrar til å holde de langsiktige rentene høye. Dermed får ikke senkningen av sentralbankrentene fullt gjennomslag. Den føderale fondsrenten er nå nede i 4 3/4 prosent - vel 2 1/4 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i 1990, etter den siste nedsettelsen i begynnelsen av november. Samtidig er renten på langsiktige statsobligasjoner om lag 8 prosent, bare 1/2 prosentpoeng lavere enn gjennomsnittet i 1990.

Japan: Svakere utvikling

Bruttonasjonalproduktet (BNP) i Japan økte med 2,0 prosent fra 1.kvartal til 2.kvartal i år, etter en vekst på 11,2 prosent i 1.kvartal (sesongjusterte årlige rater). Den høye veksten i 1.kvartal bidrar til at BNP-veksten i 1991 kan havne på over 4 prosent, til tross for at det er ventet svært svak - kanskje negativ - vekst i andre halvår i år. Veksten i 1992 ligger an til å bli betydelig lavere enn i år, men veksttakten vil trolig øke gjennom året.

Det mest fremtredende trekket ved Japans økonomi nå er en betydelig reduksjon i investeringsveksten. Som omtalt i Konjunkturtendensene for september, henger dette nært sammen med til-

stramningen i pengepolitikken fra 1989. Et svekket aksjemarked og reduserte bedriftsoverskudd bidrar også til at det er vanskeligere å skaffe egenkapital enn tidligere. Kombinert med en mer restriktiv utlånspolitikk fra bankenes side - for å klare egenkapitalkravet i 1993 - og en betydelig økning i antall konkurser tyder dette på at det er dårlige utsikter til et oppsving i investeringene det nærmeste året.

15. november ble diskontosatsen satt ned med 1/2 prosentpoeng, til 5 prosent. Den forrige reduksjonen kom i juli. I mellomtiden ble også bankenes reservekrav satt ned. De fleste observatører mener imidlertid at disse tiltakene ikke vil få noen større effekt på innenlandsk etterspørsel det nærmeste året.

Prisveksten i Japan avtar fortsatt, på grunn av lavere importprisvekst gjennom året og lavere lønnstillegg i år enn i fjor. I oktober var konsumprisene vel 2 prosent høyere enn ett år tidligere, mot en stigningstakt på 4,3 prosent i januar. Det er ventet enda lavere lønnstillegg neste år, som følge av et mindre stramt arbeidsmarked. Prognosene peker mot en gjennomsnittlig prisvekst på 3 - 3 1/2 prosent i år og 2 - 2 1/2 prosent i 1992.

Industriproduksjonen har i de tre første kvartalene av 1991 ligget på om lag det samme nivået som i 4.kvartal i fjor. Samtidig har lagerbeholdningen økt, og var i oktober over 10 prosent høyere enn oktober i fjor. Dette tilsier en fortsatt svak utvikling i industriproduksjonen framover.

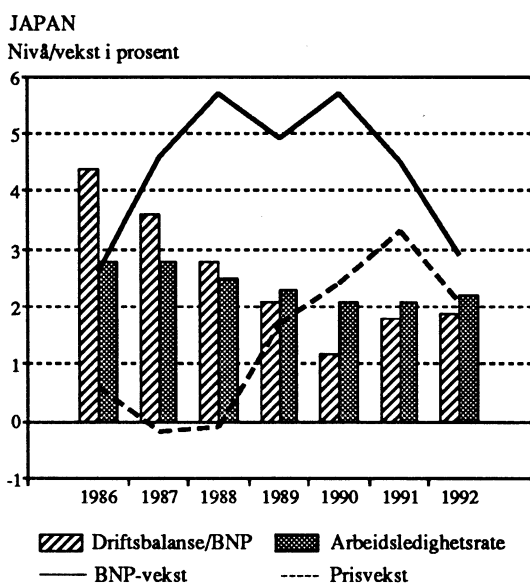
Privat konsum vokste sterkere i 2.kvartal enn tidligere antatt, med en sesongjustert årlig rate på 7,2 prosent. Også i 1990 var veksten i 2.kvartal svært høy, mens det var tilnærmet nullvekst resten

JAPAN: MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL

Volumendring fra året før i prosent der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regn- skap	LINK sep	DRI okt	NRI nov	LINK sep	DRI okt	NRI nov
Privat konsum	4,1	2,8	3,2	2,9	4,2	3,3	2,9
Offentlig konsum	1,4	1,9	3,2	2,8	1,5	3,3	2,5
Boliginvesteringer	8,6	-3,1	-5,3	-7,2	-6,7	0,5	-8,5
Andre private investeringer	14,0	8,9	6,5	6,7	6,3	2,7	-1,1
Ekspor	10,8	7,1	4,2	4,5	6,5	4,9	2,2
Import	12,0	-1,0	-0,1	-2,6	6,2	7,6	-0,5
Bruttonasjonalprodukt	5,7	4,7	4,3	4,6	3,6	3,1	2,0
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	1,2	1,8	1,7	1,9	2,0	1,6	2,0
Konsumprisvekst	2,4	3,0	3,2	3,6	1,8	2,4	2,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	2,1	2,0	2,1	2,2	2,0	2,1	2,5
Kortsiktig rente (prosent)	7,2	7,5	7,5	-	6,5	6,5	-
Langsiktig rente (prosent)	7,4	6,7	6,6	-	6,7	6,4	-

Kilde: Data Resources Inc. (DRI), LINK-prosjektet (et internasjonalt prognosesamarbeid) og Nomura Research Institute (NRI).

av året. Tegn til lavere inntektsvekst og svak utvikling i detaljhandelen siden i sommer peker mot betydelig lavere vekst i andre halvår i år. Det er spesielt bilsalget som svikter: Antallet nyregistrerte biler har gått ned hver måned siden mai. Salget av ikke-varige goder holder seg imidlertid oppe, og vil bringe veksten i privat konsum opp i om lag 3 prosent både i år og neste år.

Private investeringer utenom boliger var tilnærmet uendret fra 1. til 2.kvartal. Ordretilgangen for investeringsvarer begynte å gå ned allerede i 4.kvartal i fjor, og denne tendensen har forsterket seg utover i 1991. I samme retning trekker en nylig publisert spørreundersøkelse blant de viktigste bedriftene. Ifølge denne er planlagte investeringer i budsjettåret 1991 (som slutter 29.februar) 6,8 prosent høyere enn faktiske investeringer i foregående budsjettår, mens det ligger an til en reduksjon i investeringene i budsjettåret 1992. Det har tidligere vist seg at investeringene ofte har blitt høyere enn planlagt, men planlagte investeringer er nå betydelig lavere enn tidligere. En hovedårsak til den reduserte investeringsveksten er, som nevnt tidligere, de høye finansieringskostnadene. Samtidig er det også tegn til lavere kapasitetsutnyttning og etterspørselsvekst. Ulike antakelser om hvor sterkt investeringene blir påvirket av disse faktorene gir svært forskjellige prognoser for 1992, men et fellestrekk er likevel at investeringsveksten anslås å bli betydelig lavere enn i de tre foregående årene.

Boliginvesteringene falt ytterligere i 2.kvartal med vel 24 prosent, etter et fall på 11 prosent i 1.kvartal (sesongjusterte årlige rater). I både 2. og 3.kvartal falt igangsettingen av nye boliger med over 20 prosent sammenliknet med samme kvartal året før. Det vedvarende høye rentenivået, lavere eiendomspriser og redusert kredittilgang er viktige faktorer bak reduksjonen i boliginvesteringene. Prognosene for 1991 og 1992 er betydelig nedjust-

tert i løpet av høsten, og peker nå i retning av en nedgang i boliginvesteringene på henholdsvis 3 - 7 prosent og 6 1/2 - 8 1/2 prosent.

Etter en vekst på over 25 prosent (sesongjustert årlig rate) i 1.kvartal, ble eksportvolumet redusert med vel 10 prosent i 2.kvartal. En tilnærmet utflating i andre halvår - som prognosene indikerer - tilsier en eksportvekst for hele 1991 på vel 4 prosent. De fleste prognosene for 1992 gir en eksportvekst på over 5 prosent. Det lave anslaget fra Nomura Research Institute (NRI) henger sammen med at dette instituttet har til dels betydelig lavere anslag for veksten i alle de store industrilandene.

Importvolumet gikk ned med vel 1 prosent i 2.kvartal, etter en nedgang på 7 prosent i 1.kvartal (sesongjusterte årlige rater). Prognosene peker mot en reduksjon for inneværende år under ett. For 1992 varierer prognosene. LINK (et internasjonalt prognosesamarbeid) og DRI (Data Resources Inc.) regner begge med et oppsving, mens NRI anslår en svak importnedgang som følge av lave prognoser for innenlandsk etterspørsel i 1992.

Overskuddet i varehandelen med utlandet vil øke kraftig i 1991. Fra januar til oktober var overskuddet nesten 80 milliarder dollar, mot 52 milliarder dollar i samme periode i 1990. Dermed ligger overskuddet an til å bli nesten like stort som i årene 1986 og 1987, da overskuddet var rundt 95 milliarder dollar. Styrkingen av yen-kursen gjennom året har bidratt vesentlig til det økte overskuddet. Sammen med redusert underskudd på tjenestebalansen har dette ført til betydelig økning av overskuddet på driftsregnskapet med utlandet: I perioden januar til september var driftsoverskuddet nesten 50 milliarder dollar, mot vel 28 milliarder dollar i samme periode i fjor. Som andel av BNP vil overskuddet på driftsbalansen i år komme opp i rundt 1,8 prosent. Driftsoverskuddet kan komme til å øke ytterligere i 1992.

Utsiktene til økte overskudd i handelen med utlandet kan føre til press mot Japan for å øke aktiviteten i offentlig sektor. Det avtakende aktivitetsnivået i næringslivet innenlands vil kunne trekke i samme retning. NRIs prognoser er basert på en økning i offentlige investeringer på rundt 3 1/2 prosent i år og vel 8 prosent neste år.

Tyskland (vest): Avtakende vekst

I Tyskland (vest) førte ekspansiv finanspolitikk i forbindelse med gjenforeningen til betydelig økonomisk vekst i 1990 og i første halvdel av 1991. Anslagene for veksten i BNP fra 1990 til 1991 ligger på i overkant av 3 prosent. Det er imidlertid nå klare tegn til at veksttakten er i ferd med å avta. Industriproduksjonen lå i august 2,7 prosent over nivået fra samme måned året før, men falt med 1,2 prosent fra juli til august i år. Videre ser kapasitetsutnyttningen i industrien ut til å ha falt noe fra det

TYSKLAND(VEST): MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL

Volumendring fra året før i prosent der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regn- skap	5TI ¹⁾ okt	IMF okt	DRI okt	5TI ¹⁾ okt	IMF okt	DRI okt
Privat konsum	4,3	3,0	2,9	2,7	2,0	1,9	0,7
Offentlig konsum	2,9	1,0	0,8	-1,1	2,0	0,7	1,0
Investering i fast realkapital	8,8	6,5	7,5	5,9	2,5	4,5	2,4
Eksport	9,5	12,0	-	12,8	5,5	5,5	7,4
Import	11,8	12,5	13,4	10,0	6,0	3,8	6,2
Bruttonasjonalprodukt	4,5	3,5	3,1	3,2	2,0	2,0	2,3
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP) ²⁾	3,2	-1,3	-0,5	-0,8	-0,9	0,6	0,8
Konsumprisvekst	2,7	3,5	3,5	3,4	4,0	3,5	3,8
Arbeidsledighetsrate (nivå) ³⁾	5,1	4,5	4,7	4,4	4,4	4,9	4,3
Kortsiktig rente (prosent)	7,9	9,2	9,2	8,8	9,0	-	8,8
Langsiktig rente (prosent)	8,8	-	8,5	8,5	-	-	8,4

1) Basert på individuelle prognoser fra 5TI, enkelte av størrelsene er gitt på et noe tidligere tidspunkt.

2) Gjelder hele Tyskland fra og med annet halvår 1990.

3) Justert i forhold til standardiserte rater.

Kilde: Data Resources Inc. (DRI), fem tyske forskningsinstitutter (5TI) og IMF.

rekordhøye nivået på slutten av 1990. Ordreinngangen viste svak utvikling allerede fra 1.kvartal i år, og den negative tendensen fortsatte i 2.kvartal. Veksttakten for BNP ventes å falle med om lag 1 prosentpoeng fra 1991 til 1992, mens arbeidsledigheten ifølge prognosene vil holde seg uendret i samme periode.

Bakgrunnen for konjunkturavmatningen er i første rekke lavere vekst i privat konsum og avtakende stimulanser fra de østlige delstatene. Høyere prisvekst, økt rentenivå og skatteøkninger har redusert

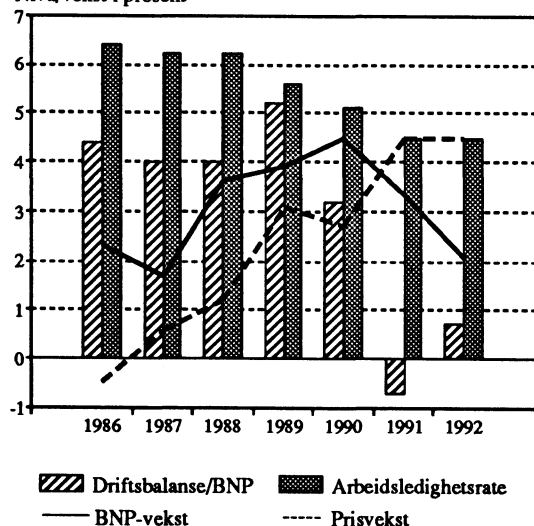
veksten i husholdningenes realdisponible inntekter betydelig gjennom 1991, til tross for sterk økning i lønningene. DRI regner med en nedgang i veksten fra 5,4 prosent i 1990 til 2,8 prosent i 1991. For innværende år under ett vil likevel privat konsum øke med i underkant av 3 prosent.

Investeringsutviklingen har også vært sterk de siste par årene pga. svært høy kapasitetsutnyttelse og høye profittmarginer. Veksten har fortsatt i år og investeringene i bygninger og anlegg økte sterkt i annet kvartal. Veksten ventes imidlertid å avta framover, bl.a som en følge av høyt rentenivå.

Eksport til de østlige delstatene har siden gjenforeningen vært den viktigste drivkraften bak veksten i tysk økonomi. Veksten i disse leveransene er imidlertid i ferd med å avta, og det ventes nedgang gjennom 1992. Eksporten til de østlige delstatene består hovedsaklig av konsumvarer, men en vridning i retning av investeringsvarer er ventet etter hvert som oppbyggingen av kapitalutstyret kommer i gang. Eksporten til andre land har avtatt i 1991 som en følge av nedgangskonjunktorene internasjonalt. Høy kapasitetsutnyttelse har bidratt til at utenlandske bedrifter har økt sine markedsandeler i Tyskland, noe som reflekteres i at importveksten overstiger veksten i innenlandsk etterspørsel.

Tall for driftsregnskapet dekker fra og med annet halvår 1990 hele Tyskland. Den sterke importveksten og en forholdsvis svak vekst i eksporten til andre land har ført til en betydelig svekkelse av driftsbalansen; et overskudd i driftsbalansen i 1990 vil bli snudd til et underskudd i 1991. Det akkumu-

TYSKLAND (VEST)
Nivå/vekst i prosent

lerte underskuddet gjennom årets tre første kvartaler er på 32,5 milliarder DM sammenlignet med et overskudd på 64,5 milliarder DM i 1990.

Tiltakende lønnsvekst og husleieøkninger førte til økende inflasjonstakt gjennom første halvdel av 1991. Avgiftsøkningene på bl.a brensel og bensin i juli bidro også til økt prisstigning. Inflasjonstakten på årsbasis har falt noe utover høsten, vesentlig pga. den sterke veksten i oljeprisene i fjor høst, og ser nå ut til å ha stabilisert seg på om lag 4 prosent. Gjennomsnittlig prisvekst i år forventes å havne på rundt 3,5 prosent. På bakgrunn av frykt for tiltakende lønns- og prisvekst har Bundesbank signalisert en fortsatt stram pengepolitikk i tiden framover. Diskontoen ble hevet med ett prosentpoeng i august og rentenivået ventes å holde seg på et høyt nivå inn i 1992.

Som et ledd i finansieringen av økonomiske tiltak i de østlige delstatene, ble inntektsskattene økt med 7,5 prosent i juli i år. Forutsetningen var at skatteøkningen bare skulle gjelde for ett år, og regjeringen har nå bekreftet at ekstraskatten skal fjernes som planlagt og bli avløst av en økning i momssatsen fra 14 til 15 prosent i begynnelsen av 1993. Skattleggingen av renteinntekter vil samtidig bli endret. Skattesatsen på renteinntekter økes fra 10 prosent til 25 prosent, mens fribeløpet tidobles. I tillegg vil utenlandske statsborgere bli fritatt for beskatning av slike inntekter.

Flytting fra øst til vest har skapt et betydelig press i boligmarkedet, med påfølgende kraftig økning i husleiene. For å stimulere til nybygging er det vedtatt å øke fradragsmulighetene for utgifter i forbindelse med kjøp og bygging av nye boliger. I tillegg vil det bli innført fradrag for renteutgifter på boliglån. Tiltakspakken omfatter også ekstra subsidier til bygging av boliger til sosialhjelpsmottakere.

Tyskland (øst): Noen positive tegn

Flere indikatorer viser tegn til bedring i Tyskland (øst) de siste månedene, selv om informasjonen bygger på et svært usikkert grunnlag. Både i august og september falt antall registrerte arbeidsledige. Nedgangen i antall ledige var samlet på om lag 40000, men i tillegg falt tallet på korttidsarbeidende. I oktober økte tallet på arbeidsledige igjen med 20000, mens antallet med redusert arbeidstid fortsatte å avta med 130000 til 1,2 millioner. Til tross for forbedringen på arbeidsmarkedet de siste månedene ventes ledigheten å øke betydelig fra 1991 til 1992.

Ifølge DIW-instituttet stoppet den dramatiske nedgangen i BNP opp i 2.kvartal i år. Industriproduksjonen avtok noe fra 1.kvartal til 2.kvartal, mens produksjonen økte innen bygg- og anleggssektoren og i tjenesteytende næringer. Ifølge en undersøkelse blant bedrifter i de østlige delstatene tror hele 80 prosent at nedgangen i produksjonen vil ha stoppet

opp ved utgangen av 1991. De fem tyske instituttene anslår produksjonsveksten fra 1991 til 1992 til hele 13 prosent.

Konsumprisene i de østlige delstatene har økt kraftig i 1991 pga. reduksjoner i subsidiene på transport og energi. I juli lå prisnivået om lag 15 prosent over nivået i juli ifjor. Fra 1991 til 1992 ventes konsumprisene å øke med ytterligere 12 prosent. Kraftige økninger i overføringene og sterk vekst i lønningene har bidratt til å opprettholde husholdningenes kjøpekraft. Fra 1991 til 1992 ventet de fem tyske instituttene en oppgang i privat konsum på 4,5 prosent i Tyskland (øst).

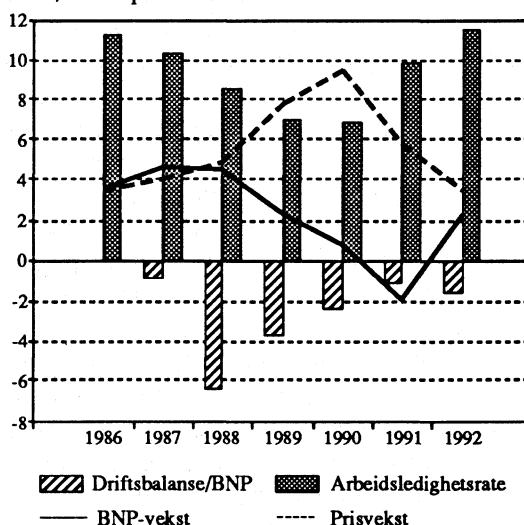
En rask utjevning av lønnsforskjellene mellom de østlige og vestlige delstatene sammen med svak produktivitetsutvikling vil kunne skape store konkurransemessige problemer for bedriftene i øst. De fem tyske instituttene foreslår derfor at lønnsveksten knyttes sterkere til produktivitetsutviklingen.

Storbritannia: Nærmere en oppgang

Samlet produksjon og etterspørsel har det siste året pekt nedover, og fra 1990 til 1991 er BNP anslått å falle med 2 prosent. Det er imidlertid tegn til redusert nedgang gjennom året. Fra 1. til 2.kvartal falt BNP med 0,6 prosent (0,4 prosent for fastlandsøkonomien). Det var industrien og bygg- og anleggssektoren som bidro til nedgangen. Etter fire kvartaler med nedgang, økte BNP med 0,3 prosent fra 2. til 3.kvartal. Den sterkeste veksten kom i olje- og gassproduksjonen som en følge av at kapasiteten igjen blir fullt utnyttet. For fastlandsøkonomien viste tallene nedgang på 0,3 prosent i samme periode. Fra 1991 til 1992 forventes det positiv BNP-vekst, men det er en viss uenighet om styrken i oppgangen (anslagene varierer fra 1,5 til 2,5 prosent vekst i BNP).

En oppgang i britisk økonomi forventes å bli

STORBRITANNIA
Nivå/vekst i prosent

STORBRITANNIA: MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL

Volumendring fra året før i prosent der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regn- skap	IMF okt	LBS okt	DRI okt	IMF okt	LBS okt	DRI okt
Privat konsum	1,0	-0,8	-0,6	-0,6	1,7	1,9	2,1
Offentlig konsum	2,8	2,7	2,6	2,0	1,5	1,0	2,6
Investering i fast realkapital	-2,4	-11,8	-11,3	-10,8	-1,0	-1,9	1,0
Eksport	4,8	2,2	1,8	1,7	4,8	5,0	5,1
Import	1,3	-2,7	-2,9	-2,0	3,8	4,5	5,9
Bruttonasjonalprodukt	0,8	-1,8	-2,1	-1,8	2,4	1,9	2,7
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-2,4	-1,1	-1,1	-1,3	-1,2	-1,9	-1,8
Konsumprisvekst ¹⁾	9,5	5,9	5,7	5,7	3,9	3,2	3,5
Arbeidsledighetsrate (nivå) ²⁾	6,9	10,1	9,6	9,6	11,3	11,5	11,8
Kortsiktig rente (prosent)	14,8	10,2	11,6	11,5	-	10,0	9,9
Langsiktig rente (prosent)	11,6	9,7	-	10,0	-	-	9,4

1) Prisindeksen for detaljomsetningen bortsett fra IMF.

2) Justert i forhold til standardiserte rater.

Kilde: Data Resources Inc. (DRI), London Business School (LBS) og IMF.

utløst av vekst i privat konsum, men det er foreløpig ingen klare tegn til at et slikt oppsving har startet. Fra 2.kvartal til 3.kvartal økte detaljomsetningen bare med 0,7 prosent, mens omsetningen falt med 0,3 prosent fra september til oktober. Bilsalget, som har vært i klar nedgang siden begynnelsen av 1989, har fortsatt å avta utover høsten i år; nedgangen i september var på 17 prosent i forhold til samme måned i fjor. Den svake utviklingen i konsumet må ses i sammenheng med husholdningenes store gjeldsbyrde og sterkt økende arbeidsledighet gjennom 1991. Privat konsum er anslått å avta med 0,5 prosent fra 1990 til 1991.

Med små utsikter til rentenedgang og forventninger om ytterligere økning i arbeidsledigheten, vil husholdningenes disponible inntekter utvikle seg svakt i tiden framover. DRI anslår veksten i husholdningenes realdisponible inntekter til i underkant av 1 prosent fra 1991 til 1992. Husholdningenes sparerate har økt kraftig de siste årene og ligger nå på om lag 10 prosent. Historisk sett er dette likevel ikke høyere enn nivået gjennom første halvdel av 1980-tallet, og det er derfor stor usikkerhet med hensyn til styrken i en konsumledet oppgang. Prognosene for veksten i privat konsum fra 1991 til 1992 varierer fra 0,5 til 2,5 prosent.

Investeringsetterspørselen er fortsatt lav, og svak utvikling i overskuddene i næringslivet og liten etterspørsel på hjemmemarkedet gjør at investeringene heller ikke forventes å ta seg opp med det første. Det er imidlertid tegn til at lagemedbyggingen, som har foregått en periode, nå har begynt å

avta. Samtidig har det vært en viss økning i ordreinngangen. Investeringene ventes likevel ikke å begynne å øke igjen før en markert konjunkturoppgang finner sted. Prognosene går derfor i retning av en svak nedgang i investeringene også neste år.

Veksten i eksporten har blitt holdt oppe som en følge av etterspørselsimpulsene fra tysk gjenforening. Fra 1990 til 1991 ventes en eksportvekst på om lag 2 prosent. Importen avtar i år som følge av svak innenlandsk etterspørsel, slik at underskuddet på handelsbalansen reduseres noe. Bygget på oppgang i både internasjonal og innenlandsk etterspørsel, peker prognosene i retning av både økt eksport og økt import neste år. Eksportveksten anslås å komme opp i 5-6 prosent i 1992, mens importen ventes å øke med om lag 4 prosent.

Arbeidsledigheten har økt betydelig det siste året. Ifølge DRI vil gjennomsnittlig antall arbeidsledige øke fra 1,7 millioner i 1990 til 2,3 millioner i år. På grunn av fortsatt svak produksjonsvekst vil ledigheten kunne øke ytterligere fram mot 1993, selv om veksttakten nå er klart avtakende. Produktivitsveksten kan i 1992 komme opp i 4-5 prosent for hele økonomien. Økningen i ledigheten har rammet større deler av landet enn i tidligere nedgangsfaser. Dette har bl.a sammenheng med at de tjenesteytende sektorene er blitt hardere rammet av etterspørselsutviklingen det siste året enn det som har vært vanlig tidligere.

Prisveksten har vært klart avtakende gjennom de siste månedene, og inflasjonstakten ligger nå på om lag 4 prosent. Fra oktober i fjor til oktober i år steg

prisene i detaljhandelen med 3,7 prosent. Nedgangen har sammenheng med reduserte bokostnader som følge av lavere rentenivå og en betydelig reduksjon i lønnsveksten. Prisveksten på 12-måneders basis er også påvirket av oljeprisøkningen som fulgte av Gulf-krisen i fjor høst. Prisstigningstakten forventes å stabilisere seg i området 3-4 prosent i tiden framover. Rentenivået har falt fra 15 prosent til 10,5 prosent det siste året og nærmer seg det tyske nivået, som betraktes som et gulv for rentene i Europa. Selv om det kan være noe rom for ytterligere nedgang, vil rentene også i Storbritannia i hovedsak bli bestemt av hvor stram den tyske pengepolitikken blir i tiden framover.

Årets lønnsoppgjør resulterte i lønnstillegg på om lag 6 prosent, en nedgang fra 9,5 prosent i fjor. Gjennomsnittlig lønnsvekst har derfor falt fra 10 prosent årlig vekst i desember 1990 til 7,5 prosent i juli. DRI antar at gjennomsnittlig lønnsvekst fra 1990 til 1991 vil komme under 7 prosent, en nedgang fra nærmere 12 prosent i fjor.

Offentlig sektors balanser har blitt vesentlig forverret gjennom det siste året pga. utviklingen på arbeidsmarkedet. Et overskudd på 0,5 mrd. pund forrige år ser ut til å kunne bli snudd til et underskudd på hele 14 mrd. pund dette året.

Sverige: Fortsatt nedgang

Nasjonalregnskapstall for første halvår 1991 viser fall i bruttonasjonalproduktet på 1,5 prosent. Den svake utviklingen har fortsatt utover høsten slik at også årsveksten for 1991 trolig blir liggende rundt -1,5 prosent. Anslagene for BNP-veksten for 1992

spriker betydelig mellom de ulike prognoseinstituttene. Dette skyldes ulike anslag særlig for privat konsum og utviklingen i eksporten neste år.

Innenlandsk etterspørsel har vist nedgang i 1991. Særlig har industriinvesteringene falt betydelig; anslag for 1991 antyder ett fall på over 20 prosent. De samlede bruttoinvesteringene vil trolig gå ned med nær 10 prosent i år, og er ventet å falle ytterligere 8-10 prosent neste år. Sterk nedbygging av varelagre er også en del av bakgrunnen for den svake BNP-utviklingen. For 1991 anslås denne faktoren å ha bidratt til 0,7-0,8 prosentpoeng av nedgangen i BNP.

Privat konsum falt i 1990 og ser ut til å gå ned også i 1991. Husholdningenes sparerate har økt fra om lag -5 prosent i 1989 til rundt 2,5 i 1991. Også i 1992 blir trolig konsumveksten moderat. Reduserte skatter og en forventet lav prisvekst vil innebære at husholdningenes disponible inntekter fortsetter å vokse, slik at spareraten øker ytterligere neste år. Sterkt økende arbeidsledighet og høyere realrenter medfører imidlertid betydelig usikkerhet med hensyn til konsumutviklingen framover.

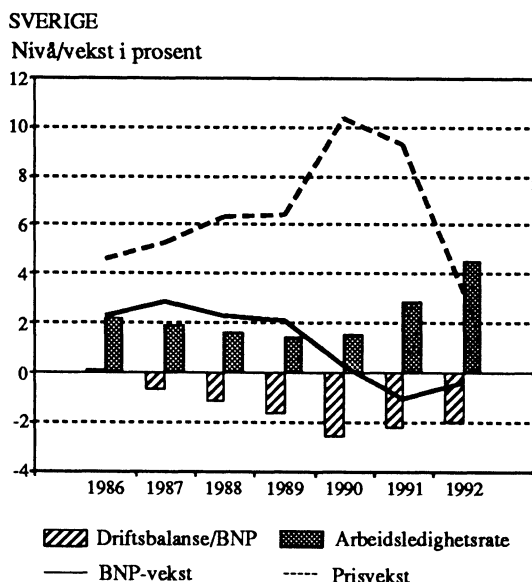
Eksportutviklingen har også vært svak gjennom 1991. Høy lønnsvekst og svak produktivitsvekst på slutten av 1980-tallet har ført til fallende markedsandeler for viktige svenske eksportvarer. Den svake internasjonale konjunktursituasjonen de siste årene har dessuten slått særlig sterkt ut i etterspørselen etter varer som er viktige i svensk eksport (biler, treforedlingsprodukter og investeringsvarer). Anslagene på eksportveksten i 1991 spriker fra -0,6 til -2,5 prosent, mens de for 1992 varierer mellom -0,4 og 3 prosent. Mye av forskjellene

SVERIGE: MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL

Volumendring fra året før der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regn- skap	HB Okt	IF Okt	KI Okt	HB Okt	IF Okt	KI Okt
Privat konsum	-0,3	0,5	-0,4	0,6	0,2	-0,3	1,3
Offentlig konsum	1,9	0,5	1,1	1,1	0,4	0,5	0,4
Bruttoinvesteringer	-1,8	-9,3	-7,4	-6,0	-8,2	-8,3	-0,9
Eksport	1,2	-0,6	-2,6	-2,5	3,0	-0,4	-1,9
Import	0,5	-3,4	-5,4	-5,1	1,8	-0,7	-1,4
Bruttonasjonalprodukt	0,3	-1,3	-1,4	-0,6	-0,7	-1,4	1,0
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	-2,6	-2,3	-2,1	-2,1	-1,6	-2,1	-2,2
Konsumprisvekst	10,4	9,5	9,3	9,0	3,0	3,1	3,5
Arbeidsledighetsrate (nivå)	1,5	2,9	3,1	2,7	4,7	5,4	3,5
Kortsiktige renter	13,4	-	-	-	-	-	-
Langsiktige renter	13,6	-	-	-	-	-	-

Kilde: Handelsbanken (HB), Industriforbundet (IF) og Konjunkturinstituttet (KI)

skyldes ulike vurderinger av når vendepunktet i de internasjonale konjunktorene kommer, og hvor sterkt dette konjunkturoppsvinget blir. Virkningene av den finske devalueringen på svensk eksportindustri er også usikker, men det er ikke tatt hensyn til denne begivenheten i noen av anslagene i tabellen over.

Svak innenlandsk etterspørsel har ført til et fall i importen. Den reduserte importen bidrar til at handelsbalansen for 1991 bedres med om lag 10 mrd. kroner. Underskuddet på driftsbalansen anslås å bli noe lavere enn i 1990.

Arbeidsledigheten har vært stigende gjennom hele året og ligger nå på i overkant av 3 prosent. Veksten i arbeidsledigheten har blitt bremsert noe opp ved en kraftig opptrapping av arbeidsmarkeds-tiltakene. Produksjonen har falt mer enn sysselsettingen, noe som kan tyde på at en del bedrifter har holdt på arbeidskraften i håp om at den økonomiske situasjonen snart vil bedres. Dersom nedgangskonjunktoren blir langvarig, kan dette senere slå ut i ny vekst i arbeidsledigheten.

Også når det gjelder utviklingen i arbeidsledigheten framover er det store forskjeller i anslagene fra de ulike prognoseinstituttene. Industriforbundet venter at ledigheten kan komme opp i 5,4 prosent i 1992, mens Konjunkturinstituttet regner med at ledigheten vil begrenses til 3,5 prosent neste år. Noe av forskjellene mellom disse anslagene kan ligge i ulike antagelser om omfanget av arbeidsmarkeds-tiltakene. Et annet usikkerhetsmoment er i hvor stor grad den økende ledigheten påvirker arbeids-tilbudet.

Lønnsveksten ventes å havne rundt 5 prosent både i 1991 og 1992. Dette er et klart brudd med utviklingen de siste årene. Så sent som i 1990 var gjennomsnittlig lønnsvekst på mer enn 10 prosent, og lønnsglidningen den høyeste på 20 år. Blant annet på denne bakgrunn var det tilnærmet full

tilslutning til avtaleforslaget fra Rehnbergkom-misjonen om rammer for lønnsveksten for 1991 og 1992.

Konsumprisveksten har vært sterkt avtagende det siste halvåret, og forventes å havne på om lag 9,5 prosent i gjennomsnitt for 1991. Veksten fra desember 1990 til desember 1991 blir trolig rundt 8 prosent. For 1992 regnes det med en vekst i konsumprisene ned mot 3-3,5 prosent.

Den nye svenske regjeringen la fram en proposi-sjon om omlegginger i den økonomiske politikken i begynnelsen av november. Det legges her særlig vekt på strukturpolitiske tiltak som skal bidra til å øke vekstevnen i økonomien og øke sparingen. På kort sikt er de største endringene i den økonomiske politikken ventet å komme på kapitalbeskatnings-siden. Dette vil trolig innebære reduksjoner i for-mueskattene, redusert skatt på kapitalinntekter og lavere arveavgifter. Tiltakene er forutsatt å bli fi-nansiert gjennom reduksjon i offentlige utgifter. Myndighetene tar dessuten sikte på å selge statens aksjer i 35 større svenske bedrifter. Privatisering av en del offentlige tjenester søkes også gjennomført.

Umiddelbart etter devalueringen av finske mark i midten av november, ble diskontoen i Sverige hevet med 1 prosentpoeng for å motvirke et press mot svenske kroner.

Veksten i arbeidsledigheten og de svake kon-junktorene har ført til at underskuddet på statens budsjett har vokst kraftig. For budsjettåret 1991/92 regner den svenske Riksrevisjonen med at under-skuddet på statsbudsjettet vil komme opp i 39 mrd. kroner (2,7 prosent av BNP). For budsjettåret 1992/93 er det antydnet underskudd opp mot 75 mrd. kroner.

Danmark: Fortsatt vekst, men uendret ledighet.

Veksten i BNP forventes å falle fra litt over 2 prosent i 1990 til om lag 1,5 prosent i 1991. Neste år antyder prognosene at økt innenlandsk etterspør-sel og sterkere vekst i viktige eksportmarkeder fører til at BNP-veksten kommer opp mot 2,5 prosent. Sterk produktivitetsvekst gjør at situasjonen i ar-beidsmarkedet ikke ser ut til å bedres vesentlig.

Privat konsum er anslått å vokse moderat i 1991 etter et fall i 2.halvår 1990. En vekst i konsumet på om lag 1,2 prosent i år innebærer et svakt fall i husholdningenes sparerate fra 1990 til 1991. For privat sektor i alt er spareringen økende. I 1992 er konsumveksten forventet å øke til rundt 2,5 prosent i faste priser. Dette vil gi en nedgang i husholdning-enes sparerate fra 1991 til 1992.

Anslagene for boliginvesteringene for 1991 er justert ytterligere ned på bakgrunn av den svake utviklingen i 1.halvår. Det regnes nå med et fall i boliginvesteringene på rundt 15 prosent fra 1990 til 1991. Antall påbegynte boliger vil på årsbasis trolig

DANMARK: MAKROØKONOMISKE HOVEDTALL
 Volumendring fra året før der ikke annet framgår

	1990	1991			1992		
	Regnskap	OECD Jul	EC Sep	ØM Okt	OECD Jul	EC Sep	ØM Okt
Privat konsum	1,0	1,3	0,8	1,2	2,3	2,4	2,5
Offentlig konsum	-0,4	0,8	-	-1,3	-0,3	-	-0,1
Boliginvesteringer	-10,9	-	-	-14,0	-	-	-0,1
Andre private investeringer ¹⁾	2,6	-	-1,9	-1,4	-	5,8	2,6
Eksport	8,6	3,4	2,6	5,8	4,8	4,4	5,1
Import	2,1	2,7	0,4	4,2	5,0	4,5	3,4
Bruttonasjonalprodukt	2,1	1,1	1,0	1,7	2,1	3,0	2,4
Driftsbalanse (nivå, prosent av BNP)	1,2	0,9	1,0	1,0	1,1	0,9	1,6
Konsumprisvekst	2,6	2,8	2,6	2,5	3,1	2,8	2,7
Arbeidsledighetsrate (nivå)	9,5	9,8	10,1	10,3	9,2	10,3	10,3

Kilde: Økonomiministeriet (ØM), Economic Council (EC) og OECD.

¹⁾ Utenom kjøp og salg av biler og fly.

komme ned i 16.000, det laveste siden begynnelsen på 1950-tallet. Fra 1991 til 1992 er boliginvesteringene forventet å gå ned med om lag 2 prosent.

For investeringer utenom offentlig sektor og boligbygging forventes en vekst på om lag 1,5 prosent i år og rundt 2,5 prosent i 1992. Korrigert for kjøp og salg av fly og biler vil disse investeringene falle med 1,5 prosent i år, men øke med rundt 5 prosent i 1992.

Eksportveksten for 1991 ser ut til å bli noe høyere enn tidligere antatt som en følge av sterk eksportvekst til Tyskland. En bedring av de internasjonale konjunktorene vil kunne gi betydelig eksportvekst også for 1992. Bedring av konkurranseevnen gjennom flere år har gitt danskene et godt utgangspunkt

for å vinne markedsandeler når oppsvinget kommer.

Importen er også antatt å stige neste år som følge av økt vekst i privat konsum og vekst i maskininvesteringene. Overskuddet på handelsbalansen kan komme opp i nesten 60 mrd. for 1991, noe som vil utgjøre 6,5 prosent av BNP. Danmarks store utenlandsgjeld (279 mrd. i 1990) gjør at driftsbalansen ikke viser like store overskudd. Nettorenteutgiftene er imidlertid fallende slik at overskuddet på driftsbalansen antas å øke fra om lag 9 mrd. i 1991 til rundt 14 mrd. i 1992.

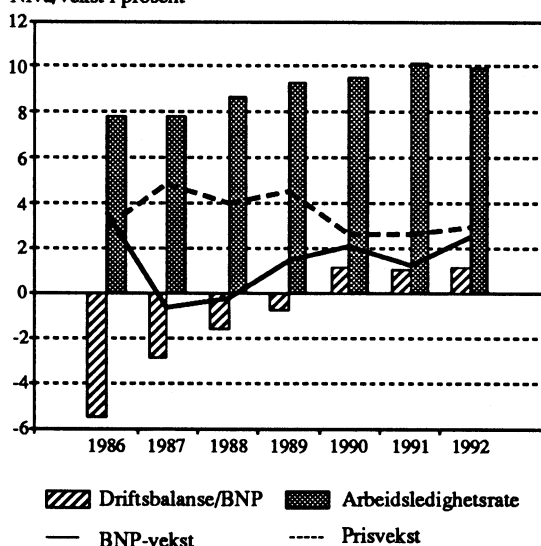
Arbeidsledigheten har vært stigende gjennom hele 1991, og passerte 300.000 personer i sommer. For både 1991 og 1992 regnes det med at ledigheten vil utgjøre vel 10 prosent av arbeidsstyrken. Dette innebærer et svakt fall i ledigheten gjennom 1992.

Det ventes en svak økning i konsumprisene neste år som følge av økte importpriser. Konsumprisveksten for 1991 vil bli rundt 2,5 prosent, mens anslagene for 1992 ligger rundt 2,7 prosent. Også lønnsveksten forventes å tilta i 1992. Årslønnsveksten for organiserte arbeidere ventes å bli om lag 3,8 prosent i 1992 mot 3,3 prosent i 1991. Dette gir en reallønnsvekst på rundt 1 prosent både i 1991 og 1992. For lønnsmotagere utenfor LO/DNA (NHO) regnes det med en noe svakere reallønnsvekst.

Finanspolitikken holdes fremdeles stram. I 1991 ligger det an til en nedgang i offentlig etterspørsel regnet i volum på 1 prosent, og utgiftene vil gå ned med ytterligere 0,5 prosent i 1992. I alt vil sysselsettingen i offentlig sektor falle med 5000 personer disse to årene. Underskuddet på offentlige budsjetter er likevel økende, bla. som følge av økt ledighet det siste året.

DANMARK

Nivå/vekst i prosent

Det er fremmet forslag om en omlegging av finansieringen av arbeidsledighetstrygden slik at arbeidslivets parter i større grad vil måtte bidra til å dekke utgiftene. I dag dekker offentlige budsjetter hele kostnaden ved økende ledighet, noe som antas å ha uheldige effekter for lønnstilpasningen.

Regjeringen har nylig fremmet forslag om en økning i momssatsen fra 22 til 25 prosent, med virkning fra 1. januar 1992. Samtidig skal det gjennomføres lettelser i arbeidsgiveravgiften.

Internasjonale markedsforhold

Internasjonale varemarkeder

Oljemarkedet

Prisen på råolje viste bare mindre svingninger gjennom 2. og 3.kvartal 1991. Spotprisen på Brent Blend svingte mellom 18 og 20 dollar fram til august, og lå deretter lenge nærmest i ro nær 20 dollar pr. fat. I løpet av oktober økte prisene på råolje markert og Brent Blend ble i løpet av måneden notert til 22,5 dollar pr. fat, som er det høyeste prisnivået siden starten på Gulf-krigen 17.januar i år.

Prisoppgangen tidligere i høst kan i hovedsak forklares ved usikkerhet knyttet til de sovjetiske eksportleveransene og lav ledig kapasitet i produksjonen av råolje. Uroen knyttet til disse faktorene avtok imidlertid, slik at prisene fra midten av november falt tilbake til et nivå i overkant av 20 dollar pr. fat.

På grunn av Gulf-krisen har hverken tilbud eller etterspørsel etter råolje fulgt tidligere års sesongmønster. Det er derfor vanskelig å danne seg et godt bilde av den underliggende utviklingen. Veksten i etterspørselen etter råolje i OECD-området i 2.kvartal 1991 ble avløst av en nedgang i etterspørselen på 2 1/2 prosent i 3.kvartal, målt fra samme periode året før. I Nord-Amerika og Europa falt

etterspørselen med henholdsvis 2 og 1 1/2 prosent i 3.kvartal. Den kjølige sommeren i Japan bidro til at etterspørselen i Stillehavsområdet falt med hele 5 prosent fra 3.kvartal 1990 til 3.kvartal 1991. Prognoser fra IEA for inneværende år tyder på et fall i etterspørselen i Nord-Amerika fra 1990 til 1991 på 1 1/2 prosent til 18,6 millioner fat pr. dag, mens det for Europa og Stillehavsområdene er anslått en økning på henholdsvis 2 og 1 1/2 prosent til 13,2 og 6,1 millioner fat pr. dag. For OECD-området som helhet blir den gjennomsnittlige etterspørselen i 1991 om lag uendret fra i fjor, dvs. nær 38 millioner fat pr. dag.

Etterspørselen etter råolje utenfor OECD-området i 1991 antas også å bli liggende på om lag samme nivå som i 1990, dvs. vel 28,3 millioner fat pr. dag. En etterspørselsnedgang på 17 prosent i Øst-Europa og 2,4 prosent i Sovjetunionen vil mer enn oppveies av en økning i de øvrige landene utenfor OECD-området.

I årets første fem måneder falt OPECs produksjon av råolje fra et nivå nær 23 millioner fat pr. dag til 22,2 millioner fat pr. dag. Fallet ble avløst av en sterk produksjonsvekst i Midt-østen og særlig Saudi-Arabia, og i juli kom OPEC-produksjonen opp i nær 23,5 millioner fat pr. dag. Siden juli har OPECs produksjon endret seg lite.

ETTERSSPØRSEL ETTER OG TILBUD AV OLJE¹⁾
Millioner fat pr. dag

	90.1	90.2	90.3	90.4	91.1	91.2	Prognoser			
							91.3	91.4	92.1	92.2
Etterspørsel ²⁾	67,4	64,6	65,7	65,6	67,5	65,0	65,2	67,3	68,4	65,3
OECD	38,7	36,8	38,1	37,7	38,5	36,9	37,3	39,0	39,2	36,9
Europa	13,2	12,6	13,0	12,9	13,6	13,0	12,8	13,5	13,4	12,8
Nord-Amerika	19,0	18,7	19,1	18,6	18,2	18,2	18,8	19,1	19,1	18,5
Stillehavsområdet	6,5	5,5	6,0	6,2	6,7	5,7	5,7	6,4	6,7	5,6
Resten av verden	28,7	27,8	27,6	27,9	29,0	28,1	27,9	28,3	29,2	28,4
Tilbud	68,3	67,5	65,1	67,0	67,1	66,0	66,3			
OPEC	25,8	25,6	23,9	25,1	25,1	24,7	25,5	0,0	0,0	0,0
OECD	16,2	15,8	15,4	16,3	16,5	15,9	16,1	16,6	16,5	0,0
Resten av verden	26,3	26,1	25,8	25,6	25,5	25,4	24,7	24,7	24,7	0,0
Lagerendring og statistisk avvik	0,8	2,8	-0,5	1,2	-0,5	0,9	1,1	-	-	-

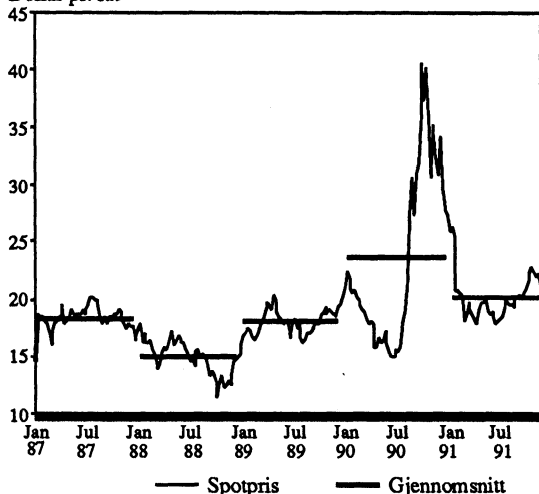
Kilde: Oil Market Report (IEA) november 1991

1) Inklusive NGL.

2) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes avrunding og statistisk avvik.

SPOTPRISEN PÅ BRENT BLEND

Dollar pr. fat

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

Arbeidet med å slukke oljebrannene i Kuwait er avsluttet, flere måneder tidligere enn antatt. Dette har medført at kuwaitisk produksjonskapasitet er forventet å øke til vel 500 000 fat pr. dag ved utgangen av 1991. Eksport av betydning fra Kuwait er imidlertid først ventet å komme igang i første halvår 1992.

Produksjonen av råolje utenfor OPEC økte svakt fra 2. til 3.kvartal i 1991. I årets ni første måneder falt produksjonen av råolje i Sovjetunionen med 10 prosent sammenlignet med samme periode året før, og fra 2. til 3.kvartal i år ble det registrert et fall i sovjetisk eksport på nær 0,5 millioner fat pr. dag, tilsvarende produksjonsnedgangen i samme tidsrom. Nær 90 prosent av nedgangen i den sovjetiske eksporten er eksport rettet mot OECD-området.

I OECD-området økte råoljeproduksjonen fra august til september fra 15,6 til 16,5 millioner fat

pr. dag. Med åpningen av Oseberg C-plattformen og avslutning av vedlikeholdsarbeider bidro norsk sektor med over 75 prosent av den totale produksjonsøkningen på 0,9 millioner fat pr. dag.

Reduksjonen i de produsenteide lagrene fortsatte i 3.kvartal. Etter at Saudi-Arabia mot slutten av juli hadde solgt unna store deler av sine strategiske lagre, ble Iran kvitt bortimot hele sitt lager på kjøp i 3.kvartal 1991. I løpet av oktober var derfor de totale lagrene på kjøp og i transit tilbake på det nivået de hadde før Gulf-krisen. I OECD-området var imidlertid lagrene på land i 3.kvartal bare marginalt lavere enn det høye nivået på disse lagrene under Gulf-krisen.

I oktober sanksjonerte FN salg av en begrenset mengde irakisk olje under streng kontroll og administrasjon av FN. Irak har ennå ikke akseptert betingelsene FN har satt, men har fortsatt arbeidet med å forberede salget.

På OPEC-møtet 26.november ble det enighet om at produksjonen fram til 2.kvartal 1992 skal holdes innenfor dagens nivå på 24 millioner fat pr. dag, samtidig som prismålet på 21 dollar pr. fat blir beholdt. Resultatet av OPEC-møtet var som forventet, slik at man ikke fikk noen større fluktasjoner i oljeprisen omkring tidspunktet for møtet. Neste møte ble berammet til 12. februar 1992.

Prisutviklingen på råolje framover er som vanlig svært vanskelig å forutsi. De viktigste faktorene av betydning for markedsutviklingen er muligheten for en gjenåpning av den irakiske eksporten og økning i det sovjetiske og kuwaitiske tilbudet av råolje. Petroleum Intelligence Weekly (PIW) anslår at OPEC har ledig produksjonskapasitet utenom Irak på rundt 1,5 millioner fat pr. dag. Dette tilsvarende 2 prosent av verdens totale oljeproduksjon og 6 prosent av OPECs samlede produksjon. Selv med en eksport på 0,5 -0,6 millioner fat pr. dag fra Irak vil OPECs kapasitetsutnyttelse holde seg over 90 prosent ved ovennevnte etterspørselsutvikling. Til sammenligning kan det nevnes at prisfallet høsten 1988 kom etter at OPEC i flere måneder hadde vært nede i en utnyttelsesgrad på 70 prosent. På denne bakgrunnen kan sannsynligheten for et kraftig fall i råoljeprisene vurderes som forholdsvis liten.

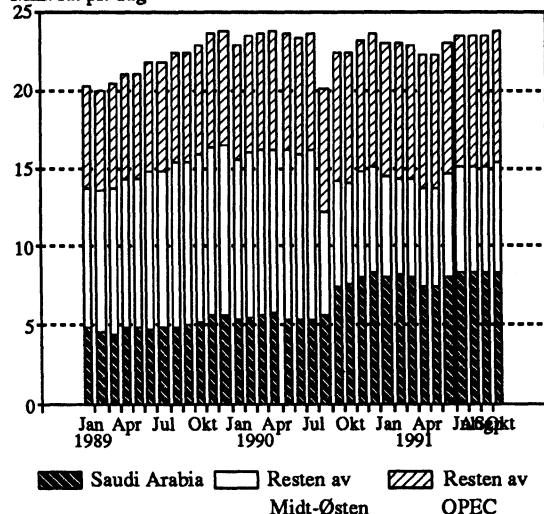
På den annen side synes det som om mye av den sesongmessige prisstigningen på høsten allerede er overstått. Tatt i betraktning den moderate forbruksutviklingen som forventes fremover og de relativt høye lagrene, er det derfor vår oppfatning at man utover vinteren kan få et noe slakkere oljemarked og et svakt press nedover på prisene.

Andre råvaremarkeder

Den dollarbaserte prisindeksen for råvarer utenom energivarer beregnet av HWWA (Institut für Wirtschaftsforschung) har vist nedgang siden 4. kvartal

OLJEPRODUKSJON I OPEC 1989-1991

Mill. fat pr. dag

Kilde: Petroleum Intelligence Weekly

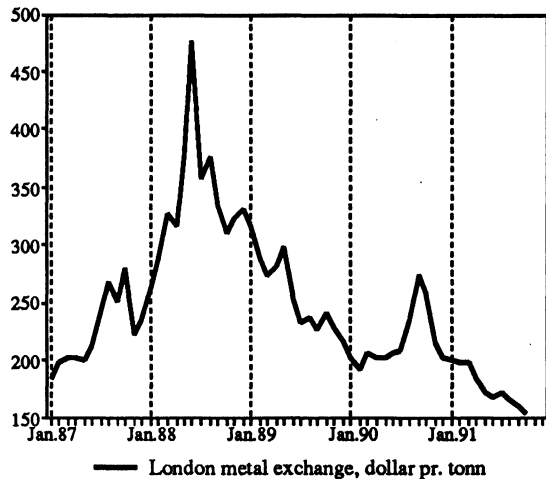
1990. Nedgangen har sammenheng både med den internasjonale lavkonjunkturen og, for en del råvarer, økt tilbud fra Øst-Europa. Ifølge prognoser fra AIECE (Sammenslutningen av europeiske prognoseinstitutter) fra oktober i år, vil nedgangen i råvareprisene flate ut mot slutten av 1991. En ny moderat prisoppgang ventes å starte i begynnelsen av 1992 basert på en forutsetning om et internasjonalt konjunkturoppsving og økt råvareetterspørsel. Nedgangen i råvareprisindeksen fra 1990 til 1991 er anslått til 9 prosent, mens veksten fra 1991 til 1992 antas å bli 1 prosent.

Aluminiumsprisene har vært i nedgang siden 1989. I 1990 falt prisene på aluminium med 16 prosent, mens det for i år er anslått en nedgang i prisene på 19 prosent. Prisnedgangen, som har blitt forsterket dette året, henger sammen med at tilbudet fra Sovjetunionen på kort tid er blitt mer enn fordoblet. I tillegg har forbruksveksten vært forholdsvis svak de siste par årene. Ifølge AIECE vil ikke aluminiumsprisene begynne å stige før et stykke ut i 1992. På noe lenger sikt ventes det en betydelig etterspørselsøkning fra bilindustrien.

Prisene på nikkel, som har vært relativt stabile i første halvdel av 1991, falt raskt i sommermånedene og en ny oppgang vil trolig starte i midten av 1992. Sinkprisene har vært avtakende siden midten av 1990, og nedgangen har fortsatt gjennom 1991. Til tross for lavere etterspørsel og priser, har produksjonen vært holdt på et høyt nivå slik at lagrene er blitt bygd opp. Overskuddstilbud vil trolig fortsette å presse prisene en tid framover. Prisene på bly forsatte å falle i sommer, men antas å øke noe neste år.

Prisutviklingen for jernholdige metaller har også pekt nedover i 1991. Markedet for ferrolegeringer er rammet av at Sovjetunionen eksporterer til svært lave priser, og lagrene i Sovjetunionen er fortsatt store. Stålpriene begynte å falle i 1990 og ned-

INDEKS FOR ALUMINIUMSPRISER
1979 = 100

Kilde: World Metal Statistics, oktober 1991.

gangen ble forsterket gjennom sommeren i år. Prisene antas å avta med over 10 prosent i år, men de vil kunne ta seg opp dersom etterspørselen øker igjen neste år.

Prisene på cellulose har avtatt kraftig siden begynnelsen av 1991, og det ventes en prisnedgang på mer enn 15 prosent i årsgjennomsnitt fra 1990 til 1991. Gjennom 1992 regnes det med en moderat oppgang i prisene på cellulose og tremasse, betinget av et forventet omslag i OECD-landene.

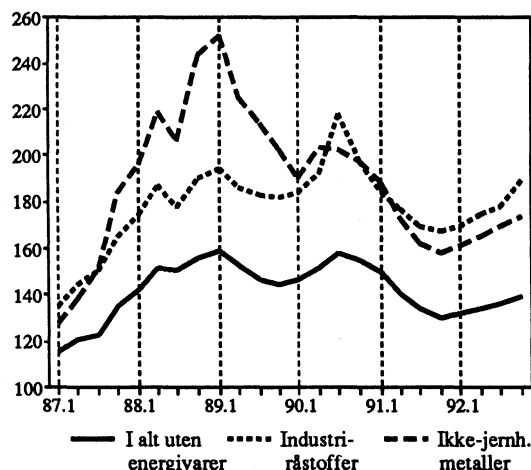
Siden august har kornprisene gått betydelig opp, bl.a som følge av nyhetene om svak kornhøst i Sovjetunionen. En restriktiv politikk for å begrense kornproduksjonen i USA har også presset prisene oppover. For neste år regner en med uendrede eller svakt avtakende priser på grunn av en forventet økning av kornproduksjonen i USA. Importbehovet i Sovjetunionen er imidlertid en viktig usikkerhetsfaktor i vurderingen av markedsutsiktene.

Verdens kaffeproduksjon forventes i 1991/92 å øke opp mot rekorden fra 1987/88. Kraftig vekst i etterspørselen på verdensmarkedet gjør at kaffeprisene likevel ventes å øke moderat de nærmeste årene. Sukkerprisene har vært relativt stabile hittil i 1991 og ingen vesentlige endringer ventes i tiden framover.

Utviklingen i verdenshandelen

Som følge av svakere etterspørselsvekst i mange sentrale land er også de fleste anslagene for veksten i verdenshandelen nedjustert. Det ventes en klar nedgang i den økonomiske veksten fra 1990 til 1991, og denne tendensen er sterkere nå enn i prognoser fra tidligere i høst. De relativt store forskjellene i anslag for vekst i verdenshandelen har i stor grad sammenheng med ulike vurderinger av den ventede konjunkturoppgangen i USA. De

INDEKSER FOR RÅVAREPRISER PÅ VERDENS-
MARKEDET. På dollarbasis. 1975 = 100.

Kilde: HWWA-Institut für Wirtschaftsforschung (historiske tall) og AIECE (prognoser).

ANSLAG FOR VEKSTEN I VERDENS HANDELEN

Volumvekst i prosent

Institutt	Dato	1990	1991	1992	1993
LINK	sept	4,0	3,3	5,8	6,4
IMF	okt	4,3	0,6	5,0	..
AIECE					
gj.snitt	okt	5,0	3,5	5,3	..
arb.gruppen	okt	5,3	4,3	5,8	
OECD	juli	5,0	3,1	5,8	..
DRI	sept	6,0	3,9	6,7	7,3
Uveid gj.snitt		4,9	3,1	5,7	6,9

henger imidlertid også sammen med at de ulike prognoseinstituttene benytter forskjellige indikatorer for utviklingen i verdenshandelen. En bør derfor legge mer vekt på endringen i vekstratene enn på nivåene. Alle prognosene innebærer at veksten vil ta seg opp i 1992 og 1993.

Det internasjonale penge- og valuta- markedet

Det kortsiktige europeiske rentenivået - målt med ecu-renten - har siden mai i år holdt seg på om lag 10 prosent. Det kortsiktige rentenivået i USA og Japan har derimot fortsatt å gå ned, og var i november henholdsvis 5 prosent og 6,2 prosent. I valuta-markedene er dollarkursen blitt sterkt svekket i høst, særlig overfor tyske mark men også i forhold til japanske yen.

En betydelig styrking av tyske mark i høst har bidratt til økt press på den franske og den britiske valutaen innenfor ERM. En renteheving i Tyskland nå, som ikke kan utelukkes, vil dermed kunne få alvorlige følger ved å virke bremsende på en begynnende oppgang i Frankrike og Storbritannia. Det er tegn til spekulasjoner om nye sentralkurser innenfor ERM-samarbeidet, men det er lite trolig at dette vil komme opp midt i avslutningsfasen av forhandlingene om EFs økonomiske og monetære union.

Sentralbankrentene i Tyskland er ikke satt opp siden august, slik at diskontoen og Lombard-renten er henholdsvis 7 1/2 prosent og 9 1/4 prosent. Det er imidlertid fortsatt et visst press oppover på rentenivået på grunn av, etter tyske forhold, høy inflasjon og store offentlige underskudd. Prognosene peker likevel mot et relativt stabilt kortsiktig rentenivå (eurorenter) på 9 1/4 - 9 1/2 prosent ut dette året og inn i 1992. Mot slutten av neste år anslår prognosene et rentenivå på 9 - 9 1/4 prosent. Det kan imidlertid ikke utelukkes en renteheving i forbindelse med lønnsoppgjørene til våren.

I Storbritannia har markert lavere prisvekst gitt grunnlag for flere rentesenkninger hittil i år. Den

SENTRALE RENTE- OG VALUTABEGREPER

ECU (European Currency Unit): En konstruert valutaenhet sammensatt av valutaene i EF, med vekt som gjenspeiler de ulike landenes økonomiske betydning.

Teoretisk ECU-rente: Gjennomsnittlig rente i EF-landene, med samme vektgrunnlag som valutaenheten.

ERM (Exchange Rate Mechanism): EFs valuta-samarbeid med fastsatte kurser og svingemarginer for de enkelte valutaene.

Eurorente: Rentesats på det europeiske interbankmarked.

Sentralbankrenter:

Diskonto: Retningsgivende rentesats for bankenes innløsning av kortsiktige statspapiere i sentralbanken.

Lombard-rente: Den rentesatsen bankene betaler for kortsiktige lån i sentralbanken.

Føderal fondsrente: Amerikansk interbankrente.

siste rentenedsettelsen i september brakte sentralbankrentene ned i 10,5 prosent. Pundets svake stilling i ERM gjør ytterligere rentereduksjoner lite sannsynlig før det tyske rentenivået går ned. De kortsiktige eurorentene på engelske pund lå i slutten av november på rundt 10 1/2 prosent, svakt opp fra tidligere i høst. Prognosene for neste år antyder et rentenivå på 10 prosent.

De franske sentralbankrentene ble satt opp med 1/2 prosentpoeng til 9 1/4 prosent midt i november, bare en måned etter at de ble satt ned med 1/4 prosentpoeng. Bakgrunnen for rentehevingen er den franske valutaens svake stilling i ERM. Til tross for lavere inflasjon i Frankrike enn i Tyskland viser det seg vanskelig å komme under det tyske rentenivået, og prognosene antyder at denne situasjonen vil vedvare utover i 1992.

KORTSIKTIGE INNENLANDSKE RENTER

	1990	1991	1992
USA	7,5	5,4	4,9
Japan	7,2	7,5	6,5
Tyskland	7,9	8,8	8,8
Storbritannia	14,8	11,5	9,9
Frankrike	10,0	9,2	8,8

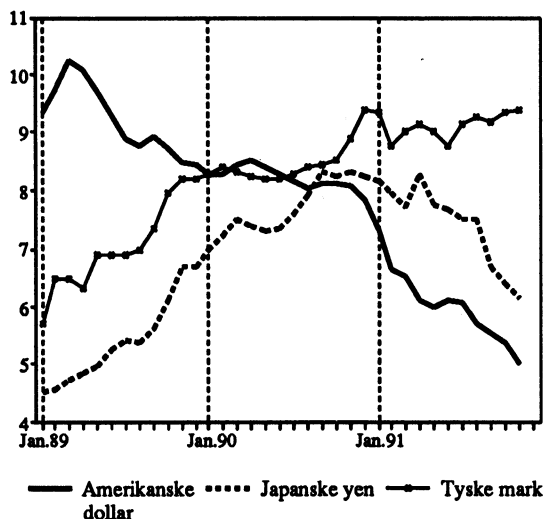
Kilde: DRI (Data Resources Inc.)

For USA: Rente på 3 måneders statssertifikater

For de øvrige: Interbankrente

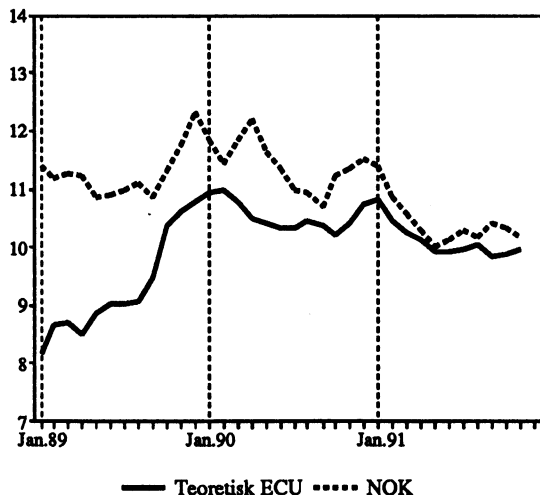
KORTSIKTIGE EURORENTER

Prosent

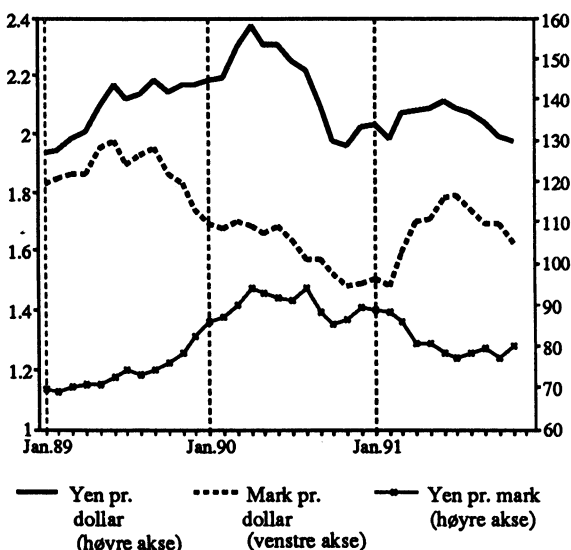

KORTSIKTIGE EURORENTER

Prosent

VALUTAKURSER

Utviklingen i det kortsiktige rentenivået i de viktigste landene i ERM peker i retning av at ecu-renten vil bli liggende rundt 10 prosent i første halvår neste år. I andre halvår ligger det an til en liten nedgang til 9 3/4 prosent, dersom en tysk renteheving unngås.

Det norske rentenivået har stort sett fulgt ecu-renten i år, med en svak tendens til lavere rentedifferanse. I november var tre-måneders eurorenten på norske kroner knappe 10,2 prosent, 0,2 prosentpoeng over ecu-renten. Det er lite som tyder på at rentedifferansen vil falle ytterligere. Norge opplevde en viss svekkelse av valutakursen og et økt kortsiktig rentenivå i forbindelse med den finske devalueringen i november.

I Japan ble diskontoen satt ned med 1/2 prosentpoeng til 5 prosent i midten av november, den andre reduksjonen på 5 måneder. Nedsettelsen var en konsekvens av redusert inflasjon og avtakende økonomisk vekst. I november var den kortsiktige eurorenten knappe 6 1/4 prosent, ned fra rundt 8 prosent i begynnelsen av året. Dersom den økonomiske veksten svekkes ytterligere i 3.kvartal, vil det kunne komme nok en rentenedsettelse rundt årsskiftet. For 1992 antyder prognosene svakt stigende rentenivå, men årsgjennomsnittet vil gå ned sammenliknet med 1991. Det antas at sentralbanken vil videreføre den relativt stramme pengepolitikken for å unngå en ny overoppheting i eiendoms- og aksjemarkedet.

Sentralbankrentene i USA er satt ned flere ganger i høst i takt med gjentatte signaler om at den økonomiske veksten lar vente på seg, samtidig som myndighetene har liten finanspolitisk handlefrihet på grunn av det store føderale budsjettunderskuddet. Det kan derfor ligge an til en ny rentenedsettelse i vinter. Etter den siste reduksjonen er nå diskontoen helt nede i 4 1/2 prosent, mens den føderale fondsrenten holdes på om lag 4 3/4 prosent. De kortsiktige eurorentene var i november 5 prosent, ned fra om lag 7 1/4 prosent i januar i år. Prognosene peker nå mot et svært lavt rentenivå i 1992, med en bunn i 1.kvartal.

I løpet av 1991 har det vært relativt store svingninger på valutamarkedet. Etter Gulf-krigen ble amerikanske dollar betydelig styrket, særlig overfor tyske mark - men også overfor yen. I løpet av sommeren og høsten ble denne utviklingen delvis reversert, i hovedsak fordi rentenivået i Tyskland holdt seg høyt mens rentenivået i Japan og USA fortsatte å gå ned. Aksjekursfallene i november, sammen med fornyet tvil om oppgangen i USA, førte til betydelig uro i valutamarkedene. Dollar-kursen falt kraftig i forhold til tyske mark, men tok seg noe opp igjen mot slutten av november. I gjennomsnitt for denne måneden var kursen på tyske mark i forhold til dollar 1,62, mens forholdet mellom yen og dollar var 129,6.

Utviklingen i valutamarkedet det nærmeste året er svært usikker. Økonomiske forhold og utviklingen i rentenivået skulle trekke i retning av en ytterligere, moderat styrking av tyske mark overfor yen og dollar i løpet av vinteren. I inneværende kvartal vil det trolig vise seg å være sterkest vekst i Tyskland, og rentedifferansen overfor både Japan og USA ligger an til å øke noe. Utover i 1992, når rentenivået i Japan og USA antas å stige, vil trolig

yen og dollar styrkes igjen overfor tyske mark. Kursen på yen i forhold til dollar vil sannsynligvis ligge nær 130 utover i 1992, med en mulig moderat økning mot slutten av året. De viktigste usikkerhetsmomentene er en mulig økning i det tyske rentenivået til våren - som trekker i retning av sterkere mark, og uro og konflikter i Sovjetunionen - som trekker i retning av sterkere dollar.

Konjunkturutviklingen i Norge

BEDRIFTENE

Olje- og gassutvinning

Produksjon og markedsforhold

Etter en moderat økning i bruttoproduksjon i utvinning og rørtransport i årets to første kvartaler, falt produksjonen ifølge sesongjusterte tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) med 2,7 prosent fra 2. til 3. kvartal i år. Nedgangen skyldes at en rekke felt samt Norpipes transportsystem for olje og gass var stengt i august på grunn av vedlikehold. Norpipe transporterer 70 prosent av norsk gass og i underkant av 30 prosent av norsk olje.

I perioden juli-oktober 1991 ble det totalt produsert 37,4 millioner tonn oljeekvivalenter (mtoe) olje og gass på den norske kontinentalsokkelen. Dette er en økning på vel 7 prosent i forhold til samme periode i fjor. Oljeproduksjonen utgjorde 30,1 mtoe og produksjonen av gass 7,3 mtoe. Mens oljeproduksjonen steg med 13,5 prosent i forhold til juli-oktober 1990, falt produksjonen av gass med 13 prosent. I september ble det for første gang produsert over 2 millioner fat olje i gjennomsnitt pr. dag, nærmere bestemt 2,1 millioner fat pr. dag. I løpet av årets ti første måneder er det produsert 76,3 mtoe olje og 22,2 mtoe gass. Dette representerer henholdsvis en økning på 14 prosent og en nedgang på 1 prosent i forhold til samme periode i fjor. Gass-

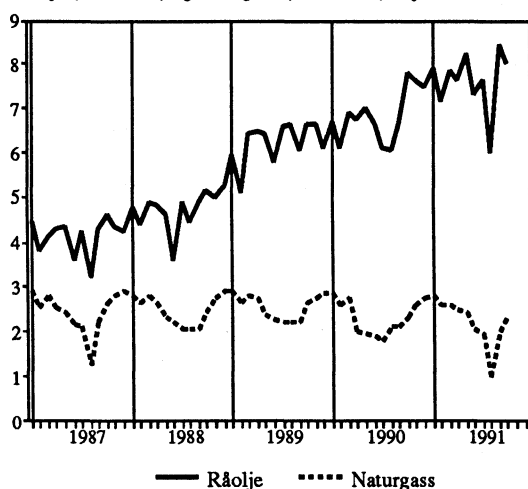
produksjonen ventes å holde seg stabil eller avta noe fram mot 1993, da gassleveransene under Troll-avtalen skal starte opp. Etter dette vil gassen trolig spille en stadig viktigere rolle i den norske petroleumsproduksjonen.

Bidragene til veksten i oljeproduksjonen fra 1990 til 1991 kommer dels fra felt som er blitt satt i produksjon i løpet av de to siste årene (Veslefrikk, Gyda, Hod og Mime) og dels fra økt produksjon på de eldre feltene Gullfaks, Oseberg, Statfjord og Ula. På Gyda er det fortsatt problemer med reservoaret og produksjonen har så langt i år vært lavere enn forventet. Samtidig produserer Hod bedre enn planlagt.

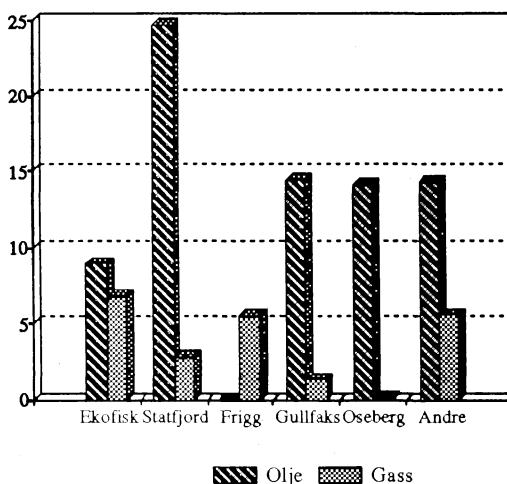
Statfjord er fortsatt det feltet som bidrar mest til norsk oljeproduksjon. I perioden juli-oktober 1991 var feltets andel av den totale norske oljeproduksjonen nær 32 prosent. Produksjonen var 12 prosent høyere enn i tilsvarende periode året før. I september ble det i gjennomsnitt produsert 662 000 fat pr. dag. I oktober har imidlertid produksjonen vært redusert med om lag 300 000 fat pr. dag på grunn av vedlikeholdsstans på A-plattformen. Statfjordfeltet er delt mellom Norge og Storbritannia. Som følge av ny reservoarkunnskap er Norges andel økt med over ett prosentpoeng fra opprinnelige 84,09 prosent til 85,24 prosent. Avgjørelsen har tilbakevirkende kraft for hele den perioden feltet har vært

OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

OLJE- OG GASSPRODUKSJONEN FRA DE STØRSTE FELTENE I JAN. - OKT. 91. Mtoe.

i produksjon. Dette medfører en tilbakeføring av olje til Norge på 33 000 fat pr. dag over en to-års periode. Tilbakeføringen startet 1. september i år. Til gjengjeld må de norske Statfjordeierne tilbakebetale 538 millioner kroner i investeringskostnader til britene.

Reservoarproblemene som oppsto på Gullfaks-feltet ved oppstartingen av C-plattformen ble bragt under kontroll mot slutten av fjoråret. Produksjonen på feltet var i perioden juli-oktober hele 42 prosent høyere enn i tilsvarende periode i fjor, til tross for lav produksjon i august som følge av vedlikeholdsstansen. I denne perioden sto feltet for nær 20 prosent av samlet oljeproduksjon og i september produserte det i gjennomsnitt 388 000 fat olje pr. dag.

Med oppstartingen av Oseberg C-plattformen 2. september og satellitten Gamma Nord 9. oktober, regnes Oseberg-utbyggingen for foreløpig avsluttet. Totale investeringer på feltet er anslått til 44 mrd. 1990-kroner. Oseberg C-plattformen har en kapasitet på 110 000 fat olje pr. dag og øker dermed feltets kapasitet med om lag 30 prosent. Gamma Nord er en undervannsinstallasjon tilknyttet C-plattformen. Satellitten skal i starten produsere olje, mens gassen reinjeseres i Oseberg-feltet for å øke oljeproduksjonen.

Produksjonen på Oseberg-feltet var i juli-oktober 23,7 prosent høyere enn i tilsvarende periode i fjor, og utgjorde om lag 20 prosent av total norsk oljeproduksjon. I september ble det i gjennomsnitt produsert 400 000 fat olje pr. dag.

På Ekofisk-feltet ble det i perioden juli-oktober 1991 utvunnet nær 8 prosent mindre olje enn i samme periode i fjor. Vedlikeholdsstansen i august er den viktigste årsaken til nedgangen. Feltet, som i juli-oktober bidro med 11 prosent av den totale oljeproduksjonen, nådde sin foreløpig høyeste gjennomsnittlige dagsproduksjon med 241 000 fat pr. dag i september.

I 3. kvartal i år gikk vel 88 prosent av oljeproduksjonen til eksport. Ifølge sesongkorrigerte tall fra KNR ble både produksjonen og eksporten redusert fra 2. til 3. kvartal. Produksjonen (-4,6 prosent) falt imidlertid mer enn eksporten (-1,6 prosent). Dette førte til et fall i leveransene til hjemmemarkedet på mer enn 30 prosent. Det var i 3. kvartal en markert nedgang i innenlandsk etterspørsel, -21 prosent, samtidig som uttaket fra lagrene var relativt store. Dette resulterte i at importen av råolje falt med over 70 prosent fra 2. til 3. kvartal.

Eksportprisindeksen steg med 3,9 prosent fra 2. til 3. kvartal etter nedgang gjennom 1. halvår. På grunn av redusert eksport ble økningen i verdien av norsk oljeeksport på 2,2 prosent.

Nedgangen i gassproduksjonen fra juli-oktober 1990 til samme periode i år, skyldes i hovedsak stansen i august.

På Frigg-feltet har produksjonen vært lav hele høsten. I perioden juli-oktober var produksjonen drøye 16 prosent lavere enn i tilsvarende periode i fjor. Området er i ferd med å tømmes og produksjonen skjer nå i hovedsak fra mindre felt. Ved inngangen av 1991 gjensto om lag 10 prosent av

MARKEDSUTVIKLINGEN FOR VARER FRA OLJE- OG GASSEKTOREN
Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

	Mrd. kr. ²⁾ 1990	Volum				Priser			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Produksjon	103,0	18,4	-0,1	2,0	-7,3	31,1	-28,4	-1,5	2,4
- olje	89,0	22,1	-0,0	1,1	-4,6	37,0	-33,5	-4,1	3,9
- gass ³⁾	14,0	-1,5	-0,1	7,8	-24,1	-8,6	23,1	10,4	1,2
Eksport	88,5	11,2	2,5	6,3	-5,0	30,1	-27,5	-1,4	2,2
- olje	74,5	13,9	2,9	6,0	-1,6	37,0	-33,5	-4,1	3,9
Hjemmeleveranser ⁴⁾	14,5	90,0	-14,8	-28,1	-31,3	36,9	-33,5	-4,1	3,8
Import ⁴⁾	1,7	2,5	-30,4	176,3	-73,4	40,3	-40,1	10,0	-11,1
Innenl. anvendelse ⁴⁾	16,2	77,6	-16,1	-14,3	-40,5	37,2	-34,0	-2,4	1,6
Lagerendring ^{4) 5)}	3,2	79,5	-23,2	-7,5	-19,4	..	..	..	..
Innenl. etterspørsel ⁴⁾	13,1	-1,4	10,1	-7,3	-21,0	37,3	-34,0	-2,4	1,9

1) Tilnærmet i basisverdi, dvs. regnet uten avgifter og handelsavanse.

2) Nivå tall i 1990 i løpende priser.

3) Produksjon og eksport av gass er identiske størrelser i Nasjonalregnskapet.

4) Disse størrelsene omfatter kun olje.

5) Endring i lagerendring i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående kvartal.

området antatt utvinnbare reserver. I perioden juli-oktober utgjorde feltets produksjon nær 22 prosent av den samlede gassproduksjonen.

Ekofisk-feltet er nå den største gassleverandøren på sokkelen med 30 prosent av den totale produksjonen. Også på dette feltet har produksjonen vært lav i høst som følge av stansen i august, med en nedgang på over 18 prosent fra juli-oktober 1990 til samme periode i år.

Med unntak av forbruk av gass på plattformene, er det foreløpig ingen innenlandsk anvendelse av norsk gass. Forbruket på plattformene regnes ikke med i produksjonen i KNR, slik at gasseksporten pr. definisjon er lik produksjonen. Denne avtok med 25 prosent fra 2. til 3. kvartal i år. Samtidig økte gassprisindeksen, slik at verdien av norsk gasseksport falt med kun 8 prosent i samme periode.

Investeringer

Foreløpige anslag fra SSBs investeringstelling for 3. kvartal 1991 viser økt investeringsaktivitet i oljesektoren fra 1990 til 1991. Påløpte investeringskostnader i utvinningssektoren for inneværende år er anslått til 39,4 mrd. kroner, en nominell økning på 34 prosent fra 1990. Medregnet investeringene i rørtransportsektoren, vil det ifølge investeringstelingen bli investert for 44,9 mrd. kroner i oljesektoren i år, mens det i 1990 ble investert for 32,2 mrd. kroner. Til sammenlikning var de totale bruttoinvesteringene for fastlands-Norge i 1990 i underkant av 100 mrd. kroner.

Anslaget for påløpte investeringer i feltutbygging i 1991 er på 22,5 mrd. kroner. Både i 1990 og i 1991 er vareandelen i disse investeringene høy som følge av at de feltutbyggingene som veier tyngst, Snorre, Draugen og Sleipner, er i fabrikkasjonsfasen. Det er i denne fasen av en utbygging at de store kostnadene til kjøp av varer påløper, mens prosjekterings- og oppkoblingsfasene har et større innslag av tjenesteleveranser. Troll-utbyggingen er også i ferd med å gå over i fabrikkasjonsfasen. Oseberg C-plattformen er nå satt i produksjon.

Påløpte investeringskostnader til felt i drift økte kraftig fra 1989 til 1990, og er foreløpig anslått å øke med ytterligere 38 prosent fra 1990 til 1991, til 5,5 mrd. kroner.

Det høye anslaget for investeringer i landvirksomhet på 2,4 mrd. kroner skyldes at det i tilknytning til Troll/Sleipner-utbyggingen vil bli bygd et prosesseringsanlegg på land i Øygarden i Hordaland.

Letekostnadene for 1991 er kraftig oppjustert i siste investeringstelling og er nå anslått til 9 mrd. kroner. Dette gir en verdiokning på 75 prosent fra 1990. Det er ventet at det vil bli boret om lag 50 hull

UTFØRTE OG ANTATT PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER I OLJEUTVINNING OG RØRTRANSPORT.

Milliarder kroner, løpende priser

	1990	1991	1992
Utvinning av olje og gass	29,3	39,4	42,8
Leting	5,1	9,0	9,8
Feltutbygging	19,5	22,5	23,8
Varer	12,6	13,1	14,3
Tjenester	5,6	8,3	7,9
Produksjonsboring	1,4	1,1	1,7
Felt i drift	4,0	5,5	6,7
Varer	0,8	0,7	1,1
Tjenester	0,8	1,3	1,5
Produksjonsboring	2,4	3,5	4,2
Landvirksomhet 1)	0,7	2,4	2,4
Rørtransport	2,9	5,5	5,0
Oljesektoren totalt	32,2	44,9	47,8

Anslag ifølge SSBs investeringsstatistikk innhentet i 3. kvartal 1991.

1) Omfatter kontorbygg, baser og terminalbygg på land.

på norsk sokkel i 1991, noe som er på nivå med aktiviteten i siste toppår, 1985.

Det er nå besluttet å bygge ytterligere en gassrørledning til kontinentet, Europipe. Rørledningen skal gå fra Troll/Sleipner til Norderney, nær Emden. Beslutningen om Europipe har ført til en oppjustering av anslaget for investeringer i rørtransport til 5,5 mrd. kroner, nær en dobling av investeringsutgiftene fra 1990. Kostnadene i 1991 er i hovedsak knyttet til leggingen av Zeepipe-rørledningen fra Sleipner til Zeebrugge. Dette arbeidet startet i april i år. Prosjektet gir små virkninger innenlands, da mesteparten av varene og tjenestene kjøpes i utlandet.

Anslag for 1992

Det er ventet at investeringene på kontinentalsokkelen fortsatt vil holde seg på et høyt nivå fram mot midten av 1990-tallet. Denne tendensen bekreftes av anslagene for 1992 innhentet i investeringstelingen i 3. kvartal. Investeringer i utvinning og rørtransport er ifølge tellingen anslått til 47,8 mrd. kroner i 1992. Dette er 27,7 prosent høyere enn anslaget for 1991 innhentet på tilsvarende tidspunkt.

Investeringene i utvinningssektoren er anslått til 42,8 mrd. kroner. Det regnes med økt aktivitet i alle underpostene. I forhold til 1991 ligger det an til en økning på 6 prosent i investeringer til feltutbygging. Tre nye felt er nå besluttet utbygd, Tordis, Loke og Lille-Frigg. Avgjørelsen om Lille-Frigg ble tatt et-

ter at oppgavene for 3. kvartal var hentet inn og kan derfor gi oppjustering i anslaget for 1992 i seinere tellinger. Bygging av nytt understell til Sleipner A-plattformen vil også isolert sett bidra til å øke investeringsanslaget for 1992. Også i 1992 er vareandelen anslått å bli høy. Store prosjekter som Sleipner, Draugen, Troll og Brage vil være i fabrikkasjonsfasen i 1992. På Snorre vil oppkoblingsarbeider pågå utover våren, mens Heidrun ventelig vil befinne seg i prosjekteringsfasen hele 1992.

Investeringsanslagene for 1992 er imidlertid omfattet med stor usikkerhet, både fordi kostnadsanslagene på vedtatte prosjekter kan endres og fordi flere felt og satelitter kan bli vedtatt utbygd. Det er fremmet ny lov om petroleumsbeskatning i Stortinget. I prinsippet kan dette tenkes å få effekter på investeringer i feltutbygginger, men gitt dagens oljepriser er det ikke grunn til å tro at aktiviteten vil bli bremsset i særlig grad.

Regjeringen tildelte 22 nye letelisenser i februar i år. Tildelingene bidrar til å opprettholde leteaktiviteten i årene framover. Investeringsanslaget for leting indikerer at leteaktiviteten fortsatt vil holde seg på et høyt nivå. Investeringene er anslått til 9,8 mrd. kroner i 1992. Anslaget er imidlertid svært usikkert på et så tidlig tidspunkt.

De siste årenes tendens til økende investeringer på felt i drift, ser ut til å fortsette; investeringsanslaget for 1992 er på 6,7 mrd. kroner. Økningen i disse investeringene skyldes dels at det er stadig flere felt i drift på kontinentalsokkelen, og dels at man har utviklet metoder som gjør det mulig å bedre utnyttingsgraden i eksisterende felt.

Anslaget for investeringer i rørtransport for 1992 er oppjustert siden forrige telling til 5,0 mrd. kroner. Oppjusteringen skyldes vedtaket om å bygge Europipe.

Industri og bergverksdrift

Produksjons- og markedsforhold

Målt i faste priser falt bruttoproduktet i industri og bergverk med 4 prosent (sesongjustert) fra 2. til 3.kvartal i år. Ifølge foreløpige nasjonalregnskaps-tall var fallet i produksjonen størst i hjemmekonkurrerende og skjermet industri, men også i utekonkurrerende industri var det en viss nedgang i bruttoproduktet.

Produksjonen i hjemmekonkurrerende industri var relativt stabil gjennom 1989 og 1990. I denne perioden ble fallet i hjemmeleveransene kompensert av økende eksport. Eksporten fra hjemmekonkurrerende industri nådde en topp i 3.kvartal 1990 og har siden vist en fallende tendens preget av lavkonjunkturen ute. Samtidig har nedgangen i hjemmeleveransene fra hjemmekonkurrerende in-

dustri fortsatt, og i 3.kvartal var reduksjonen i disse leveransene sterkere enn nedgangen i eksporten.

Fallet i bruttoproduktet i utekonkurrerende industri skyldes først og fremst den internasjonale konjunkturedgangen, men for metaller spiller også økende konkurranse fra industrien i Øst-Europa en rolle. Disse forholdene har også ført til lave priser på en rekke produkter. Prisen på aluminium har falt betydelig i løpet av 1991 og er nå lavere enn på flere år. Prisene på ferrolegeringer falt betydelig i andre halvår 1989, men har siden vært relativt stabile. Prisene på enkelte av produktene fra treforedlingsindustrien har falt kraftig gjennom det siste året.

Aktiviteten i skjermet industri er fortsatt preget av svak utvikling i etterspørselen innenlands. Nedbygging av varelagre og redusert eksport bidro til en nedgang i produksjonen i denne industrigruppen i 3.kvartal, etter seks kvartaler med produksjonsvekst.

Sysselsettingen

Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelser var antallet sysselsatte i industrien relativt stabilt gjennom årets tre første kvartaler. Imidlertid hadde bedrifter med minst 5 ansatte nesten 10 000 færre sysselsatte i 1990 enn året før, ifølge foreløpige oppgaver fra Statistisk sentralbyrås industristatistikk. Tallet på sysselsatte falt med 18 000 i 1989 og med 21 000 i 1988 etter å ha holdt seg relativt stabilt gjennom perioden 1983-1987.

Ifølge konjunkturbarometeret for 3.kvartal 1991 venter 28 prosent av foretakene lavere sysselsetting i 4.kvartal enn i 3.kvartal, mens 9 prosent venter en økning i sysselsettingen.

Investeringene

Industriens investeringer i maskiner og transportmidler falt i både 2. og 3.kvartal i år etter markert vekst gjennom fjoråret og inn 1991. Industriens investeringer i bygninger og anlegg ligger fortsatt på det lave nivået som ble nådd i 4.kvartal 1989. Industriens samlede investeringer i årets tre første kvartaler var på rundt 10,2 milliarder kroner ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall, 11 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1990. Ifølge Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelse for 3.kvartal 1991, ligger det an til en økning i industriinvesteringene i 1991 på omlag 7 prosent.

En sterk vekst i investeringene i treforedlingsindustrien forklarer mye av økningen i industriinvesteringene det siste året og vil trolig prege utviklingen også i 1992. Norske Skog har et betydelig investeringsprogram for årene 1991-1994 med sine prosjekter i Halden, på Skogn og på Tofte. Dette gjenspeiles også i Statistisk sentralbyrås investeringsundersøkelse: I 3.kvartal 1991 antok lederne i tre-

MARKEDSUTVIKLINGEN FOR VARER FRA INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT
 Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

	Mrd.kr 1990 ²⁾	Volum				Pris			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Bruttoproduksjonen i alt	255,7	-1,7	1,1	-0,4	-4,5	4,5	-2,2	0,2	0,2
-Skjernet	87,8	-0,9	3,7	0,5	-5,0	1,5	0,4	0,7	2,2
-Utekonkurrerende	82,9	-0,3	0,7	-3,0	-4,0	7,3	-5,6	-1,8	-1,6
-Hjemmekonkurrerende	85,1	-3,9	-1,0	1,4	-4,5	4,9	-1,4	1,0	-0,3
Eksport i alt	103,9	-2,6	1,5	-0,9	-3,5	7,0	-4,6	0,5	-1,4
-Skjernet	10,5	2,0	7,3	0,3	-13,7	1,0	1,6	2,3	2,7
-Utekonkurrerende	58,7	-1,0	1,9	-2,0	-2,3	7,1	-6,8	-0,9	-1,8
-Hjemmekonkurrerende	34,7	-6,8	-1,2	0,8	-1,7	9,3	-3,0	1,6	-1,9
-Hjemmeleveranser i alt	151,8	-0,9	0,9	-0,1	-5,3	2,6	-0,3	-0,2	1,4
-Skjernet	77,3	-1,4	3,2	0,5	-3,4	1,6	0,2	0,5	2,2
-Utekonkurrerende	24,2	1,7	-2,7	-5,7	-8,7	7,6	-2,1	-3,4	-0,4
-Hjemmekonkurrerende	50,4	-1,6	-0,9	1,8	-6,6	1,6	-0,2	0,5	0,9
Import i alt	135,2	1,6	2,0	-0,5	1,4	0,0	-2,2	2,4	0,6
-Skjernet	8,8	-1,2	2,1	-1,4	7,2	1,0	1,1	-0,4	0,8
-Utekonkurrerende	33,5	4,2	-2,8	-1,3	-0,1	3,4	-8,0	5,1	-1,3
-Hjemmekonkurrerende	92,9	0,9	3,9	-0,2	1,5	-1,3	-0,5	1,8	1,1
Innenl. anvendelse i alt	286,9	0,3	1,4	-0,3	-2,0	1,4	-1,2	1,0	0,9
-Skjernet	86,1	-1,3	3,0	0,3	-2,4	1,6	0,3	0,4	2,0
-Utekonkurrerende	57,6	3,1	-2,7	-3,1	-3,5	5,1	-5,4	1,1	-1,2
-Hjemmekonkurrerende	143,2	0,0	2,3	0,5	-1,3	-0,3	-0,4	1,4	1,0
Lagerendring i alt ³⁾	-4,1	1,2	-1,9	1,9	-2,5				
-Skjernet	-3,5	-1,3	1,5	2,2	-2,8				
-Utekonkurrerende	-2,1	1,9	-2,7	-2,6	-1,8				
-Hjemmekonkurrerende	1,4	2,3	-3,6	3,6	-2,6				
Innenl. etterspørsel i alt	291,1	-0,9	3,3	-2,1	0,5	1,4	-1,3	1,0	0,9
-Skjernet	89,6	0,0	1,5	-1,8	0,4	1,6	0,3	0,4	2,0
-Utekonkurrerende	59,7	1,2	0,0	-0,4	-1,6	5,1	-5,4	1,1	-1,2
-Hjemmekonkurrerende	141,8	-2,3	6,0	-3,1	1,4	-0,3	-0,4	1,4	1,0

1) Basisverdi, dvs. markedsverdi fratrukket avgifter og handelsavanse.

2) Anslag

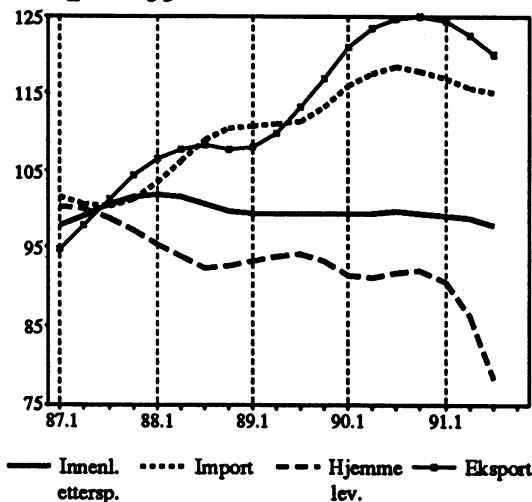
3) Endring i lagerendring i prosent av innenlandsk anvendelse i foregående kvartal

foredlingsindustrien at de samlede investeringene i 1992 vil ligge 78 prosent over 1991-anslagene gitt i tilsvarende undersøkelse i 3.kvartal 1990. Gjennom 1991 har det imidlertid som følge av svikt i etterspørselen vært et betydelig fall i verdensmarkedsprisene på enkelte viktige treforedlingsprodukter. Trolig vil dette i liten grad påvirke treforedlingsindustriens investeringsplaner. Norske Skog har foreløpig bare utsatt enkelte mindre deler av sitt investeringsprogram. Dersom vi holder investeringene i treforedlingsindustrien utenfor, lå industriinvesteringene i årets 3 første kvartaler bare 0,5 prosent over investeringene i tilsvarende periode i 1990.

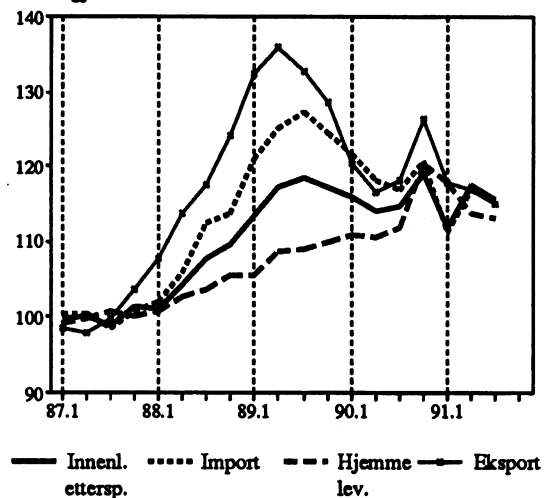
Investeringsundersøkelsen fra 3.kvartal 1991 peker i retning av at industriinvesteringene i 1992 vil ligge omtrent på samme nivå som i år til tross for investeringsplanene i treforedlingsindustrien og forventninger om investeringsvekst i metallindustrien og i verkstedsindustrien. Det forventes nedgang i investeringene i skjernet industri og i hjemmekonkurrerende industri utenom verkstedsindustrien.

Bak den svake utviklingen i industriinvesteringene som forventes fra 1991 til 1992 ligger trolig flere forhold. For det første vil skattereformen føre til at kravet til avkastning før skatt øker for mange investeringsprosjekter. Færre investeringsprosjek-

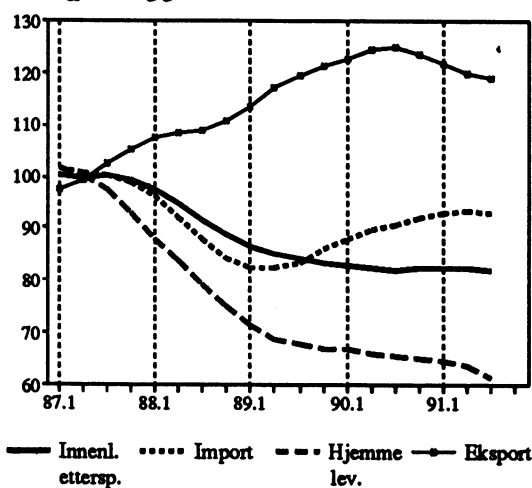
VOLUMUTVIKLINGEN FOR VARER FRA
UTEKONKURRERENDE INDUSTRI
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

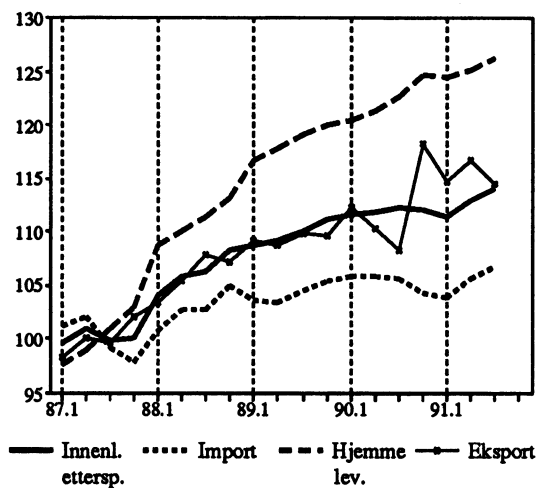
PRISUTVIKLINGEN FOR VARER FRA
UTEKONKURRERENDE INDUSTRI
Sesongjustert. 1987 = 100

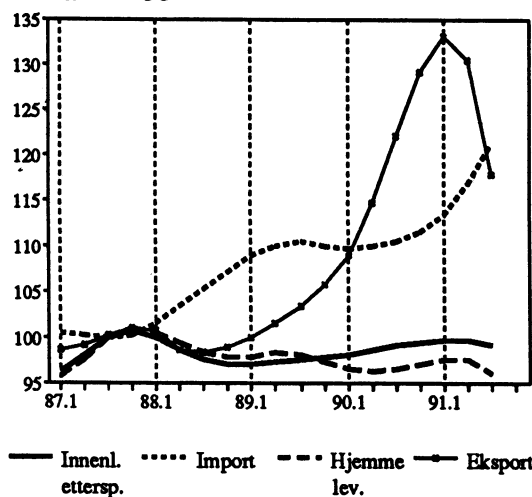
VOLUMUTVIKLINGEN FOR VARER FRA HJEMMEKON-
KURRERENDE IND. (EKSKL. SKIP OG PLATTFORMER)
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

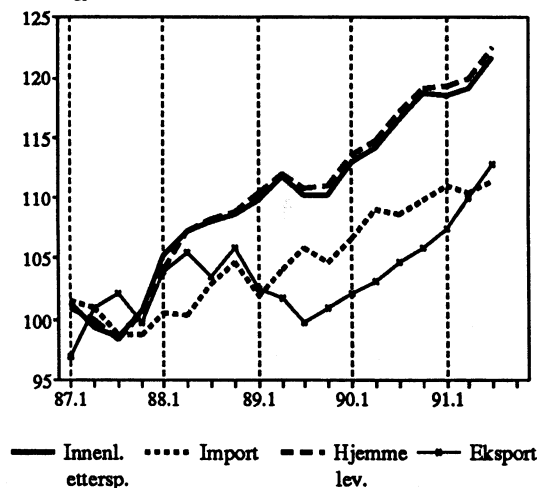
PRISUTVIKLINGEN FOR VARER FRA HJEMMEKON-
KURRERENDE IND. (EKSKL. SKIP OG PLATTFORMER)
Sesongjustert. 1987 = 100

VOLUMUTVIKLINGEN FOR VARER FRA
SKJERMET INDUSTRI
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

PRISUTVIKLINGEN FOR VARER FRA
SKJERMET INDUSTRI
Sesongjustert. 1987 = 100

INDUSTRI OG BERGVERKSDRIFT. PRODUKSJON OG FAKTORETTESPØRSEL
 Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Mrd.kr 1990 ¹⁾	Volum				Pris			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Bruttoproduksjonen i alt	324,0	-0,2	-1,0	3,2	-4,9	3,9	-1,3	0,1	0,8
-Skjernet	95,8	1,7	1,2	2,7	-6,1	1,1	0,5	1,0	2,2
-Utekonkurrerende	87,8	-1,8	1,2	-0,5	-4,6	8,4	-4,3	-3,2	-1,9
-Hjemmekonkurrerende	140,4	-0,5	-3,9	6,2	-4,2	3,0	-0,7	1,3	1,3
Vareinnsats i alt	232,2	-0,3	-0,6	3,2	-5,2	2,8	-2,8	1,0	1,1
-Skjernet	67,1	1,8	1,5	3,1	-7,0	0,2	2,2	0,1	0,9
-Utekonkurrerende	69,2	-1,8	1,9	-1,0	-5,5	8,4	-10,0	0,7	0,7
-Hjemmekonkurrerende	95,9	-0,7	-3,8	6,2	-3,7	0,6	-1,0	1,9	1,6
Bruttoprodukt i alt	91,9	-0,1	-1,9	3,4	-4,0	6,7	2,3	-2,0	0,0
-Skjernet	28,7	1,3	0,6	1,8	-3,6	3,0	-3,2	3,4	5,0
-Utekonkurrerende	18,6	-1,7	-0,4	0,8	-2,1	8,3	18,9	-14,9	-10,1
-Hjemmekonkurrerende	44,6	0,0	-4,2	6,1	-5,4	8,1	-0,1	-0,1	0,9
Sysselsetting	310	-1,0	-2,6	-6,0	-4,2				
Bruttoinvesteringer i alt	13,5	11,6	9,4	-9,3	-5,2	-0,3	-0,9	1,6	1,2
-Skjernet	3,1	7,7	4,1	-14,4	6,1	-0,8	-1,0	1,6	1,2
-Utekonkurrerende	4,8	13,0	27,3	-8,5	-12,3	-0,2	-0,4	1,6	1,4
-Hjemmekonkurrerende	5,6	12,6	-3,1	-7,3	-3,2	-0,2	-1,4	1,5	1,1
Bruttoinvesteringer i bygninger og anlegg	4,2	4,0	3,1	2,3	-7,1	1,5	0,2	0,4	1,4
-Skjernet	0,8	-10,3	-18,7	6,6	17,6	1,5	0,2	0,4	1,4
-Utekonkurrerende	1,7	-2,3	54,1	5,0	-5,9	1,5	0,2	0,4	1,4
-Hjemmekonkurrerende	1,7	17,9	-35,2	-5,4	-22,9	1,5	0,2	0,5	1,4
Bruttoinvesteringer i maskiner og transportmidler	9,3	15,0	12,0	-13,6	-4,4	-1,1	-1,2	1,8	1,2
-Skjernet	2,3	13,9	10,2	-18,6	3,1	-1,3	-1,0	1,7	1,1
-Utekonkurrerende	3,1	21,9	14,8	-16,9	-17,4	-0,9	-1,3	2,0	1,2
-Hjemmekonkurrerende	3,9	10,5	10,7	-7,8	1,8	-1,0	-1,2	1,8	1,2

1) Anslag

2) Sysselsatte i industrien (1000) og prosentvis endring fra samme kvartal foregående år. Tallene er basert på utvalg og inneholder en viss usikkerhet. Kilde: AKU

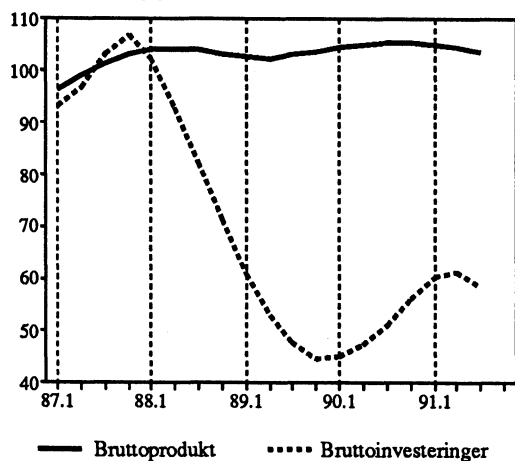
ter blir derfor lønnsomme etter skattereformen enn før. Dessuten er det fortsatt et stykke igjen før en vet om EØS-avtalen blir vedtatt eller ikke. En annen usikkerhetsfaktor har vært fornyelsen av de langsiktige kraftkontraktene som utgår i 1996. På dette punktet har det imidlertid skjedd en avklaring i høst.

Situasjonsvurdering

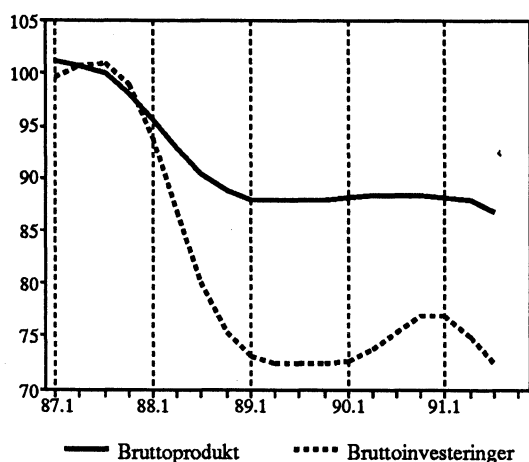
Konjunkturbarometeret for 3.kvartal 1991 viser at forskjellige deler av hjemmekonkurrerende industri vurderer situasjonen ulikt. Pessimismen har tiltatt i trevareindustrien, som er rammet av de svake innenlandske konjunkturerne og av sterkere

konkurranse fra kanadiske produsenter i det europeiske markedet. Også i verkstedsindustrien vurderes utsiktene som mindre lyse enn tidligere som en følge av svak ordretilgang den siste tiden. Ifølge Statistisk sentralbyrås ordrestatistikk for 3.kvartal 1991 var verdien av ordretilgangen for produsentene av verkstedprodukter 13 prosent lavere i 3.kvartal i år enn i 3.kvartal i fjor. I de øvrige delene av hjemmekonkurrerende industri er det imidlertid mer optimistiske vurderinger av framtiden. I 3.kvartal vurderte f.eks. 46 prosent av produsentene av mineralske produkter utsiktene for kommende kvartal som bedre i forhold til situasjonen i inneværende kvartal. Det tilsvarende tallet i 2.kvartal var 12 prosent.

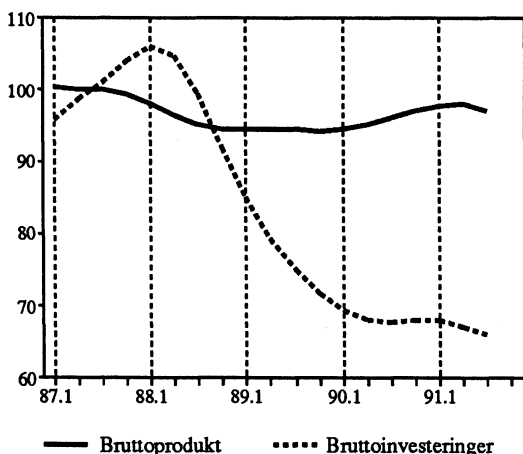
PRODUKSJON OG INVESTERING I
UTEKONKURRERENDE INDUSTRI
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

PRODUKSJON OG INVESTERING I
HJEMMEKONKURRERENDE INDUSTRI
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

PRODUKSJON OG INVESTERING I
SKJERMET INDUSTRI
Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

For store deler av utekonkurrerende industri viser konjunkturbarometeret fra 3.kvartal et markert omslag i pessimistisk retning. Spesielt gjelder dette for deler av metallindustrien utenom jern og ferrolegeringer. 88 prosent av de spurte innenfor disse næringene vurderte de generelle utsiktene for 4.kvartal som dårligere i forhold til situasjonen i 3.kvartal, mens tilsvarende tall i konjunkturbarometeret i 2.kvartal var 22 prosent. Dette henger sammen med utviklingen på markedene for aluminium og magnesium med fallende priser, økende lagre og dumpinganklager mot norske produsenter. Svak utvikling i ordretilgangen kan også spille en rolle. Ifølge Statistisk sentralbyrås indeks for verdien av ordretilgangen til metallindustrien utenom jern og ferrolegeringer, falt ordretilgangen med 16 prosent fra 2. til 3.kvartal.

Prisfallet på aluminium gjennom 1991 henger blant annet sammen med at Sovjet har fordoblet sin aluminiumseksport på relativt kort tid. Situasjonen i Sovjet er preget av et stort underskudd på handelsbalansen og landet har derfor behov for å øke eksporten. Utviklingen det siste året illustrerer sårbarheten til den kraft- og råvarebaserte norske industrien i denne sammenheng.

Konjunkturbarometeret fra 3.kvartal 1991 gir ikke noe entydig bilde av situasjonen i skjermet industri. Blant produsentene av næringsmidler, drikkevarer og tobakk trodde 42 prosent på en produksjonsøkning fra 3. til 4.kvartal. Det tilsvarende tallet i konjunkturbarometeret fra 2.kvartal var 22 prosent. På den andre siden var det bare 22 prosent av bedriftslederne i denne delen av den skjermte industrien som bedømte utsiktene for 4.kvartal som bedre enn situasjonen i 3.kvartal, en nedgang fra 33 prosent i 2.kvartal. I grafisk industri var det imidlertid et større innslag av optimisme i 3.kvartal enn det var i 2.kvartal.

Kapitalavkastningen

Ifølge foreløpige oppgaver fra Statistisk sentralbyrås regnskapstatistikk hadde industri- og bergverksforetak med minst 50 sysselsatte en betydelig nedgang i kapitalavkastningen i 1990. Avkastningen på egenkapitalen falt fra 18,8 prosent i 1989 til 11,7 prosent i 1990. I produksjon av jern, stål og ferrolegeringer falt egenkapitalavkastningen fra 22 til -23 prosent, i ikke-jernholdige metaller fra 42 til 17 prosent. Med den svake prisutviklingen på metaller i inneværende år, er det grunn til å vente en ytterligere nedgang i kapitalavkastningen i utekonkurrerende industri i 1991. I skjermet industri var kapitalavkastningen stabil i 1990, men i hjemmekonkurrerende industri falt egenkapitalavkastningen fra 10 til 6 prosent.

Bygge- og anleggsvirksomhet

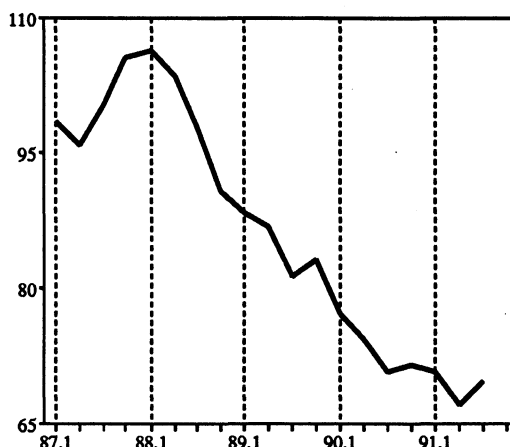
Produksjon og sysselsetting

Ifølge tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR), steg bruttoproduksjonen i bygge- og anleggssektoren med 3,6 prosent (sesongjustert) fra 2. til 3. kvartal 1991. Økningen må ses i forhold til det store fallet fra 1. til 2. kvartal, som innebar at aktivitetsnivået i 2. kvartal var svært lavt. Fallet i bruttoinvesteringene i bygninger og anlegg avtok gjennom 1990, men ifølge sesongjusterte KNR-tall tiltok nedgangen igjen gjennom første halvår 1991. Fra 2. til 3. kvartal 1991 steg investeringene med 0,8 prosent. Investeringene i bygninger og anlegg i offentlig forvaltning gikk kraftig opp fra 2. til 3. kvartal i år etter et sterkt fall fra 1. til 2. kvartal. Investeringene i kraftforsyning stiger fortsatt. Bygg- og anleggsinvesteringene i industrien viste ny nedgang i 3. kvartal i år, vesentlig som følge av et sterkt fall i investeringene i hjemmekonkurrerende industri. Investeringene i forretningsbygg og boliger faller fortsatt.

I perioden januar-oktober i år var igangsatt byggeareal 21,1 prosent lavere enn i samme periode i fjor. Fullført byggeareal lå 24,1 prosent lavere i årets ni første måneder enn i samme periode i fjor. Igangsettingstallene er fortsatt lavere enn tallene for fullført areal, og byggeareal under arbeid vil dermed fortsette å avta.

Fallet i sysselsettingen i bygge- og anleggsvirksomhet fortsetter. Ifølge arbeidskraftundersøkelsene (AKU) falt sysselsettingen med 4,9 prosent fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. Antall utførte ukeverk steg med 1 prosent i samme periode. Sammen med et fall i bruttoproduksjonen fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991 på 1,8 prosent, indikerer

BRUTTOPRODUKT I BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET
Sesongjustert. 1987 = 100

dette at produktivitetsfallet i bygge- og anleggssektoren fortsetter.

Ordretilgangen for byggevirksomheten var den samme i 2. kvartal 1991 som ett år tidligere. En økning i ordretilgangen for bygg utenom boligbygg har tilnærmet kompensert et fall i ordretilgangen for anleggsvirksomheten. Ordreserven i byggevirksomheten lå nærmere 28 prosent under nivået fra 2. kvartal 1990, mens for anleggsvirksomheten var ordreserven 18,5 prosent lavere.

Samlet bruksareal i bygg godkjent av kommunale bygningsmyndigheter har falt gjennom de siste fire årene, og nedgangen har fortsatt i 1991. Målt som prosentvis endring fra samme kvartalet året før, har imidlertid fallet bremsset kraftig opp gjennom de siste kvartalene, og godkjent bruksareal økte med 6,8 prosent fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal

BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET. MARKEDSUTVIKLING OG PRODUKSJON
Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

	Mrd. kr. 1990	Volum				Priser			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Bygge- og anleggsinvesteringer totalt ³⁾	60,0	-2,4	0,6	-7,1	0,8	1,5	0,1	0,5	1,4
Boliger	20,6	-5,3	-5,5	-10,1	-9,5	1,5	0,1	0,5	1,4
Offentlig forvaltning	17,0	5,6	7,9	-8,7	11,7	1,5	0,1	0,4	1,5
Kraftforsyning	3,1	-23,7	4,0	5,8	11,0	1,4	0,3	0,3	1,4
Fastlands-Norge, ellers	19,2	-2,2	-0,6	-4,5	-2,0	1,5	0,2	0,6	1,2
Bruttoproduksjon	78,8	0,7	-0,8	-5,1	3,6	1,5	0,2	0,4	1,4
Vareinnsats	51,2	0,7	-0,7	-5,1	3,6	1,2	0,1	0,5	1,1
Bruttoprodukt	27,6	0,8	-1,0	-4,9	3,6	2,0	0,3	0,4	2,1

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i 1990 i løpende priser.

3) Utenom oljevirksomhet og utenriks sjøfart.

i år. Igangsettingen av boliger faller imidlertid fortsatt sterkt. En markert vekst både i inntømte og innvilgede søknader om oppføringslån til nye boliger i Husbanken trekker i retning av at igangsettingen av nye boliger vil ta seg noe opp neste år. En økning i tallet på godkjente bygg utenom boligbygg hos kommunale myndigheter kan også være en indikasjon på at aktiviteten i byggevirksomheten vil ta seg noe opp neste år. Fortsatt høy realrente før skatt, redusert verdi av fradragene for gjeldsrenter og en vedvarende høy arbeidsledighet tilsier imidlertid at veksten i igangsettingen blir beskjeden.

I Statsbudsjettet for 1992 er det foreslått en økning i investeringene i infrastruktur, offentlig vedlikeholdsarbeid og miljøtiltak på om lag 2,8 mrd. kroner. Dette kan bidra til økt aktivitet i bygge- og anleggssektoren i løpet av vinteren 1991/92.

Pris- og kostnadsutvikling

Den store overkapasiteten i bygge- og anleggsvirksomheten har ført til et prisfall på sektorens produkter. Byggekostnadsindeksen registrerer kun endringer i prisene på de produksjonsfaktorene som går med til å bygge en bolig. SSB utgir i tillegg en prisindeks for eneboliger som også fanger opp produktivitetsendringer og endringer i fortjenestemarginene til byggmester/entreprenør og underentreprenør. Prisindeksen for eneboliger falt med 0,2 prosent fra 1. til 2. kvartal 1991 til det laveste nivået som er målt etter at utgivelsen av denne prisindeksen startet i 1989. I den samme perioden økte byggekostnadsindeksen med 1,8 prosent. Kombinert med indikasjoner på fortsatt fall i produktiviteten i byggevirksomheten, trekker dette i retning av at fallet i prisindeksen for eneboliger skyldes lavere fortjenestemarginer.

Elektrisitetsforsyning

Etter en oppgang i kraftproduksjonen i de første månedene i 1991 har produksjonen avtatt sterkt utover året sammenlignet med 1990. For de ti første månedene i 1991 ble det produsert 7 TWh mindre elektrisitet enn i tilsvarende periode året før. For hele året 1991 ligger det an til at produksjonen kan bli så mye som 10 TWh lavere enn i fjoråret, dvs. om lag på nivå med middelårsproduksjonen i det eksisterende norske vannkraftsystemet.

Nedgangen i kraftproduksjonen gjennom 1991 skyldes betydelig mindre tilsig til magasinene enn normalt gjennom første halvår. Fra slutten av juni til september var tilsigene til magasinene høyere enn normalt nyttbart tilsig for denne perioden. Magasinfyllingen var midt på sommeren likevel under tidligere minimum for de siste 10 årene. Tilsigene økte noe utover høsten, men magasinbeholdningen i oktober ligger fortsatt svært lavt.

Kraftbalansen januar-oktober. TWh

	1990	1991
Kraftproduksjon	98,3	91,0
+ Import	0,2	2,2
- Eksport	14,2	5,6
- Krafttap etc.	8,4	7,8
Netto innenl. forbruk	75,9	79,8
- Store elektrokjeler	3,7	4,9
- Kraftint. industri	24,9	24,0
- Alminnelig forsyning	47,3	50,3

Krafteksporten de første ti månedene i 1991 gikk ned med om lag 9 TWh sammenlignet med samme periode i fjor. Importen gikk opp med om lag 2 TWh. En nettoeksport i de ti første månedene i 1990 på 14 TWh er dermed redusert til en nettoeksport på om lag 3 TWh i 1991. Som følge av store svingninger i nedbør og tilsigsforhold og dermed kraftproduksjon har også prisvariasjonene på markedet for tilfeldige kraft vært store.

Prisen på eksportkraft, som hittil bare har omfattet tilfeldig kraft, var i 1990 i gjennomsnitt 6 øre/kWh. Hittil i år har prisen i gjennomsnitt vært betydelig høyere, over 10 øre/kWh. For oktober lå utvekslingsprisen på mellom 14-16 øre/kWh. Dette betyr at eksportverdien av kraften hittil i 1991 er 25-30 prosent lavere enn eksportverdien for samme periode i 1990, mens nedgangen i eksportvolumet er på rundt 60 prosent.

Elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri lå i de ti første månedene i 1991 0,9 TWh lavere enn i samme periode året før. Alminnelig forsyning brukte derimot i det samme tidsrommet hele 3,0 TWh eller 6 prosent mer kraft enn i 1990. Første halvår økte salget av oljeprodukter til boliger, forretningsbygg og kontorer med noe over 4 prosent, mens det de siste 3 månedene har vært en nedgang på om lag 5 prosent fra tilsvarende periode i 1990. Totalt ligger det an til nær nullvekst i oljeforbruket fra 1990 til 1991. Overgangen fra bruk av olje til bruk av elektrisitet synes dermed å fortsette. I gjennomsnitt var prisen pr. enhet nyttiggjort energi lavere for olje enn for elektrisitet i 1990. For 1991 er oljeprisene høyere enn elektrisitetsprisene. Dette skyldes dels en oppgang i råoljeprisene gjennom 1990 som først slo ut i produktprisene i 1991, og dels en kraftig økning i miljøavgiftene på petroleumsprodukter i inneværende år.

Privat tjenesteyting

Svak utvikling i privat konsum hittil i 1991 har ført til en viss nedgang i produksjonen i privat tjenesteyting. Nedgangen er sterkest i bank og forsikringsvirksomhet, men produksjonen i varehandelen

PRIVAT TJENESTEYTING FASTLANDS-NORGE, PRODUKSJON OG INVESTERINGER.
 Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal¹⁾

	Mrd. kr. ²⁾ 1990	Volum				Pris			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Bruttoproduksjon	304,5	1,3	-0,8	-0,3	-0,4	1,6	1,3	0,0	0,8
Vareinnsats	120,5	1,3	-1,4	-0,7	0,7	1,7	0,2	0,2	1,9
Bruttoprodukt	184,0	1,3	-0,5	-0,1	-0,2	1,5	2,0	-0,1	0,2
Bruttoinvesteringer	27,8	11,0	-19,9	-1,2	-2,1	1,3	-2,7	0,9	1,3
- bygn. og anlegg	11,0	-5,5	2,3	-7,7	-0,3	1,5	0,1	0,6	1,3
- mask. og trsp.midler	16,8	23,3	-30,0	3,9	-3,4	1,1	-4,7	1,3	1,2

1) Markedspriser.

2) Nivå tall i løpende priser.

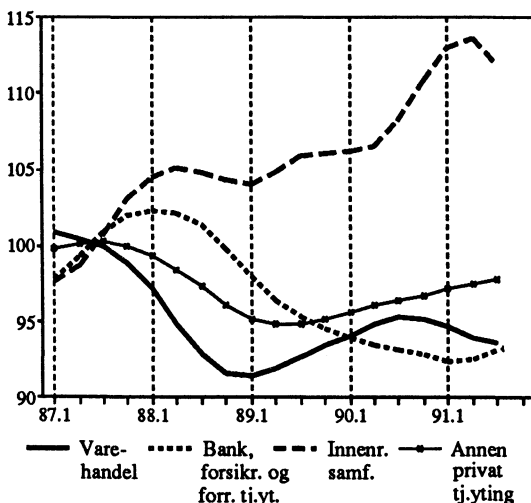
har også avtatt. Innen forretningsmessig tjenesteyting har produksjonen vært om lag uendret gjennom de siste kvartalene. I hotell- og restaurantbransjen og deler av samferdselssektoren er det derimot økende aktivitet, noe som må ses i lys av en klar vekst i utlendingers konsum i Norge.

Bruttoinvesteringene i privat tjenesteyting falt betydelig i 1. kvartal som en følge av at nivået på investeringer i fly i samferdselssektoren var spesielt høyt i 1990. Utover i 1991 har investeringsutviklingen flatet ut. Overkapasiteten av næringsbygg har ført til fortsatt fall i bygningsinvesteringene. Sammenligner vi de tre første kvartalene i år med tilsvarende periode i fjor, er nedgangen hele 30 prosent. Siden denne sektoren står for en betydelig del av de samlede investeringene i bygninger og anlegg, bidrar utviklingen til fortsatt nedgang for denne investeringsgruppen. Investeringene i maskiner og transportmidler falt betydelig fra 4. kvartal

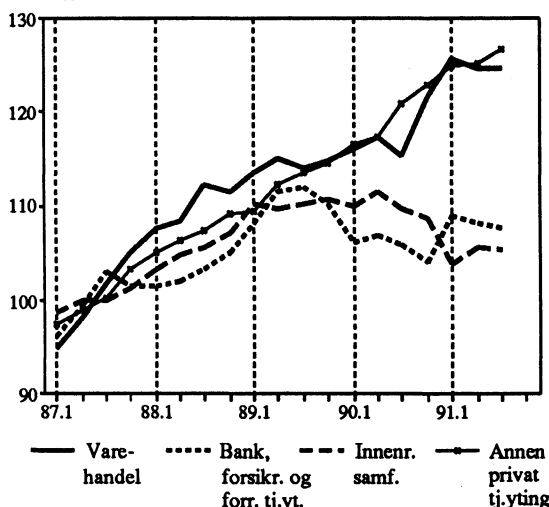
1990 til 1. kvartal 1991 på grunn av utviklingen i samferdselssektoren, men har gjennom 1991 vært om lag uendret.

Arbeidskraftundersøkelsen for 3. kvartal 1991 viser fortsatt svak sysselsettingsutvikling innen privat tjenesteyting. Antall sysselsatte i varehandelen økte likevel svakt fra 2. kvartal til 3. kvartal. Sysselsettingen var derimot uendret fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991, mens antall utførte ukeverk falt. Dette kan indikere at økningen i sysselsettingen i varehandelen fra 2. til 3. kvartal i år skyldes økt bruk av ferievikarer og ikke gir uttrykk for en varig økning i antall sysselsatte. I hotell- og restaurantbransjen, i samferdselssektoren og innen bank og forsikringsvirksomhet har sysselsettingen endret seg lite det siste året. Antall sysselsatte i eienomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting ser derimot ut til å ha økt noe fra de 3 første kvartalene i 1990 til samme periode i år.

VOLUMUTVIKLINGEN FOR PRIVAT TJENESTEYTING, FASTLANDS-NORGE
 Sesongjustert og glattet. 1987 = 100

PRISUTVIKLINGEN FOR PRIVAT TJENESTEYTING, FASTLANDS-NORGE
 Sesongjustert. 1987 = 100

OFFENTLIG FORVALTNING

Den økonomiske politikken

I Revidert Nasjonalbudsjett for 1991 la Regjeringen opp til et tre-års program med innsparringer i overføringsordninger og økte statlige kjøp av varer og tjenester - i hovedsak infrastrukturtiltak. Innenfor dette programmet ble det i Revidert Nasjonalbudsjett foreslått å øke bevilgningene til prioriterte formål med 1,6 mrd. kroner i 1991 samt å redusere overføringene med 0,8 mrd. kroner. Disse forslagene ble vedtatt i Stortinget med bare små endringer.

I anslaget for regnskap for 1991 er underskuddet på statsbudsjettet korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og utgifter til statlig petroleumsvirksomhet nå beregnet til å bli 67,8 mrd. kroner. Dette er 17,0 mrd. kroner høyere enn i vedtatt budsjett (SIII) for 1991. Hovedårsaken til denne økningen i budsjettunderskuddet er bevilgninger på totalt 12,0 mrd. kroner til Statens Banksikringsfond og Sparebankenes Sikringsfond. I tillegg er anslaget for indirekte skatter satt ned med 6,4 mrd. kroner i forhold til vedtatt budsjett - i hovedsak som følge av at etterspørselen fra fastlands-Norge i 1991 nå anslås lavere enn tidligere lagt til grunn. I motsatt retning trekker økninger i bokførte direkte skatter, avgifter til folketrygden og fellesskatten til Skattefordelingsfondet på totalt 2,5 mrd. kroner, og 0,4 mrd. kroner i økte renteinntekter.

I Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1992 (Gul bok) ble det lagt opp til et underskudd på statsbudsjettet før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og utgifter til statlig petroleumsvirksomhet på 65,1 mrd. kroner. Som følge av budsjettbehandlingen i Stortinget økte budsjettunderskuddet med 0,5 mrd. kroner utover dette og er neste år anslått å utgjøre 10,9 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge. Korrigert for bevilgningene til banksikringsfondene og enkelte andre spesielle forhold øker det olje- og rentekorrigerede budsjettunderskuddet med 12,2 mrd. kroner fra 1991 til 1992.

Utviklingen i underskuddet på statsbudsjettet er påvirket av konjunkturutviklingen. For å

få et bilde av etterspørselsimpulsen fra statsbudsjettet til norsk økonomi bør det derfor korrigeres for endringer i økonomisk aktivitet. Vurdert ved endringen i den olje-, aktivitets- og rentekorrigerede balansen på statsbudsjettet bidrar finanspolitikken til å øke den innenlandske etterspørselen etter varer og tjenester med 1 1/2 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge fra 1990 til 1991. Fra 1991 til 1992 er den tilsvarende etterspørselsimpulsen fra statsbudsjettet anslått til 1 1/4 prosent av bruttonasjonalproduktet for fastlands-Norge. Skatteopplegget for 1992 innebærer en samlet skattelettelse på 4 mrd. kroner. Dette utgjør om lag halvparten av den finanspolitiske stimulansen fra 1991 til 1992.

I forhold til vedtatt budsjett for 1991 (SIII) foreslår regjeringen i budsjettet for 1992 å øke bevilgningene med 4,2 mrd. kroner over programmet som ble annonsert i Revidert Nasjonalbudsjett for 1991. Av dette avsettes 1,7 mrd. kroner til veier og jernbane, 1,1 mrd. kroner til nye studieplasser, 0,6 mrd. kroner til eldreomsorg og HVPU, 0,3 mrd. til ENØK-tiltak og miljøprosjekter og 0,4 mrd. kroner til bygg og vedlikehold. Disse områdene får en vekst utover det som ble foreslått i Revidert Nasjonalbudsjett for 1991 på om lag 2 mrd. kroner. Dette svarer til 1/4 av den finanspolitiske stimulansen fra 1991 til 1992.

Offentlig konsum

Offentlig konsum økte med 3,5 prosent i volum fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. Statlig konsum steg med 6,8 prosent, mens det kommunale konsumet økte med 1,5 prosent i dette tidsrommet. I statssektoren var veksten særlig høy for sivil konsum, 10,3 prosent. Den sterke veksten i sivil statlig konsum kan i hovedsak forklares med at vareinnsatsen økte med 20,7 prosent fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. I årets tre første kvartaler lå det statlige og kommunale konsumet henholdsvis 3,8 og 1,5 prosent over nivået fra samme periode i fjor. I Nasjonalbudsjettet for 1992 anslås veksten i det kommunale konsumet til å bli 2,4 prosent i

INNTEKTER OG UTGIFTER PÅ STATSBUDDSJETTET

	Regnskap Mrd. kr	Anslag på regnskap ¹⁾	Gul bok	Vekst fra foregående år, pst.	
	1990	1991	1992	1991	1992
Inntekter i alt	301,7	311,8	320,6	3,3	2,8
Skatter, avgifter og andre inntekter fra petroleumsvirksomheten	37,9	43,6	45,5	15,0	4,4
Overføringer fra Norges Bank	10,1	5,7	4,5	-43,9	-20,5
Inntekter i alt utenom oljeinntekter og overføringer fra Norges Bank	253,7	262,5	270,6	3,5	3,1
Andre skatter og avgifter	192,0	199,7	207,3	4,0	3,8
- Direkte skatter, inklusive trygde- og pensjonspremier	95,9	98,8	97,6	3,0	-1,1
- Indirekte skatter	96,1	100,9	109,7	5,1	8,6
Andre inntekter inkl. renteinntekter og overføringer	61,7	62,8	63,3	1,7	0,8
Utgifter i alt ²⁾	298,7	339,0	344,8	13,5	1,7
Utgifter til statlig petroleumsvirksomhet	3,7	8,7	9,1	136,2	5,2
Utgifter i alt utenom oljevirksomhet ²⁾	295,0	330,3	335,6	12,0	1,6
Kjøp av varer og tjenester	74,9	79,8	84,4	6,5	5,7
Overføringer ²⁾	220,1	250,5	251,3	13,8	0,3
- Til kommuneforvaltningen inkl. tilskudd til skattefordelingsfondet	45,6	49,5	52,0	8,6	5,0
- Andre overføringer ²⁾	174,5	201,0	199,3	15,2	-0,8
Overskudd før låntransaksjoner	3,0	-27,2	-24,2		
Overskudd før låntransaksjoner korrigert for oljeskatter, overføringer fra Norges Bank og statlig petroleumsvirksomhet	-41,3	-67,8	-65,0		

1) Nasjonalbudsjett for 1992.

2) Anslagene for 1991 inkluderer bevilgninger til Statens Banksikringsfond og Sparebankenes Sikringsfond

Kilde: Finansdepartementet.

1991. Desom dette måltallet skal nås, må det kommunale konsumet ligge 5 prosent høyere i 4. kvartal i år enn i 4. kvartal 1990.

Produksjon og sysselsetting

Offentlige gebyrer økte med 5,8 prosent i volum fra 3. kvartal i fjor til 3. kvartal i år. Volumveksten skyldes i hovedsak en økning i kommunale gebyrer på 10,1 prosent i denne perioden. I de tre første kvartalene av 1991 lå de kommunale gebyrene 8,8 prosent over nivået i samme periode i 1990. De offentlige gebyrene kan øke ved at flere tjenester blir gebyrlagt eller ved at gebyrsatsene økes. I nasjonalregnskapet blir offentlige gebyrer deflatert med den samme prisindeksen som bruttoproduksjonen i offentlig forvaltning. Dette innebærer at økning i gebyrsatsene utover prisveksten for

bruttoproduksjonen blir regnet som økning i gebyrvolumet.

Målt i utførte timeverk økte sysselsettingen i offentlig forvaltning med 1,9 prosent fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. I kommuneforvaltningen økte sysselsettingen med 2,8 prosent i denne perioden, mens den statlige sysselsettingen var om lag uendret. Sysselsettingsveksten for de tre første kvartalene i 1991 sammenliknet med samme periode i fjor er 2,4 prosent i statsforvaltningen og 2,8 prosent i kommuneforvaltningen.

Bruttoinvesteringer

De samlede offentlige bruttoinvesteringene i fast kapital økte med 12,1 prosent i volum fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. Bruttoinvesteringene i statsforvaltningen økte med 25,8

prosent i denne perioden. Den sterke veksten i statlige investeringer henger sammen med de omprioriteringene og tilleggsbevilgningene på statsbudsjettet som ble vedtatt i forbindelse med Revidert Nasjonalbudsjett for 1991. I de tre første kvartalene av 1991 lå de statlige investeringene 10,3 prosent over nivået i samme periode i 1990. I Nasjonalbudsjettet for 1992 anslås volumveksten i de statlige investeringene til å bli 21,2 prosent i 1991. Dersom

dette målet skal nås, må investeringene i 4. kvartal i år øke med 42 prosent i forhold til nivået i 4. kvartal i 1990. Dette utgjør om lag 1,4 mrd. kroner i løpende priser.

Bruttoinvesteringene i kommuneforvaltningen viste en volumøkning på 2,8 prosent fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. I de tre første kvartalene av 1991 lå de kommunale investeringene 3,0 prosent over nivået i samme periode i fjor.

OFFENTLIG FORVALTNING - PRODUKSJON, KONSUM OG FAKTORETTERSSPØRSEL
Prosentvis endring fra samme periode året før

	Stat Mrd.kr. 1990	Komm. Mrd.kr. 1990	Stats- forvaltn.		Kommune- forvaltn.		Off. forvaltn i alt	
			Volum 91.3	Pris 91.3	Volum 91.3	Pris 91.3	Volum 91.3	Pris 91.3
Bruttoproduksjon	61,8	96,0	5,7	3,2	2,6	4,1	3,8	3,8
Konsum	56,1	83,1	6,8	3,2	1,5	4,1	3,5	3,8
Gebyrer	5,6	12,9	-3,8	3,2	10,1	4,0	5,8	3,7
Vareinnsats	30,1	23,4	13,2	3,9	2,5	4,0	8,0	4,0
Bruttoprodukt	31,7	72,7	-0,2	2,6	2,7	4,1	1,8	3,6
Sysselsetting ¹⁾			0,0	2,6	2,8	4,2	1,9	3,7
Bruttoinvestering	9,3	12,2	25,8	3,2	2,8	3,0	12,1	3,1

1) Utførte timeverk og lønnskostnader pr. utført timeverk.

ARBEIDSMARKEDET

Ifølge Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser - AKU - var det, justert for normale sesongvariasjoner, en betydelig nedgang i sysselsettingen fra 2. halvår i fjor til 1. halvår i år. Antall sysselsatte falt med 1,8 prosent og utførte ukeverk med 1,6 prosent (sesongjustert). Fra 2. til 3. kvartal rapporterer AKU om klar vekst i antall sysselsatte, mens utførte ukeverk fortsetter å gå ned. På grunn av spesielle forhold knyttet til AKU i 2. og 3. kvartal i år, er det grunn til å regne med at antall sysselsatte kan være for lavt anslått i 2. kvartal og for høyt i 3. kvartal. Det er derfor liten grunn til å tro at den rapporterte økningen i antall sysselsatte varsler et snarlig omslag i arbeidsmarkedet.

På grunn av en tilsvarende utvikling i arbeidsstyrken som i antall sysselsatte, har ledigheten bare økt moderat så langt i 1991. Ifølge ujusterte AKU-tall var det 123 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 3. kvartal 1991. Dette utgjorde 5,7 prosent av arbeidsstyrken, 8 000 flere enn i 3. kvartal 1990. Summen av registrerte ledige og personer på arbeidsmarkedstiltak har også økt gjennom 1991 (sesongjustert). Utviklingen i ledigheten og utførte timeverk antyder dermed at arbeidsmarkedet på ny svekkes.

Sysselsettingen

Justert for normale sesongvariasjoner falt tallet på sysselsatte personer betydelig gjennom 1988 og 1989. Mot slutten av 1989 ble nedgangen svakere, og gjennom 1990 var det tegn til vekst i sysselsettingen. Denne veksten ble

avløst av en svak nedgang mot slutten av fjoråret, og sysselsettingen fortsatte å falle i 1. og 2. kvartal i år. Undersøkelsesuken for AKU for juni ble i år lagt en uke tidligere enn vanlig, slik at færre skoleungdommer med feriejobb og færre nye kandidater kom med i tallene for 2. kvartal. I tillegg var det en økning i feriefraværet i 3. kvartal i forhold til i fjor, som trolig har gitt en økning i antall sysselsatte i form av ferievikarer. Disse (tekniske) forholdene kan trolig forklare mye av den sterke økningen i antall sysselsatte fra 2. kvartal til 3. kvartal i år. Det er derfor liten grunn til å regne med at denne økningen skyldes et omslag i arbeidsmarkedet. Dette underbygges også av den svake utviklingen i utførte ukeverk. Ifølge AKU var det i 3. kvartal 1991 sysselsatt 2 046 000 personer, 4 000 færre enn i 3. kvartal året før.

De siste årene har det vært en klar tilbakegang i sysselsettingen i vareproduserende næringer, og nedgangen har fortsatt i 1991. Bygge- og anleggsvirksomhet, industri og primærnæringene reduserte antall sysselsatte med 29 000 personer fra 3. kvartal 1990 til 3. kvartal 1991. Innen privat tjenesteyting er det imidlertid klare tegn til utflating i nedgangen i sysselsettingen, mens det foreløpig ikke kan observeres en tilsvarende tendens i varehandel. Antall sysselsatte i offentlig tjenesteyting øker fremdeles betydelig, og det siste året har veksten spesielt kommet innen undervisning og sosialtjenester. Sysselsettingen innen helsetjenester viser derimot tegn til nedgang. Alt i alt har det de siste årene foregått en klar vridning i sysselsettingen fra konkurranseutsatte vareproduserende næringer til skjermede næringer, i første rekke offentlig tjenesteyting.

Arbeidsstyrken

Arbeidsstyrken har gjennom de to siste årene utviklet seg etter tilnærmet samme mønster som sysselsettingen. Ifølge AKU var det i 3. kvartal 1991 i alt 2 169 000 personer i arbeidsstyrken, eller 69,9 prosent av befolkningen i aldersgruppen 16-74 år. Yrkesandelen var dermed om lag den samme som i 3. kvartal 1990, men 1,7 prosentpoeng lavere enn i 3. kvartal

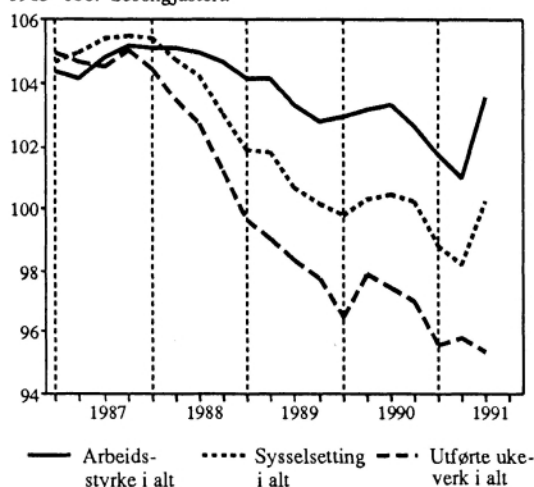
BEFOLKNING I YRKESAKTIV ALDER

Tusen personer

	90.3	91.3	Endring
16-74 år i alt	3091	3103	12
Arbeidsstyrken	2165	2169	4
Arbeidssøkere	115	123	8
Sysselsatte	2050	2046	-4
-omregnet til heltid ¹⁾	1489	1462	-27

1) à 37,5 timers uke.

ARBEIDSSTYRKE, SYSSELSETTING OG UTFØRTE UKE-
VERK I ALT IFLG. ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN
1985=100. Sesongjustert.

1988. Justert for normale sesongvariasjoner og brudd i AKU er yrkesprosenten nå på samme nivå som før den sterke oppgangen i sysselsettingen satte inn i begynnelsen av 1985.

De store utslagene i arbeidsstyrken de siste kvartalene har i første rekke angått ungdom under utdanning. Dette skyldes delvis den omtalte plasseringen av undersøkelsesuken i AKU for juni, men en del må også tilskrives reelle forhold på arbeidsmarkedet. Spesielt kan problemer med å skaffe deltidsjobb for skoleungdom samt bedre tilgang på feriejobber gjennom sommeren forklare de store svingningene i sysselsetting og arbeidsstyrke blant ungdom. De siste årene har det også vært en klar trend i retning av færre unge yrkesaktive og tilsvarende flere unge under utdanning. I aldersgruppen 67-74 år har det det siste året også vært en klar tilbakegang i andelen som er i arbeidsstyrken. For personer i aldersgruppen 30-66 år er det derimot bare små endringer, og det er også liten forskjell i utviklingen i menns og kvinners yrkesdeltaking.

Ledighet

Ifølge AKU har arbeidsledigheten, justert for normale sesongvariasjoner, endret seg relativt lite siden årsskiftet 1989/90. De siste kvartalene har det likevel vært en svak økning i ledigheten. Når nedgangen i sysselsettingen i første halvår av 1991 ikke har gitt sterkere økning i ledigheten, skyldes det at nedgangen i arbeidsstyrken har vært om lag like sterk. En opptrapping av arbeidsmarkedstiltakene i begynnelsen av året og flere utdanningsplasser kan ha bi-

ARBEIDSLEDIGHET OG LEDIGE PlassER
Tusen personer

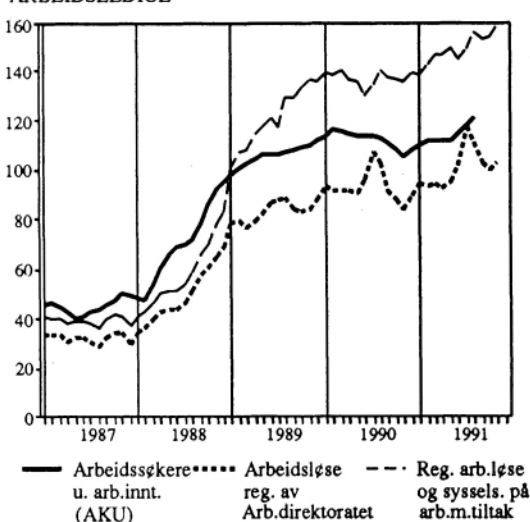
	Endr. Nov. 1991	Endr. fra nov. 1990
Registrerte ledige	98,6	18,4
- permitterte	8,4	-3,1
Innskrenket arbeidstid	6,1	-3,8
Arbidsmarkedstiltak utenom attføring	59,5	3,9
Tilgang ledige plasser 1)	16,9	-4,0
Beholdning ledige plasser	4,9	-0,5

1) Gjelder oktober og endring fra oktober året før.
Kilde: Arbeidsdirektoratet.

dratt til dempet vekst i arbeidsstyrken. Ujustert var det 123 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 3. kvartal 1991, eller 5,7 prosent av arbeidsstyrken. Dette var 8 000 flere enn i 3. kvartal 1990, og utgjør et brudd med de tre foregående kvartalene, hvor AKU-ledigheten har vist nedgang i forhold til samme kvartal året før.

Den registrerte arbeidsledigheten har vist en lignende utvikling som AKU-ledigheten, men her er sesongjusteringen mer problematisk på grunn av de store svingningene i arbeidsmarkedstiltakene. Sammenligner man derimot med samme periode året før, er det også for den registrerte ledigheten en klar tendens til vekst. Ved utgangen av november var det registrert 98 600 helt ledige ved arbeidskontorene, og

ARBEIDSLEDIGE

dette utgjorde 4,6 prosent av arbeidsstyrken, 18 400 flere personer enn på samme tid i fjor.

Normalt har AKU-ledigheten vært høyere enn den registrerte ledigheten fordi ikke alle arbeidssøkere har registrert seg ved arbeidskontorene. Forrige gang ledigheten var høy, i 1983, var denne forskjellen liten. Når AKU-ledigheten siden årsskiftet 1988/89 gjennomgående har ligget klart over den registrerte ledigheten, har det sammenheng med en endring i typen av arbeidsmarkedstiltak. I 1983 bestod tiltakene i større grad enn nå av sysselsettingstiltak hvor deltakerne fikk lønn. I dagens situasjon utgjør kvalifiseringstiltak en større andel av de samlede tiltakene, og deltakerne består her i større grad av arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Dette kan tydelig ses ved at AKU rapporterer et betydelig høyere nivå når det gjelder langtidsledighet og ledighet blant ungdom under 20 år, enn registreringen ved arbeidskontorene skulle tilsi. Nettopp disse to gruppene av arbeidsledige er ifølge Arbeidsdirektoratet viktige målgrupper for arbeidsmarkedstiltakene.

I de tre første kvartalene av 1991 var det ifølge AKU 40 000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt som hadde vært arbeidsledige i et halvt år eller mer, som regnes som grensen for langtidsledighet. Disse utgjorde om lag 34 prosent av alle arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i samme periode, omtrent samme nivå som i de tre første kvartalene av 1990. Under forrige periode med høy ledighet fortsatte langtidsledigheten å vokse også etter at samlet ledighet hadde begynt å gå ned. Når langtidsledigheten nå ser ut til å ha stabilisert seg, betyr ikke det nødvendigvis at arbeidsmarkedet nå fungerer bedre for denne gruppen av arbeidsledige. Delvis skyldes det at langtidsledige prioriteres inn på sysselsettingstiltak, og dermed forsvinner ut av ledighetsstatistikken. I tillegg kan det også være et stort innslag av langtidsledige blant dem som forlater arbeidsstyrken.

Ved utgangen av november i år var 8 400 personer ifølge Arbeidsdirektoratet berørt av permitteringer, 3 100 færre enn i november i fjor. Samtidig var 6 100 personer berørt av innskrenket arbeidstid, 3 800 færre enn for ett

år siden. Den kraftige nedgangen har trolig sammenheng med Lov om lønnsplikt iverksatt 1. oktober i fjor, som har gjort det dyrere for bedriftene å benytte disse to ordningene. Justert for normale sesongvariasjoner har tilgangen på ledige plasser holdt seg rundt 20 000 i måneden siden slutten av 1989. Beholdningen av ledige plasser har variert en del rundt et nivå på om lag 7 000 i flere kvartaler. Dette er bare vel halvparten av nivået i 1987.

Arbeidsmarkedstiltak

I gjennomsnitt sysselsatte arbeidsmarkedstiltakene utenom attføring om lag 44 000 personer i 1990. Gjennom første halvdel av 1991 ble tiltakene trappet opp til et nivå mellom 5 000 til 10 000 over nivået samme måned året før. I sommermånedene ble omfanget av tiltakene kraftig redusert, mens de utover høsten har blitt trappet opp igjen. Ved utgangen av november 1991 var det sysselsatt 59 500 personer i arbeidsmarkedstiltak utenom attføring, 3 900 personer flere enn ved utgangen av november 1990.

Kvalifiseringstiltak er den klart viktigste gruppen tiltak, og ved utgangen av oktober utgjorde de drøyt 65 prosent av i alt 58 900 tiltaksplasser. Kvalifiseringstiltakene fordelte seg videre på arbeidsmarkedskurs og praksisplasser med henholdsvis 24 100 og 16 100 personer. I alt 11 900 ungdommer under 20 år var ved utgangen av oktober sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak utenom attføring, mot bare 4 900 registrerte ledige i samme aldersgruppe. Ordningen arbeid for trygd sysselsatte på samme tidspunkt 8 300 personer, en økning på 1 400 i forhold til oktober 1990.

Summen av registrerte ledige og personer på arbeidsmarkedstiltak utenom attføring har, justert for normale sesongvariasjoner, vist en klar økning så langt i år. Ved utgangen av november 1991 var det 158 100 personer som var registrert som ledige eller sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak utenom attføring, snaut 7,5 prosent av arbeidsstyrken, og 22 300 flere enn ved utgangen av november 1990.

LØNNS- OG PRISUTVIKLINGEN

Lønnsutviklingen

Årets lønnsoppgjør la grunnlag for fortsatt moderat lønnsvekst. Tallene for første halvår av 1991 indikerer imidlertid at lønnsglidningen kan ha tiltatt noe etter å ha utgjort en svært liten del av den samlede lønnsveksten i årene med inntektsregulering. Dette kan ha sammenheng med endringer i sammensetningen av lønns-mottakere på næringer og det forhold at redusert bemanning ofte rammer personer på lavere inntektsnivåer.

I tillegg til den avtalte lønnsveksten og lønnsglidningen, påvirker også overhenget den årlige veksten i lønningene. Lønnsoverhenget gir uttrykk for hva lønnsveksten blir dersom det ikke gis noen tillegg og ikke foregår strukturendringer som hever lønnsnivået gjennom året. Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene har anslått lønnsoverhenget inn i 1991 til 2,6 prosent. Dette er en fordobling fra året før og skyldes at en større del av lønnsveksten i fjor kom sent i året, blant annet i form av det såkalte indekstillegget i desember.

Årets lønnsoppgjør for LO/NHO-området resulterte i kronetillegg på fra kr 1,00 til 2,25 pr. time. Størrelsen på tillegget var avhengig av nivået på årsinntekten og eksistensen av lokal forhandlingsrett. Overhenget inn i 1991 og resultatet av oppgjøret bidrar isolert til en årslønnsvekst fra 1990 til 1991 på 3,1 prosent. I kommunal og statlig sektor fikk de ansatte kronetillegg fra kr 500 til kr 1600 pr. år avhengig av hvilket lønnstrinn de hadde før oppgjøret. Statsansatte rykket i tillegg opp ett lønnstrinn fra 1. september. Utenom bidraget fra lønnsglidningen er årslønnsveksten anslått til 4 prosent i staten og til 4 3/4 prosent i kommunesektoren.

Statistisk sentralbyrås lønnsindeks for industriarbeidere viste i 2. kvartal en økning i gjennomsnittlig timelønn på 8,1 prosent sammenlignet med 2. kvartal i fjor. Økningen var 9,2 prosent for kvinner og 7,9 prosent for menn. Indeksen omfatter både ordinær timelønn, akkord, overtidstillegg og diversetillegg. Den sterke lønnsveksten i 2. kvartal har sammenheng med at etterbetalinger i forbindelse med lønnsoppgjøret i fjor ble foretatt i 3. kvar-

tal, mens de i år kom i 2. kvartal som normalt. Veksttakten vil derfor avta betydelig i årets to siste kvartaler. Med uendret lønnsnivå ut året, vil gjennomsnittlig lønnsvekst i industrien fra 1990 til 1991 bli rundt 5 prosent. Det er imidlertid grunn til å forvente en noe høyere vekst som følge av lønnsglidning i 2. halvår. Foreløpige tall indikerer sterkere lønnsvekst for funksjonærer enn for arbeidere i 1991.

I bygge- og anleggsvirksomhet økte gjennomsnittlig timefortjeneste med 5,4 prosent fra 2. kvartal 1990 til 2. kvartal 1991. Veksten var 4,3 prosent i byggevirksomhet og 11,1 prosent i anleggsvirksomhet. Den sterke lønnsveksten for anleggsarbeidere kan ha sammenheng med stort innslaget av akkordlønn og bonusordninger, og skyldes også strukturelle endringer i bransjen, med hensyn til sammensetningen av både arbeidere og virksomheter. På samme måte som for industrien vil forskjellige tidspunkter for etterbetalinger i hhv. 1990 og 1991 føre til at lønnsveksten fra året før i bygge- og anleggsvirksomheten vil avta fra 2. kvartal til 3. kvartal. Med uendret lønnsnivå ut 1991, vil årslønnsveksten for denne gruppen bli om lag 3,5 prosent.

Konsumprisindeksen

Målt som økning i konsumprisindeksen fra samme måned året før, har veksten i konsumprisene ligget på rundt 3,5 prosent fra juni til september. I oktober falt årsveksten ned i 2,5 prosent, men det skyldes i stor grad oppgangen i oljeprisene i fjor pga. Gulf-krisen. Den underliggende prisveksten, målt som vekst fra forrige måned i sesongjustert og glattet serie omregnet til årlig rate, har i høst ligget rundt 3 prosent. Svak utvikling i innenlandsk etterspørsel, moderat kostnadsvekst og lav importprisvekst er de viktigste årsakene til den lave prisveksten.

Fra juli til august i år var konsumprisindeksen uendret. En økning i prisene på helsepleie og matvarer ble motvirket av prisnedgangen på klær og skotøy i forbindelse med høstsalget. Prisoppgangen etter salget førte til at konsumprisindeksen økte noe igjen i september, mens en viss nedgang i prisene på matvarer og drik-

**KONSUMPRISVEKSTEN ETTER KONSUM
KATEGORI**

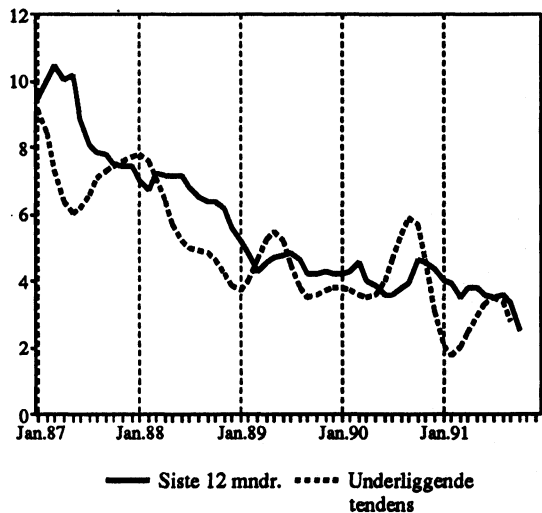
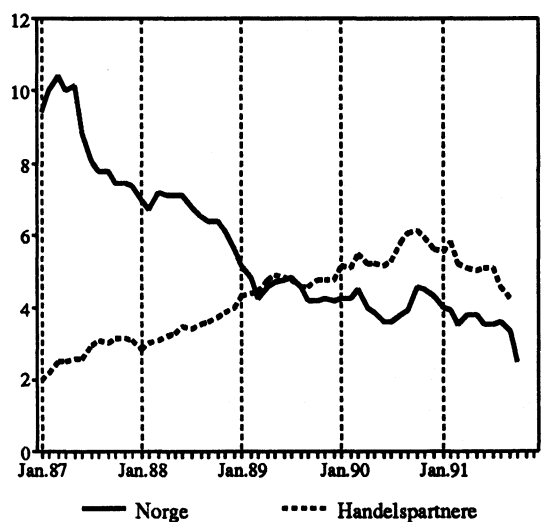
Prosentvis endring fra samme periode året før

	Jan.-Okt. 1991
I alt	3,6
Matvarer	1,6
Drikkevarer og tobakk	7,2
Klær og skotøy	1,7
Bolig, lys og brensel	4,7
Møbler og husholdningsartikler	2,4
Helsepleie	7,7
Reiser og transport	3,3
Fritidssysler og utdanning	4,4
Andre varer og tjenester	3,8

kevarer samt reduserte hjemmehjelpsutgifter, førte til at konsumprisindeksen var uendret fra september til oktober. Dersom indeksen heller ikke øker i november og desember, vil årsveksten fra 1990 til 1991 bli 3,4 prosent. Det er den laveste veksten i konsumprisene siden 1969.

Prisveksten for drikkevarer og tobakk lå i årets ti første måneder 7 prosent høyere enn i samme periode i fjor. Dersom Statsbudsjettets forslag til avgiftsøkninger blir vedtatt, vil prisveksten for disse varegruppene fortsatt holde seg høy i 1992. Prisveksten for gruppen helsepleie var i den samme perioden nærmere 8 prosent, men er klart avtakende. Gruppene matvarer og klær og skotøy har fortsatt lavest prisvekst, begge godt under 2 prosent i gjennomsnitt fra januar til oktober. Markedsbestemte priser har gjennomgående lavere vekst enn offentlig regulerte og avtalebestemte priser.

Konsumprisveksten hos våre viktigste handelspartnere har avtatt gjennom 1991 fra et nivå på i underkant av 6 prosent i januar. Fra april til juli var prisveksten om lag 5 prosent og utover høsten har 12-månedersveksten avtatt ytterligere som en følge av effektene av olje-

KONSUMPRISVEKST
Vekst i konsumprisindeksen i prosent

**KONSUMPRISVEKSTEN I PROSENT FRA SAMME
MÅNED ÅRET FØR**

prisøkningene i fjor. I 1991 har nedgangen i prisveksten vært særlig sterk i Storbritannia, men prisveksten har også avtatt i Sverige. I Tyskland tiltok prisveksten i første halvår blant annet som følge av avgiftsøkninger på bensin, brensel mv.

HUSHOLDNINGENE

Disponibel realinntekt: Sterk vekst fra 1990 til 1991.

Fra 1989 til 1990 gikk husholdningssektorens disponible realinntekt opp med 3,7 prosent. Veksten i år vil bli noe sterkere enn dette. De viktigste bidragene til inntektsveksten kommer fra lønnsutbetalingene og overføringene fra offentlig sektor. En anslått vekst i gjennomsnittlig timelønn på om lag 5 prosent fra 1990 til 1991 ligger bak veksten i lønnsutbetalingene, mens en forventet nedgang i utførte timeverk på 0,5 prosent trekker veksten ned. I Nasjonalbudsjettet for 1992 anslås veksten i overføringene til 9,5 prosent nominelt, som med en prisstigning på om lag 3,7 prosent gir en realvekst på 5,5 - 6 prosent. Bak den sterke veksten i overføringene ligger først og fremst økte utbetalinger av uføre- og alderstrygd. En fortsatt svekkelse av arbeidsmarkedet gjennom 1991 kan føre til at overføringene vokser noe sterkere enn anslått i Nasjonalbudsjettet.

En vekst i innbetalte skatter utenom arbeidsgiveravgift som er lavere enn konsumprisveksten, og en viss vekst i næringsinntektene gir også positive vekstbidrag til husholdningenes disponible realinntekter.

HUSHOLDNINGENES INNTEKTER, UTGIFTER OG SPARING 1990 OG 1991

Mrd. kroner

	1990	1991 ¹⁾	Bidrag til vekst fra 1990 til 1991 (Prosentpoeng)
Lønn ²⁾	290,9	303,4	3,7
Driftsresultat	58,6	62,1	1,0
Offentlige stønader	129,3	142,0	3,7
Netto renteutgifter m.v.	23,4	20,6	0,8
Direkte skatt ²⁾	114,6	118,2	-1,0
Disponibel inntekt	340,8	368,7	8,2
Privat konsum	334,1	346,1	
Sparing	6,7	22,6	
Sparerate i prosent	2,0	6,1	

Memo:

Konsumprisvekst ifølge deflatoren 4,3 3,7

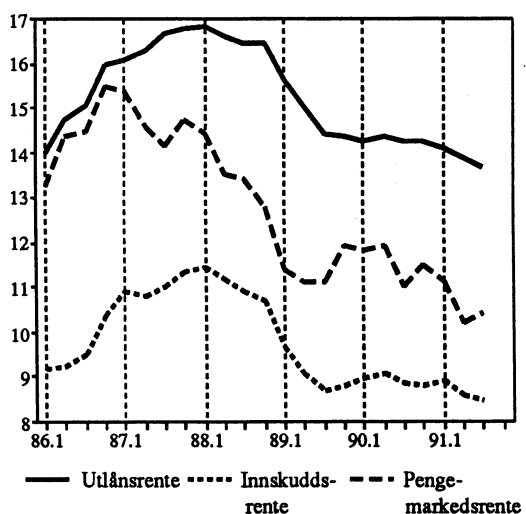
1) Anslag

2) Eksklusive arbeidsgiveravgift

Husholdningssektorens nettorenteutgifter antas å gå ned fra 1990 til 1991. Dette skyldes først og fremst en markert reduksjon i husholdningenes nettogjeld. En nedgang i statsbankrentene og rentene på utlån og innskudd i private finansinstitusjoner trekker i samme retning.

Spareraten: 6 prosent i 1991?

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall utgjorde husholdningenes sparing 2 prosent av deres disponible inntekt i 1990. Med uendret konsum fra 1990 til 1991 og med en vekst i husholdningenes disponible realinntekter på nesten 4 prosent vil sparerraten vokse til om lag 6 prosent i 1991. Det betyr at sparerraten har steget med over 10 prosentpoeng fra 1986 og nå ligger omtrent på linje med nivået fra før dereguleringen av kredittmarkedet i 1984-1985. Kombinert med et stadig lavere nivå på boliginvesteringene har veksten i sparingen resultert i en markert økning i husholdningenes netto fordringer. Disse utgjør nå trolig mer enn 6 prosent av disponible inntekt. Dette er likevel lavt i forhold til det gjennomsnittlige nivået fram til 1984, da forholdstallet var om lag 4 ganger så stort. Sparingen vil derfor trolig fortsatt ligge på et høyt nivå i tiden fremover, og det kan heller ikke utelukkes at en på kort sikt vil få en ytterligere vekst i sparerraten. En ytterligere økning i realrenten etter skatt, sammen med en nedgang i markedsverdien til boligkapitalen kan bidra til at husholdningene vil holde en større del av sin formue som finansielle aktiva enn tidligere og dermed ytterligere bremse konsumutviklingen.

GJENNOMSNIITTLIGE RENTE- OG PROVISJONS- SATSER FOR FORRETNINGS- OG SPAREBANKER

Kilde: Norges Bank.

PRIVAT KONSUM

Sesongjustert. Prosentvis endring fra foregående kvartal

	Mrd. kr. 1990 ¹⁾	Volum				Pris			
		90.4	91.1	91.2	91.3	90.4	91.1	91.2	91.3
Varer	209,5	-1,5	-0,1	-1,0	2,1	1,4	0,8	0,5	0,7
Varige	31,0	-2,8	-2,5	-0,3	0,1	0,7	0,7	-0,1	0,4
Andre	178,5	-1,2	0,3	-1,2	2,4	1,5	0,9	0,6	0,8
Tjenester	112,8	1,5	1,4	-0,5	1,0	1,1	0,7	0,5	0,8
Boligtjenester	43,8	0,4	0,1	0,4	0,3	1,4	2,0	0,2	0,9
Andre	69,0	2,2	2,1	-1,0	1,4	1,0	-0,2	0,6	0,8
Spesifisert konsum + Nordmenns konsum i utlandet	322,3	-0,4	0,4	-0,8	1,7	1,3	0,8	0,5	0,8
21,9	21,9	-0,0	-13,2	-0,1	7,5	0,7	2,5	3,2	0,5
- Utlendingers konsum i Norge	10,2	1,2	-9,2	20,3	4,2	1,9	0,8	1,0	1,1
Privat konsum - tendens ²⁾	334,0	-0,4	-0,1	-1,4	1,9	1,2	0,9	0,6	0,8
		-0,1	-0,3	-0,2	0,3	1,2	0,9	0,6	0,7

1) Nivå tall i løpende priser.

2) Endring i sesongjustert og glattet serie.

Privat konsum: Vekst for første gang på fire kvartaler

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at privat konsum gikk opp med i underkant av 2 prosent fra 2. til 3. kvartal 1991 etter justering for normale sesongsvingninger. For første gang siden 3. kvartal 1990 er det derfor vekst i privat konsum igjen. Alle hovedkomponentene bortsett fra varige konsumgoder viste vekst, men det største bidraget kom fra ikke-varige goder og nordmenns konsum i utlandet. På grunn av svak utvikling i første halvår må likevel privat konsum gå opp med 1,5 prosent fra 3. til 4. kvartal (sesongjustert) for at nivået på årsbasis skal være uendret fra i fjor.

Varekonsumet: Klar vekst for ikke-varige konsumgoder

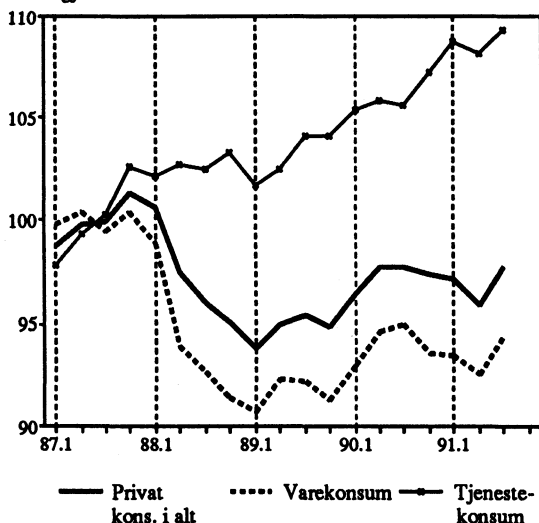
Varekonsumet gikk opp med om lag 2 prosent fra 2. til 3. kvartal 1991 (sesongjustert). Det var de ikke-varige konsumgodene som bidro til denne veksten, mens veksten i kjøpet av varige forbruks-goder utenom bolig holdt seg om lag uendret (sesongjustert).

En nedgang i kjøpene av møbler og elektriske artikler på over 1,5 prosent bidro til å trekke veksten i varekonsumet ned. For kjøp av personbiler og varige fritidsvarer var det en vekst på henholdsvis om lag 2 og 1,5 prosent fra 2. til 3. kvartal (sesongjustert).

I løpet av de elleve første månedene av 1991 har det, ifølge opplysninger fra Vegdirektoratet, kun blitt førstegangsregistrert 52 100 personbiler. Selv med et registreringstall på 4000 for desember, vil nivået for 1991 gå ned med 15 prosent fra i fjor og til og med bli liggende noe under bunnivået fra 1989. Fra og med juli måned har imidlertid den underliggende tendensen for førstegangsregistreringene vært svakt positiv igjen. De lave nybilkjøpene bidrar til at bilparken gjennomsnittlig sett blir eldre og dermed til at den anslåtte tjenestestrømmen fra bilparken reduseres fra 1990 til 1991, som i de fire foregående årene.

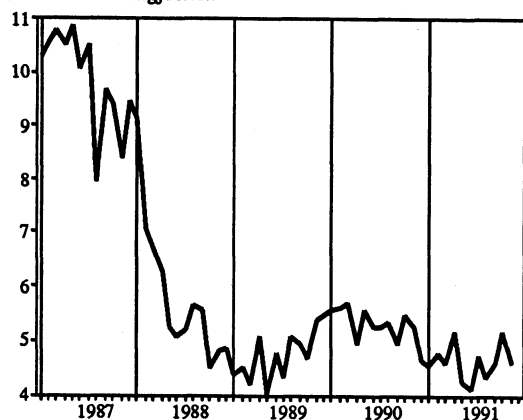
Det har vært antatt at privat konsum, spesielt kjøp av varige forbruks-goder, vil ta seg noe opp fra 3. til 4. kvartal i inneværende år på grunn av frigivelsen av SMS-midlene 16. september. Den korttidsinformasjon som foreligger etter at frigivelsen trådte i kraft, gir et noe uensartet bilde. Fra septem-

PRIVAT KONSUM
Sesongjustert. 1987 = 100

REGISTRERTE NYE PERSONBILER

1000 stk. Sesongjustert.

ber til oktober gikk volumindeksen for detaljhandel med møbler og innbo opp med 6 prosent. Antall førstegangsregistrerte personbiler gikk opp med over 10 prosent i samme tidsrom, men gikk tilsvarende tilbake fra oktober til november (sesongjustert). På grunn av svak kjøpsutvikling tidligere i år ligger det nå an til å bli en betydelig nedgang i kjøpet av varige konsumgoder fra 1990 til 1991 regnet som årsgjennomsnitt.

For forbruket av ikke-varige konsumgoder, som økte med i underkant av 2,5 prosent fra 2. til 3. kvartal (sesongjustert), var det vekst for alle underkomponentene, bortsett fra de som har å gjøre med energiforbruket. Den forholdsvis sterke veksten må imidlertid ses i lys av problemer knyttet til korrigering for påskehøytiden, som kan ha bidratt til en undervurdering av konsumutviklingen fra 1. til 2. kvartal (sesongjustert). Ser en de tre første kvartalene under ett, er konsumnivået om lag som gjennomsnittet fra i fjor (sesongjustert). Matvarekonsumet hadde en vekst fra 2. til 3. kvartal (sesongjustert) som var høyere enn for ikke-varige konsumgoder totalt sett. Dette kan henge sammen med at prisstigningen for disse konsumgruppene har vært betydelig lavere enn for privat konsum i alt. Også for klær og skotøy var det en klar vekst i konsumet fra 2. til 3. kvartal. På grunn av sterk vekst gjennom året vil konsumet av klær og skotøy selv med nullvekst fra 3. til 4. kvartal (sesongjustert) få en årsvekst på over 2 prosent fra 1990 til 1991.

met hadde en vekst fra 2. til 3. kvartal (sesongjustert) som var høyere enn for ikke-varige konsumgoder totalt sett. Dette kan henge sammen med at prisstigningen for disse konsumgruppene har vært betydelig lavere enn for privat konsum i alt. Også for klær og skotøy var det en klar vekst i konsumet fra 2. til 3. kvartal. På grunn av sterk vekst gjennom året vil konsumet av klær og skotøy selv med nullvekst fra 3. til 4. kvartal (sesongjustert) få en årsvekst på over 2 prosent fra 1990 til 1991.

Tjenester: Lav vekst i konsumet av bolig-tjenester

Oppgavene for utviklingen i tjenestekonsumet må tolkes med forsiktighet siden det er særlig stor usikkerhet knyttet til indikatorene for denne delen av konsumet.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at tjenestekonsumet gikk opp med om lag 1 prosent fra 2. til 3. kvartal 1991 (sesongjustert).

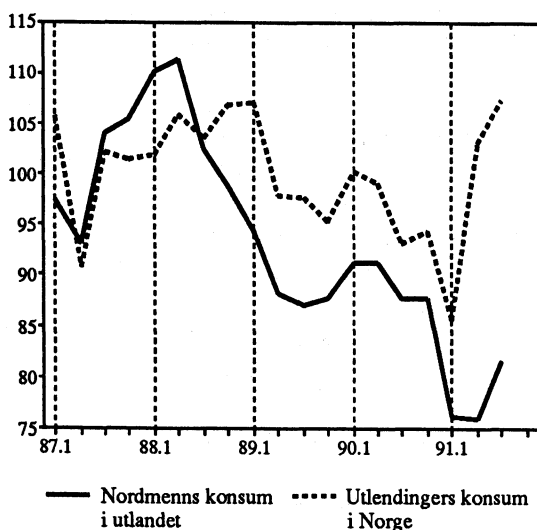
Konsumet av bolig tjenester har hatt en svak vekst gjennom 1991 og årsveksten fra 1990 til 1991 vil trolig komme til å bli under 1,5 prosent. Den lavere veksten i konsumet av bolig tjenester skyldes den sterke nedgangen i boliginvesteringene, som har ført til at bruttotilveksten av boligkapital nå bare ligger svakt høyere enn det beregnede kapitalslitet.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall gikk tjenestekonsumet uten bolig tjenester opp med om lag 1,5 prosent fra 2. til 3. kvartal (sesongjustert). Blant andre tjenester var det vekst i de fleste undergruppene. Konsumet av helsetjenester gikk opp med i overkant av 1 prosent (sesongjustert) etter en nedgang fra 1. til 2. kvartal på nesten 3 prosent. For hotell- og restauranttjenester var veksten om lag 3,5 prosent. Denne høye veksten i forbruket av slike tjenester må imidlertid ses i lys av den betydelige nedgangen i nordmenns konsum i utlandet i første halvår som følge av begivenhetene i Midt-Østen. Konsumet av diverse transporttjenester holdt seg om lag uendret fra 2. til 3. kvartal, men vil selv med nullvekst fra 3. til 4. kvartal (sesongjustert) få en årsvekst fra 1990 til 1991 på over 8 prosent. Den sterke veksten henger sammen med en gunstig prisutvikling for disse tjenestene på grunn av nedsettelse av teletakstene.

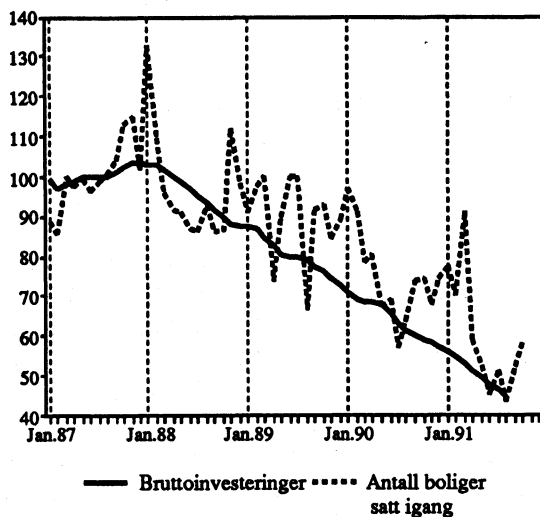
Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet var det oppgang både for nordmenns konsum i utlandet og for utlendingers konsum i Norge fra 2. til 3. kvartal i år (sesongjustert). Veksten var henholdsvis 7,5 og 4,2 prosent. Opplysninger fra Luftfartsverket viser at chartertrafikken til utlandet, regnet i antall personreiser, gikk ned med 25,2 prosent i årets tre første kvartaler sammenlignet med tilsvarende tidsrom i 1991, men denne trafikken ser nå ut til å være på vei oppover igjen. Oppgangen i utlendingers konsum i Norge er

KORREKSJONSPOSTER

Sesongjustert. 1987 = 100

BOLIGINVESTERINGER OG -IGANGSETTING
Sesongjustert. 1987 = 100

i overensstemmelse med veksten i utlendingers overnattinger ved norske hoteller og andre overnattingssteder. Antall overnattinger foretatt av utlendinger gikk opp med over 10 prosent fra de ti første månedene av 1990 til tilsvarende periode i år.

Boliginvesteringene

Ifølge foreløpige tall fra det kvartalsvise nasjonalregnskapet (KNR) har fallet i boliginvesteringene fortsatt gjennom de tre første kvartalene i 1991. Nedgangen i investeringene avtok fra 1. til 2. kvartal 1990, men har deretter tiltatt. Fra 2. til 3. kvartal 1991 falt boliginvesteringene med 9,5 prosent.

I perioden januar - oktober 1991 ble det ifølge SSBs byggearealstatistikk igangsatt 13 847 boliger mot 17 619 i samme periode året før, en nedgang på 21,4 prosent. Reduksjonen i igangsatt areal var på 26,8 prosent, slik at størrelsen på de igangsatte boligene gikk ned. Dette er en tendens som har vedvart siden 1987. I perioden januar til oktober 1991 ble det fullført 16 570 boliger, 22,9 prosent færre enn i samme periode året før. Fullført areal var i samme periode 26,6 prosent lavere enn året før. Oppgaver over beholdningen av boliger under arbeid både i antall og areal viser fortsatt nedgang, og fallet hittil i 1991 har vært sterkere enn i samme periode i 1989 og 1990.

Gjennom de første ni månedene i år lå antall prosjekterte nye boliger godkjent av kommunale myndigheter nærmere 16 prosent lavere enn i samme periode i 1990. Nedgangen i godkjent bruksareal til bolig var i underkant av 20 prosent. Disse

tallene understøtter byggearealstatistikkens opplysninger om at tendensen til å bygge mindre boliger fortsetter.

Hittil i 1991 har det vært en sterk økning i antall innkomne søknader til Husbanken om lån til bygging av boliger. Det ble søkt om oppføringslån for i alt 5 935 boliger i 3. kvartal 1991, 15,5 prosent flere enn i 2. kvartal og 47 prosent over nivået i 3. kvartal 1990. Antall innkomne søknader har imidlertid økt enda sterkere. Dette reflekterer at en økende andel av søknadene gjelder eneboliger. Fra 2. til 3. kvartal 1991 økte antall boliger som fikk innvilget søknad med 30 prosent til et nivå som er 55 prosent høyere enn i samme periode året før. De økte rammene i Husbanken er hittil i 1991 i det vesentlige brukt til å øke finansieringsandelen for hvert enkelt prosjekt, og gjennomsnittlig lånebeløp har derfor økt.

Økningen i antall innvilgede lån i Husbanken trekker isolert sett i retning av vekst i boliginvesteringene i 1992, men det er usikkert om denne økningen vil oppveie et ytterligere fall i byggingen av nye boliger finansiert på det private lånemarkedet. Finansieringsandelen i Husbanken er i underkant av 70 prosent. Hvis det oppstår problemer med å få toppfinansiering på det private lånemarkedet kan dette også føre til at økningen i antall innvilgede lån i Husbanken ikke slår fullt ut i bygging av nye boliger.

Prisene på brukte boliger falt gjennom 1990. Tall for årets første åtte måneder fra Norges Eiendomsmeglerforbund antyder at nedgangen i prisnivået er i ferd med å stoppe opp, men det er fortsatt store variasjoner mellom ulike typer boliger. Det er også store geografiske forskjeller i prisutviklingen, både mellom by og land og innenfor de store byene. Det omsettes imidlertid flere boliger enn tidligere og omsetningstiden har falt. Dette kan være en indikasjon på at flere enn før nå regner med at prisene har stabilisert seg.

Nedgangen i boliginvesteringene er en følge av en reduksjon i den samlede boligetterpørselen. Dette skyldes økte reelle bokostnader, dels som følge av høyere realrenter og dels som følge av at skatteomleggingen har redusert verdien av fradrag for gjeldsrenter. I tillegg kommer høy arbeidsledighet og usikkerhet om framtidig inntektsvekst. Som følge av skattereformen vil realrenten etter skatt øke ytterligere fra 1991 til 1992. Sammen med fortsatt høy arbeidsledighet og skjerpede krav til egenkapital ved låneopptak til kjøp av bolig trekker dette i retning av at boliginvesteringene fortsatt vil holde seg på et lavt nivå fremover, til tross for forventet vekst i disponibel realinntekt.

UTENRIKSØKONOMI OG DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE

Foreløpige tall viser et overskudd på driftsregnskapet med utlandet på 12,7 milliarder kroner i 3.kvartal 1991. For de tre første kvartalene samlet er overskuddet dermed kommet opp i 29,2 milliarder kroner. I fjor var overskuddet på driftsbalansen 9,5 milliarder kroner i perioden 1.-3. kvartal. De store overskuddene i utenriksøkonomien har i første rekke sammenheng med en sterk vekst i eksportverdien av råolje og naturgass. I tillegg var skipsfartens bruttofrakter 4,6 milliarder høyere i de tre første kvartalene i år enn i samme periode i fjor. En økning i utlendingers konsum i Norge har også bidratt til veksten i tjenesteeksporten hittil i år.

Svak innenlandsk etterspørsel har ført til en stort sett flat utvikling i importen av tradisjonelle varer i 1991 når en korrigerer for leveranser av fly og ubåter. En fortsatt nedgang i importen av skip trekker importverdien ned, mens verdien av tjenesteimporten i 1.-3. kvartal i år ligger over nivået fra samme tidsrom i 1990. Som en følge av økte utbetalinger av aksjeutbytte til utenlandske eiere, har

rente- og stønadsbalansen blitt noe svekket så langt i år. I de tre første kvartalene av 1991 var underskuddet vel 19 milliarder kroner. Mens stønadene og aksjeutbyttebetalinger (regnet netto) viste vekst fra året før, ble netto rentebetalinger til utlandet redusert. Dette har sammenheng med en nedgang i Norges nettogjeld på nær 17 milliarder gjennom de tre første kvartalene i år.

Disponibel realinntekt økte med 4,1 prosent i de tre første kvartalene i 1991 sammenliknet med samme tidsrom året før. Et lands sparing er lik summen av de samlede netto realinvesteringer og landets netto finansinvesteringer i utlandet. Sistnevnte størrelse er lik overskuddet på driftsbalansen. Overskuddet i utenriksøkonomien så langt i 1991 har ført til en markert økning i Norges samlede sparing; spareraten - dvs. sparingen som andel av disponibel inntekt for landet - var de tre første kvartaler kommet opp i over 14,2 prosent. Til sammenlikning var spareraten for året 1990 11,9 prosent.

DRIFTSBALANSEN								
Milliarder krone								
	Verdi					Endring 90.1-3 - 91.1-3		
	1990	90.4	91.1	91.2	91.3	Verdi	Volum- bidrag	Pris- bidrag
Eksport	291,4	84,6	73,4	79,6	76,7	23,0	12,7	10,3
Skip og oljeplattf. mv. ¹⁾	10,6	2,4	1,9	4,1	3,9	1,6	1,6	0,0
Råolje og naturgass	88,5	31,8	24,1	24,3	23,1	14,7	10,8	3,9
Tradisjonelle varer	115,2	30,9	28,6	29,4	26,5	0,2	-1,1	1,3
Tjenester	77,1	19,5	18,9	21,8	23,3	6,4	1,9	4,5
Import	243,4	64,6	56,7	64,2	60,5	2,7	1,1	1,5
Skip og oljeplattf. mv. ¹⁾	18,7	5,6	4,4	5,1	3,0	-0,6	-1,4	0,8
Råolje	1,7	0,5	0,2	0,7	0,2	-0,1	-0,1	0,0
Tradisjonelle varer	150,8	40,4	34,8	39,2	34,8	-1,6	-0,7	-0,8
Tjenester	72,2	18,1	17,3	19,3	22,5	4,9	3,5	1,5
Vare- og tjenestebalansen	48,0	20,0	16,7	15,4	16,3	20,3	11,6	8,7
Rente- og stønadsbalansen	-25,4	-6,8	-10,2	-5,4	-3,5	-0,6	..	..
Driftsbalansen	22,6	13,1	6,5	10,0	12,7	19,7	..	..

1) Inkl. moduler og direkte eksport/import av varer ved oljevirksomheten.

Utsiktene for 1991 og 1992

I dette avsnittet presenteres anslag for den makro-økonomiske utviklingen i Norge for 1991 og 1992. Beregningene er gjort ved hjelp av SSBs makro-økonomiske kvartalsmodell KVARTS. Hovedresultater fra analysen er presentert i tabellen nedenfor, hvor det også er tatt med anslag fra andre institusjoner. For enkelte sentrale variable er resultatene fra KVARTS-beregningene også vist i figurer som sesongjusterte nivåtall eller som sesongjustert og glattet vekst fra foregående kvartal.

Anslagene er basert på følgende hovedforutsetninger:

- Tiltakende etterspørselvekst hos Norges viktigste handelspartnere i 1992
- Lettelser i direkte skatter i 1992 for husholdningene på om lag 5 milliarder kroner.

- Frigivelsen av SMS-midler vil gi en konsumstimulans i underkant av 2 milliarder kroner totalt. Vi har antatt at ca. 1/4 av denne stimulansen kommer i 1991 og det resterende i 1992.

Produksjonsveksten i fastlands-Norge er i beregningene anslått til 0,6 prosent i 1991, om lag det samme som året før, og til 1,5 prosent i 1992. Vekst i offentlig konsum og i investeringsaktiviteten i olje- og gassvirksomhet bidrar positivt til veksten i norsk økonomi i 1991. I 1992 vil også en oppgang i privat konsum samt økt etterspørsel hos våre handelspartnere gi positive bidrag til produksjonsveksten.

Den viktigste endringen i prognosen for 1991 i forhold til anslagene presentert i Økonomiske analyser nr.6-1991 refererer seg til veksten i tradisjo-

UTVIKLINGEN I NOEN ØKONOMISKE HOVEDSTØRRELSER Prosentvis endring fra året før der ikke annet fremgår¹⁾

	1990	1991				1992			
	Regnskap	SSB	FD	NB	BF	SSB	FD	NB	BF
Privat konsum	2,6	-0,1	0,5	-1/4	0,4	3,0	3,0	2 1/2	1,3
Offentlig konsum	2,3	2,7	2,8	2 3/4	3,0	1,4	1,2	1 1/4	2,2
Bruttoinv. i fast realkapital ²⁾	-28,5	-0,7	3,4	-3 1/2	1,5	28,1	7,6	9	8,2
- fastlands-Norge	-9,8	-6,1	-3,6	-6 1/2	-6,2	1,8	3,5	3 1/4	-1,6
Eksport	7,8	4,0	5,9	6 1/4	4,5	2,0	1,1	2 1/4	4,9
- tradisjonelle varer	8,7	-1,2	1,0	-3/4	-1,5	2,1	2,6	4 1/2	3,0
Import	2,6	0,8	-0,6	-2 1/2	-0,6	3,8	2,1	3	2,7
- tradisjonelle varer	9,1	0,1	1,0	-1/4	0,5	3,6	4,5	3 1/2	4,7
Bruttonasjonalprod.	1,8	1,6	2,8	2 1/2	1,7	2,2	2,6	2	3,2
- fastlands-Norge	0,7	0,6	0,8	1/4	0,4	1,5	2,6	2	1,4
Utførte timeverk lønnstakere	-0,5	-0,9	-1	-13/4	-1	0,2	3/4	0	0
AKU-ledighetsprosent	5,2	5,5	-	-	5,4	5,6	-	-	5,7
Lønn pr. timeverk	5,0	4,9	4 1/2-5	5	-	3,9	3 1/2-4	3 1/2	-
Konsumprisindeksen	4,1	3,4	3 1/2	3 1/2	3,5	3,2	3 3/4	3 1/2	3,3
Driftsbalansen (nivå) mrd. kroner	22,6	35,5	36,7	44	37,8	30,3	34,8	41	46,7

1) SSB: Anslag ifølge Statistisk sentralbyrå, Økonomiske analyser nr. 9-1991.

FD: Anslag ifølge Finansdepartementet, Nasjonalbudsjettet 1992.

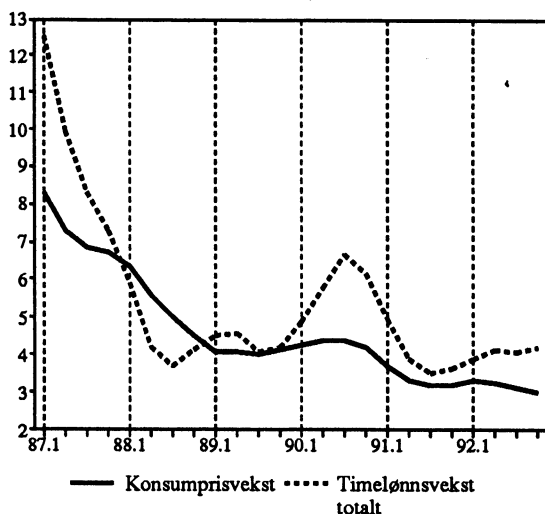
NB: Anslag ifølge Norges Bank, Økonomisk oversikt 1991/4.

BF: Anslag ifølge Bankforeningen, Kreditt og konjunkturer nr. 2/91.

2) Omfatter oljeplattformer, som i nasjonalregnskapet blir regnet som investert på det tidspunktet disse blir plassert på feltene. Vekstraten kan derfor endres mye fra år til år.

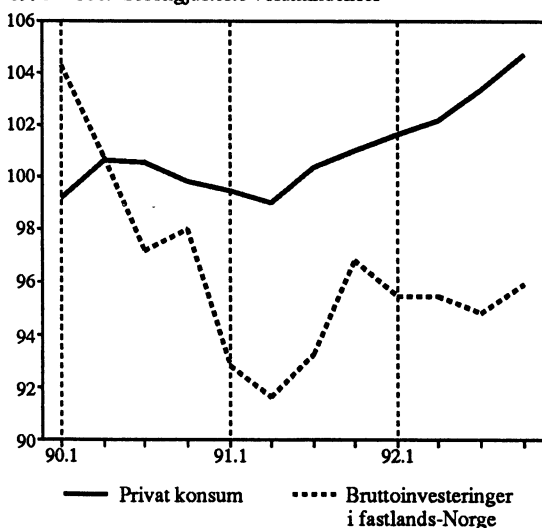
PRIS- OG LØNNSVEKST

Regnet fra foregående kvartal, årlig rate

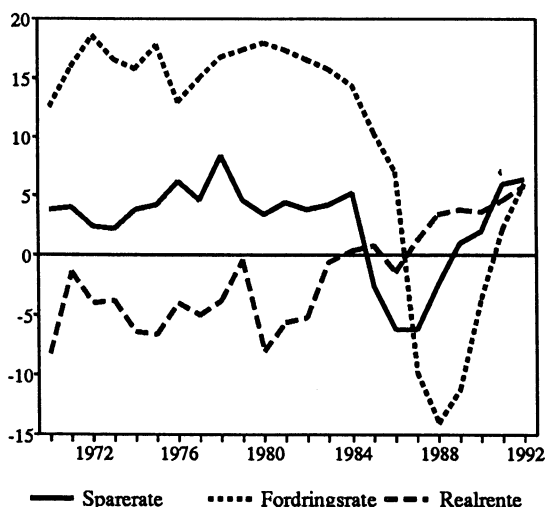

KONSUM OG INVESTERINGER

1990 = 100. Sesongjusterte volumindekser

SPARERATE, NETTOFORDRINGSRATE OG REALRENTE ETTER SKATT

nell vareeksport. Mens vi i september anslo veksten i eksporten av tradisjonelle varer til 1 prosent, ligger det nå an til en nedgang på 1,2 prosent. Nedjusteringen skyldes dels at utviklingen i 3.kvartal nå er kjent, dels lavere anslag for den internasjonale økonomiske veksten i resten av inneværende år. Også for 1992 regner vi nå med en svakere vekst i norske eksportmarkeder, rundt 4 prosent, enn tidligere lagt til grunn. For 1992 er videre anslagene for investeringene i fastlands-Norge nedjustert. Dette gjelder spesielt for industrien, som ifølge den siste investeringstillingen regner med om lag uendret investeringsvolum fra 1991 til 1992. Fortsatt regner vi med en markert oppgang i privat konsum i 1992, med en vekst opp mot 3 prosent i forhold til året før. Sammen med fortsatt realvekst i offentlig sektors kjøp av varer og tjenester bidrar dette til et oppsving i fastlands-Norges samlede produksjon og etter-spørsel fra 1991 til 1992. Produksjonsveksten er imidlertid ikke sterk nok til at sysselsettingen skyter fart, og arbeidsledigheten tiltar svakt både i 1991 og i 1992.

Økt internasjonal vekst i 1992

Framskrivningene bygger på at markedsveksten for norske eksportnæringer vil ta seg opp i 1992. Den internasjonale konjunkturoppgangen vil imidlertid bli svakere og komme betydelig senere enn tidligere antatt.

Oppsvinget i internasjonal økonomi er beregnet å gi en markedsvekst for tradisjonell norsk vareeksport på i overkant av 4 prosent fra 1991 til 1992. Dette representerer en betydelig nedvurdering av markedsutsiktene i forhold til tidligere anslag.

Prisene på tradisjonell eksport antas å øke med i overkant av 1 prosent i både 1991 og 1992. Etter avtakende prisvekst gjennom 1991, tiltar veksten i eksportprisene igjen gjennom 1992 som en følge av det forventede internasjonale oppsvinget.

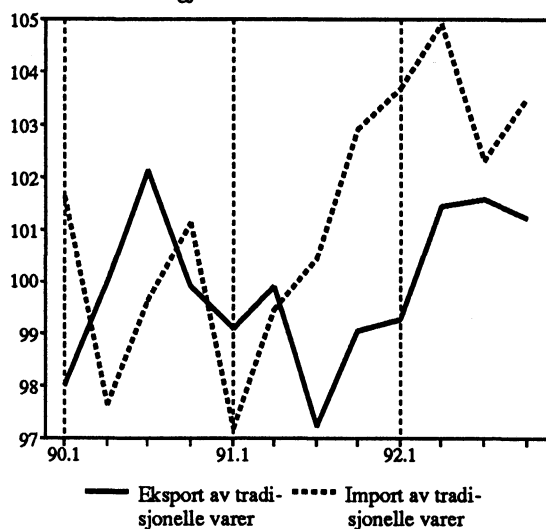
Også importprisveksten vil ta seg opp gjennom 1992 og er på årsbasis anslått å øke med i underkant av 2 prosent.

Beregningene baserer seg på et årsgjennomsnitt for oljeprisen på hhv. 20,3 og 20 dollar pr. fat i 1991 og 1992, og på at dollarkursen holder seg rundt 6,30 i 1992. Både oljeprisen og dollarkursen er betydelig nedjustert i forhold til tidligere prognoser. Som en følge av disse forholdene er overskuddet på driftsbalansen for 1992 om lag 17 milliarder kroner lavere i denne framskrivningen enn i prognosen presentert i Økonomiske analyser nr. 6-1991.

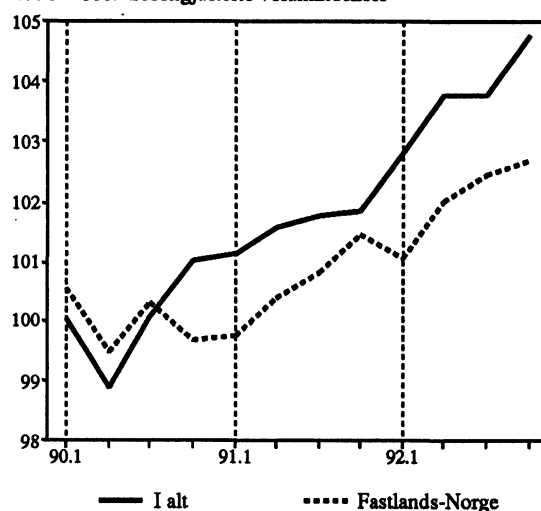
Sterk vekst i offentlige investeringer

Anslagene for utviklingen i sysselsetting, vareinn-sats og investeringer i offentlig sektor bygger for 1991 og 1992 i hovedsak på Regjeringens opplegg,

EKSPORT OG IMPORT AV TRADISJONELLE VARER
1990 = 100. Sesongjusterte volumindekser

BRUTTONASJONALPRODUKT
1990 = 100. Sesongjusterte volumindekser

slik det er presentert i Nasjonalbudsjettet for 1992. Offentlig konsum i alt er antatt å øke med 2,7 prosent i 1991 og med 1,4 prosent i 1992. For bruttoinvesteringer i offentlig forvaltning er det regnet med en volumvekst på rundt 20 prosent i staten og 3,2 prosent i kommunene i 1991, mens det for 1992 er forutsatt volumvekstrater for investeringene i henholdsvis stats- og kommuneforvaltningen på 7,5 og 4 prosent.

For husholdningssektoren er det lagt inn en letelse i direkte skatter på om lag 5 milliarder kroner i 1992 i forhold til skattenivået ved uendret gjennomsnittsskatt fra 1991. Avgiftsnivået er antatt å øke i 1992 i tråd med regjeringens forslag til statsbudsjett for neste år.

Omslag i pris- og lønnsveksten

Lønnsveksten vil ifølge beregningene holde seg på 5 prosent i 1991 og avta til om lag 4 prosent i 1992. Oppsvinget i innenlandsk etterspørsel ventes å bli ledsaget av fortsatt økning i produktiviteten, blant annet i varehandel og andre tjenesteytende næringer. Sammen med redusert lønnsvekst bidrar dette til at konsumprisveksten forblir lav i 1992.

Omslag i privat konsum

Oppgangen i privat konsum som ble registrert i 3. kvartal i år, fortsetter ifølge beregningene i 4. kvartal og utover i 1992. I gjennomsnitt er det anslått en konsumvekst fra 1991 til 1992 på 3 prosent, som innebærer en liten nedjustering i forhold til vår forrige prognose. Boliginvesteringene har falt betydelig hvert år siden 1987. Beregningene peker i retning av at nedgangen flater ut i løpet av 1992.

Som beskrevet i Økonomiske analyser nr.6-1991, må utviklingen i privat konsum og boliginvesteringene ses i forhold til det lave nivået på husholdningenes netto fordringer. En fortsatt økning i realrenten etter skatt i 1992 bidrar til økt sparing og sammen med lavere forventet avkastning på boligkapitalen vil trolig husholdningene ønske å holde en større andel av sin formue i finansielle fordringer og redusere andelen av sin formue i form av boligkapital. I beregningene er spareraten i 1991 anslått til rundt 6 prosent, og går ytterligere noe opp i 1992.

Skatteletten for husholdningene i 1992 og frigivelsen av SMS-midler bidrar vesentlig til konsumet gjennom 1992. Det er forutsatt at opphevingen av SMS-ordningen bidrar med i underkant av 1 milliard på konsumet i 1991 og 2-2,5 milliarder på konsumet i 1992. Ifølge beregningene vil husholdningenes nettofordringer på finansinstitusjoner i slutten av 1992 være tilbake på nivået fra 1986.

Nedgangen i investeringene stopper opp

Investeringene i fastlands-Norge har vært avtatt siden årsskiftet 1987/88. I henhold til framskrivningene vil nedgangen stoppe opp i begynnelsen av kommende år, og avløses av en svak oppgang i 1992. Etter en nedgang på rundt 6 prosent i 1991 øker investeringene i fastlands-Norge på årsbasis med 1,8 prosent i 1992. Vekst i offentlige investeringer samt en utflating av fallet i boliginvesteringene i 1992, er viktige faktorer i dette bildet. Industriinvesteringene viste klare tegn til svakere utvikling i 2. og 3.kvartal i 1991. På grunn av tidligere sterk vekst øker disse investeringene likevel med 7 prosent fra 1990 til 1991. Investeringsnivået er anslått å holde seg om lag uendret fra 1991 til 1992.

Få lyspunkter på arbeidsmarkedet

Produksjonsveksten i siste del av 1991 og utover i 1992 er ikke sterk nok til å kunne øke sysselsettingen i særlig grad; beregningene anslår en nedgang i

antall utførte timeverk i 1991 og bare en svak økning i 1992. Arbeidsledigheten i 1991 vil bli liggende noe over nivået for 1990, og er anslått å øke svakt også til neste år, med en tendens til bedring gjennom året.

Økonomisk-politisk kalender 1990

September

2. Norsk Hydro starter oljeproduksjon på Oseberg C-plattformen og satelitten Gamma-Nord (9. okt.). Når Oseberg C kommer i full produksjon, vil den produsere 110 000 fat pr. døgn.

4. Regjeringen gir samtykke til at Lille-Frigg-feltet bygges ut. Elf Aquitaine er operatør på feltet. Utbyggingskostnadene er beregnet til 2,1 milliarder kroner og produksjonen skal være igang høsten 1993.

7. Nora og Orkla Borregaards generalforsamlinger går inn for fusjon.

12. Norsk Data legger fram resultat for 1. halvår 1991 som viser et underskudd på 257 millioner kroner. Totale driftsinntekter gikk ned med 22 prosent til 950 millioner kroner. Dette fører til at 500 ansatte sies opp øyeblikkelig.

16. 31 milliarder kroner oppspart ved SMS-ordningen frigis.

17. UNI-Storebrand bekrefter at selskapet har kjøpt opp 11,4 prosent i det svenske forsikringsselskapet Skandia.

18. Statoil skal bygge fabrikk for bensintilsetningsstoffet MTBE på Kårstø i Rogaland. Fabrikken vil gi om lag 100 faste arbeidsplasser. Fabrikken skal stå ferdig i 1995 og er kostnadsberegnet til 2,5 milliarder kroner. Den vil i byggeperioden gi 750 arbeidsplasser.

19. Norges Bank setter opp dagslånsrenten med 0,5 prosentpoeng fra 9,5 til 10 prosent. Norges Bank oppgir norske bankers sviktende tillit i utlandet som en av hovedårsakene.

20. Regjeringen framlegger forslag til ny lov om finanskonsern som åpner for at banker og forsikringsselskap kan slå seg sammen.

Oktober

2. Skiftesamling i konkursen Fearnley & Eger. Det er meldt 195 krav på tilsammen 1,9 milliarder kroner. Kreditkassen er største kreditor med et krav på 900 millioner kroner.

4. Regjeringen legger fram Stats- og Nasjonalbudsjettet for 1992. Regjeringen sier at problemene i norsk økonomi har vist seg klart større enn tidligere antatt, bl.a. fordi husholdningenes sparerate har økt

raskere, og det internasjonale tilbakeslaget blitt sterkere enn ventet. Statsbudsjettet gjøres opp med et underskudd før lånetransaksjoner på 24,2 mrd. kroner. Underskuddet i 1991 anslås til 20,2 mrd. kroner.

4. St.meld. 12 (1991-92) om retningslinjer for reformer i formuesbeskatningen legges fram. Meldingen følger hovedlinjene i NOU 91:17 med større likebehandling av ulike formuestyper gjennom et bredere skattegrunnlag og lavere satser.

5. Statfjord A-plattformen stenges p.g.a. vedlikehold fram til 9. november.

6. Esso's oljeraffineri på Slagentangen ved Tønsberg tar fyr og 50 000 liter bensin brenner opp.

14. Kreditkassens private aksjekapital er tapt. Bankens aksjer suspenderes fra notering på Oslo Børs. Regjeringen garanterer fortsatt drift.

25. Finansdepartementet senker bankenes likviditetskrav fra 8 til 6 prosent.

28. Sparebanken Rogaland og Sparebanken Midt-Norge tilføres hhv. 600 mill. og 525 mill. kroner fra Sparebankenes Sikringsfond. Tilførselen er delvis finansiert ved et støttelån på 320 mill. kroner fra Statens Banksikringsfond.

31. Den norske Bank tilføres 1250 mill. kroner i preferansekapital fra Forretningsbankenes Sikringsfond, delvis finansiert ved et støttelån på 770 millioner kroner fra Statens Banksikringsfond.

November

5. Stortingets energi- og industrikomite'enes om prisen på kraft til den kraftkrevende industrien. Hovedmodellen innebærer produktrelaterte kraftpriser, dvs. at prisen knyttes til prisnivået på bedriftenes produkter. Det innføres en minstepris på 13 øre pr. kWh fra 1996 stigende til 16 øre innen 2010.

7. Statoil inngår en avtale med Chevron om bøyelasting og transport av olje fra Alba-feltet på britisk sokkel. Kontrakten varer i 10 år fra feltet kommer i produksjon i 1994 og har en verdi av 1 milliard kroner.

8. Regjeringen fremmer forslag om endret system for petroleumsbeskatning fom. 1/1-92. Særskatten foreslås økt fra 30 til 50 prosent som følge av

endringer i den generelle bedriftsbeskatningen. Produksjonsavgiften for gass foreslås fjernet og ordningen med produksjonsgodtgjørelse opphevet. Det foreslås samtidig innført en friinntektsordning med fradrag i særskatten beregnet på grunnlag av investeringer i produksjons- og rørledningsanlegg.

12. Fiskeoppdretternes salgslag (FOS) inngår avtale med bankene og Staten om kriseløsning for oppdrettsnæringen. Staten bidrar med 400 millioner kroner og bankene med 335 millioner kroner.

14. Den finske sentralbanken løser den finske marken fra sin tilknytning til EF-valutaen ecu. Finland skriver ned verdien av finske mark med 12,3 prosent (15.11)

19. Norge undertegner en avtale som forplikter Norge til å stabilisere utslippene av flyktige organiske forbindelser (VOC) på 1989-nivå innen 1999. De norske forpliktelser innebærer en reduksjon av VOC-utslippene på 20 prosent. Kostnadene ved de norske forpliktelsene er anslått til mellom 10 og 50 millioner kroner årlig. Norge har fått dispensasjon

fra avtalens bestemmelse for områdene nord for den 62. breddegrad.

19. Aksjene i Kredittkassen skrives ned til null.

20. Moelven bolig A/S besluttet lagt ned og 270 ansatte mister jobben.

21. Statfjord A-plattformen stenges på grunn av prosess tekniske uregelmessigheter.

22. Stortinget vedtar regjeringens forslag til tiltak for å sikre norsk bankvesen (St.prop.nr.16 (1991-92). Forslagene innebærer etablering av et statlig investeringsselskap - Statens Bankinvesteringsfond - med en kapital på 4,5 mrd. kroner og tilførsel av nye 6 mrd. og 1 mrd. kroner til hhv. Statens Banksikringsfond og Sparebankenes Sikringsfond. Det åpnes for at myndighetene kan foreta en hel eller delvis nedskrivning av aksjene hvis den private egenkapitalen er tapt.

28. Kredittkassen sier opp i overkant av 500 ansatte.

Husholdningenes nettofinansinvesteringer

Av

Halvard Hansen og Knut Moum¹⁾

1. Problemstilling og hovedkonklusjon

I vurderingen av utviklingen i privat konsum er det i den senere tid blitt lagt betydelig vekt på endringen i husholdningssektorens finansielle formue. Husholdningenes netto finansinvestering (dvs den transaksjonsbaserte endringen i husholdningenes finansformue) kan imidlertid anslås på flere måter. I nasjonalregnskapet beregnes husholdningenes nettofinansinvestering som differansen mellom sparing og nettorealinvestering i fast kapital. Alternativt kan en ta utgangspunkt i kredittmarkedsstatistikk mv. og anslå finansinvesteringene som differansen mellom nettofordringsendring og omvurdering. Denne fremgangsmåten blir benyttet i Norges Bank. De to beregningsmetodene bygger på ulike kilder, og ingen av kildene gir uttømmende opplysninger om de forholdene vi ønsker å studere. Det er derfor ikke overraskende at metodene også gir ulike resultater. Avvikene mellom de to beregningsmåtene varierer over tid. Nasjonalregnskapets anslag for husholdningenes netto finansinvestering er imidlertid gjennomgående lavere enn anslag basert på kredittmarkeds- og verdipapirstatistikk. For noen år er forskjellen mellom anslagene betydelig.

På bakgrunn av avvikene har enkelte stilt spørsmål om stegen ved nasjonalregnskapet som kilde for analyser av husholdningssektorens adferd, se for eksempel Juel (1991). To artikler i *Nationen* 11. oktober i år går videre, og sår tvil om nasjonalregnskapet som informasjonsgrunnlag for samfunnsplanlegging. Hvis en skal gi seg i kast med slike problemstillinger, er det viktig å ha klart for seg hva nasjonalregnskapet er. Nasjonalregnskapet tar sikte på å gi en systematisk statistisk beskrivelse av norsk økonomi under ett, basert på en relativt detaljert kartlegging av transaksjoner mellom de enkelte delene av økonomien og mellom Norge og andre land. Nasjonalregnskapet er imidlertid ikke et regnskap i vanlig forstand, fordi det ikke er mulig å bygge det opp med utgangspunkt i bokførte enkelttransaksjoner. På noen områder kan en basere seg på produksjonsstatistikk, handelsstatistikk eller annen primærinformasjon. Men på andre områder må en nøye seg med indirekte beregninger av de størrelsene en er interessert i, eller de må bestemmes som saldogposter. Dette gjelder i særlig grad for husholdningssektoren, og innebærer at svakheter i

andre deler av nasjonalregnskapet kan resultere i feilaktige anslag for denne sektoren.

I denne artikkelen gjør vi rede for omfanget av uoverensstemmelsene mellom de to anslagene for husholdningenes netto finansinvesteringer. Vi argumenterer for at avvikene kan føres tilbake til mangler ved begge beregningsmåtene, herunder:

- systematiske nivåfeil i nasjonalregnskapets anslag for sparing og netto realinvesteringer
- endring over tid i hvilke finansobjekter som er inkludert i Norges Banks beregninger av husholdningenes nettofordringer
- vanskeligheter med å anslå størrelsen på husholdningenes omvurderinger.

Fordi det i praksis er knyttet problemer til begge beregningsmetodene, kan vi ikke betrakte resultatene fra noen av dem som endelige svar. Videre arbeid med å forbedre anslagene vil i fremtiden gi et bedre underlag enn det vi har nå for analyser av husholdningssektorens adferd. Det finnes imidlertid ikke noe datamateriale som i dag kan erstatte nasjonalregnskapet som grunnlag for makroøkonomisk analyse.

2. Sammenhengen mellom de to beregningsmåtene og størrelsen på avvikene

I en verden med feilfri statistikk på alle områder vil følgende sammenheng gjelde:

Husholdningenes netto finansinvestering ifølge NR	{	Sparing – nettoinvestering i fast kapital – nettoinvestering i lager – nettoinvestering i immaterielle rettigheter og naturressurser
	=	
Netto finansinvestering ifølge Norges Bank	{	netto finansinvestering hos finansinstitusjoner + nettoinvestering i verdipapirer + netto finansinvestering hos andre

1) Vi takker Bjørne Guldbrandsen i Norges Bank for velvillig bistand

Tabell 1. Anslag for husholdningenes netto finansinvestering. Milliarder kroner

	NR ²⁾	KMS ¹⁾	Avvik
1980	-4,9	3,0	-7,9
1981	0,3	0,0	0,3
1982	-2,9	0,5	-3,4
1983	0,0	0,7	-0,7
1984	1,1	9,4	-8,3
1985	-21,8	-0,4	-21,4
1986	-34,6	-21,2	-13,4
1987	-36,8	-30,5	-6,3
1988	-22,4	-2,2	-20,2
1989	-4,7	-2,6	-2,1

1) KMS - Kredittmarkedsstatistikk og verdipapirstatistikk. Indikator for netto finansinvestering stilt opp av statistikkavdelingen i Norges Bank.

2) NR - Beregnet på grunnlag av nasjonalregnskapet. Utarbeidet av SSB.

Den første delen av ligningen svarer til nasjonalregnskapets beregningsmåte, mens Norges Bank anslår husholdningenes netto finansinvesteringer med utgangspunkt i den andre delen av ligningen. Tilgjengelig statistikk er imidlertid verken altomfattende eller feilfri, og de to metodene gir i praksis tildels svært forskjellige resultater. Dette går klart fram av tabell 1, som gjengir anslag basert på de to beregningsmåtene for perioden 1980-1989. Anslagene merket KMS er utført i Norges Bank med utgangspunkt i SSBs kredittmarkedsstatistikk og annen verdipapirstatistikk. Anslagene merket NR er hentet fra nasjonalregnskapet. Avvikene er betydelige for alle årene 1984 til 1988, og summerer seg til nær 70 milliarder gjennom denne perioden. I 1989 er uoverenstemmelsen relativt liten. For 1990 er det foreløpig ikke publisert tall fra nasjonalregnskapet, men tentative beregninger indikerer at avviket er av samme størrelsesorden som i 1989.

En av grunnene til de observerte avvikene er at vi pr. i dag bare har informasjon til å beregne de størrelsene som står med uthevet skrift i ligningen ovenfor. I tillegg er det feil og mangler ved de dataene som faktisk er tilgjengelige. Vi tar i det følgende først opp problemer knyttet til nasjonalregnskapets beregninger. Dernest går vi nærmere inn på svakheter ved Norges Banks anslag.

3. Nasjonalregnskapets beregninger

3.1 Manglende data

I nasjonalregnskapet mangler vi data for husholdningenes nettoinvestering i lager, immaterielle rettigheter og naturressurser. Nasjonalregnskapets tall

for husholdningenes netto finansinvestering blir derfor beregnet som sparing minus nettoinvestering i fast kapital, og på grunn av de utelatte investeringsformene kalles denne residualstørrelsen "nettofinansinvestering med videre".

I nasjonalregnskapet er lagerendring en residualpost som beregnes for Norge under ett, og vi har ikke grunnlag for å sektorfordele dette anslaget. Ifølge nasjonalregnskapet har husholdningene imidlertid ikke lagre av konsumvarer, fordi en definisjonsmessig har lagt til grunn at slike varer blir konsumert i samme øyeblikk som de blir kjøpt. De manglende opplysningene refererer seg derfor til lagerhold hos selvstendig næringsdrivende, som inngår i husholdningssektoren.

Immaterielle rettigheter er patenter, copyrights o.l. Vi vet svært lite om husholdningenes investeringer på disse områdene, men det er grunn til å tro at de er relativt beskjedne. Nasjonalregnskapet har også lite informasjon om investeringene i naturressurser, f.eks. tomter eller annen fast eiendom. Manglende dekning av transaksjoner mellom husholdninger er uten betydning for finansinvesteringsavviket, ettersom vi ser på husholdningssektoren under ett. Kjøp og salg mellom husholdninger og foretak, f.eks. i form av oppløsning av borettslag, vil imidlertid kunne påvirke avviket.

3.2. Nivåfeil i nasjonalregnskapet

For å anslå sparing i nasjonalregnskapet må en først beregne tall for privat konsum og disponibel inntekt for husholdningene. Driftsresultat er en viktig komponent i husholdningenes disponible inntekt. Tall for privat konsum, driftsresultat og investering i fast kapital etter næring beregnes i den delen av nasjonalregnskapet som tar for seg tilgang og anvendelse av varer og tjenester, det såkalte realregnskapet. I realregnskapet har en tradisjonelt lagt mest vekt på at tallseriene skal vise korrekt utvikling (korrekt endring fra år til år), framfor at tallene skal ha riktig nivå. En konsekvens av dette er at en ikke umiddelbart kan ta hensyn til ny informasjon som viser at nivået på en størrelse er feil, fordi en da også vil få brudd i utviklingen i tidsserien. Slike nivåkorreksjoner må derfor som regel vente til en foretar en generell gjennomgang (hovedrevisjon) av hele nasjonalregnskapet, slik at også tilbakegående serier kan rettes. Som følge av dette har en nå kjente nivåfeil på flere områder i nasjonalregnskapet, blant annet for investering i fast kapital, driftsresultat og privat konsum. Nedenfor går vi litt nærmere inn på dette.

I dagens nasjonalregnskap blir nettoinvestering i fast kapital beregnet næring for næring. Husholdningenes investering i fast kapital bestemmes deretter ved bruk av et sett med fordelingsnøkler som

angir husholdningenes andel av investeringen i hver næring. Både feil i de næringsvise investeringsberegningene og i fordelingsnøkklene kan dermed føre til feil i husholdningenes nettoinvestering i fast kapital. Det er knyttet betydelig usikkerhet til investeringsberegningene for en del viktige næringer, bl.a. varehandel, bolig og flere tjenesteytende næringer. Dessuten er nøkkelen som bestemmer husholdningenes andel av boliginvesteringene sannsynligvis for lav, mens nøklene for de fleste andre næringer sannsynligvis er for høye. Et annet problem er at vi pr. i dag ikke har god nok informasjon om kjøp og salg av brukt realkapital mellom husholdninger og foretak.

Driftsresultatet i personlige foretak inngår direkte i husholdningenes disponible inntekt. Nasjonalregnskapets beregningsopplegg for driftsresultat minner mye om opplegget for investering i fast kapital: Driftsresultatet beregnes næringsvis, og et sett fordelingsnøkler bestemmer husholdningenes andel av driftsresultatet i hver næring. Også konsumberegningene er i betydelig grad basert på indirekte metoder. Dette gjelder blant annet anslagene for boligkonsum og nordmenns konsum i utlandet. På det siste punktet brukes valutastatistikken data for privatpersoners kjøp av reisevaluta som kilde. Ut fra valutastatistikken er det ikke mulig å skille mellom kjøp av reisevaluta til privat konsum og til vareinnsats (forretningsreiser mv.). En har derfor valgt å anta at alt kjøp av reisevaluta går til finansiering av privat konsum. Denne konvensjonen bidrar til at nasjonalregnskapet overvurderer nivået på privat konsum og undervurderer sparingen.

4. Norges Banks beregninger

Når en skal beregne husholdningenes nettofinansinvesteringer fra fordringssiden, kan en som oftest ikke basere seg på direkte oppgaver over transaksjoner. I stedet må en ta utgangspunkt i følgende sammenheng, som gjelder for alle sektorer.

$$\begin{aligned} & \text{Nettofinansinvestering} \\ &= \text{Netto fordringsendring} \\ &- \text{Netto omvurdering} \end{aligned}$$

Omvurderinger er endringer i fordringer eller gjeld som ikke skyldes transaksjoner, f.eks. verdistigning på aksjer eller bokførte tap på utlån. Av sammenhengen ovenfor ser vi at netto finansinvestering bare er lik netto fordringsendring hvis netto omvurdering er null.

I praksis støter en på to hovedproblemer når en skal beregne netto finansinvestering på denne måten. For det første har en ufullstendige opplysninger om husholdningenes beholdninger av enkelte typer av verdipapirer. For det andre kan det være problematisk å anslå størrelsen på omvurderingspostene.

4.1 Mangelfulle data om finansielle beholdninger

Foreløpige undersøkelser utført av Norges Bank tyder på at det foretas betydelige lånetransaksjoner mellom husholdningssektoren og ikke-finansielle foretak i det såkalte gråmarkedet. Disse blir pr. i dag bare i begrenset omfang ivaretatt av Norges Banks løpende beregninger.

En annen kilde til avvik er forholdet mellom husholdningene og borettslagene. I følge de konvensjoner som er lagt til grunn både for nasjonalregnskapet og kredittmarkedsstatistikken er borettslagene en del av foretakssektoren. Husholdningene eier imidlertid borettslagene og adkomstdokumentene bør derfor betraktes som verdipapirer. Dette er det til nå imidlertid ikke tatt hensyn til i de beregningene av netto finansinvesteringer som baserer seg på kredittmarkedsstatistikk m.m.

For årene før 1988 bygger Norges Banks tall for husholdningenes netto finansinvestering i verdipapirer på statistikk for nyemisjoner av aksjer og obligasjoner. En får dermed ikke fanget opp husholdningenes kjøp og salg av verdipapirer i annenhåndsmarkedet. Fra og med 1988 har Norges Bank gått over til å basere seg på data fra verdipapirsentralen (VPS), som dekker både første- og annenhåndsomsetning av obligasjoner og børssnoterte aksjer. VPS-dataene omfatter imidlertid bare en liten del av de ikke-børssnoterte aksjene, slik at husholdningenes transaksjoner i slike aksjer fortsatt ikke er fyldestgjørende ivaretatt i Norges Banks tall.

Uklar avgrensning mellom husholdnings- og foretakssektoren er også en mulig feilkilde i beregninger basert på kredittmarkedsstatistikken. Finansinstitusjonene har selv ansvaret for å klassifisere sine kunder etter institusjonell sektor, slik at innskudd og utlån kan sektorfordeles. Det er grunn til å tro at det av og til blir gjort feil i klassifiseringen.

Også finansinstitusjonenes ureglementerte avlastningsforretninger i årene 1985 til 1987 er en viktig feilkilde. Bakgrunnen for avlastningene var at finansinstitusjonene ble pålagt tilleggsreservekrav av myndighetene. Tilleggsreservekravet innebar at en andel av utlånsveksten utover et visst nivå måtte deponeres på rentefri konto i Norges Bank. For å redusere tilleggsreservekravene var finansinstitusjonene interessert i å framstå med lavest mulig utlånsvekst. Dette prøvde de å oppnå blant annet ved å selge utlån til hverandre. Finansinstitusjoner som kjøpte utlån, bokførte ofte dette som innskudd i den selgende institusjonen, ikke som utlån til publikum. Kredittmarkedsstatistikken, som bygger på data fra finansinstitusjonenes balanser, ga dermed gale tall for utlånsveksten til publikum, inklusive husholdningene.

Det er umulig å si eksakt hvor mye de ureglementerte avlastningene har betydd for kredittmarkedsstatistikkenes tall for husholdningenes fordringer og gjeld, men det antas at denne praksisen førte til at veksten i husholdningenes nettogjeld ble undervurdert i 1985 og 1986, mens den ble overvurdert i 1987. De ureglementerte avlastningene opphørte etter at virksomheten ble avslørt av en undersøkelse utført av Norges Bank.

4.2 Behandlingen av omvurderinger

Det ble tidligere antatt at verdien av husholdningenes netto finansformue i liten grad ble påvirket av omvurderinger, slik at netto finansinvestering tentativt kunne settes lik netto fordringsendring. Etter hvert har en imidlertid kommet fram til at omvurderingskomponenten har et betydelig omfang også for husholdningene, og Norges Bank korrigerer nå for noen typer omvurderinger i sine beregninger av husholdningenes finansinvesteringer. Dette gjelder blant annet for finansinstitusjonenes bokførte tap på utlån til husholdninger, som det blir tatt hensyn til i Norges Banks tall for årene etter 1986.

For 1988 er husholdningenes nettofinansinvesteringer i aksjer og obligasjoner satt lik endringen i beholdning. For dette året er omvurderingene følgende feilaktig blitt regnet som netto finansinvestering. Fra og med 1989 kan en imidlertid beregne størrelsen på omvurderingene, og nettofinansinvesteringen i VPS-registrerte aksjer og obligasjoner kan anslås korrekt. I 1989 utgjorde omvurderingen av slike verdipapirer 14 milliarder kroner. Hvor store omvurderingene var i 1988 er vanskelig å anslå presist, men det er grunn til å tro at rundt halvparten av avviket mellom de to beregningsmetodene på vel 20 milliarder kroner i 1988 kan føres tilbake til manglende korreksjon for omvurdering av aksjer og obligasjoner.

5. Oppsummerende synspunkter

Årsakene til de store avvikene kan føres tilbake til svakheter ved begge beregningsmetodene. Av hensyn til utviklingen i tidseriene trekkes nasjonalregnskapet med seg en del nivåfeil, som forplanter seg til anslagene for husholdningenes netto finansinvestering, som er en residualpost. Siden nivåfeil har samme fortegn og omtrent samme størrelse fra år til år, vil anslagene for netto finansinvesteringene inneholde systematiske feil (dvs. feil som ikke tilnærmet summerer seg til null når vi ser flere år i sammenheng). Dette er en grunn til de store akkumulerte avvikene mellom nasjonalregnskapets og Norges Banks anslag for husholdningenes netto finansinvesteringer.

Mens nasjonalregnskapet prioriterer sammenliknbarhet over tid og derfor tolererer nivåfeil for å unngå brudd i tidsseriene, har Norges Bank lagt vekt på at informasjonen om nivået på husholdningenes fordringer og gjeld til enhver tid skal være så god som mulig. I tråd med dette er det stadig tatt inn ny informasjon i Norges Banks indikator. Norges Banks anslag for husholdningenes nettofinansinvesteringer omfatter derfor et større utvalg av finansobjekter i 1989 enn i for eksempel 1980 eller 1984. Dette er en annen viktig grunn til det betydelige avviket, og bidrar også til å forklare at avviket ikke er konstant over tid.

I forbindelse med den senere tids pressediskusjoner er det fremkommet påstander om at de avvikene vi har beskrevet er så graverende at de i seg selv representerer en hindring for fornuftig bruk av nasjonalregnskapet. Etter vår oppfatning er dette en forhastet konklusjon. Riktignok er mangelen på konsistente spare- og formuesanslag et mer følbart problem nå enn gjennom perioden frem til 1985. Dette henger sammen med at husholdningene etter dereguleringen av finansmarkedene både kan ha større behov for og større mulighet til å tilpasse forbruk og realinvesteringer for å oppnå et ønsket fordringsnivå, enn tidligere. De påviste avvikene gir imidlertid i seg selv ingen informasjon om at nasjonalregnskapet systematisk feilvurderer veksten i sentrale makroøkonomiske størrelser som forbruk, produksjon og sysselsetting.

Det er heller ikke lett å se hva en kan sette i stedet for nasjonalregnskapet. Tross alt gir regnskapet et konsistent bilde av den realøkonomiske utviklingen i Norge, selv om en hittil ikke har greid å avstemme dette bildet mot den nivåinformasjonen som ligger i den finansielle statistikken. Det er imidlertid åpenbart at regnskapet kan forbedres.

Sommeren 1991 begynte en derfor å arbeide med en ny hovedrevisjon av nasjonalregnskapet, som vil strekke seg over flere år (se Fløttum (1991)). Et av målene med hovedrevisjonen er en kritisk gjennomgang av alle nivåanslag i nasjonalregnskapet, og en regner med å fjerne de viktigste nivåfeilene for privat konsum, driftsresultat og investering i fast kapital etter næring. For å unngå at problemet med nivåfeil igjen oppstår etter hovedrevisjonen, vurderes også muligheten for å endre noe på nasjonalregnskapets prioritering av korrekte endringer framfor korrekte nivåer.

Etter hovedrevisjonen vil en i større grad enn i dag benytte seg av regnskapsstatistikk, også for husholdningssektoren. Videre tar en sikte på å integrere nasjonalregnskapet og SSBs egne finansielle sektorbalanser. En må likevel ikke regne med at en kan kvitte seg med alle systematiske avvik mellom netto finansinvesteringene beregnet med utgangspunkt i nasjonalregnskapet og i kredittmarkedsstatistikken. Både nasjonalregnskapet og de finansielle

sektorbalansene fremkommer ved å anvende et omfattende sett med definisjoner og konvensjoner på et stort og uavstemt statistisk primærmateriale. Denne situasjonen er imidlertid ikke unik for Norge. Vi kjenner ikke til at noen av de relativt få land som har tilstrekkelig statistikk til å beregne netto finansinvestering fra to sider, hittil har greid å fjerne avviket mellom de to kildene.

Referanser:

Fløttum, E. J. (1991): "Nasjonalregnskapet inn i 1990-årene: Hovedrevisjon og nytt nasjonalregnskapssystem" *Økonomiske analyser* nr. 7 - 1991

Juel, S. (1991): "Husholdningenes makt" *Økonomisk rapport* nr. 18 1991

Tabell - og diagramvedlegg

Innhold	Side
A. NASJONALREGNSKAP FOR NORGE ¹⁾	
Tabell A1a Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttoprodukt. Mill. kr	1*
Tabell A1 (1.1): Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr	2*
Tabell A2 (1.2): Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1989-priser. Mill. kr ...	3*
Tabell A5 (1.5): Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr	4*
Tabell A6 (1.6): Produksjon og inntekt. Hovedrelasjoner. Mill. kr	5*
Tabell A12 (1.12): Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr	6*
Tabell A15 (4.1): Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendringer i prosent	7*
Tabell A16 (4.2): Bruttonasjonalprodukt etter næring. Volumendringer i prosent	8*
Tabell A17 (4.3): Privat konsum. Volum- og prisendringer i prosent	9*
Tabell A19 (4.5): Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendringer i prosent	10*
Tabell A20 (4.6): Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent	11*
Tabell A21 (4.7): Import av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent	12*
Tabell A28 (5.2): Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr	13*
Tabell A30 (5.4): Vareinnsats etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr	14*
Tabell A36 (6.1): Privat konsum. Mill. kr	15*
Tabell A37 (6.2): Privat konsum. Faste 1989-priser. Mill. kr	16*
Tabell A39 (6.9): Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Mill. kr	17*
Tabell A40 (6.10): Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1989-priser. Mill. kr	18*
Tabell A41 (6.13): Eksport av varer og tjenester. Mill. kr	19*
Tabell A42 (6.14): Eksport av varer og tjenester. Faste 1989-priser. Mill. kr	20*
Tabell A43 (6.15): Import av varer og tjenester. Mill. kr	21*
Tabell A44 (6.16): Import av varer og tjenester. Faste 1989-priser. Mill.kr	22*
B. KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE	
Tabell B1: Olje- og gassproduksjon	23*
Tabell B2: Produksjonsindeksen etter næring og anvendelse	23*
Tabell B3: Industriproduksjon - produksjonsindeksen	23*
Tabell B4: Ordretilgang - industri	24*
Tabell B5: Ordreserver - industri	24*
Tabell B6: Påløpte investeringskostnader for oljeutvinning	25*
Tabell B7: Industriinvesteringer i verdi - investeringsundersøkelsen	25*
Tabell B8: Boligbygging	25*
Tabell B9: Detaljomsetningsvolum - sesongjustert indeks	26*
Tabell B10: Detaljomsetningsvolum mv. - endring fra foregående år	26*
Tabell B11: Arbeidsmarkedet - arbeidskraftundersøkelsen	26*
Tabell B12: Arbeidsmarkedet - arbeidskontorenes registreringer	26*
Tabell B13: Timefortjeneste	27*
Tabell B14: Konsumprisindeksen	27*
Tabell B15: Engrospriser	27*
Tabell B16: Utenrikshandel - verditall	28*
Tabell B17: Utenrikshandel - indekser	28*

¹⁾ Tallene i parentes gir henvisning til tabellene i NOS NASJONALREGNSKAPSSTATISTIKK 1988

Diagrammer

Olje- og gassproduksjon	29*
Produksjonsindeksen	29*
Ordreindeksen - industri	30*
Byggearealstatistikk og boliglån, nye boliger	31*
Ordreindeksen - anleggsvirksomhet	31*
Arbeidsledighet og sysselsetting	32*
Antatte og utførte investeringer i industrien	32*
Detaljomsetning mv.	32*
Lønninger	32*
Konsum- og engrospriser	33*
Nominell rente på tre-måneders plasseringer	33*
Utenrikshandel	33*

C. NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

Tabell C1:	Bruttonasjonalprodukt	34*
Tabell C2:	Privat konsum	34*
Tabell C3:	Offentlig konsum	34*
Tabell C4:	Bruttoinvesteringer i fast realkapital	34*
Tabell C5:	Eksport av varer og tjenester	35*
Tabell C6:	Import av varer og tjenester	35*
Tabell C7:	Privat konsum	35*
Tabell C8:	Arbeidsledighet	35*

D. KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

Tabell D1:	Sverige	36*
Tabell D2:	Danmark	36*
Tabell D3:	Storbritannia	36*
Tabell D4:	Tyskland (vest)	36*
Tabell D5:	Frankrike	37*
Tabell D6:	USA	37*
Tabell D7:	Japan	37*

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell Ala. Bruttoproduksjon, vareinnsats og bruttoprodukt. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttoproduksjon	1217930	1275663	306036	306951	313934	348742	322103	330692	326146
Fastlands-Norge	1066031	1095782	264198	268530	272129	290926	273316	280545	278185
Vareinnsats	594939	613225	148175	152723	147974	164353	152835	159543	152529
Fastlands-Norge	536257	550170	132862	137043	132987	147277	135408	141916	134469
Bruttonasjonalprodukt ..	622992	662448	157864	154207	165946	184430	169268	171149	173617
Fastlands-Norge	529776	545622	131340	131465	139129	143689	137908	138629	143716

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

REVISJONER AV DE KVARTALSVISE NASJONALREGNSKAPSTALLENE.

De kvartalsvise nasjonalregnskapstallene kan bli endret for hvert nytt år som beregnes og publiseres. Dette skyldes hovedsakelig:

i) Ny informasjon.

Det tas løpende inn ny informasjon om alle kvartalene i inneværende år. Særlig gjelder dette siste kvartal hvor datagrunnlaget er ufullstendig, og beregningene derfor i større grad er basert på anslag.

ii) Skifte av basisår.

I det kvartalsvise nasjonalregnskapet skiftes basisåret en gang om året.

iii) Avstemming mot årlig nasjonalregnskap.

Det kvartalsvise nasjonalregnskapet avstemmes mot de årlige nasjonalregnskapene etterhvert som disse publiseres. Denne avstemmingen medfører revisjoner av både sum 4 kvartaler og kvartalsmønsteret.

iv) Metodeforbedringer.

Det arbeides kontinuerlig med å forbedre metodene som benyttes i beregningsopplegget.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A1. (1.1) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttonasjonalprodukt ..	622989	662444	157863	154206	165946	184429	169267	171148	173616
Innenlandsk bruk av									
varer og tjenester	596161	614401	147715	150121	152109	164457	152536	155751	157363
Konsum	443077	473340	109171	116871	117769	129529	115611	120542	123385
Privat konsum	311993	334049	77864	81643	83920	90622	81576	83502	87029
Spesifisert innen-									
landsk konsum	301752	322347	75664	78886	80121	87676	79603	81516	83959
Konsum i utlandet,									
netto	10241	11702	2200	2755	3799	2946	1972	1986	3070
Offentlig konsum	131084	139291	31307	35228	33849	38907	34036	37040	36357
Statlig konsum	51865	56144	11280	14716	12865	17283	12612	15060	14178
Sivilt	31434	34137	7613	8957	8273	9293	8461	9371	9422
Forsvar	20431	22007	3668	5759	4591	7990	4151	5689	4756
Kommunalt konsum	79219	83147	20026	20512	20584	21624	21423	21980	22179
Bruttoinvestering	153084	141061	38544	33250	34340	34928	36925	35209	33977
Bruttoinvestering i									
fast kapital	171067	125058	28947	31359	29213	35540	27636	33133	31700
Næringsvirksomhet....	148047	103552	24006	26386	24236	28923	22280	28007	25948
Oljevirksomhet	42165	15541	3150	3629	4355	4408	3775	11949	10071
Annen nærings-									
virksomhet	105882	88011	20857	22757	19881	24515	18505	16058	15877
Offentlig forvaltning	23020	21506	4941	4972	4976	6617	5356	5125	5752
Statlig	9395	9332	1928	2103	2004	3297	2163	2084	2603
Kommunal	13625	12174	3013	2870	2972	3319	3193	3041	3149
Lagerendring	-17983	16003	9597	1891	5127	-612	9289	2076	2277
Oljeplattformer									
under arbeid	-8128	13238	4062	3171	3649	2356	4021	916	2578
Annen lagerendring ..	-9855	2765	5535	-1280	1478	-2968	5268	1160	-301
Eksport	261534	291401	68642	67423	70750	84586	73428	79627	76730
Råolje og naturgass ...	73540	88540	19433	16259	21044	31805	24065	24318	23065
Eksport ellers	187994	202861	49209	51164	49706	52781	49363	55308	53665
-Import	234706	243359	58494	63338	56913	64614	56697	64229	60477

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

3*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A2. (1.2) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttonasjonalprodukt ..	622989	633917	155604	153700	159188	165424	157846	158178	160856
Innenlandsk bruk av									
varer og tjenester	596161	592775	145530	145722	145877	155647	143900	144913	144934
Konsum	443077	454344	106892	112804	112342	122307	108117	111736	113526
Privat konsum	311993	320183	75894	78591	80020	85678	76128	77302	80070
Spesifisert innen-									
landsk konsum	301752	309567	73796	76087	76649	83034	74427	75755	77655
Konsum i utlandet,									
netto	10241	10616	2097	2503	3371	2644	1701	1547	2414
Offentlig konsum	131084	134161	30998	34213	32321	36628	31988	34434	33457
Statlig konsum	51865	53810	11149	14195	12193	16274	11870	14089	13022
Sivilt	31434	32762	7539	8653	7843	8727	7956	8755	8651
Forsvar	20431	21048	3609	5542	4350	7547	3913	5333	4371
Kommunalt konsum	79220	80351	19850	20018	20128	20354	20119	20345	20434
Bruttoinvestering	153084	138432	38636	32918	33535	33340	35783	33177	31407
Bruttoinvestering i									
fast kapital	171068	122269	28799	30855	28228	34387	26708	31440	29234
Næringsvirksomhet....	148048	101053	23836	25918	23341	27959	21460	26493	23755
Oljevirksomhet	42165	14200	2978	3304	3897	4021	3198	10816	8742
Annen nærings-									
virksomhet	105883	86853	20858	22614	19444	23938	18262	15676	15013
Offentlig forvaltning	23020	21216	4963	4937	4888	6428	5248	4947	5479
Statlig	9395	9192	1935	2088	1967	3201	2118	2011	2475
Kommunal	13625	12024	3028	2849	2921	3226	3130	2936	3004
Lagerendring	-17984	16163	9839	2063	5307	-1046	9075	1738	2174
Oljeplattformer									
under arbeid	-8128	12968	4059	3154	3513	2241	3950	860	2326
Annen lagerendring ..	-9856	3195	5780	-1092	1794	-3287	5124	878	-152
Eksport	261534	281847	68219	70762	69700	73165	71077	76529	73981
Råolje og naturgass ...	73540	74828	18232	17802	17946	20848	21439	22183	20842
Eksport ellers	187994	207019	49987	52960	51755	52317	49638	54346	53139
-Import	234706	240705	58145	62784	56389	63387	57130	63264	58059

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

4*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A5. (1.5) Bruttonasjonalprodukt etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttonasjonalprodukt ..	622992	633920	155605	153701	159189	165425	157847	158178	160857
Næringsvirksomhet	486632	493225	121834	118455	124479	128457	123492	122331	125557
Primærnæringer	17616	19285	3938	1884	9775	3688	3779	1640	9317
Jordbruk	10586	11856	1411	-131	8668	1908	1207	-341	8125
Skogbruk	3663	3566	1542	936	266	822	1482	864	266
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	3367	3863	985	1079	842	958	1090	1118	926
Oljevirkksomhet	76951	81961	20411	19990	18644	22917	22917	22868	21091
Råolje og naturgass	69799	74127	18419	18108	16868	20731	20783	20751	19152
Rørtransport	7151	7834	1992	1882	1775	2185	2135	2117	1939
Industri og bergverks- drift	92132	92398	23819	22954	21699	23926	23098	23695	21113
Bergverksdrift	1928	1986	471	504	498	512	454	517	477
Industri	90203	90412	23348	22450	21200	23414	22644	23178	20636
Skjermet industri	25541	25329	6181	6410	6110	6628	6294	6725	6095
Utekonkurrerende industri	22459	23062	5937	5766	5608	5750	5855	5788	5438
Hjemmekonkurrerende industri	42203	42021	11231	10274	9481	11036	10495	10665	9103
Elektrisitetsforsyning	24291	24776	6902	5709	5332	6833	7216	5378	4270
Bygge- og anleggs- virksomhet	31514	27195	6648	6728	6637	7182	6085	6095	6511
Varehandel	62461	63381	14776	15746	15491	17368	14551	15654	15595
Utenriks sjøfart og oljeboring	16266	18367	4427	4433	4670	4838	4791	4658	4611
Utenriks sjøfart ...	14429	16031	3992	3950	3966	4123	4150	4031	3992
Oljeboring	1837	2336	434	483	704	715	641	628	619
Samferdsel	37709	38246	9300	9270	9873	9803	9544	10479	10406
Boligtjenester	28642	29269	7270	7303	7333	7363	7387	7406	7423
Finansiell tjeneste- yting	28534	27367	6953	6751	6879	6785	6705	6561	6684
Annen nærings- virksomhet	70517	70980	17392	17687	18147	17754	17419	17899	18536
Hotell- og restaurantdrift	9109	9341	2073	2349	2829	2090	2117	2390	2984
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkksomhet ...	30670	30577	7570	7607	7654	7747	7492	7727	7774
Tjenesteyting ellers	30738	31062	7750	7731	7664	7917	7810	7782	7777
Offentlig forvaltning ..	97928	100564	24628	25415	25154	25367	25346	26125	25615
Statlig forvaltning ..	29486	30360	7201	7925	7596	7637	7448	8164	7583
Sivilt	21726	22297	5313	5898	5601	5484	5516	6066	5659
Forsvar	7760	8063	1888	2027	1995	2153	1932	2098	1924
Kommunal forvaltning .	68442	70204	17427	17489	17557	17730	17898	17961	18032
Korreksjonsposter	38432	40132	9143	9831	9556	11601	9010	9722	9684
Påløpt merverdi- og investeringsavgift ...	57357	57305	13497	14030	14061	15717	13354	13783	14130
Avgiftskorreksjoner ..	6687	7915	2039	1996	1817	2064	1751	1919	1657
Frie banktjenester ...	-25611	-25088	-6392	-6194	-6322	-6180	-6095	-5979	-6102
MEMO:									
Fastlands-Norge	529776	533592	130768	129277	135875	137671	130139	130652	135155
Skjermede næringer .	456155	459095	110602	110719	119180	118593	110763	111702	118945
Utekonkurrerende næringer	24388	25047	6403	6270	6107	6262	6309	6305	5915
Hjemmekonkurrerende næringer	49233	49450	13758	12288	10588	12816	13068	12646	10294

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.
a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A6. (1.6) Produksjon og inntekt. Hovedrelasjoner. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttonasjonalprodukt ..	622989	662444	157863	154206	165946	184429	169268	171149	173616
-Renter, aksjeutbytte m.v. til utlandet, netto	17648	16859	6265	4889	2892	2813	8786	3653	1820
Bruttonasjonalinntekt ..	605341	645585	151598	149317	163054	181616	160482	167496	171796
-Kapitalslit	97902	99802	24935	24962	24962	24944	25252	25026	25533
Nasjonalinntekt	507439	545783	126664	124355	138092	156672	135230	142470	146263
-Stønader til utlandet, netto	7781	8573	1552	1489	1510	4022	1445	1724	1722
Disponibel inntekt for									
Norge	499658	537210	125112	122866	136582	152650	133785	140746	144541
-Konsum i alt	443077	473340	109171	116871	117769	129529	115611	120542	123385
Sparing	56581	63870	15941	5995	18812	23122	18174	20204	21156
Disponibel realinntekt for Norge 2)	499658	517858	123455	119281	130887	144235	126046	130233	132665

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

2) Deflatert med prisindeks (1989=100) for innenlandsk anvendelse ekskl. kapitalslit.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

6*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A12. (1.12) Utenriksregnskap. Sammendrag. Mill. kr

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Driftsregnskap									
Eksport	261535	291402	68642	67423	70750	84587	73429	79628	76728
Varer	190054	214350	49980	48227	51059	65085	54552	57850	53426
Tjenester	71481	77052	18662	19196	19691	19502	18876	21779	23302
Import	234708	243359	58494	63337	56914	64616	56697	64230	60478
Varer	166504	171147	41900	45000	37690	46558	39416	44965	37943
Tjenester	68204	72212	16594	18338	19224	18057	17281	19265	22535
Eksportoverskudd	26828	48043	10149	4086	13836	19973	16732	15398	16251
Renter og stønader									
Fra utlandet	26229	27265	7510	6821	6190	6743	6806	6271	6900
Renter	22396	22868	6379	5681	5094	5713	5867	5102	5197
Aksjeutbytte mv.	2001	2369	685	570	571	544	499	576	1091
Stønader	1832	2028	446	570	525	487	440	593	612
Til utlandet	51659	52697	15328	13199	10592	13578	17036	11650	10441
Renter	35701	35145	10055	8814	7950	8326	9018	7225	7465
Aksjeutbytte mv.	6345	6952	3274	2326	607	744	6133	2108	642
Stønader	9613	10600	1998	2059	2035	4509	1885	2316	2334
Rente- og stønadsoverskudd	-25430	-25432	-7817	-6378	-4402	-6835	-10230	-5379	-3541
Overskudd på driftsregnskapet	1398	22612	2331	-2292	9434	13138	6502	10020	12709
Netto endringer i fordringer og gjeld ikke forårsaket av transaksjoner mv.									
Tildelte spesielle trekkrettigheter i IMF	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Netto omvurderinger av fordringer og gjeld pga. valutakursendringer	-1626	15159	3475	1852	6196	3634	-5571	-12980	4480
Norges Banks fordringer på utlandet	-806	-3242	-1502	-555	-536	-649	2190	4510	-1039
Andre bankinnskudd og kortsiktig lånegjeld	-2425	7240	711	721	3701	2107	-3155	-6109	1919
Langsiktig lånegjeld	714	19855	5331	2689	6965	4870	-8734	-19927	7355
Lån til utlandet	891	-8695	-1065	-1002	-3935	-2693	4128	8544	-3755
Fordringer og gjeld ellers	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Andre omvurderinger ...	-1094	1008	-620	-1	16	1613	713	381	620
Nedgang i Norges nettogjeld.....	-1323	38778	5186	-441	15646	18386	1644	-2581	17810
Kapitalregnskap									
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner.....	27522	-6262	-5939	-1089	-1986	2752	3858	-957	-2648
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner.....	-20449	2781	8201	10027	-5308	-10137	-3517	-9170	-18497
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske avvik.....	-8471	-19131	-4593	-6646	-2140	-5753	-6842	107	8436
Netto kapitaltransaksjoner i alt.....	-1398	-22612	-2331	2292	-9434	-13138	-6502	-10020	-12709
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv.....									
	2720	-16166	-2855	-1851	-6212	-5248	4858	12600	-5101
Oppgang i Norges nettogjeld.....	1323	-38778	-5186	441	-15646	-18386	-1644	2581	-17810

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A15. (4.1) Bruttonasjonalprodukt etter anvendelse. Volum- og prisendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----			-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttonasjonalprodukt ..	0.9	2.2	1.4	2.9	1.0	3.8	10.4	5.7	7.8	3.5
Innenlandsk bruk av										
varer og tjenester	-1.9	-2.8	-1.1	-0.6	-0.6	3.5	4.4	4.4	4.3	4.1
Konsum	2.4	2.7	1.1	-0.9	1.1	4.1	4.7	4.7	4.1	3.7
Privat konsum	2.7	2.4	0.3	-1.6	0.1	4.3	4.7	4.4	4.0	3.6
Spesifisert innen-										
landsk konsum	2.5	2.4	0.9	-0.4	1.3	3.9	4.5	4.3	3.8	3.4
Konsum i utlandet,										
netto	7.5	0.5	-18.9	-38.2	-28.4	12.4	8.9	10.5	16.6	12.8
Offentlig konsum	1.6	3.7	3.2	0.6	3.5	3.6	4.7	5.4	4.5	3.8
Statlig konsum	1.6	5.6	6.5	-0.8	6.8	4.7	5.0	5.0	3.1	3.2
Sivilt	0.7	5.4	5.5	1.2	10.3	4.6	5.4	5.3	3.4	3.2
Forsvar	3.3	5.8	8.4	-3.8	0.5	5.0	4.5	4.4	2.7	3.1
Kommunalt konsum	1.5	2.2	1.4	1.6	1.5	2.9	4.5	5.5	5.4	4.1
Bruttoinvestering	-14.0	-18.9	-7.4	0.8	-6.3	1.5	3.6	3.4	5.1	5.6
Bruttoinvestering i										
fast kapital	-32.8	-29.5	-7.3	1.9	3.6	3.0	2.3	2.9	3.7	4.8
Næringsvirksomhet....	-36.2	-32.9	-10.0	2.2	1.8	3.3	2.3	3.1	3.8	5.2
Oljevirksomhet	-65.5	-60.6	7.4	227.4	124.3	11.5	8.9	11.6	0.6	3.1
Annen nærings-										
virksomhet	-23.1	-23.9	-12.4	-30.7	-22.8	1.7	1.1	1.3	1.8	3.4
Offentlig forvaltning	-9.2	-9.4	5.8	0.2	12.1	1.5	2.4	2.5	2.9	3.1
Statlig	-7.4	-12.5	9.4	-3.7	25.8	1.7	2.5	2.5	2.9	3.2
Kommunal	-10.3	-6.1	3.4	3.0	2.8	1.3	2.2	2.5	2.9	3.0
Lagerendring	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Oljeplattformer										
under arbeid	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Annen lagerendring ..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Eksport	4.8	8.6	4.2	8.1	6.1	1.7	14.2	2.7	9.2	2.2
Råolje og naturgass ...	-4.7	11.9	17.6	24.6	16.1	20.1	46.9	5.3	20.0	-5.6
Eksport ellers	8.6	7.3	-0.7	2.6	2.7	-4.6	0.7	1.0	5.3	5.2
-Import	-1.9	-3.4	-1.7	0.8	3.0	0.4	0.2	-1.3	0.6	3.2

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A16. (4.2) Bruttonasjonalprodukt etter næring. Volumendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					
Bruttonasjonalprodukt ..	0.9	2.2	1.4	2.9	1.0
Næringsvirksomhet	0.4	2.1	1.4	3.3	0.9
Primærnæringer	12.2	-3.0	-4.0	-13.0	-4.7
Jordbruk	15.5	-7.3	-14.5	161.2	-6.3
Skogbruk	-8.6	-10.8	-3.9	-7.7	0.0
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	-8.2	16.4	10.7	3.6	10.0
Oljevirksomhet	-3.6	14.4	12.3	14.4	13.1
Råolje og naturgass	-4.0	14.1	12.8	14.6	13.5
Rørtransport	0.3	16.9	7.2	12.5	9.2
Industri og bergverksdrift	1.7	-0.3	-3.0	3.2	-2.7
Bergverksdrift	3.7	4.7	-3.6	2.6	-4.3
Industri	1.6	-0.4	-3.0	3.2	-2.7
Skjernet industri	0.2	0.5	1.8	4.9	-0.3
Utekonkurrerende industri	3.4	0.3	-1.4	0.4	-3.0
Hjemmekonkurrerende industri	1.5	-1.3	-6.6	3.8	-4.0
Elektrisitetsforsyning	3.1	-0.5	4.5	-5.8	-19.9
Bygge- og anleggsvirksomhet	-13.2	-14.4	-8.5	-9.4	-1.9
Varehandel	1.5	1.2	-1.5	-0.6	0.7
Utenriks sjøfart og oljeboring	16.8	12.8	8.2	5.1	-1.3
Utenriks sjøfart ...	12.2	9.8	4.0	2.0	0.7
Oljeboring	52.7	34.0	47.5	30.0	-12.1
Samferdsel	-3.0	4.6	2.6	13.0	5.4
Boligtjenester	2.1	1.8	1.6	1.4	1.2
Finansiell tjenesteyting	-3.1	-4.6	-3.6	-2.8	-2.8
Annen næringsvirksomhet	0.3	1.0	0.2	1.2	2.1
Hotell- og restaurantdrift	1.7	1.3	2.1	1.8	5.5
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirksomhet ...	-0.4	1.2	-1.0	1.6	1.6
Tjenesteyting ellers	0.5	0.6	0.8	0.7	1.5
Offentlig forvaltning ..	2.8	2.4	2.9	2.8	1.8
Statlig forvaltning ..	4.0	1.3	3.4	3.0	-0.2
Sivilt	4.2	-0.5	3.8	2.9	1.0
Forsvar	3.5	6.4	2.3	3.5	-3.6
Kommunal forvaltning ..	2.3	2.9	2.7	2.7	2.7
Korreksjonsposter	2.8	2.5	-1.5	-1.1	1.3
Påløpt merverdi- og investeringsavgift ...	-0.1	-0.3	-1.1	-1.8	0.5
Avgiftskorreksjoner ..	15.2	6.2	-14.1	-3.9	-8.8
Frie banktjenester ...	-0.7	-3.1	-4.6	-3.5	-3.5
MEMO:					
Fastlands-Norge	1.1	0.1	-0.5	1.1	-0.5
Skjermmede næringer ..	1.0	0.1	0.1	0.9	-0.2
Utekonkurrerende næringer	3.5	0.7	-1.5	0.6	-3.1
Hjemmekonkurrerende næringer	0.4	-0.8	-5.0	2.9	-2.8

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A17. (4.3) Privat konsum. Volum- og prisendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----			-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Privat konsum	2.7	2.4	0.3	-1.6	0.1	4.3	4.7	4.4	4.0	3.6
Spesifisert innen-										
landsk konsum	2.5	2.4	0.9	-0.4	1.3	3.9	4.5	4.3	3.8	3.4
Matvarer	2.2	3.5	3.0	-2.0	1.4	2.8	2.8	1.8	1.5	2.0
Drikkevarer og										
tobakk	-0.4	-0.6	3.4	-5.8	4.9	7.2	7.1	7.5	7.2	6.6
Klær og skotøy	10.7	11.8	1.6	1.6	1.6	2.5	2.6	4.6	2.2	1.8
Bolig, lys og bren-										
sel	2.7	1.4	3.7	3.7	0.2	6.1	6.8	5.6	4.9	4.2
Møbler og hushold-										
ningsartikler	1.4	0.6	-3.4	-0.4	-1.0	1.6	2.5	2.9	2.1	2.3
Helsepleie.....	1.1	0.6	2.0	0.6	4.3	9.0	8.9	9.5	8.5	2.7
Transport, post- og										
teletjenester	-0.3	1.0	-6.0	-2.9	-1.9	2.1	4.5	2.2	3.4	3.7
Fritidssysler og ut-										
danning	3.1	0.7	-1.7	-2.2	-0.1	4.1	3.5	4.4	3.6	3.4
Andre varer og tje-										
nester	3.2	2.6	2.5	1.4	4.9	3.3	3.8	4.6	4.3	4.1
Korreksjonsposter.....	7.5	0.5	-18.9	-38.2	-28.4	12.4	8.9	10.5	16.6	12.8
Nordmenns konsum i										
utlandet	1.1	-0.1	-16.7	-16.7	-6.9	8.1	7.5	7.7	8.6	7.1
Utlendingers konsum										
i Norge	-4.7	-0.9	-14.5	4.4	14.9	3.8	5.4	5.0	5.1	4.8

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A19. (4.5) Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Volum- og prisendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----			-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Bruttoinvestering i fast kapital	-32.8	-29.5	-7.3	1.9	3.6	3.0	2.3	2.9	3.7	4.8
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg 1)	-16.6	-17.9	-12.1	-10.5	-6.6	1.7	3.3	3.7	3.6	3.6
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljleting, olje- og gasserledning	-27.2	-10.9	-17.9	193.4	237.9	22.2	24.8	23.0	-2.2	-4.0
Skip og båter	-80.5	-86.6	-8.3	-117.0	-203.6	-0.4	-9.4	2.2	7.8	-22.8
Fly, biler mv. og rullende materiell ...	4.2	73.3	-38.0	-29.9	-26.5	6.0	4.5	-1.0	0.4	-2.8
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	-72.0	-44.2	131.3	307.4	-19.4	2.6	-1.5	6.8	7.0	7.6
Maskiner, redskap og inventar ellers	-6.1	6.8	8.6	7.6	9.6	0.0	-1.3	-2.6	-0.2	1.0
Næringsvirksomhet	-36.2	-32.9	-10.0	2.2	1.8	3.3	2.3	3.1	3.8	5.2
Primærnæringer	-7.5	-3.0	-13.9	0.8	0.8	0.8	-1.3	0.4	1.7	2.6
Jordbruk	9.0	9.2	0.3	-1.1	-2.3	1.1	0.1	-0.6	1.5	2.2
Skogbruk	3.1	2.0	-0.0	-0.0	-0.0	1.6	1.1	-0.0	3.1	2.9
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	-44.0	-25.9	-38.2	8.5	13.2	-0.4	-5.4	2.9	1.6	3.9
Oljevirkosmhet	-65.5	-60.6	7.4	227.4	124.3	11.5	8.9	11.6	0.6	3.1
Råolje og naturgass	-64.9	-61.1	10.6	150.1	53.9	11.5	8.5	11.6	-0.6	2.0
Rørtransport	-94.2	-17.0	-76.6	2385.8	2.E+04	22.5	25.1	23.0	-2.2	-4.0
Industri og bergverksdrift	-7.7	14.6	14.8	11.1	6.4	0.8	0.1	-0.8	1.0	1.7
Bergverksdrift	-37.1	-1.2	-46.8	-12.3	5.4	1.2	1.3	0.4	2.0	2.0
Industri	-6.8	15.2	17.4	11.9	6.4	0.8	0.1	-0.8	1.0	1.7
Skjernet industri	-11.2	-5.8	-2.6	-5.3	1.9	0.9	-0.2	-1.0	0.8	1.2
Utekonkurrerende industri	-5.6	39.0	49.7	35.2	21.0	0.7	0.1	-0.2	1.6	2.6
Hjemmekonkurrerende industri	-5.3	13.4	5.6	4.0	-2.8	0.7	0.2	-1.3	0.5	1.1
Elektrisitetsforsyning	-15.3	-23.3	-19.4	-6.5	10.7	1.2	1.2	0.9	1.9	2.2
Bygge- og anleggsvirksomhet	-25.0	-13.4	-10.4	-8.0	24.0	1.4	0.8	0.2	1.6	1.5
Varehandel	8.9	4.2	-11.8	-3.7	-5.4	2.7	-0.7	-1.5	0.8	-1.1
Utenriks sjøfart og oljeboring	-69.1	-61.4	9.7	-123.1	-204.0	1.4	-1.5	2.9	6.1	-15.9
Utenriks sjøfart ...	-83.2	-88.1	-1.8	-123.9	-256.4	-0.1	-9.2	2.2	6.0	-18.7
Oljeboring	-610.3	4211.9	-111.4	82.9	-137.8	-0.2	4.0	-5.6	2.6	2.6
Samferdsel	-10.1	43.8	-28.4	-23.9	-17.0	4.2	5.5	-0.4	0.6	-0.7
Boligtjenester	-22.7	-23.2	-24.1	-24.6	-26.2	1.7	3.3	3.7	3.6	3.6
Finansiell tjenesteyting	-5.8	-12.1	-2.2	-1.2	-1.2	1.2	1.2	1.1	2.0	2.4
Annen næringsvirksomhet	-16.0	-20.5	-22.6	-19.1	-19.6	1.3	1.9	1.8	2.3	2.4
Hotell- og restaurantdrift	3.9	-2.2	-6.2	1.7	4.5	1.6	-1.1	-2.2	0.5	-0.4
Utleie av forretningsbygg	-23.9	-29.7	-31.5	-29.0	-29.9	1.5	3.2	3.6	3.6	3.6
Vannforsyning	1.0	0.9	0.1	0.6	0.5	1.7	3.2	3.4	3.5	3.5
Tjenesteyting ellers	2.6	1.6	-4.8	-3.3	-3.0	0.7	-1.1	-2.4	0.1	0.4
Offentlig forvaltning ..	-9.2	-9.4	5.8	0.2	12.1	1.5	2.4	2.5	2.9	3.1
Statlig	-7.4	-12.5	9.4	-3.7	25.8	1.7	2.5	2.5	2.9	3.2
Kommunal	-10.3	-6.1	3.4	3.0	2.8	1.3	2.2	2.5	2.9	3.0
MEMO:										
Fastlands-Norge	-12.8	-6.9	-11.0	-8.9	-5.0	1.7	2.0	1.4	2.1	2.1
Skjermte næringer .	-13.0	-9.8	-13.6	-12.2	-6.9	1.8	2.4	1.7	2.2	2.1
Utekonkurrerende næringer	-8.5	34.4	38.5	30.6	20.0	0.8	0.2	-0.2	1.6	2.6
Hjemmekonkurrerende næringer	-13.5	4.1	-5.7	4.2	-0.1	0.6	-0.6	-0.6	1.0	1.8

1) Inkl. endring i husdyrbestand.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A20. (4.6) Eksport av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----			-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Eksport i alt	4.8	8.6	4.2	8.1	6.1	1.7	14.2	2.7	9.2	2.2
Varer	4.7	9.0	6.0	9.6	6.1	3.8	20.0	3.0	9.4	-1.4
Råolje og naturgass fra Nordsjøen	-4.7	11.9	17.6	24.6	16.1	20.1	46.9	5.3	20.0	-5.6
Skip, nybygde	122.6	140.7	113.6	15.7	103.2	1.1	0.2	0.0	2.8	2.9
Skip, eldre	0.7	31.8	-46.7	13.3	33.0	-3.1	-13.9	-0.8	1.7	-7.0
Oljeplattformer og moduler, nybygde	-42.8	73.8	113.3	-34.2	90.5	3.9	4.1	2.2	5.3	5.6
Oljeplattformer, eldre	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Direkte eksport ved oljevirksomhet	5.3	-20.0	73.9	-12.7	-15.7	8.2	0.0	7.5	4.1	3.8
Andre varer	10.8	4.1	0.5	0.4	-4.8	-5.7	2.8	0.7	3.1	0.9
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	9.9	-2.8	-6.2	-10.2	12.2	5.9	10.8	2.8	-2.7	-7.1
Bergverksprodukter	8.2	22.0	5.1	2.3	-0.2	5.0	8.1	-2.6	1.4	-4.8
Industriprodukter	10.8	4.4	0.7	1.3	-4.7	-6.4	2.3	0.6	2.9	1.1
Nærings- og nytelsesmidler ..	13.7	15.9	21.0	27.0	-3.9	4.9	4.7	5.2	6.6	7.8
Grafiske produkter	24.8	14.7	15.6	12.5	8.3	6.7	6.6	6.6	5.7	6.1
Treforedlingsprodukter	-1.3	-5.7	0.9	-5.3	1.7	-3.7	-4.8	-3.6	-2.6	-3.1
Kjemiske råvarer	9.5	12.3	-0.2	6.3	-0.1	-5.5	-3.2	0.5	0.8	-0.1
Raffinerte oljeprodukter	42.9	10.6	-6.0	2.5	-12.1	10.6	51.8	13.3	16.9	3.7
Metaller	6.2	4.0	-3.2	-0.2	-1.3	-22.0	-15.4	-8.5	-5.3	-5.6
Tekstil- og bekleddingsvarer	11.9	2.7	4.7	4.3	3.8	-5.3	-0.4	-5.0	4.4	2.2
Trevarer, møbler og innredninger ..	9.9	-0.8	-13.0	-3.2	4.3	13.4	14.4	7.9	6.2	1.2
Kjemiske og mineralske produkter	5.7	9.2	-3.8	7.1	5.5	-0.4	10.8	6.7	7.2	2.7
Andre verkstedprodukter	13.1	-3.5	5.0	-9.7	-17.3	-3.5	6.2	0.5	4.6	7.6
Elektrisk kraft ...	24.8	-13.8	-5.6	-44.9	-82.5	11.1	0.0	13.5	101.0	132.8
Tjenester	5.1	7.3	-0.7	4.0	6.3	-3.2	-1.6	1.9	9.0	11.3
Brutto frakter ved skipsfart	9.0	7.8	5.0	3.2	6.0	-8.7	-4.8	-0.5	10.5	15.4
Brutto inntekter ved oljeboring	97.9	12.6	176.7	126.8	39.4	32.8	34.1	32.1	9.5	13.5
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	-4.6	17.5	-3.5	6.4	6.8	5.4	-0.6	7.4	14.6	14.9
Eksport av rør-tjenester	27.6	32.2	-16.1	1.4	-11.4	3.3	-24.0	16.2	49.5	48.0
Utlendingers konsum i Norge	-4.7	-0.9	-14.5	4.4	14.9	3.8	5.4	5.0	5.1	4.8
Andre tjenester	1.2	7.4	-10.4	4.2	1.2	4.1	4.8	4.2	3.3	3.9

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A21. (4.7) Import av varer og tjenester. Volum- og prisendringer i prosent

	-----1990-----		-----1991-----			-----1990-----		-----1991-----		
	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
	A. Prosentvis volumendring fra samme periode året før					B. Prosentvis prisendring fra samme periode året før				
Import i alt	-1.9	-3.4	-1.7	0.8	3.0	0.4	0.2	-1.3	0.6	3.2
Varer	-3.4	-5.2	-3.4	-1.0	-1.1	-0.4	-0.4	-2.6	0.9	1.8
Skip, nybygde og eldre	-66.6	-78.4	-17.0	-71.8	-61.5	-2.8	-12.8	1.7	-0.4	1.7
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Direkte import ved oljevirksomhet	-70.2	-36.6	307.0	737.7	885.0	6.4	0.4	7.4	14.6	14.9
Andre varer	7.0	9.8	-4.6	2.8	-0.6	-0.4	0.0	-3.1	0.1	0.7
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	-1.0	-7.4	-5.8	6.3	-0.7	2.7	-1.1	3.6	0.5	3.6
Råolje	15.5	129.3	0.3	5.1	-47.5	12.6	56.3	-18.6	17.7	-17.9
Bergverksprodukter	2.4	-9.3	-19.6	-12.8	8.1	5.6	0.9	-3.9	-0.2	-4.6
Industriprodukter	7.3	10.3	-4.3	2.9	-0.6	-0.7	-0.5	-3.2	-0.2	0.9
Nærings- og nytelsesmidler .	-6.6	8.8	-0.9	8.6	11.1	2.7	2.4	3.4	1.0	1.6
Grafiske produkter	1.8	-1.2	2.3	3.8	6.1	2.9	12.4	5.1	3.0	5.8
Treforedlingsprodukter	3.6	7.8	-0.5	10.2	2.8	1.9	0.7	-0.5	-1.1	1.0
Kjemiske råvarer	11.7	20.9	-2.9	-5.3	-2.7	-13.1	-4.9	-5.1	0.8	-1.2
Raffinerte oljeprodukter	3.2	-0.7	-12.5	-1.0	-9.2	18.5	48.3	16.0	2.8	-1.9
Metaller	27.5	-1.9	-6.2	6.8	-7.1	-14.3	-11.6	-17.7	-3.1	-1.8
Tekstil- og beklæringsvarer .	4.8	-1.0	-3.0	0.7	7.1	2.3	2.2	-0.4	0.2	0.8
Trevarer	-5.1	-5.7	-14.0	-2.1	0.9	3.4	2.9	-0.2	-1.8	-0.7
Kjemiske og mineralske produkter	3.3	4.7	-6.1	8.4	4.0	3.1	1.7	4.3	3.6	4.9
Andre verkstedprodukter	11.3	12.6	3.2	11.1	4.0	-0.5	-3.5	-5.9	-2.0	-0.4
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	-5.6	74.6	-41.3	-30.5	-44.1	6.6	4.1	-0.1	2.4	3.0
Elektrisk kraft ..	-16.2	-33.3	4.3	152.8	1675.4	14.0	42.5	8.7	11.8	-1.0
Tjenester	1.2	1.6	2.5	5.1	11.1	2.0	2.0	1.6	-0.0	5.6
Brutto utgifter ved skipsfart	5.4	5.5	6.4	4.6	9.9	-6.7	-3.7	-2.5	-11.5	2.6
Brutto utgifter ved oljeboring	170.0	97.1	107.7	124.3	51.1	5.6	-0.3	7.4	14.6	14.9
Direkte import ved annen oljevirksomhet	10.9	-16.5	66.7	137.6	142.6	16.2	13.3	2.8	5.6	5.7
Nordmenns konsum i utlandet	1.1	0.4	-16.1	-16.1	-6.7	8.1	7.5	7.7	8.6	7.1
Andre tjenester	-10.3	-1.3	-2.3	-2.8	12.1	4.0	3.3	2.3	5.8	5.2

13*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A28. (5.2) Bruttoproduksjon etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	1990-----				1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttoproduksjon	1217931	1233520	302666	304715	303450	322688	305487	311527	304931
Næringsvirksomhet	1006648	1017838	252126	250818	250999	263895	253988	257065	251019
Primærnæringer	40810	43634	8995	10105	15746	8789	9076	10013	15474
Jordbruk	26483	27950	4249	5795	12933	4973	4087	5674	12410
Skogbruk	4329	4214	1823	1106	314	972	1752	1020	314
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	9997	11471	2924	3204	2499	2844	3237	3319	2750
Oljevirkomhet	104818	111580	27775	27223	25383	31200	31215	31152	28735
Råolje og naturgass	96976	102989	25591	25159	23436	28803	28875	28831	26610
Rørtransport	7842	8591	2184	2064	1947	2396	2341	2321	2126
Industri og bergverks- drift	316195	319785	82053	79863	75619	82249	80728	82831	73288
Bergverksdrift	4400	4529	1075	1149	1137	1169	1036	1178	1088
Industri	311796	315256	80979	78714	74482	81080	79693	81653	72200
Skjernet industri	92586	91183	22052	23143	22056	23932	22677	24741	21844
Utekonkurrerende industri	82080	87471	22346	22018	21340	21767	22441	21955	20155
Hjemmekonkurrerende industri	137129	136602	36581	33553	31087	35381	34574	34957	30201
Elektrisitetforsyning	48780	49755	13860	11464	10708	13723	14491	10799	8575
Bygge- og anleggs- virksomhet	89470	77208	18874	19102	18842	20390	17277	17303	18487
Varehandel	100804	102288	23846	25411	25001	28030	23483	25263	25168
Utenriks sjøfart og oljeboring	47080	52082	12574	12978	13122	13408	13619	13697	13761
Utenriks sjøfart ...	44269	48507	11909	12239	12045	12314	12638	12736	12815
Oljeboring	2811	3575	665	739	1077	1094	980	961	947
Samferdsel	66612	68724	16547	16712	17404	18062	16674	17845	17869
Bolitjenester	38637	39484	9807	9852	9893	9932	9965	9991	10014
Finansiell tjeneste- ytning	42234	41340	10502	10198	10391	10249	10128	9910	10097
Annen nærings- virksomhet	111206	111957	27293	27910	28891	27863	27332	28259	29552
Hotell- og restaurantdrift	18717	19194	4259	4826	5813	4295	4350	4911	6132
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkomhet ...	50181	50029	12386	12446	12523	12675	12258	12642	12720
Tjenesteyting ellers	42308	42734	10648	10638	10555	10893	10723	10706	10700
Offentlig forvaltning ..	147239	152056	35360	38380	36735	41581	36394	38760	38125
Statlig forvaltning ..	56390	59203	12360	15371	13558	17914	12880	15171	14335
Sivilt	35106	36632	8338	9555	8795	9944	8781	9631	9514
Forsvar	21284	22571	4022	5816	4763	7970	4099	5540	4821
Kommunal forvaltning .	90849	92852	23000	23008	23177	23667	23514	23590	23789
Korrekksjonsposter	64044	63626	15181	15517	15716	17212	15105	15702	15786
Påløpt merverdi- og investeringsavgift ...	57357	57305	13497	14030	14061	15717	13354	13783	14130
Avgiftskorrekksjoner ..	6687	6322	1684	1488	1655	1495	1751	1919	1657
MEMO:									
Fastlands-Norge	1066032	1069858	262318	264515	264945	278080	260653	266678	262434
Skjermene næringer .	828096	825571	197570	203485	208569	215947	197613	204249	207926
Utekonkurrerende næringer	86480	92000	23420	23167	22477	22936	23477	23133	21243
Hjemmekonkurrerende næringer	151456	152287	41327	37863	33900	39196	39563	39296	33265

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

14*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A30. (5.4) Vareinnsats etter næring. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Vareinnsats	594940	601193	147416	151523	144423	157832	147640	153349	144074
Næringsvirksomhet	520017	524613	130292	132364	126520	135438	130496	134734	125462
Primærnæringer	23194	24350	5057	8221	5971	5101	5297	8374	6157
Jordbruk	15897	16094	2838	5926	4265	3065	2880	6015	4285
Skogbruk	666	648	280	170	48	149	269	157	48
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	6631	7608	1939	2125	1658	1886	2147	2201	1824
Oljevirkksomhet	27868	29619	7364	7232	6739	8283	8298	8284	7644
Råolje og naturgass	27177	28862	7172	7051	6568	8072	8092	8080	7457
Rørtransport	691	756	192	182	171	211	206	204	187
Industri og bergverks- drift	224064	227387	58234	56909	53921	58323	57630	59137	52175
Bergverksdrift	2471	2544	604	645	639	657	582	662	611
Industri	221593	224844	57631	56264	53282	57667	57049	58475	51564
Skjermet industri	67046	65854	15871	16733	15945	17304	16383	18016	15749
Utekonkurrerende industri	59621	64409	16409	16252	15731	16018	16586	16166	14717
Hjemmekonkurrerende industri	94927	94581	25350	23280	21606	24345	24079	24293	21098
Elektrisitetstjenesteyting	24490	24979	6958	5755	5376	6889	7275	5422	4305
Bygge- og anleggs- virksomhet	57956	50014	12226	12374	12205	13208	11192	11208	11975
Varehandel	38343	38907	9070	9666	9510	10662	8932	9609	9573
Utenriks sjøfart og oljeboring	30815	33715	8147	8545	8452	8571	8828	9039	9150
Utenriks sjøfart ...	29840	32475	7917	8289	8078	8192	8488	8706	8822
Oljeboring	974	1240	230	256	373	379	340	333	328
Samferdsel	28903	30478	7247	7441	7531	8258	7130	7367	7462
Bolitjenester	9996	10215	2537	2549	2559	2569	2578	2585	2591
Finansiell tjeneste- yting	13700	13973	3550	3447	3512	3464	3423	3350	3413
Annen nærings- virksomhet	40690	40977	9900	10224	10744	10109	9912	10360	11017
Hotell- og restaurantdrift	9608	9853	2186	2478	2984	2205	2233	2521	3148
Forretningsmessig tjenesteyting og utleievirkksomhet ...	19511	19452	4816	4839	4869	4928	4766	4916	4946
Tjenesteyting ellers	11570	11672	2898	2907	2891	2976	2913	2924	2923
Offentlig forvaltning ..	49311	51492	10732	12965	11581	16214	11049	12636	12510
Statlig forvaltning ..	26904	28844	5158	7446	5962	10277	5432	7007	6752
Sivilt	13380	14336	3025	3657	3194	4460	3265	3565	3855
Forsvar	13524	14508	2134	3789	2768	5817	2167	3441	2897
Kommunal forvaltning .	22408	22648	5573	5519	5619	5937	5617	5629	5758
Korreksjonsposter	25611	25088	6392	6194	6322	6180	6095	5979	6102
Frie banktjenester ...	25611	25088	6392	6194	6322	6180	6095	5979	6102
MEMO:									
Fastlands-Norge	536257	537859	131905	135745	129232	140978	130513	136026	127279
Skjermede næringer .	371943	368070	87322	93274	89550	97923	86850	92547	88981
Utekonkurrerende næringer	62092	66953	17012	16897	16370	16674	17168	16828	15328
Hjemmekonkurrerende næringer	102223	102837	27570	25575	23311	26381	26495	26651	22970

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A36. (6.1) Privat konsum. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Privat konsum	311994	334050	77864	81643	83921	90622	81576	83502	87029
Spesifisert innen-									
landsk konsum	301753	322348	75664	78887	80121	87676	79603	81517	83959
Matvarer	58269	61332	14054	15323	15194	16762	14727	15241	15721
Drikkevarer og									
tobakk	21588	22886	4737	6071	5594	6484	5266	6127	6259
Klær og skotøy	22149	25227	5255	6171	6050	7751	5583	6411	6260
Bolig, lys og bren-									
sel	58853	63977	16736	14945	14733	17563	18335	16255	15377
Møbler og hushold-									
ningsartikler	22560	23401	5484	5336	5705	6876	5455	5427	5781
Helsepleie.....	13841	15091	3794	3627	3694	3975	4236	3960	3956
Transport, post- og									
teletjenester	40116	41726	10108	10579	10510	10529	9705	10614	10694
Fritidssysler og ut-									
danning	28262	30107	6868	7369	7633	8237	7054	7469	7886
Andre varer og tje-									
nester	36116	38601	8627	9467	11008	9499	9244	10013	12024
Korreksjonsposter.....	10241	11702	2200	2756	3799	2946	1972	1986	3070
Nordmenns konsum i									
utlandet	20333	21917	4307	5376	7285	4950	3864	4861	7267
Utlendingers konsum									
i Norge	-10092	-10215	-2106	-2619	-3486	-2004	-1892	-2875	-4197

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A37. (6.2) Privat konsum. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Privat konsum	311994	320184	75894	78591	80020	85679	76128	77302	80070
Spesifisert innen-									
landsk konsum	301753	309568	73797	76088	76650	83034	74427	75756	77656
Matvarer	58269	59569	13799	14921	14633	16215	14209	14628	14841
Drikkevarer og									
tobakk	21588	21396	4464	5692	5208	6032	4617	5360	5465
Klær og skotøy	22149	24608	5318	5967	5980	7343	5402	6063	6078
Bolig, lys og bren-									
sel	58852	60023	15959	14088	13779	16197	16552	14611	13809
Møbler og hushold-									
ningsartikler	22560	22913	5424	5217	5590	6682	5241	5196	5536
Helsepleie	13841	14200	3722	3522	3356	3600	3796	3542	3499
Transport, post- og									
teletjenester	40116	40532	9914	10366	10228	10024	9314	10061	10038
Fritidssysler og ut-									
danning	28262	28947	6701	7075	7297	7874	6589	6922	7289
Andre varer og tje-									
nester	36115	37381	8496	9240	10578	9066	8707	9373	11100
Korreksjonsposter	10241	10616	2097	2503	3371	2644	1701	1547	2414
Nordmenns konsum i									
utlandet	20333	20426	4157	5043	6702	4524	3463	4198	6242
Utlendingers konsum									
i Norge	-10092	-9810	-2060	-2539	-3331	-1880	-1761	-2652	-3828

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

17*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A39. (6.9) Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	1990				1991		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttoinvestering i fast kapital	171067	125058	28947	31359	29213	35540	27636	33133	31700
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg .	72395	60797	14875	14724	15010	16188	13558	13654	14524
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljefleting, olje- og gasserledning	8888	9131	2089	2250	2228	2564	2110	6455	7227
Skip og båter	24290	9612	3228	4161	931	1292	3026	-764	-744
Fly, biler mv. og rullende materiell ...	6839	10655	2503	2818	2447	2887	1536	1984	1749
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	31242	8377	560	1172	2409	4237	1382	5107	2089
Maskiner, redskap og inventar ellers	27412	26487	5693	6232	6189	8372	6024	6697	6855
Næringsvirksomhet	148047	103552	24006	26386	24237	28923	22280	28007	25948
Primærnæringer	5951	5735	1078	1719	1561	1377	932	1763	1614
Jordbruk	3358	3709	607	1138	1081	883	606	1141	1079
Skogbruk	672	699	72	264	200	164	72	272	206
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	1922	1326	399	317	280	330	254	350	330
Oljevirkksomhet	42165	15541	3150	3629	4355	4408	3775	11949	10071
Råolje og naturgass	41655	15147	3028	3495	4338	4286	3740	8689	6810
Rørtransport	510	395	122	134	17	122	35	3260	3261
Industri og bergverksdrift	13856	13518	2689	3176	3261	4392	3065	3565	3529
Bergverksdrift	462	425	107	108	73	137	57	97	78
Industri	13393	13093	2583	3068	3188	4254	3008	3468	3451
Skjermet industri	3530	3109	653	745	696	1015	630	711	717
Utekonkurrerende industri	4357	4405	813	1005	1101	1487	1214	1379	1367
Hjemmekonkurrerende industri	5506	5579	1117	1318	1391	1752	1164	1378	1367
Elektrisitetforsyning	7185	5608	1192	1331	1427	1657	970	1269	1615
Bygge- og anleggsvirksomhet	2349	2013	516	509	435	553	463	476	547
Varehandel	4240	4956	1220	1218	1209	1310	1059	1182	1131
Utenriks sjøfart og oljeboring	22084	11790	2595	3914	1349	3933	2928	-957	-1179
Utenriks sjøfart ...	22847	8642	2888	3898	743	1113	2897	-987	-944
Oljeboring	-763	3148	-294	16	606	2820	32	30	-235
Samferdsel	9218	10618	2572	2610	2341	3094	1833	1998	1929
Bolitjenester	25620	20638	5448	5084	5053	5053	4287	3972	3865
Finansiell tjenesteyting	3492	3277	864	808	822	783	855	814	831
Annen næringsvirksomhet	11887	9859	2683	2389	2423	2364	2113	1977	1995
Hotell- og restaurantdrift	182	202	47	51	58	46	43	52	61
Utleie av forretningsbygg	8518	6344	1812	1513	1538	1481	1286	1113	1116
Vannforsyning	708	728	176	180	181	191	183	187	188
Tjenesteyting ellers	2478	2585	648	645	646	646	602	625	630
Offentlig forvaltning ..	23020	21506	4941	4972	4976	6617	5356	5125	5752
Statlig	9395	9332	1928	2103	2004	3297	2163	2084	2603
Kommunal	13625	12174	3013	2870	2972	3319	3193	3041	3149
MEMO:									
Fastlands-Norge	106818	97727	23203	23816	23509	27199	20933	22141	22808
Skjermede næringer .	93899	85293	20696	20804	20464	23329	18172	18665	19461
Utekonkurrerende næringer	4819	4830	919	1113	1174	1624	1271	1476	1445
Hjemmekonkurrerende næringer	8100	7604	1588	1899	1872	2246	1490	2000	1902

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

2) Inkl. endring i husdyrbestand.

a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

18*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A40. (6.10) Bruttoinvestering i fast kapital etter art og næring. Faste 1989-priser.
Mill. kr 1)

	1989*	1990*	1990-				1991-		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.a)
Bruttoinvestering i fast kapital	171068	122269	28799	30855	28228	34387	26708	31440	29234
Beboelseshus, driftsbygg og andre anlegg 2)	72395	59822	14967	14590	14690	15575	13160	13061	13718
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljefleting, olje- og gasserledning	8888	7690	1916	1915	1815	2043	1573	5619	6134
Skip og båter mv.	24291	9695	3206	4167	925	1396	2941	-709	-958
Fly, biler mv. og rullende materiell ...	6839	10149	2443	2765	2260	2681	1515	1938	1662
Oljeborerigg og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	31242	8380	581	1184	2345	4270	1344	4823	1890
Maskiner, redskap og inventar ellers	27412	26533	5685	6234	6192	8422	6176	6709	6787
Næringsvirksomhet	148047	101054	23836	25918	23341	27959	21460	26493	23755
Primærnæringer	5951	5710	1078	1712	1542	1379	928	1726	1554
Jordbruk	3358	3686	608	1134	1067	877	610	1121	1043
Skogbruk	672	691	72	262	197	161	72	262	197
Fiske og fangst, fiskeoppdrett	1922	1333	398	316	278	341	246	343	315
Oljevirkosmhet	42165	14200	2978	3304	3897	4021	3198	10816	8742
Råolje og naturgass	41655	13863	2867	3190	3883	3924	3172	7979	5975
Rørtransport	510	337	112	114	14	97	26	2837	2767
Industri og bergverksdrift	13856	13444	2690	3169	3230	4355	3089	3522	3437
Bergverksdrift	462	421	107	108	72	135	57	94	76
Industri	13393	13023	2584	3061	3159	4220	3033	3427	3362
Skjermet industri	3530	3095	653	744	688	1009	636	704	701
Utekonkurrerende industri	4357	4382	814	1002	1092	1475	1218	1354	1321
Hjemmekonkurrerende industri	5506	5546	1117	1316	1379	1735	1179	1369	1340
Elektrisitetforsyning	7185	5554	1195	1325	1407	1627	963	1240	1557
Bygge- og anleggsvirksomhet	2349	1995	515	508	428	544	462	467	530
Varehandel	4240	4891	1207	1226	1167	1292	1065	1180	1104
Utenriks sjøfart og oljeboring	22085	11748	2597	3919	1319	3912	2848	-904	-1372
Utenriks sjøfart ...	22848	8709	2870	3903	737	1200	2817	-933	-1152
Oljeboring	-763	3038	-273	16	583	2712	31	29	-220
Samferdsel	9218	10191	2536	2539	2215	2901	1816	1931	1838
Boligtjenester	25620	20325	5481	5037	4945	4861	4161	3799	3650
Finansiell tjenesteyting	3492	3244	865	803	809	766	846	794	800
Annen næringsvirksomhet	11887	9752	2693	2376	2381	2302	2085	1922	1914
Hotell- og restaurantdrift	182	201	46	51	57	46	43	52	60
Utleie av forretningsbygg	8519	6257	1824	1500	1506	1426	1250	1066	1055
Vannforsyning	708	717	177	178	177	184	178	179	178
Tjenesteyting ellers	2478	2577	645	646	640	646	614	625	621
Offentlig forvaltning ..	23020	21216	4963	4937	4888	6428	5248	4947	5479
Statlig	9395	9192	1935	2088	1967	3201	2118	2011	2475
Kommunal	13625	12024	3028	2849	2921	3226	3130	2936	3004
MEMO:									
Fastlands-Norge	106817	96322	23223	23632	23012	26454	20663	21527	21864
Skjermede næringer .	93899	83948	20717	20629	19996	22607	17891	18105	18616
Utekonkurrerende næringer	4819	4803	920	1110	1163	1610	1275	1449	1396
Hjemmekonkurrerende næringer	8100	7571	1586	1893	1853	2238	1497	1973	1851

- 1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.
2) Inkl. endring i husdyrbestand.
a) Anslag tildels basert på framskrivninger.

19*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A41. (6.13) Eksport av varer og tjenester. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	261535	291402	68642	67423	70750	84587	73429	79627	76731
Varer	190054	214350	49980	48227	51059	65085	54552	57849	53429
Råolje og naturgass fra Nordsjøen	73540	88540	19433	16259	21044	31805	24065	24318	23065
Skip, nybygde	1472	3249	518	908	692	1131	1107	1080	1448
Skip, eldre	4068	6840	1416	2601	1699	1125	748	2997	2101
Oljeplattformer og moduler, nybygde	24	29	4	1	8	16	8	1	16
Oljeplattformer, eldre	883	395	316	0	0	79	0	0	266
Direkte eksport ved oljevirksomhet	115	129	11	39	40	40	20	35	35
Andre varer	109950	115167	28282	28420	27576	30888	28604	29418	26498
Produkter fra jordbruk, skog- bruk og fiske	4752	4954	1137	1259	1098	1460	1096	1101	1144
Bergverksprodukter	1924	2270	521	538	554	657	533	558	526
Industriprodukter .	102399	106953	26453	26396	25677	28427	26791	27508	24727
Nærings- og nyttelsesmidler ..	10113	11456	2448	2615	2948	3444	3115	3540	3055
Grafiske pro- dukter	213	273	64	62	68	78	79	74	78
Treforedling- produkter	9853	9488	2472	2449	2330	2236	2404	2259	2297
Kjemiske råvarer	9499	10072	2547	2558	2367	2600	2553	2741	2363
Raffinerte olje- produkter	5966	11123	2854	2306	2734	3229	3040	2763	2491
Metaller	31305	26290	6844	6765	6264	6416	6065	6392	5834
Tekstil- og beklekningsvarer	1530	1662	416	405	387	454	414	441	410
Trevarer, møbler og innredninger .	2581	3232	823	810	699	900	772	833	738
Kjemiske og mineralske pro- dukter	9254	10697	2751	2487	2323	3135	2825	2856	2515
Andre verksted- produkter	22084	22661	5233	5937	5557	5935	5523	5609	4945
Elektrisk kraft ...	876	990	172	226	247	344	184	251	101
Tjenester	71481	77052	18662	19196	19691	19502	18876	21778	23302
Brutto frakter ved skipsfart	42228	45967	11593	11902	10869	11602	12109	13581	13291
Brutto inntekter ved oljeboring	301	484	76	100	175	133	277	247	278
Direkte eksport ved annen oljevirksom- het	724	740	193	164	163	220	200	200	200
Eksport av rør- tjenester	1176	1346	378	291	320	356	369	442	420
Utlendingers konsum i Norge	10092	10215	2106	2619	3486	2004	1892	2875	4197
Andre tjenester	16959	18300	4316	4120	4678	5187	4030	4433	4916

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

20*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A42. (6.14) Eksport av varer og tjenester. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Eksport i alt	261534	281848	68219	70762	69701	73165	71077	76530	73981
Varer	190054	205158	49774	51854	49714	53816	52769	56856	52734
Råolje og naturgass									
fra Nordsjøen	73540	74828	18232	17802	17946	20848	21439	22183	20842
Skip, nybygde	1472	3236	520	915	682	1120	1110	1059	1385
Skip, eldre	4068	7003	1400	2595	1730	1277	746	2941	2300
Oljeplattformer og									
moduler, nybygde	24	29	4	1	8	15	8	1	15
Oljeplattformer,									
eldre	883	369	295	0	0	74	0	0	249
Direkte eksport ved									
oljevirkosomhet	115	123	10	37	37	39	17	32	31
Andre varer	109950	119570	29312	30503	29312	30443	29449	30639	27911
Produkter fra									
jordbruk, skog-									
bruk og fiske	4752	4966	1172	1307	1076	1411	1100	1174	1208
Bergverksprodukter	1924	2167	519	502	526	620	546	513	525
Industriprodukter .	102399	111505	27508	28447	27420	28130	27698	28816	26128
Nærings- og									
nyttelsesmidler ..	10113	11136	2391	2567	2873	3306	2893	3261	2762
Grafiske pro-									
dukter	213	260	64	60	63	73	73	68	69
Treforedling-									
produkter	9853	9621	2484	2480	2362	2295	2506	2349	2402
Kjemiske råvarer	9499	10880	2736	2744	2585	2815	2729	2917	2584
Raffinerte olje-									
produkter	5966	9584	2563	2476	2553	1992	2410	2537	2243
Metaller	31305	32854	8382	8423	7958	8090	8114	8406	7854
Tekstil- og									
bekledningsvarer	1530	1703	417	420	405	461	436	438	421
Trevarer, møbler									
og innredninger .	2581	2852	747	732	610	763	650	709	637
Kjemiske og									
mineralske pro-									
dukter	9254	10187	2579	2484	2336	2787	2482	2661	2464
Andre verksted-									
produkter	22084	22428	5147	6059	5674	5548	5405	5470	4693
Elektrisk kraft ...	876	933	113	248	290	282	106	137	51
Tjenester	71481	76689	18446	18908	19986	19349	18308	19673	21247
Brutto frakter ved									
skipsfart	42228	46608	11422	11785	11563	11839	11990	12165	12251
Brutto inntekter ved									
oljeboring	301	363	63	71	130	98	175	161	181
Direkte eksport ved									
annen oljevirkosom-									
het	724	732	196	166	156	214	189	176	167
Eksport av rør-									
tjenester	1176	1510	424	334	335	416	356	339	297
Utlendingers konsum									
i Norge	10092	9810	2060	2539	3331	1880	1761	2652	3828
Andre tjenester	16959	17667	4281	4013	4471	4902	3836	4180	4523

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

21*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A43. (6.15) Import av varer og tjenester. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	234707	243359	58494	63338	56913	64614	56697	64229	60477
Varer	166503	171147	41900	45000	37690	46557	39416	44964	37942
Skip, nybygde og eldre	25753	13645	3778	5847	1940	2079	3191	1640	759
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	173	3920	122	134	750	2914	626	1170	540
Direkte import ved oljevirksomhet	2266	1150	132	238	153	627	579	2280	1730
Andre varer	138311	152432	37867	38780	34847	40938	35020	39874	34913
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5463	5054	1423	1270	1134	1227	1388	1356	1167
Råolje	801	1661	263	526	358	514	214	651	154
Bergverksprodukter	2269	2699	769	739	602	589	594	644	621
Industriprodukter	129742	142978	35403	36238	32747	38590	32813	37203	32857
Nærings- og nytelsesmidler .	6353	6651	1506	1696	1580	1869	1542	1860	1784
Grafiske produkter	1935	2064	493	465	530	576	530	497	596
Treforedlingsprodukter	4317	4596	1198	1103	1068	1228	1186	1203	1108
Kjemiske råvarer	8306	8631	2246	2119	1975	2290	2071	2023	1899
Raffinerte oljeprodukter	3212	3359	758	608	834	1159	770	619	744
Metaller	14161	14161	3850	3534	3351	3426	2972	3657	3058
Tekstil- og beklædningsvarer .	11990	13003	3488	2857	3446	3211	3369	2883	3718
Trevarer	4868	4964	1340	1209	1061	1355	1150	1161	1063
Kjemiske og mineralske produkter	24721	26719	6603	6598	6212	7306	6465	7411	6777
Andre verkstedprodukter	41941	47073	11964	11842	10434	12832	11612	12892	10810
Transportmidler mv. uten tilsvarende norsk produksjon	7938	11757	1956	4208	2256	3337	1147	2996	1300
Elektrisk kraft ..	37	40	10	7	6	17	11	19	114
Tjenester	68204	72212	16594	18338	19224	18056	17281	19265	22534
Brutto utgifter ved skipsfart	26848	28225	6994	7406	6657	7169	7259	6857	7505
Brutto utgifter ved oljeboring	396	727	150	154	193	230	335	395	336
Direkte import ved annen oljevirksomhet	3425	4115	928	1065	1039	1083	1590	2670	2665
Nordmenns konsum i utlandet	20891	22560	4425	5530	7429	5175	4000	5037	7424
Andre tjenester	16645	16585	4098	4184	3904	4399	4097	4306	4605

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

22*
NASJONALREGNSKAP FOR NORGE

Tabell A44. (6.16) Import av varer og tjenester. Faste 1989-priser. Mill. kr 1)

	1989*	1990*	-----1990-----				-----1991-----		
			1.kv.	2.kv.	3.kv.	4.kv.	1.kv.	2.kv.	3.kv.
Import i alt	234706	240706	58145	62784	56389	63387	57130	63264	58059
Varer	166503	170160	41743	44912	37513	45991	40320	44482	37096
Skip, nybygde og eldre	25753	13888	3740	5845	1972	2331	3105	1646	759
Oljeplattformer og moduler, nybygde og eldre	173	3675	113	114	726	2722	646	1045	416
Direkte import ved oljevirksomhet	2266	1129	135	240	147	608	548	2010	1444
Andre varer	138311	151467	37756	38713	34669	40329	36022	39781	34478
Produkter fra jordbruk, skogbruk og fiske	5462	5010	1435	1232	1094	1250	1351	1309	1085
Råolje	801	1400	216	569	304	311	217	598	159
Bergverksprodukter	2269	2582	739	707	571	566	593	616	617
Industriprodukter	129742	142442	35358	36198	32695	38190	33851	37240	32514
Nærings- og nytelsesmidler .	6352	6466	1491	1629	1536	1810	1477	1769	1707
Grafiske produkter	1935	1902	459	421	501	522	470	437	532
Treforedlingsprodukter	4317	4511	1185	1084	1045	1198	1179	1194	1074
Kjemiske råvarer	8306	9307	2365	2286	2167	2489	2298	2165	2107
Raffinerte olje- produkter	3212	2797	721	615	713	748	631	608	648
Metaller	14161	15572	4044	3866	3799	3864	3794	4130	3530
Tekstil- og be- kledningsvarer .	11990	12682	3480	2886	3286	3030	3375	2906	3518
Trevarer	4868	4707	1267	1123	1037	1281	1089	1099	1047
Kjemiske og mineralske pro- dukter	24721	25985	6547	6430	5998	7011	6145	6972	6241
Andre verksted- produkter	41941	47443	11907	11874	10517	13145	12283	13187	10939
Transportmidler mv. uten til- svarende norsk produksjon	7938	11069	1892	3986	2097	3093	1111	2772	1173
Elektrisk kraft ..	37	33	9	7	6	12	9	18	101
Tjenester	68204	70546	16402	17872	18876	17396	16810	18782	20963
Brutto utgifter ved skipsfart	26848	29059	7085	7446	7218	7310	7541	7792	7933
Brutto utgifter ved oljeboring	396	716	152	155	186	223	317	348	280
Direkte import ved annen oljevirksom- het	3424	3649	851	961	899	938	1418	2284	2182
Nordmenns konsum i utlandet	20890	21024	4271	5188	6835	4731	3584	4351	6377
Andre tjenester	16645	16097	4042	4121	3738	4195	3950	4008	4191

1) Uoverensstemmelsene i tabellene skyldes maskinell avrunding.

23*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B1: OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Produksjon av råolje i millioner tonn og naturgass i milliarder standard kubikkmeter. Tallene for årene viser gjennomsnittlig månedsproduksjon.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Råolje	3.5	4.1	4.7	6.2	6.8	8.2	7.3	7.7	6.0	8.5	8.0
Naturgass	2.3	2.4	2.5	2.6	2.3	2.4	2.0	2.0	1.0	2.0	2.4

TABELL B2: PRODUKSJONSINDEKS ETTER NÆRING OG ANVENDELSE

Sesongjusterte indekser. 1980=100.

Årsindeksene er et gjennomsnitt av månedsindeksene for året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Produksjon etter næring:											
Bergv.dr., industri og kraftf. 1)	108	110	111	113	114	112	112	109	109	107	108
Bergverksdrift 1)	124	116	111	120	124	119	123	115	130	120	117
Industri	107	108	107	108	108	105	108	108	107	104	106
Kraftforsyning	111	118	125	136	138	140	127	113	117	121	115
Produksjon etter anvendelse:											
Eksport 1)	119	123	125	128	129	128	130	127	128	125	128
Konsum	104	106	107	109	110	111	109	107	107	105	106
Investering 2)	175	175	166	166	166	167	176	171	170	167	170
Vareinnsats i bygg og anlegg	109	110	105	102	99	91	93	96	92	85	89
Vareinnsats ellers	94	96	97	100	101	101	101	96	98	95	96

1)Utenom utvinning av olje og naturgass.

2)Se merknad etter tabell B17.

TABELL B3: INDUSTRIPRODUKSJON - PRODUKSJONSINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt 1).

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Industri ialt	-1.1	0.5	0.9	-1.6	2.7	-0.7	-1.0	-4.0	-3.9
Næringsmidler, drikkev. og tobakk	-1.7	0.2	-2.4	4.9	8.7	4.5	3.3	1.1	-0.4
Tekstilvarer, bekledn.v., lær mv.	-15.2	-11.8	1.5	-1.1	5.9	-0.5	0.0	-3.0	-3.0
Trevarer	-4.4	-3.0	-3.9	-10.6	-0.2	-5.8	-4.5	-7.6	-6.1
Treforedling	1.3	6.5	-0.4	-0.9	2.5	-1.4	-0.1	-4.0	-5.4
Grafisk produksjon og forlagsv.	1.2	0.2	-1.1	-0.0	3.7	0.5	1.1	-0.3	-0.5
Kjemiske prod., mineraloljep. mv.	-1.1	4.4	9.6	-0.8	-0.5	-1.7	-3.7	-9.8	-10.2
Mineralske produkter	-5.7	-9.4	-2.9	-14.1	-13.4	-18.3	-14.1	-11.4	-9.3
Jern, stål og ferrolegeringer	6.2	-1.4	-1.3	-10.8	-4.9	-3.2	1.2	5.4	8.1
Ikke-jernholdige metaller	9.4	3.5	0.8	2.3	2.2	0.0	-1.5	-1.3	0.2
Metallvarer	-3.2	-2.3	-1.3	-2.4	3.6	-0.8	0.1	-1.6	-1.9
Maskiner	-5.3	-0.7	0.1	-1.2	4.7	1.6	0.2	-3.9	-3.6
Elektriske apparater og materiell	2.8	3.4	-0.8	-1.7	6.9	1.9	-1.1	-8.6	-8.7
Transportmidler	-2.9	1.6	1.4	1.6	7.5	3.2	4.4	2.9	3.3
Tekn. og vitensk. instr. mv.	-1.6	2.0	6.6	5.4	11.2	3.3	3.2	0.6	2.4
Industriproduksjon ellers	-2.8	-6.7	4.3	7.3	12.9	1.8	-3.0	-4.3	-3.9

1)Tallene i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av produksjonen for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

25*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B6: PÅLØPTE INVESTERINGSKOSTNADER FOR OLJEUTVINNING

Løpende priser, mill. kroner. Tallene for årene viser gjennomsnitt av kvartalene.

	1987	1988	1989	1990	-----1989-----			-----1990-----				--1991--	
					2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Leting:													
I alt	1238	1040	1251	1285	1178	1435	1686	1016	1289	1285	1548	1540	2046
Undersøkelsesboringer	692	645	864	904	828	941	1232	718	916	939	1044	1008	1277
Generelle undersøkelser	142	134	114	93	99	91	189	35	109	112	116	132	263
Felt eval. og - undersøk	261	115	103	129	74	261	62	49	131	108	226	55	282
Adm. og andre kostnader	145	147	171	159	177	143	204	213	132	127	162	345	224
Feltutbygging:													
I alt	5256	4921	5665	4878	4809	5217	7982	4919	4891	4535	5166	4862	4615
Varer	2587	2014	2436	3141	2461	1902	3052	2258	3110	3249	3947	3010	2596
Tjenester	2338	2594	2952	1390	2206	3072	4508	2310	1530	885	834	1697	1766
Produksjonsboring	330	313	277	347	143	243	422	351	251	401	385	156	253
Felt i drift:													
I alt	1435	934	803	994	920	860	801	770	999	902	1305	1019	1398
Varer	294	177	85	201	88	48	107	97	188	154	366	114	157
Tjenester	860	209	120	190	145	106	132	90	214	201	255	253	325
Produksjonsboring	281	548	598	603	687	705	562	584	597	548	684	652	916

TABELL B7: INDUSTRIINVESTERINGER I VERDI - INVESTERINGSUNDERSØKELSEN

Antatte og utførte industriinvesteringer. Mill.kr. Sesongjustert.
Tallene for årene viser gjennomsnittet av kvartalstallene for det samme året.

	1989	1990	1991	-----1990-----				-----1991-----			
				1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv
Utførte	2712	2586	NA	2562	2526	2557	2700	2851	2804	..	..
Antatte	3219	2963	3095	2898	2832	3057	3068	2957	3134	3280	3009

TABELL B8: BOLIGBYGGING

Antall boliger i 1000. Sesongjustert. 1). Tallene for årene
viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

		1988	1989	1990	-----1991-----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Boliger	satt igang	2.3	2.1	1.8	1.2	1.1	1.2	1.0	1.2	1.4
Boliger	under arbeid	32.1	28.9	25.2	20.0	19.3	19.0	18.6	18.3	17.9
Boliger	fullført	2.5	2.3	2.2	1.7	1.6	1.6	1.6	1.6	1.9

1) Seriene er sesongjustert uavhengig av hverandre.

TABELL B9: DETALJOMSETNINGSVOLUM

Sesongjustert indeks. 1) 1988=100. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Apr.	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.
Omsetning ialt	116	110	100	98	100	102	96	94	100	98	99

1) Basert på en foreløpig beregning av sesongfaktorene, spesielt for desember 1988

TABELL B10: DETALJOMSETNINGSVOLUM MV.

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode året før i et tremåneders glidende gjennomsnitt. 1)

	1988	1989	1990	-----1991-----						
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	
Omsetning i alt	-9.0	-1.7	1.3	-2.6	-3.4	-2.8	-1.7	..	..	
Detaljomsætning etter næring:										
Nærings- og nytelsesmidler	-3.1	0.4	0.7	-3.4	-2.1	-1.5	1.2	..	..	
Bekledning og tekstilvarer	-12.5	-0.2	12.2	5.2	4.0	4.6	3.8	..	..	
Møbler og innbo	-8.6	-1.0	2.5	2.4	-1.7	-1.4	0.2	..	..	
Jern, farge, glass, stent. og sport	-0.4	-4.2	-5.0	1.0	3.8	6.3	4.0	..	..	
Ur, opt., musikk, gull og sølv	0.6	-6.0	16.4	2.7	0.6	-1.5	-0.7	..	..	
Motor kjøretøyer og bensin	-17.5	-4.7	-2.6	-8.1	-10.4	-9.9	-9.6	..	..	
Reg. nye personbiler	-40.8	-19.1	11.9	-13.8	-17.7	-16.5	-11.9	-10.2	-8.6	

1) Tallet i kolonnene for månedene viser endring i prosent fra samme periode året før for summen av omsetningsvolumet for den aktuelle måneden, måneden før og måneden etter.

TABELL B11: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt og tallet på sysselsatte. 1000 personer. 2)

	1987	1988	1989	1990	--1989--		-----1990-----				-----1991-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt:													
Kvinner	25	33	45	46	44	42	50	44	49	41	48	46	52
Menn	21	36	61	66	65	60	74	68	66	55	72	64	70
Totalt	45	70	106	112	109	101	124	112	115	97	120	110	123

Tallet på sysselsatte 1) 2126 2114 2049 2030 2054 2022 2008 2039 2050 2023 1988 1997 2046

1) F.o.m. 1986 inkluderes også familiemedarbeidere med ukentlig arbeidstid under 10 timer.

2) Omlegging av AKU f.o.m. 2.kvartal 1988.

TABELL B12: ARBEIDSMARKEDET - ARBEIDSKONTORENES REGISTRERINGER

Tallet på registrerte arbeidsløse og ledige plasser. Arbeidsløshetsprosenten.

	1988	1989	1990	-----1991-----						
				Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	
Sesongjusterte tall:										
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	49.4	83.0	92.7	101.9	117.0	110.4	102.6	100.0	102.4	
Ujusterte tall:										
Registrerte arbeidsløse 1000 pers.	49.3	82.9	92.7	101.0	115.2	112.7	97.9	95.3	98.6	
Herav: Permitterte 1000 pers.	9.4	17.4	15.8	7.1	5.2	6.2	7.3	7.5	8.4	
Ledige plasser 1000 pers.	8.7	6.9	6.6	6.5	5.4	5.9	4.6	5.5	4.9	
Arbeidsløshetsprosenten 1)	2.3	3.8	4.3	4.7	5.4	5.3	4.6	4.5	4.6	
Arb.løse/led.plasser	7.0	14.5	14.6	15.6	21.4	19.1	21.4	17.4	20.1	

1) Registrerte ledige i prosent av arbeidsstyrken ifølge AKU.

TABELL B13: TIMEFORTJENESTE

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og i bygge- og anleggsvirksomhet.
Kroner.

	1988	1989	1990	----1989----		-----1990-----				---1991---	
				3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv
Industri, kvinner	72.0	76.4	81.7	77.2	78.2	78.2	79.2	85.0	84.6	84.4	86.5
Industri, menn	85.4	89.5	94.6	90.0	90.4	90.7	92.5	98.4	96.9	97.3	99.9
Bygge- og anl., menn	100.0	100.9	101.4	101.5	101.2	98.6	101.5	103.3	102.3	104.0	107.0

TABELL B14: KONSUMPRISINDEKSEN

Endring i prosent fra foregående år og fra samme måned ett år tidligere.

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Ialt	6.7	4.6	4.1	3.8	3.5	3.5	3.6	3.3	2.5
Varer og tjenester etter konsumgruppe:									
Matvarer ialt	6.3	2.7	3.2	1.5	1.1	1.5	2.3	2.6	1.9
Drikkevarer og tobakk	6.8	5.1	7.0	7.5	7.0	6.8	6.8	6.9	6.9
Klær og skotøy	5.8	3.1	2.1	1.9	1.5	1.5	0.9	2.4	2.1
Bolig, lys og brensel	8.3	6.1	6.4	5.0	4.9	4.7	4.5	3.9	3.6
Møbler og husholdningsartikler	5.9	3.6	2.6	2.5	2.3	2.5	2.3	2.7	1.4
Helsepleie	3.6	4.3	8.5	10.8	10.8	1.4	3.6	3.3	3.3
Reiser og transport	6.7	5.3	2.9	3.5	3.4	4.4	3.8	2.8	0.8
Fritidssysler og utdanning	6.4	4.5	4.6	4.1	3.8	3.9	4.0	4.2	4.5
Andre varer og tjenester	6.2	4.4	3.3	4.1	3.9	3.7	3.7	3.6	1.8
Varer og tjenester etter leveringssektor:									
Jordbruksvarer	6.0	2.1	4.8	1.1	0.5	1.0	2.5	2.9	2.5
Andre norskproduserte konsumvarer	6.9	4.7	5.3	6.3	6.4	6.2	5.5	4.6	2.7
Importerte konsumvarer	5.6	2.9	1.7	1.7	1.6	1.8	1.9	2.3	2.1
Husleie	7.9	7.6	6.5	5.2	4.8	4.8	4.8	4.5	4.5
Andre tjenester	7.1	5.7	3.7	2.8	2.5	2.1	2.3	2.4	1.4

TABELL B15: ENGROSPRISER

Endring i prosent fra foregående år og fra samme periode ett år tidligere.

	1988	1989	1990	-----1991-----					
				Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Ialt	5.3	5.5	3.7	3.7	4.0	3.8	2.8	1.4	0.6
Matvarer og levende dyr	3.7	3.4	4.5	4.5	4.9	4.0	4.6	4.6	4.1
Drikkevarer og tobakk	5.3	4.1	4.9	5.1	4.6	4.7	4.6	4.3	4.3
Råvarer, ikke spis., u. brenselst.	12.9	10.8	-0.2	-0.1	-0.2	-0.8	-0.4	0.1	-0.7
Brenselstoffer, -olje og el.kraft	1.9	8.9	10.2	7.7	8.8	9.9	2.7	-4.7	-6.6
Dyre- og plantefett, voks	10.1	3.1	1.9	2.1	2.0	4.5	4.0	4.2	6.3
Kjemikalier	7.7	6.5	-1.4	2.8	3.5	2.4	2.6	2.0	1.3
Bearbeidde varer etter materiale	6.8	5.2	1.5	1.4	1.4	1.2	0.8	1.1	0.6
Maskiner og transportmidler	4.7	3.7	2.6	3.0	3.0	3.0	2.9	2.6	2.0
Forskjellige ferdigvarer	6.5	3.9	2.6	3.6	3.6	3.6	3.9	3.6	3.2

28*
KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

TABELL B16: UTENRIKSHANDEL - VERDITALL

Verditall for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. Milliarder kroner. Sesongjustert. Tallene for årene viser gjennomsnittet av månedstallene for det samme året.

	1986	1987	1988	1989	1990	-----1991-----					
						Mai	Juni	Juli	Aug.	Sep.	Okt.
Eksport 1)	5.8	6.5	7.8	8.9	9.5	9.6	9.4	8.8	8.8	9.6	8.8
Import 2)	12.2	12.0	11.5	11.5	12.8	12.1	12.4	12.6	12.4	12.3	12.6
Import 3)	12.0	11.8	11.4	11.4	12.7	11.9	12.2	12.6	12.3	12.3	12.6

- 1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
2)Uten skip og oljeplattformer.
3)Uten skip, oljeplattformer og råolje.

TABELL B17: UTENRIKSHANDEL - INDEKSER

Volum- og prisindekser for tradisjonell vareeksport og vareimport iflg. handelsstatistikken. 1988=100. Årene viser gjennomsnittet av kvartals-tallene for det samme året.

	1987	1988	1989	1990	--1989---		-----1990-----				-----1991-----		
					3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv	4.kv	1.kv	2.kv	3.kv
Sesongjusterte tall:													
Eksportvolum 1)	96	103	109	121	111	115	116	123	125	123	125	120	116
Importvolum 2)	109	102	95	106	96	96	102	108	104	108	104	112	103
Ujusterte tall:													
Eksportpriser 1)	89	99	106	102	107	104	102	99	98	107	102	101	100
Importpriser 2)	97	100	106	107	107	108	106	106	107	108	102	104	107

- 1)Uten skip, oljeplattformer, råolje og naturgass.
2)Uten skip og oljeplattformer.

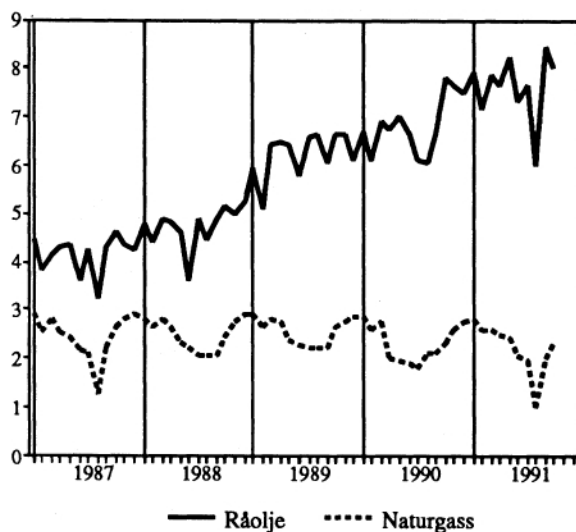
MERKNAD TIL TABELL B2.

2)For tilbakegående år er produksjonsindeksen etter anvendelse avstemt mot de endelige, årlige nasjonalregnskapene, der verdien av skip og oljeplattformer først regnes som investert når skipet er ferdigbygd eller plattformer er slept ut på feltet. I byggeperioden regnes produksjonen som levert til lager av varer under arbeid og ikke investeringer, noe som vil gi store variasjoner i indeksen mellom de berørte årene.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

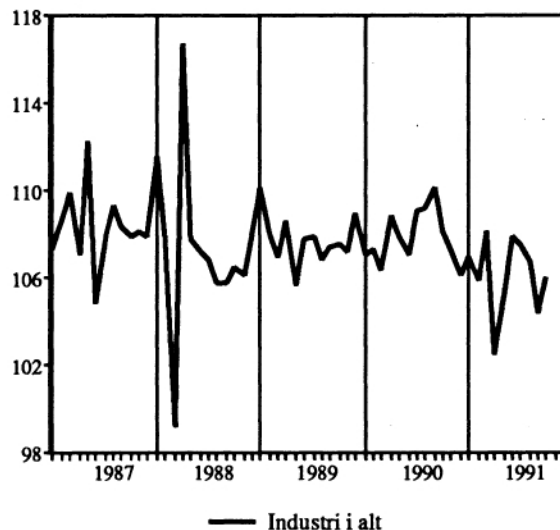
OLJE- OG GASSPRODUKSJON

Råolje (mill. tonn) og naturgass (mrd. S m3). Ujusterte tall

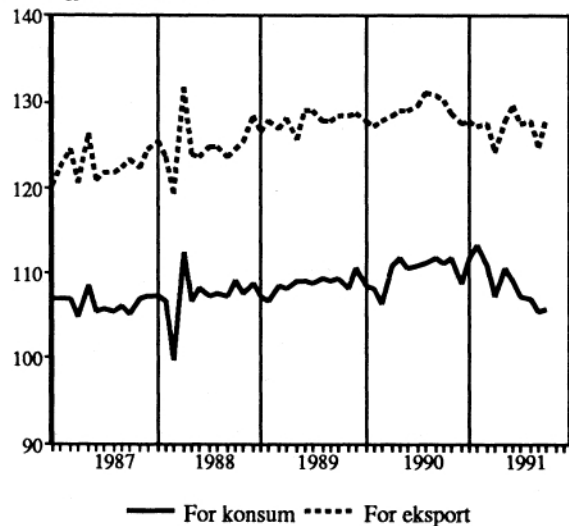
PRODUKSJONSINDEKS

Sesongjustert. 1980=100

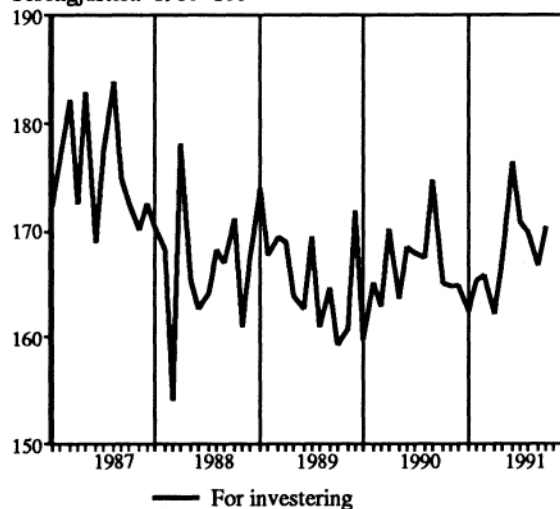
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

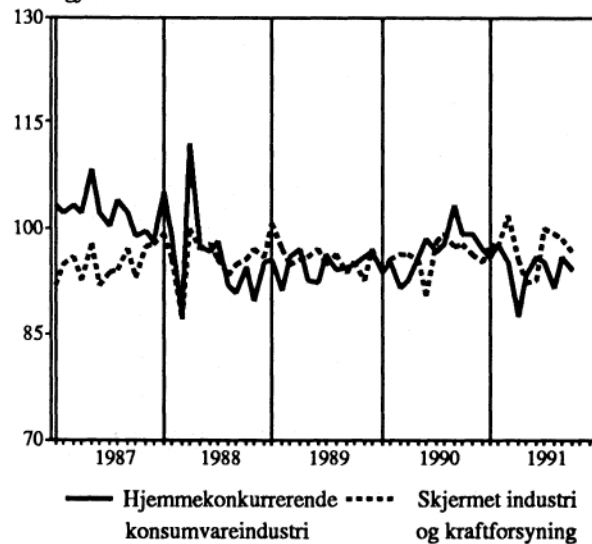
PRODUKSJONSINDEKS ETTER ANVENDELSE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

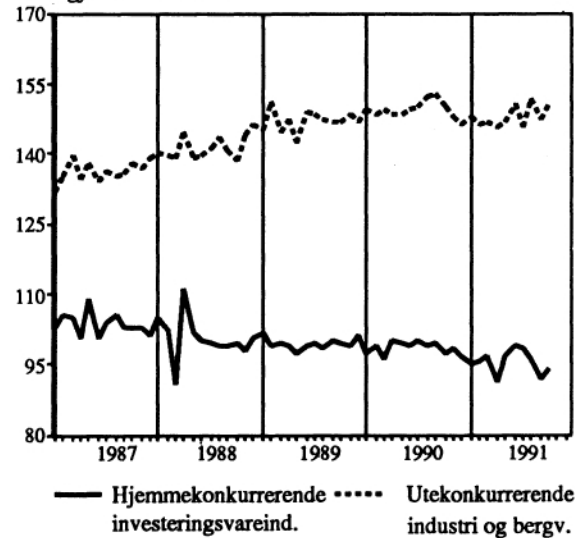
PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

PRODUKSJONSINDEKS ETTER KONKURRANSETYPE

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning uten oljeutvinning. Sesongjustert. 1980=100

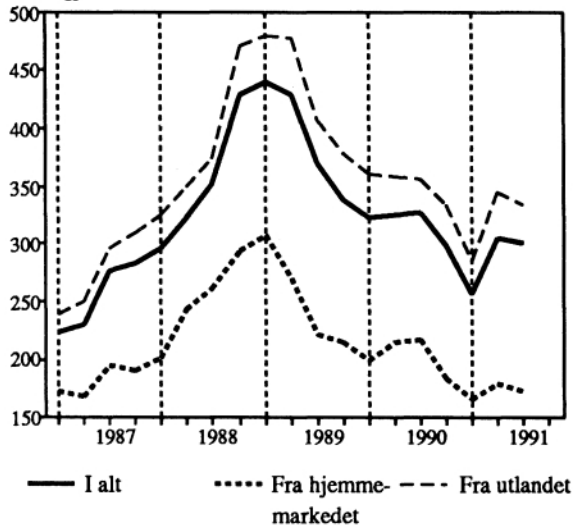

KONJUNKTURINDIKATORER FOR NORGE

ORDRETILGANG.

Metaller

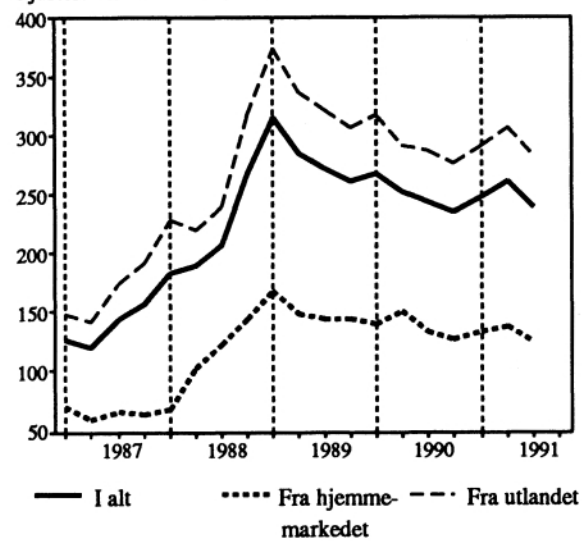
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

Metaller

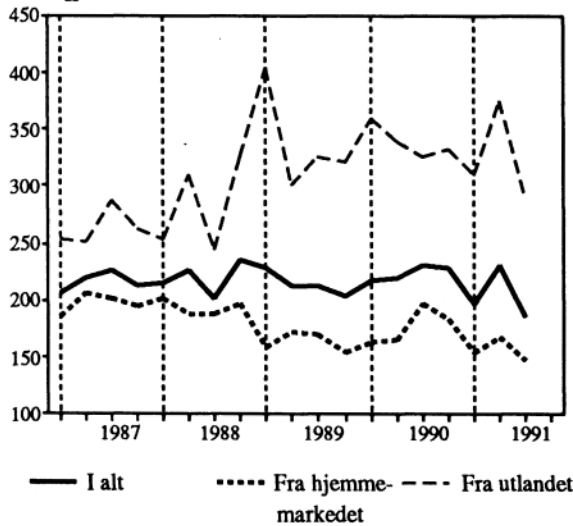
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer mv.

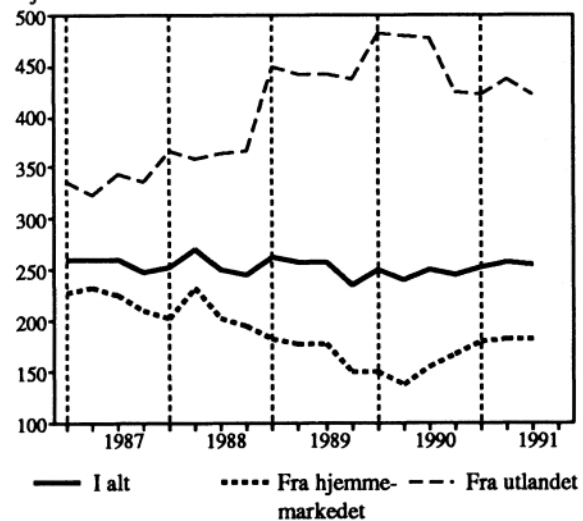
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

Verkstedprodukter uten transportmidler og oljeplattformer mv.

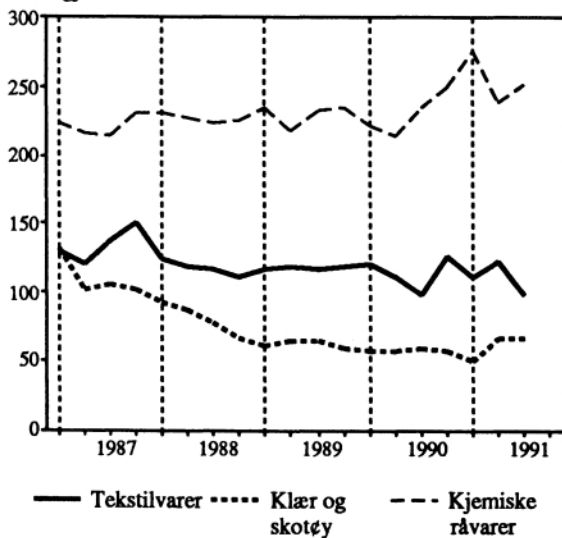
Ujustert verdiindeks. 1976=100

ORDRETILGANG

Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer.

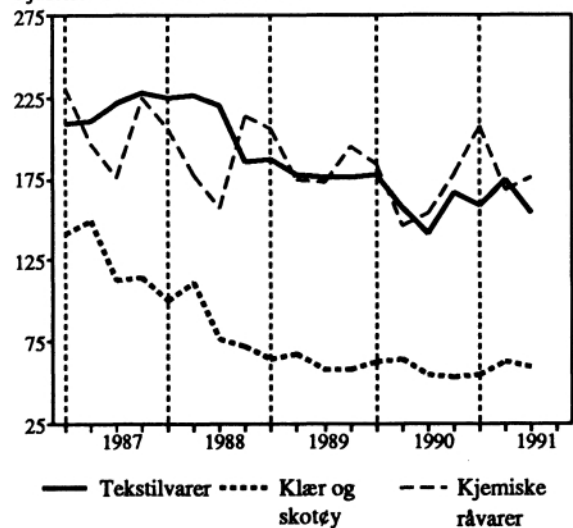
Sesongjustert verdiindeks. 1976=100

ORDRERESERVER

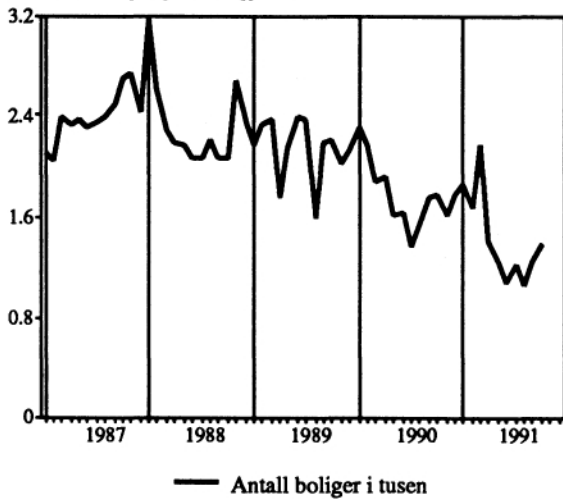
Tekstilvarer, klær og skotøy og kjemiske råvarer

Ujustert verdiindeks. 1976=100

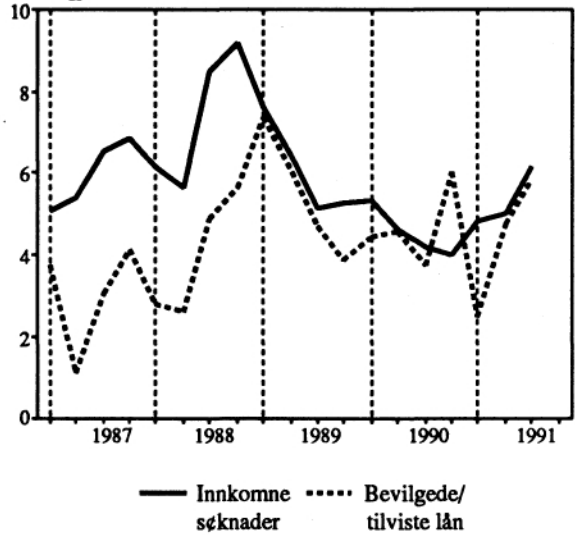

BYGG

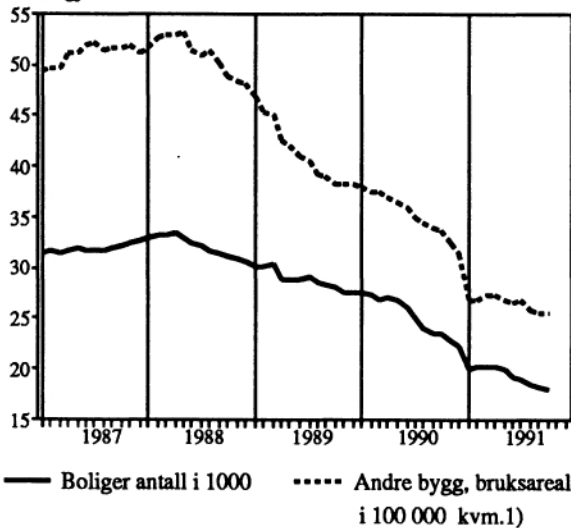
Boliger satt igang. Sesongjustert

BOLIGLÅN NYE BOLIGER

Antall oppføringslån fra Husbanken i 1000. Sesongjustert

BYGG UNDER ARBEID

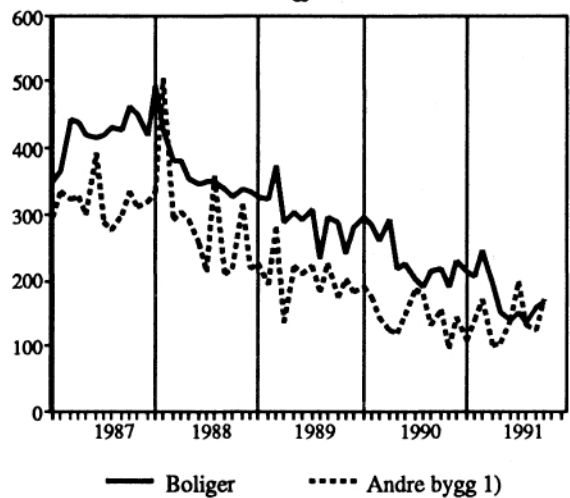
Sesongjustert

1) Utenom jordbr., skogbr. og fiske. Over 60 kvm bruksareal

BYGG SATT IGANG

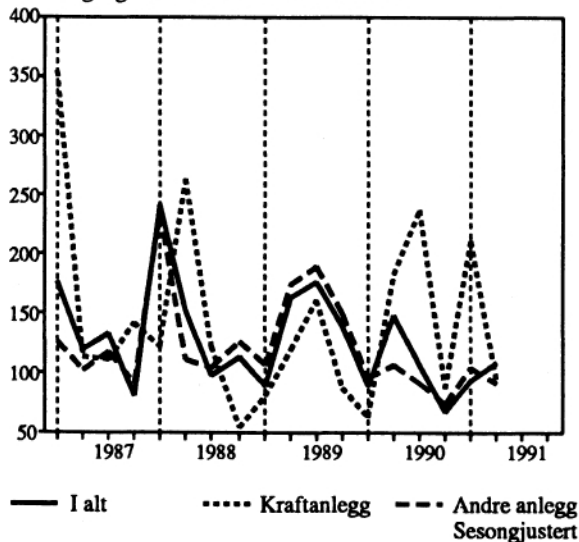
Bruksareal i tusen kvm. Sesongjustert.

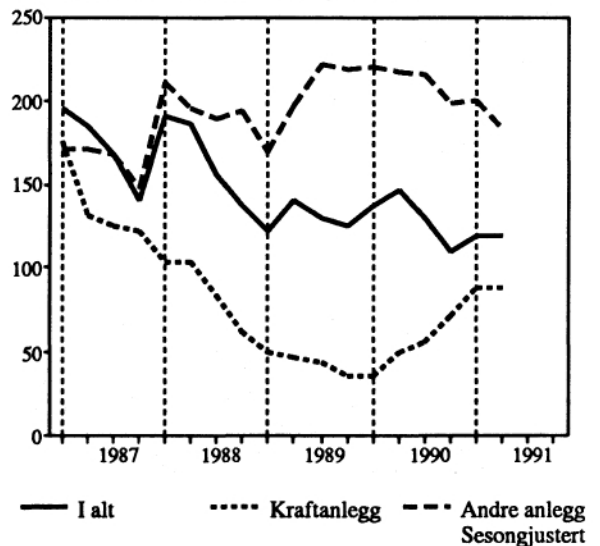
1) Utenom jordbruk, skogbruk og fiske. Over 60 kvm. bruksareal.

ANLEGGSVIRKSOMHET

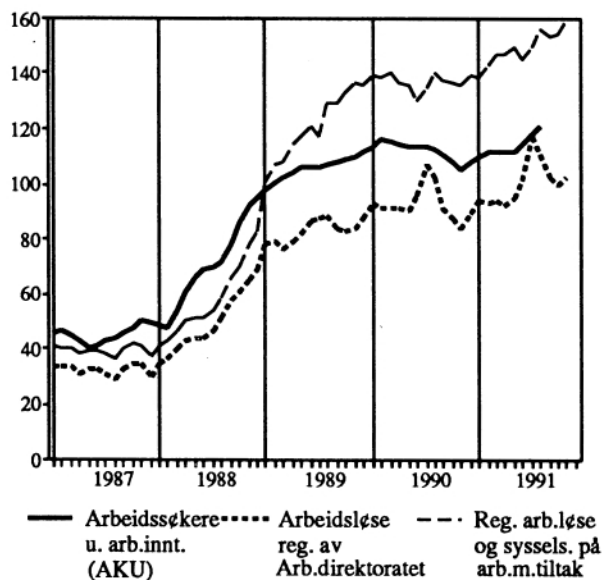
Ordretilgang. Verdiindeks 1. kv. 1985=100

ANLEGGSVIRKSOMHET

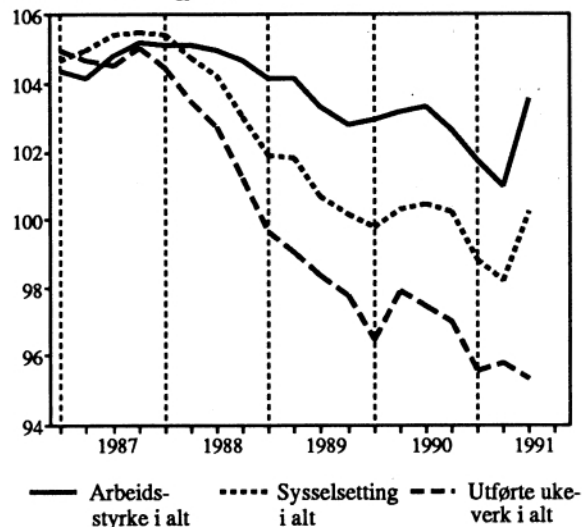
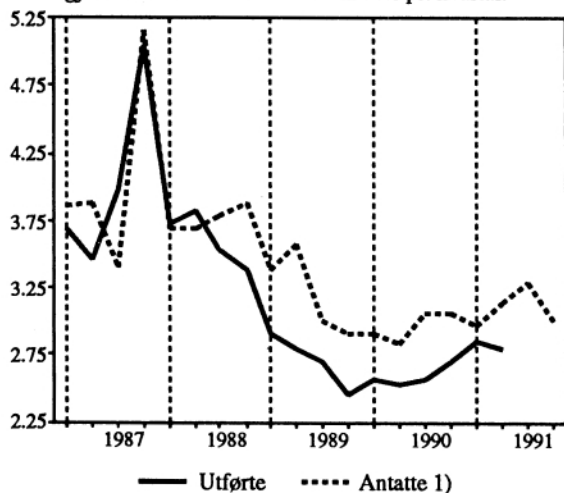
Ordreserve. Verdiindeks 1.kv. 1985=100

ARBEIDSLEDIGE

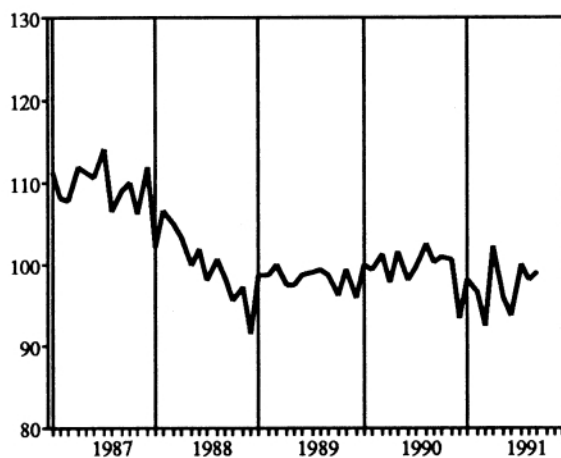
ARBEIDSSTYRKE, SYSSELSETTING OG UTFØRTE UKEVERK I ALT IFLG. ARBEIDSKRAFTUNDERSØKELSEN 1985=100. Sesongjustert.

ANTATTE OG UTFØRTE INVESTERINGER I INDUSTRI
Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner pr. kvartal.

1) Anslag gitt i samme kvartal. Tallet for 4. kvartal 1987 inneholder korreksjoner for foregående kvartaler.

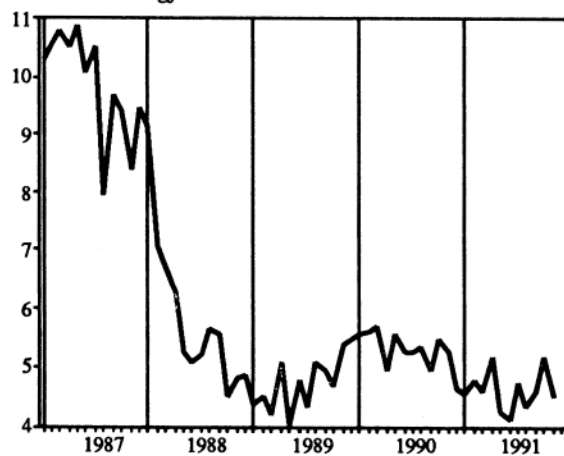
DETALJOMSETNING

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

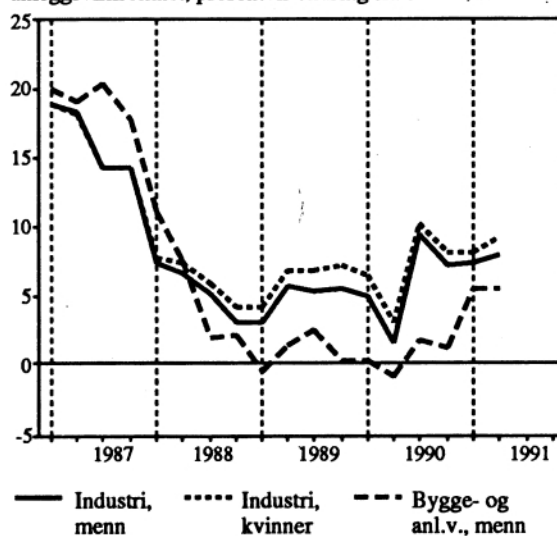
REGISTRERTE NYE PERSONBILER

1000 stk. Sesongjustert.

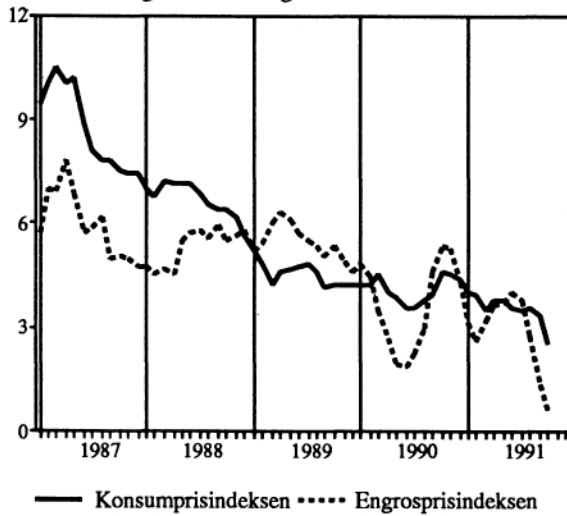
LØNNINGER

Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bygge- og anleggsvirksomhet, prosentvis endring fra ett år før.

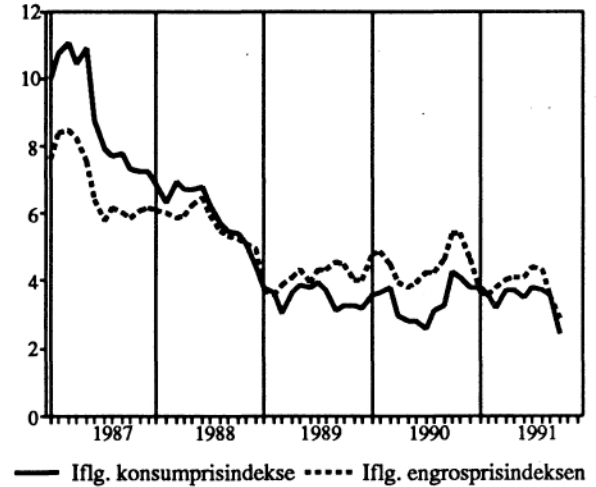
INNENLANDSKE PRISER

Prosent endring fra ett år tidligere

PRISSTIGNING FOR KONSUMVARER 1)

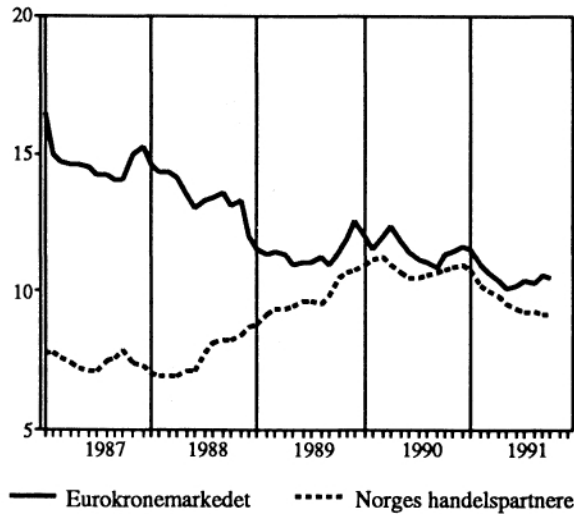
Prosent endring fra ett år tidligere.

1) Konsumprisindeksen for varer omsatt gjennom detaljhandelen og engrosprisindeksen for varer til konsum.

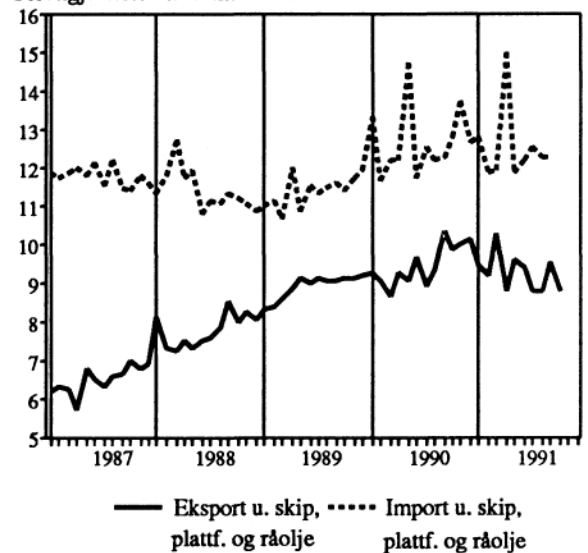
NOMINELL RENTE PÅ TRE-MÅNEDERS PLASSERINGER

Prosent

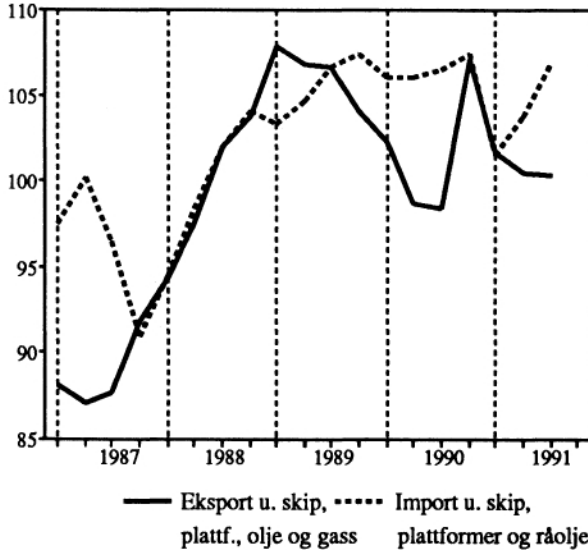
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Sesongjusterte verditall. Milliarder kroner.

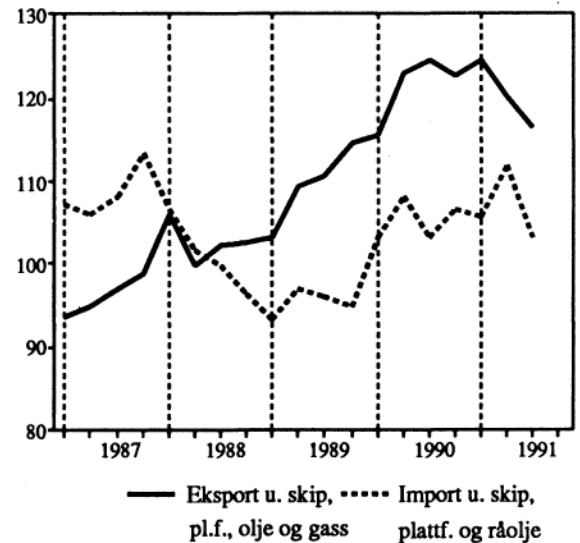
UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Prisindekser (enhetspriser). 1988=100

UTENRIKSHANDEL MED TRADISJONELLE VARER

Sesongjustert volumindeks. 1988=100

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C1: BRUTTONASJONALPRODUKT
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	3,7	3,1	-0,6	0,9	1,1	1,6	1,1	2,1
Frankrike	1,7	2,3	2,4	4,2	3,9	2,8	1,4	2,7
Italia	2,9	2,5	3,0	4,1	3,0	2,0	1,7	2,7
Japan	4,9	2,5	4,6	6,2	4,7	5,6	3,5	3,5
USA	3,0	2,8	3,7	4,5	2,5	0,9	-0,2	3,1
Storbritannia	3,6	3,2	4,7	4,2	1,9	0,6	-1,8	1,6
Sverige	2,1	1,1	2,9	2,3	2,1	0,3	-0,9	0,4
Tyskland (vest)	2,0	2,3	1,7	3,7	3,8	4,5	2,8	2,2
Norge	5,3	4,2	2,0	-0,5	0,4	1,8	2,6	3,1

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C2: PRIVAT KONSUM
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	5,5	4,1	-1,7	-0,8	-0,8	0,8	1,3	2,3
Frankrike	2,4	3,7	3,0	3,4	3,2	3,1	2,0	2,6
Italia	3,0	3,8	4,2	4,1	3,6	2,7	2,0	3,3
Japan	2,7	3,1	4,3	5,2	4,4	4,0	2,8	3,7
USA	4,6	4,3	2,8	3,6	1,9	1,0	0,1	2,6
Storbritannia	3,9	5,7	6,0	6,9	3,9	1,0	-1,0	1,6
Sverige	3,0	4,8	4,6	2,5	1,1	-0,3	0,8	1,0
Tyskland (vest)	1,7	3,4	3,5	2,8	1,5	4,3	2,6	2,2
Norge	9,9	5,6	-1,0	-2,8	-2,6	2,6	2,0	2,9

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C3: OFFENTLIG KONSUM
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	2,4	1,5	2,5	0,2	-1,3	-0,7	-0,8	-0,3
Frankrike	3,2	1,7	2,8	2,9	0,2	3,1	2,6	2,3
Italia	3,5	2,9	3,7	2,8	0,9	1,0	1,0	1,0
Japan	1,7	6,2	-0,6	2,2	2,1	1,4	2,4	1,5
USA	7,3	4,0	2,6	0,2	2,3	2,8	1,1	-0,6
Storbritannia	0,0	2,0	1,1	0,6	0,6	1,7	0,6	1,5
Sverige	2,1	1,2	1,3	0,6	2,2	1,9	1,0	1,0
Tyskland (vest)	2,1	2,5	1,5	2,2	-1,6	2,9	1,9	1,6
Norge	3,3	2,2	4,0	0,5	2,3	2,3	2,9	1,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C4: BRUTTOINVESTERINGER I FAST REALKAPITAL
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	10,8	16,2	-7,4	-4,8	0	-0,9	-2,5	3,3
Frankrike	1,1	3,3	5,2	8,6	7,5	4,0	0,6	2,7
Italia	2,5	1,6	5,8	6,8	4,5	3,0	0,7	3,2
Japan	5,8	5,8	10,4	11,9	8,9	10,8	5,0	3,9
USA ¹	5,5	0,0	2,6	5,6	1,6	-0,1	-7,0	7,0
Storbritannia	3,0	1,7	8,6	14,1	4,0	-1,9	-9,4	1,0
Sverige	6,0	-0,6	7,6	6,0	10,9	-1,8	-6,6	-4,5
Tyskland (vest)	0,0	3,2	2,2	4,6	7,2	8,8	5,3	4,0
Norge	-13,9	23,9	-2,1	1,6	-4,8	-28,5	-0,5	5,6

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Private bruttoinvesteringer.

NASJONALREGNSKAPSTALL FOR UTVALGTE OECD-LAND

TABELL C5: EKSPORT AV VARER OG TJENESTER
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	4,1	-0,3	4,8	7,3	6,0	8,1	3,4	4,8
Frankrike	2,1	-1,1	2,7	8,1	10,3	5,2	2,3	6,4
Italia	3,8	3,8	3,3	4,8	9,9	7,5	4,6	5,5
Japan	5,6	-5,2	3,9	10,7	15,0	10,7	4,5	6,5
USA	-1,7	3,0	13,5	18,3	11,0	6,2	4,5	6,9
Storbritannia	5,9	3,7	5,1	0,3	4,5	4,8	-0,2	4,9
Sverige	2,2	3,3	3,9	3,0	2,4	1,2	0	3,7
Tyskland (vest)	6,7	0,0	0,8	5,8	11,1	9,7	11,2	5,1
Norge	6,9	1,6	1,2	5,5	10,6	7,8	4,7	4,0

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C6: IMPORT AV VARER OG TJENESTER
Prosentvis volumendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	8,6	6,4	-2,2	1,4	4,2	2,6	2,7	5,0
Frankrike	4,7	7,0	7,9	8,7	8,2	6,3	3,4	5,4
Italia	4,7	4,6	10,1	7,0	9,0	6,7	4,1	5,8
Japan	-0,1	2,8	8,7	21,3	22,1	11,7	5,0	7,0
USA	3,9	9,4	7,5	7,1	6,0	2,9	-0,4	7,8
Storbritannia	2,7	6,4	7,6	12,8	7,3	1,6	-3,2	4,7
Sverige	8,0	5,5	7,2	4,7	7,1	0,5	-1,0	2,2
Tyskland (vest)	3,7	3,6	4,8	5,7	8,3	11,8	12,9	5,9
Norge	5,9	9,9	-7,3	-1,7	1,0	2,6	1,7	4,6

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C7: PRIVAT KONSUM
Prosentvis prisendring fra foregående år.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	4,7	3,5	4,8	4,9	5,1	2,6	2,8	3,1
Frankrike	5,7	2,7	3,1	2,7	3,4	3,0	3,1	3,0
Italia	9,0	5,8	4,9	5,3	6,3	6,2	6,4	5,5
Japan	2,2	0,6	-0,2	-0,1	1,8	2,4	2,5	2,1
USA ¹	3,4	2,4	4,7	3,9	4,5	5,0	4,3	3,9
Storbritannia	5,2	4,3	4,1	5,0	5,6	4,7	6,0	4,5
Sverige	6,9	4,5	5,3	6,0	7,2	9,3	9,5	3,7
Tyskland (vest)	2,0	-0,5	0,6	1,4	3,0	2,5	3,3	4,0
Norge	5,9	7,6	7,9	6,2	4,2	4,3	3,8	4,5

Kilde: Regnskapstall for Norge: Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

TABELL C8: ARBEIDSLEDIGHET
I prosent av den totale arbeidsstyrken¹.

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991 anslag	1992 prog- nose
Danmark	9,0	8,0	8,0	8,6	9,3	9,6	9,8	9,2
Frankrike	10,2	10,4	10,5	10,0	9,4	9,0	9,4	9,7
Italia	9,6	10,5	10,9	12,2	12,1	11,0	11,3	11,2
Japan	2,6	2,8	2,8	2,5	2,3	2,1	2,2	2,3
USA ²	7,1	6,9	6,1	5,5	5,3	5,5	6,7	6,3
Storbritannia	11,2	11,2	10,3	8,2	6,2	5,5	8,2	9,6
Sverige	2,8	2,7	1,9	1,6	1,4	1,5	2,8	3,6
Tyskland (vest) ²	7,2	6,4	6,2	6,2	5,6	5,1	5,0	5,1
Norge	2,6	2,0	2,1	3,2	4,9	5,2	5,1	4,5

Kilde: Historiske tall for Norge: AKU-tall fra Statistisk sentralbyrå. Forøvrig OECD.

¹ Alle land unntatt Danmark følger ILO-definisjon av ledighet.² Unntatt militære styrker.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D1: SVERIGE

		1988	1989	1990	1991					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	103	108	105	98	98	109	96	..	..
Arbeidsløshetsprosent		1,6	1,4	1,5	2,1	2,2	2,8	3,1	3,1	..
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1985=100	126	137	135	122	131	..	..	..	..
Konsumpriser	1985=100	114,9	122,3	135,1	147,8	147,6	147,7	147,4	149,1	149,7

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer til industrien.

TABELL D2. DANMARK

		1988	1989	1990	1991					
					April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Salgsvolum, industrien	1985=100	106	109	109	110	111	110	120	112	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	100	100	100	103	101	101	105	103	101
Arbeidsløshetsprosent		8,5	9,2	9,5	10,1	10,3	10,4	10,6	10,8	..
Ujusterte tall:										
Ordretilgang ¹	1985=100	110	124	123	125	145	120	97	124	..
Konsumprisindeks	1985=100	112,7	118,1	121,2	123,3	124,1	124,4	124,0	124,2	124,9

¹ Tilgang på nye ordrer i investeringsvareindustrien.

TABELL D3: STORBRITANNIA

		1988	1989	1990	1991					
					April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon	1985=100	114,0	119,1	118,7	112,5	112,5	112,9	113,8	112,0	112,0
Ordretilgang ¹	1985=100	115	121	112	109	96	101	119	109	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	117,7	119,9	120,4	118,8	118,2	120,0	120,8	119,3	119,3
Arbeidsløshetsprosent		8,1	6,3	5,8	7,6	7,9	8,1	8,3	8,5	8,7
Ujusterte tall:										
Konsumprisindeks	1985=100	112,9	121,9	133,4	140,7	141,3	141,8	141,7	141,9	142,7

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til verstedindustrien fra innenlandske kunder.

TABELL D4: TYSKLAND (VEST)

		1988	1989	1990	1991					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	106	111	117	120	125	122	121	..	..
Ordretilgang ¹	1985=100	107	120	133	136	140	134	142	138	..
Detaljomsetningsvolum	1985=100	111	114	123	130	133	131	126	..	..
Arbeidsløshetsprosent		8,7	7,9	7,1	6,3	6,3	6,4	6,4	6,3	6,3
Konsumpriser	1985=100	101,2	104,2	107,0	109,6	110,2	111,5	111,7	112,0	112,3

¹ Volumet av tilgangen på nye ordrer til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder.

KONJUNKTURINDIKATORER FOR UTLANDET

TABELL D5: FRANKRIKE

		1988	1989	1990	----- 1991 -----					
					April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	107	111	113	114	113	113	114	114	..
Arbeidsløshetsprosent		10,2	9,6	9,0	9,1	9,3	9,4	9,5	9,5	..
Ujusterte tall:										
Konsumpriser	1985=100	108,7	112,5	116,3	119,1	119,4	119,7	120,1	120,4	120,6

TABELL D6: USA

		1988	1989	1990	----- 1991 -----					
					Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
Sesongjusterte tall:										
Total industriproduksjon	1985=100	110,9	114,6	115,6	112,7	113,7	114,4	114,6	114,5	..
Ordretilgang ¹	1985=100	121,4	128,5	125,8	118,4	117,1	130,8	125,5	121,5	..
Detaljomsætningsvolum ²	1985=100	120,1	122,8	122,3	120,7	120,7	121,4	120,2	..	..
Arbeidsløshetsprosent		5,4	5,3	5,5	6,9	7,0	6,8	6,8	6,7	6,8
Konsumprisindeks	1985=100	110,1	115,3	121,6	126,2	126,4	126,7	127,0	127,5	127,5

¹ Verdi av tilgang på nye ordrer på varige varer.² Mrd. dollar i 1982-priser.

TABELL D7: JAPAN

		1988	1989	1990	----- 1991 -----					
					April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.
Sesongjusterte tall:										
Industriproduksjon ¹	1985=100	113,1	120,1	125,6	127,6	130,2	126,5	130,5	127,2	127,6
Ordretilgang ²	Mrd. yen	1097	1254	1393	1460	1448	1190	1342	1367	..
Arbeidsløshetsprosent		2,5	2,3	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,2
Konsumpriser	1985=100	100,7	103,5	107,0	109,8	110,1	110,0	110,4	110,6	110,1

¹ Industriproduksjon og gruvedrift.² Verdien av tilgangen på nye ordrer til maskinindustrien fra innenlandske kunder.

Nye forskningsrapporter

RAPPORTER

Torstein Bye og Tor Arnt Johnsen:

EFFEKTIVISERING AV KRAFTMARKEDET.

Rapporter 91/13, sidetall 36, 1991. ISBN 82-537-3575-8. Pris kr. 70,-.

I denne rapporten analyseres mulige effektivitetsgevinster ved omallokeringer i det norske markedet for elektrisk kraft. Med utgangspunkt i priser og omsatte kvanta fra Elektrisitetstatistikken konstrueres en enkel partiell etterspørselsmodell for elektrisitet. Kostnadsbegrunnede prisforskjeller mellom ulike næringer estimeres ut fra NVEs anslåtte langtidsgrensekostnader for produksjon, overføring og fordeling av kraft. Ved hjelp av etterspørselsmodellen anslås den omfordelingen av kraft mellom brukerne som vil finne sted dersom alle brukergrupper skal betale samme kraftpris referert kraftstasjonsvegg. Beregningen er utført for flere sett av etterspørselselastisiteter. Effektivitetsgevinsten er beregnet som økningen i produsent- og konsumentoverskudd som følge av omfordelingen av kraft. De beregnede likevektspriser på kraft referert kraftstasjonsvegg gitt dagens etterspørsel og produksjonskapasitet, blir langt lavere enn kostnaden ved å bygge ut ny kraft. En optimal utbyggingspolitikk tilsier at en venter med utbygging til likevektsprisen er lik langtidsgrensekostnad. Dette vil realisere en betydelig grunnrente i kraftsektoren.

SKATTER OG OVERFØRINGER TIL PRIVATE. HISTORISK OVERSIKT OVER SATSER MV. ÅRENE 1975-1991.

Rapporter 91/14, sidetall 69, 1991. ISBN 82-537-3576-6. Pris kr. 80,-.

Publikasjonen er en oppdatert utgave av en tilsvarende rapport fra 1990 (RAPP 90/13). Den innledes med en statistisk oversikt over utviklingen i totale skatter og overføringer til private fordelt på de viktigste skatte- og stønadsformer. De øvrige avsnitt viser utviklingen i formelle satser, fribeløp mv. for de enkelte skatte-, avgifts- og stønadsordninger - herunder satser for subsidier og kompensasjon for merverdiavgift for forbruksvarer. Publikasjonen inneholder også to vedlegg, et vedlegg med tabeller over inntektsskatter, medlemsavgifter til folketrygden og disponible inntekter etter husholdningstype og inntektstrinn for årene 1989, 1990 og 1991. Det andre vedlegget gir en oversikt over skattegrunnlaget med en omtale av de viktigste endringer som har funnet sted etter 1986.

Knut Moum (red):

HUSHOLDNINGENES SPARING

Rapporter 91/16, sidetall 89, 1991. ISBN 82-537-3585-5. Pris kr. 80,-.

I følge nasjonalregnskapet falt norske husholdningers sparing betydelig fra 1984 til 1987. Utviklingen gjør det naturlig både å stille spørsmål ved om nåværende datakilder gir en adekvat beskrivelse av sparingen og om vi har en god forståelse av drivkreftene bak spareatferden. Denne rapporten inneholder fem bidrag som nærmer seg disse problemstillingene dels fra en teoretisk og dels fra en empirisk synsvinkel, og blant annet diskuteres noen

mulige sammenhenger mellom konsumutvikling og de regulering av kreditt- og boligmarkedet.

AKTUELLE SKATTETALL 1991

Rapporter 91/17, sidetall 44, 1991. ISBN 82-537-3596-0. Pris kr. 70,-.

I denne publikasjonen presenterer Statistisk sentralbyrå et tallmateriale som er bearbeidd og tilrettelagt med sikte på å kunne nyttes i skatteanalyser og i den offentlige skattedebatt. En har lagt vekt på å illustrere hovedtrekkene i utviklingen av det norske skattesystemet og de enkelte skatteordningene, og gi et bilde av skattesystem og skattesatser i Norge i dag sammenliknet med en del andre land.

I publikasjonen nyttes samme definisjoner og klassifikasjoner av skatter og andre størrelser som i Statistisk sentralbyrås nasjonalregnskap, som er i samsvar med de siste tilrådninger fra FN (A System of National Accounts, United Nations, New York, 1968). Opplysningene om de samlede skatter, bruttonasjonalproduktet og andre totalstørrelser i de internasjonale oversiktstabeller er hentet fra OECD-publikasjonen National Accounts 1977-1989, utgitt av OECD, som med få unntak også er i samsvar med FNs nåværende Standard for nasjonalregnskap. Avgrensningen og klassifiseringen av de totale skatter i denne standarden avviker imidlertid noe fra det som nyttes i OECD-publikasjonen Revenue Statistics of OECD Member Countries.

Publikasjonen som hovedsakelig er en videreføring av tidligere utgaver av Aktuelle skattetall, er utarbeidd under ledelse av rådgiver Inger Gabrielsen.

DISCUSSION PAPER

Einar Bowitz and Erik Storm:

WILL RESTRICTIVE DEMAND POLICY IMPROVE PUBLIC SECTOR BALANCES?

Discussion Paper no. 66, 1991.

A policy simulation on the Norwegian macroeconomic model MODAG indicates that there are large automatic stabilizers in the system of government revenues and expenditure in Norway, especially in the short and medium term. A relatively large part of transfers (in addition to unemployment benefits) is found to be influenced by changes in unemployment. The consequence of this is that the potential for improving public sector balances by means of a restrictive demand policy, may be more modest than usually believed.

The paper also contains a long term projection of government expenditure, with special emphasis on effects of ageing of the population and the maturing of the pension system, implying increases in pension payment per beneficiary in the future. The government expenditure projection indicate that transfers (mainly old-age and disability pensions) will increase by 5 percentage-points of GDP from 1990 to 2030, given that unemployment returns to the estimated NAIRU in the future. In addition increased demand for medical care due to ageing, may be said to warrant additional increases in (public) health consumption of a somewhat smaller size.

Økonomiske analyser

Utkommer med omlag 9 nummer pr. år.
Prisen for et årsabonnement er kr. 300,-,
løssalgsspris Nr. 1 kr. 60,-, ellers kr. 40,-.
Forespørsler om abonnement kan rettes til
opplysningskontoret i Statistisk sentralbyrå.
Publikasjonen utgis i kommisjon hos
H. Aschehoug & Co. og Universitets-
forlaget, Oslo, og er til salgs
hos alle bokhandlere.

Statistisk sentralbyrå

Postboks 8131 Dep. N-0033 Oslo 1
Tlf. (02) 86 45 00